

SZLÁV TÖREKVÉSEK

ÉS

A MAGYAR ELEM.

ÍRTA

SZ. I.

PEST,
NYOMATOTT KOZMA VAZULNÁL.
18 5 0.

Elő - s z ó.

A' jelen lapok feladata leend: megújítani emléket azon veszélynek, melly talán legnagyobbika mind azoknak, mellyek a' polgárisodást és szabadságot érhetik. Annyira terjedt már az emberiség ezen legszentebb kincseinek szeretete részint gyakorlatban, részint a' kebel magasztos vágyaiban, mikép maga azon gondolat és lehetőség, hogy azokat korlátozás, vagy megsemmisítés fenyegeti; elegendő a' fájdalom legkeserűbb érzetét, és az aggodalmak legnagyobbikát előidézni.

De bár milly szomorú és sajnos is barbár kezeket emelkedni látni a' legszentebb ügy és legszentebb jogok ellenében – nem lehet tagadnunk, mikép ezen veszély tetteleg létezik, és igen közéről fenyeget benünket. 'S ezen veszély nem más, mint a' szláv-m u s z k a t ö r e k v é s e k .

Európának legnagyobb részében nem találunk mást jelenleg, mint a' szláv népségek mozgalmait, mellyek olly szenvedélyesek, mint a' heves szláv vér-alkat; és olly magosak mint főnrepkedő képzeletjeik. A' szlávokat mindenütt elégiületleneknek találjuk azon hő vágy 's reménnyel, hogy van még jövőjük, melly szebb s jobb sorsot hozand reájok a jellennél. Ezen elégiületlenségben vágyaiknak iránya egy új változás után törekszik, melly jelen állapotjokat mással cserélné fel.

A szlávoknak ezen törekvéseik és mozgalmaik gyökeres változás, és szebb jövő felé legmagasb fokon állanak keleten, hol elnyomatásuk, és üldöztetések legnagyobb. De nem kevésbé elégiületlenek a kelettel határos osztrák birodalomban, a' lengyel részeken, és Poroszországban is.

Mind ezen szlávok keleten úgy mint nyugoton egyenlőn azon célra törekszenek, melly erejöknek és terjedtség-jöknek legjobban megfelel – hatalomra és uralkodásra. A' szlávok szabadok és önállóak akarnak lenni. Megunva azon igát, mellyet idegenek raktak reájok, egy nagy néphez illő méltóságos helyzetet akarnak kivívni magoknak Enrópa népei között. Ezen törekvésükben idegenséggel, sőt többnyire

gyűlölséggel tekintenek a' nem-szláv népfajokra, ezeket a' hatalomból kiszorítani, és fölibök emelkedni szeretvén.

A' szlávok ezen nagyravágyó tervüket nem titkolják el; annak jelenségeit és nyilvánulását naponta láthatjuk. Azon erő, mellyett képeznek, melly a' roppant népszámban és nagy területben fekszik, elegendő bátorságot ad nekik, hogy vágyaikat és törekvéseiket nyíltan kimondják.

És ebben áll egy része azon veszélynek, melly szabadságunkat és önállásunkat fenyegeti. A' szláv elem Európában túlnyomó többségben van, kiterjedvén a' fekete tengertől majd egészen Rajnáig. Olly területet bírnak a' szlávok, mellyhez hasonlót egy nyugoti nemzet sem mutathat elő. És hadi erejük olly magas fokon áll, melly minden más népséget tetemesen felülhaladja. És ennyi erők mellett a' szlávok önmagok akarnak uralkodni az idegenek elnyomásával, az idegen népségek *alárendeltségével*.

A' szláv törekvések és terjedtség veszélyének legfőbb része azonban azon viszonyban áll, melly a' szlávok és muszkák között létezik. Minden szláv mozgalmak, 's különösen a' délkeleti törekvések egyenesen muszka befolyás alatt állanak, általa gerjesztettvén és ápolttatván. Míg egy részről a' szlávok összesen Pétervár felé tekintenek, ezen nagy hatalmasságba helyezvén reményüket és jövőket, mellyet egy részben az keleten a' felszabadított szerbek és görögök, valamint aldunai fejedelemségek irányában már némileg létesített is. Másrészt nem szűnik meg a' pétervári udvar folytonosan befolyása alatt tartani a' szlávoknak minden vidékeni mozgalmait, hogy ígéretek, csábok, és néha kieszközlött engedmények által azokat magához csatolja, és terveire eszközül használhassa. És ezen célját nevezetesen előmozdítja a' vallás közössége – a' szlávok *legnagyobb része* azon görög egyházhoz tartozván, mellynek főnöke és képviselője Pólervárott létezik.

Ezen viszony teszi erőssé a' szláv elemet, és emeli olly magasra törekvéseiket. Ha a' nagyszámú szláv népség hatalom és uralkodás utáni vágyai már ön magokban is aggályt okozhatnak a' csekélyebb számú és erejű népségeknek; mennyivel inkább nagyobbodik az a' hatalmas muszka protectio alatt.

Ez azon kútforrás, mellyből erednek a' szlávoknak legtöbb mozgalmak, legfőbb elégtelenségjök, és legmerészebb törekvéseik, A'pétervári udvar I. Péter óta túlnyomó hatalomra törekszik, és olly befolyásra, melly Európában legelhatározóbb lenne. Ez azon indok és érdek, mellyért a' péter-

vári udvar az Európa szerte elszórt szlávokat lekötelezni, és magának egészen megnyerni iparkodik. Ez okból terjeszti köztöttek az elégtelenséget, és egy jobb jövő utáni vágyakat.

E' téren a' muszka igen messzire ment már. Különbféle politikai és vallási érdekek és események oda vitték a' dolgot, mikép a szlávoknak legnagyobb része muszka befolyás alatt ál, és Pétervártól várja jövőjét. Ezen ragaszkodás, mellyre a' hatalomnak varázs ereje igen nagy befolyással van, nyugoton. Európának közepe felé, Rajna és Duna partjain is messzire haladott.

A' pétervári udvarnak magas vágyai és a' szlávok ragaszkodása következtében milly sors érendi a' többi nyugoti nemzeteket? Vannak-e azok úgy biztosítva, hogy éjszak őríási erejének, melly a' szlávok közremunkálására van alapítva, sikerrel ellentállhassanak? És ha megközelítheti a' pétervári udvar a' szlávok segélyével az európai túlnyomó hatalmat, milly jövője leend Európában a' népjogoknak, szabadságnak, felvilágosodásnak, és köztársaságoknak – a' pétervári kormány a' legszigorúbb absolut elvekhez és rendszerhez ragaszkodván? Vagy milly alakot veendenek az európai viszonyok csak akkor is, ha a' szlávok keleten szerzenék meg Pétervárnak a' túlnyomó hatalmat; azon a' keleten, hol a' szlávok és görög egyházbeliek legnagyobb számot képeznek, és a' melly kelethez Európának legfontosabb érdekei kapcsolvák?

Ez azon veszély melly jelen napjainkban komoly aggodalmakat okoz. Mert a' mellett, hogy a' szlávok Európában igen nagy hatalmat képeznek; egyszermind olly támasz pontjok is van – a' pétervári udvar – melly képes kísérletet tenni a' legmagasb terv létesítésére is. Ennek befolyását feltehetjük Európa minden ügyeinél, és minden eseményeinél, mellyek nélküle 's többnyire tetszése nélkül is soh sem intézhetnek el. És ezen befolyása, és kelet-nyugotni terjeszkedése, anyagi ereje olly magas fokon áll, mikép azt kell hinnünk, hogy nincs messze már az idő, midőn a' pétervári hatalom kelet és Európa túlnyomó uralma felé kezeit kinyújtandja.

Ezen veszély, melly igen lehetőnek tartatik, okozza a' legfőbb aggályokat, mert olly hatalmat láthatni a' muszka kezei közt, és olly szoros összeköttetést köztte és a' szlávok között, mikép túlnyomó uralmának kivihetése nem pusztá lehetetlenség. Innen van miszerint jelen perczekben mindenki azon aggódik: valljon nem fogja-e a' pétervári udvar eddig szerzett befolyását és hatalmát jelenleg arra fordítani: hogy

érdekei szerint intézze el a' német birodalom ügyét; hogy a' legközelebbi alkalmat a' nyugoti körtársaságok felforgatására használja; hogy keleten és az ennek szomszédságában fekvő területen uralmát állítsa fel, és hogy így Európában abszolút hatalmát uralomra emelje.

Miért ne újítanék fel gyakrabban e' tárgy 's vésznek emlékét, midőn ön szemeink előtt készülnek azon szláv mozgalmak, mellyek a' pétervári terveknek eszközül szolgálnak. En azt hiszem ezen helyzetet folyvást szemeink előtt kellenék tartani, és azt minél gyakrabban ismételni, hogy tudhassuk és sohse feledjük, honnan közégig a' szabadság és polgárisodás felé a' legnagyobb veszély.

Gyakran kellenék erre megemlékeznünk, mert ámbár önszemeinkkel láthatjuk a' szlávok haladását és törekvéseit, legtöbben az érdeklettek közül arra semmi figyelmet sem fordítottak. Megengedték, hogy a' szláv elemek keleten és, határain az elégtelenség és ingerültség legmagasb fokára emelkedjenek. És elnézték hogy a' pétervári udvar a' szlávok közt magának kizárólagos befolyást szerezzen; és hogy az elégtellen szlávok nyugoton, de legfőképp keleten egészen a' muszkák karjai közé vessék magokat.

Az európai diplomacia elnézése, és szolgálai engedékenységé idézte elő, mikép keleten és déli részeken a' szlávok ragaszkodása által a' pétervári udvar olly túlnyomó politikai súlyt szerzett magának, melly ott nem csak kizárólagos, hanem magában foglalja a' dél-keleti vidék jövőjét is.

És ugyan illy politika vitte a' nyugoti slávokat is éjszak befolyása alá, úgy hogy Lengyelország megsemmisítése, és Németországnak a' francia forradalom ellen tett muszkávali szövetekezése után a' szláv-muszká befolyás egészen a' Dunaig és Rajnáig van elterjedve.

Semmisem ártana jobban a' szabadság ügyének, melly egy autocrata uralkodástól mi jót sem várhat, mintha a' szláv-muszká törekvések irányában ezentúl is ámitanók magunkat. A' milly mértékben kicsinyítenők így azon veszélyt, melly nagysága és hatása miatt megérdemli hogy legnagyobbnak tekintessék; úgy hanyagoltatnának el azon eszközökig, mellyek ha nem használtatnak, a' szlávok nem csak keleten, hanem nyugoton is uralomra emelkednek.

Ezen eszközök közt legelső az, hogy azon nemzetek, mellyek a' szláv elem haladása által veszélyeztetve vannak, szorosán rokonuljanak, és ugyan azon politikát kövessék,

ugyanazon az úton haladjanak a' szláv terjeszkedés feltartóztatására. A' szláv és muszka közötti kapcsolatok oly erőfeszítést fejtenek ki, mellynek szétszaggatva, elkülönözve a' nyugoti népek meg nem felelhetnek. Miután a' szlávok nem csak éjszaka, hanem Európa közepén is messze elterjedtek; 's miután a' délkeleti részekben a' fekete tengertől Adriáig és Tiszáig kizárólagosan túlsúlyban vannak; szükség, hogy felhasználassák, és ellen-gátul állítsák minden szláv-ellenes népiség, melly helyzete és viszonyai által alkalmas a' cselekvésre. Mert minden illy népiség gátul szolgálhat a' szláv terjeszkedés irányában – és egyszersmind segínyt nyújthat a' szláv törekvések és mozgalmak ellensúlyozására.

Ez okból nem lehet nem kárhóztatni azon politikusokat, kik még mindig arra törekszenek, hogy a' magyar elem elnyomatassék, gyöngítessék, vagy tán egészen is kiirtassék. Ezek megfélemedkeznek arról, mikép azon tér, melly a' magyar népiségtől elvétetik, egyenesen szláv birtokba kerülend, megfélemedkeztek, mikép a' magyar elem gyöngítése újabb erőfeszítést és tehetséget nyújt a' szlávoknak. Nem tudják, miszerint a' magyar elem fogyasztására dolgozni nem kevesebb, mint ugyan azon erőfeszítést, melly saját népiségjök védelmére és biztosítására szükségeltetik.

Vagy azt hiszik, hogy erősebbek leendnek, ha a' magyar elem hatalma megtörve leend; vagy azt gondolják, hogy a' szlávok által saját nemzetiségjök és szabadságjok nincs veszélyeztetve? Vagy talán kicsinyük és megvetik azon mozgalmakat, mellyek keleten és déli részekben forrnak és küzdenek bizonyos jogokért és érdekekért?

Illy kicsinylés és rövidlátás fejtette ki keleten a' szlávok erejét és terjesztette el ott és nyugoton a' muszkák hatalmát, úgy hogy rettegve nézünk azon percz felé, melly kezdetét teendia'szláv-muszkaerők uraloméretti küzdelmeinek. És illy kicsinylés és szükkeblűség mellett gyöngülhet el a' magyar elem is, melly keletnek szoros szomszédságában, szemközt a' dél-keleti szlávokkal majdnem egyetlen védfalat képez. De ha ezen védfal is lerontatik, mint ledöntetett a' lengyel önállóság bástyája – milly könnyű leend a' szláv-muszka erőnek nyugoton előhaladhatni és egészen a' Rajnáig mindent korlátlan hatalma alá kényszeríteni. Milly könnyű leend akkor az osztrák birodalomban létező szlávokat egyesíteni a' dél-keletiekkel, és ezeknek közremunkáltával keleten a' török elűzésével a' szláv-muszka uralmat megalapítani. És egyszersmind mi akadályozhatná akkor azt is, hogy az egy vonalban

VI

fekvő nyugoti szlávok is hozzá járuljanak a' dél-keleti szövetséghez, és így összekapcsolt erővel nyugotot is szláv hatalom alá kerítsék. Lehetetlenség-e ez, midőn az éjszaki befolyás, és ragaszkodás nem csak keleten, hanem osztrák birodalomban, és nyugoton is igen elterjedt; és midőn a' fekete tengertől majdnem a' keleti partokig mindenütt túlnyomó számot és erőt képeznek a' szlávok?

Lehetetlenség-e ennyi erő, ennyi szenvedély mellett, hogy a' szlávok Európában túlnyomó hatalomra emelkedjenek; hogy keletet elfoglalják-, és Rajnáig szilárdítsák meg jelen befolyásukat? És nem lenne-e ez elegendő veszély a' szabadságra és felvilágosodásra, mellynek fény-sugárait az éjszaki autocrata szemei el nem tűrhetik?

A' szlávok túlterjeszkedései veszéllyel fenyegetik az osztrák állam jelen helyzetét; és legközelebb veszélyeztetik saját nemzetiségünket és létünket is, mert ez legközelebbi akadály további előmenetelük és haladásuk irányában. De nem kevesebbé fenyegetik nyugot Európa politikai és vallási szabadságát, alkotmányosságát és szabadelvű intézeteit is, mert ezeknek a' pétervári rendszer, és az arra alapítandó szláv uralom halálos ellensége. Ezen érdekeknek kellenék kelet új átalakítása mellett, a' nyugoti népeket a' magyar elemhez kapcsolni, mellynek önállását ugyan azon szláv terjeszkedés fenyegeti, melly a' nyugotiak szabadságát is sirba döntheti.

Ezek azon elvek és tények, mellyeket e' lapokban kifejteni, és felvilágosítani kívánok. Ez egy olly tárgy, melly Európa jövőjét hordja magával, és ezzel a' szabadság jövőjét is. Mert ha a' szlávok úgy haladhatnak ezentúl is, mint haladtak ekkoráig keleten, úgy Európában uralomra emelkedendnek, és akkor a' muszka autocrata és szolgaság leend az uralkodó elv.

A' főpontok és kérdések tehát, mellyeket jelen értekezésnek megkell fejteni következők leendnek:

Milly erő fekszik a' szláv elemben, mennyire haladott a' szláv terjeszkedés és mellyek azon szellemi tulajdonok, mellyek a' szláv népiségeket összefűzik?

Milly törekvéseket nyilvánítanak a' szlávok, – különösen ott, hol nemzetis égi őket veszély fenyegeti?

Micsoda viszony létezik a' szlávok és muszkák között, milly befolyássá van annak mind a' szlávok mind a' pétervári cabinet részére?

Mennyire haladtak a' szlávok keleten, az osztrák biro-

dalomban, éjszakon és Európa közepén? És milly hatalmat vívott ki magának ugyan azon pontokon a' pétervári udvar?

Szóval milly erőt és hatalmat képez Európában a' szláv elem és a' muszka autocratia? Milly érdekekkel jön össze-ütközésben keleten, és milly jövőt ígér azon esetre, ha keleten és kelet által Európában túlnyomó uralomra emelkedhetnék? Lehet-e abban csak legkisebb biztosítékot is találni a' szabadság és haladás fentartására?

Végre milly érdekek vannak a' magyar elem fennállásához kapcsolva; vannak-e kellékei, mellyek folytán a' szláv törekvések ellenében védgátul szolgálhasson; és szükséges-e a' magyar elemet fentartani és szilárdítani?

Azt hiszem, ezen fejtegetés eléggé kitünteteti azon veszélyt, mellyre kell jelenleg legnagyobb figyelmet fordítani – és eléggé figyelmeztet arra is milly vihar közeleg nemzetiségünk felé, és milly érdekek ösztönöznek minden hü hazafit és szabadság-barátot nemzetiségünk ápolására és biztosítására.

Nyugot Európát a' haladás és szabadság legszentebb érdekei intik óvakodásra és ellen-vnüködéésre a' szláv-muszka roham ellenében; minket magyarokat pedig az élet és fennmaradhatás első szüksége készítet a' szláv-muszka terjeszkedés gátlására és ellensúlyozására.

A' jövő pusztá rejtély kelet és közép Európa viszonyaira nézve a' szláv-muszka előhaladás irányában; de ha ismerjük a' vést, ha tudjuk kivel kell küzdenünk, félig megnyertük csatánkat.

Pest, június 22-én 1850.

I.

Északról közelgő veszély. Izgatott 's aggodalmas hangulat. Hadi készültek. Keletnek fontossága. A' szláv elem befolyása. Pétervári és angol érdekek összeütközése. Éjszaki hatalomnak keleten való előhaladása. Ezen terjeszkedésnek alapja és eszközei. A' szláv törekvések, és Pétervár közli viszony. A' jelen görögországi viszály. Görögország mint önálló állam, és mint keletnek kiegészítő része. Fontos fekvése és hadi helyzete. Angliának keleten és Görög országban létező érdekei. A' szláv és pétervári befolyás keleten és Görög honban. Európának érdeklettsége. Török birodalom statusquoja. Az éjszaki hatalom keleti tervei és céljai. Joniai lázadás, és E-Lyons. A' szláv törekvések európai haladásuk, és jövőjük.

Századunk forró érzelmei, és magasztos elhatározott tettei a' népszabadságot, és emberiség haladását biztos helyzetbe tették. E' tekintetben őseinktől minket egy olly óriási fal választ el, mellyen a' sötétség, bigótság, és szolgaság többé átnem törhet.

A' hűbériség közép századbéli intézetei, mellyek a' földet és ipart megfosztva minden tulajdoni jogoktól örökös pangásra, és szegénységre szorították; az ész és lélek bilincsei, mellyeket a' clerus a' lélek felemelkedésének és ész kifejlődésének elnyomására teremtett; és a' korlátlan uralkodási önkény vasvesszeje a' szabadság intézetével 's törvényeivel váltattak fel. – Azt nem mondhatni ugyan, hogy az ész szabadsága, és népjogok eléggé biztosítva lennének. Sok, igen sok hibázik még, mi a' társalmi viszonyok rendezésére elkerülhetlen, ha a' még mindig magas fokon álló nyomort, tudatlanságot, és alárendeltséget megszüntetni akarjuk.

Sok még a' tenni és javítani való, hacsak azt nem akarjuk, hogy az ipar és izzasztó munka gyümölcséből, a' jólétből, a' status közcéljaiból ezentúl is épen azon néposztály

élvezzen legkevesebbet, melly legtöbbet tesz azon gyümölcsök és jólét előteremtésére. És ha nem akarjuk továbbá is követni azon politikai szemfényvesztést, miszerint a' népjogok ugyan azon népek, mellynek adattak, a' gyakorlatban legnagyobb részt megtagadtatnak, azoknak élvezete csak egy kis szám által használtatván.

De mind ezek mellett, midőn az aristocratia uralmát megtörve, az ész bilincseit leszaggatva, és a' hűbériség ösi épületét felforgatva látjuk lenni, elismernünk kell, mikép az illy tisztított viszonyokban, mellyek őseink állapotjától ropant távolságban állanak, az egyszer megkezdett szabadságmű alapján ezen szabadság eszméje felé sokkal könnyebben, és sebesebben haladhatunk már, mint őseink, kik mind azon bilincseket még kezeiken 's lábaikon hordották.

Úgy látszik, a' mint a' természet, különösen földünk ösi híg és forró anyagjából csak fokozatonként képződhetett ki olly meghidegült kemény alakká, a' millyenben azt mi láthatjuk; épen úgy a' szabadság és emberiség hivatásához is egyszerre el nem juthatunk; hanem lépcsőnkint, izzasztó kitűrés mellett haladhatunk csak feléje.

Azért, mert annyi sok véres harcok, és olly sok áldozatokkal párosult küzdelmek még meg nem adták mindazt, mit a' szabad kebel és emberiség barátja óhajt – azért nem kell a' szabadság jövője felett kétségbeesnünk. Az öngondolkozás, az élet kérdéseinek vitatásai, és a' szabadság forró érzelmei már a' társalom légalsó rétegeibe is kiirthatlanul behatottak. Ezen felvilágosodás, és érzelmei képesek leend-nek a' szabadságtól minden veszélyt, bár honnan fenyegetsen is az, elhárítani, és a' szabad keblek ügyét az elbukástól megmenteni.

A régi, szabadoknak nevezett statusoknak, kellett hogy elenyésszenek, mert a' felvilágosodás és jogok a' nép nagy tömegétől megtagadtattak. Urakra és szolgákra osztatott a' társalom, és az utóbbiak alkották a' nép nagy számát, melly a' szabadság érzelmeit nem ismerte, és a' jogok eszméjéhez fel nem emelkedhetett.

Jelen napjaink egy olly veszélyre figyelmeztetnek, melly ha valósulna, a' szabadságra teméntelen veszteséget, és az emberiségre leírhatlan sok szenvedést idézhetne elő. Nem mondom, hogy akkor is elvesztését félthetnők az egyszer kivívott szabadságnak, de ez okvetlenül századokra hanyatlana vissza azon sötét börtön felé, honnan egyszer kiszabadulhatott.

Éjszak felől fenyeget ezen veszély orkánjaival és viharaival. Az ottani óriás a' szlávok rokon érzelmére és közremunkálására támaszkodva Európa uralma felé akarja kinyújtani kezeit, hogy azt a' sötétségre es szolgaságra alapíthassa.

A' szlávok pedig áhítattal, melly vakbuzgalomig terjed, tekintenek Pétervár felé, ott részint urokat, részint messiássukat találván fel. És e' mellett azt kell látnunk, hogy ezen szláv elem egész Európában, de főkép keleten már igen messzire haladott. Azt kell látnunk, hogy a' szláv nép, mellyre támaszkodik az éjszaki czár, legnagyobb, és hogy vágyai, törekvései hasonlók azon számhoz és helyhez, mellyet elfoglal közöttünk.

Mindenki erősen megvan győződve, mikép Európa jelen szabadságát és szellemi haladását szolgaság és sötétség váltaná fel, ha a' szlávok Pétervár vezénylete alatt túlnyomó uralomra emelkedhetnének. Senki sem hiszi, hogy akkor Európa közepén és nyugotán ugyan azon vallási üldözések, önkény kegyetlenkedései, és minden szabadabb kifejlődés irtó eszközei nem fognának használtatni, mellyeket jelenleg a' czár birodalmában tapasztalhatunk.

A' kedélyek a' jelenlegihez hasonló ingerült állapotot még talán soha sem mutattak. Elégültséget, nyugalmat sehöl és egy osztálynál sem találhatunk. Mindenki olly feszült, tétozó hangulatban van, mintha várna valamit, mit egészen tisztán nem ismer. A' jelen minden becsét elvesztette az emberek előtt, mindenki csak a' jövő felé tekint, melly üdvöt, vagy halált rejt kebelében.

Hasztalan hirdetik némellyek az európai béke fenma-

radását; a' néphangulata, és kedélyek izgatottsága már is olyan, mintha már megkezdődött volna az európai háború. És épen illy szint viselnek minden keresetek, a' kereskedés, ipar és minden más terményző foglalkozások is. Mindezeknek forgalma és benső élete rendkívüli állapotra mutat, melly azért rendkívüli, mivel rendkívüli idők jövetelére mutatnak.

És ezen néphangulat eléggé mutatja, milly erős és szilárd már a' szabadságnak érzete. A' messze távolról fenyegető orkánnak szele képes általános nyugtalanságot előidézni. Azon aggodalom, hogy a' szabadság jövője megcsönkítatik; 's hogy tán a' szolgaság fog uralkodásra emeltetni, mindenkit izgatottságban tart. A' szabadság érzelmei olly erősen gyökeredzenek már a' keblekben, mikép nem csak megtartani azt, mit bírnak az emberek, hanem még tovább és tovább is akarnak haladni. És maga a' lehetőségnek gondolatja is, hogy ezen haladás, és a' jövő feltartatik, vagy a' bírt jogok csonkítást szenvedhetnek, lázas ingerültséget okoz. A' jövőnek elfödött rejtélyei feszült, aggódó hangulatot okoznak. Mindenki boldogságát, és keblének legszentebb vágyait keresi, és a' sors azon jövőt melly felettök határozand, átláthatlan fátyollal fõdi el szemeink elõl. Ezen homály és várakozás egészen becs-nélkülivé teszi jelenünket – mindenki elõtt csupán a' jövő bír érdekekkel. –

Nem csekély okot szolgáltatnak ezen aggályokra, és félelmes ingerültségre a' szlávoknak törekvései. A' pétervári uralkodó olly készüléteket tesz, mintha Európa szabad intézetei ellen akarna egy irtó harcot kezdeni. És a' szlávok európaszerte osztják ugyan azon nagyra vágyó túl hatalomra törekvõ irányt, mellyet az éjszaki czárok századok óta megalapítottanak, és kitűzöttnek lenni mutatnak, E' mellett azt is kell látnunk, mikép ezen szlávok roppant erejű népszámot mutatnak elõ, és még nagyobb ragaszkodást nyilvánítanak éjszak felé.

Ez az oka, miért az utóbbi keleti történetek, és különösen a' legújabb görög események egész Európa figyelmét magokra vonták. Mert a' k e l e t i ü g y és a' szláv t ö

r e k v é s e k célja ugyan azon térre tartozik. És mind a' két tárgy olyan, melly hivatva van Európa jövője felett határozni – hivatva van annak eldöntésére: valljon a' szabadság, vagy szolgaság uralkodjék-e ezentúl Európában.

Azon hadi készülétek, mellyeket 1840-ben a' keleti események folytán láttunk, most ismételtetnek. Sőt már tovább is haladtak, és magosb fokra emeltettek. Mert kelettel nyugotnak ügye, a' német országi, sveiczi, köztársasági, és más titkosb kérdések is összeköttetésbe hozatnak, honnan egy minden első rangú hatalmakat magában foglaló Coalitiora hoznak következtetést.

Úgy látszik Európa status-szerkezete lényeges változás, és átalakítás felé közelget. Az általános és roppant terjedelmű hadi készülétek legalább nagyszerű dolgok varására mutatnak.

A' szláv elem a' hatalmas czár által képviseltetve Európa felelt uralkodó vágy lenni. És ezen törekvéssel semmi sem ellenkezik annyira, mint a' szabadság és nép önálló élete. Legfőbb, és legelső ellenségei tehát, mellyek ellen fel kell lépnie, a' köztársaságok, és szabad erős alkotmányok. Míg ezek léteznek, Pétervár, vagy a' muszka által elfoglalási tárgyul kitűzött Konstantinápoly nem képezheti Európa központját és fővárosát.

Ez azon viszony, melly a' szlávok, és Európa szabadsága között létezik; ez azon alap, mellytől függ, a' szlávok fognak-e a' muszka czár személyében Európa felett uralkodni; vagy biztosítva marad-e Európa szabadságának kifejlődése?

És ezen szláv elem nem csak Európában elterjedett, hanem keleten különösen messze haladott.

Kelet pedig egy olly pont, mellytől Európának jövője, és szabadsága feltételeztetik. Az ki kelet felett rendelkezhetik, rendelkezni foghat szabadságunk felől is. Keletnek bírtoke olly hatalmat nyújthat, melly Európa felé uralkodó gyanánt emelkedhetik. Adjátok oda keletet azon nagy hatalomnak, melly azután már hosszas évtizedek óta vágyakodik, és

meglátjátok, hogy azzal Európát is egészen karjai közé dobátok. Európa független és szabad csak addig leend, míg kelet felett nem az éjszak, hanem nyugot uralkodik.

Képzeljük csak azon helyzetet, mellybe jönnénk, ha a' pétervári hatalom Európa egyik végén a' S u n d r a , és más végén a' D a r d a n e l l á k r a támaszkodhatnék. Milly szilárd és feldönthetetlen alap lenne ez! Az éjszaki óriás akkor karjai között tartaná Európát, és akkor szorítaná össze, a' mikor neki tetszenék.

Keleten a' legelső államok legelső és legfontosabb kereskedelmi, mű-ipar, és politikai érdekei forognak fen, Ezen érdekek kiterjednek nyugoti Európa minden részeire, ezek érdekeltetvén leginkább kelet ügyei által. De kiterjednek ásiára is egészen Hindostanig.

Nem csuda tehát, ha azon kérdések, mellyek keleten előfordulnak, összekapcsoltnak nyugotnak bonyodalmaival is. Nem csuda, ha a' jelen hadi készületekből egy általános európai coalitio lehetősége állítatik elő. Minden nagyobb hatalmasságok számos érdekekkel kapcsoltnak kelethez. És ezen kelet Európa sorsának jövőjét hordja kebelében.

De ezenkívül azon legelső érdekek, mellyek keleten legfőbb szerepet visznek, egymással merő ellentétben állanak, és azért folytonos súrlódásban, versenygésben, mondhatni örökös küzdelemben vannak. Természetes tehát, ha minden tény, minden esemény, melly keleten előfordul, egész Európa diplomatiáját, sőt törvényhozó testületeit is élénk mozgásba, és túlfeszített tevékenységbe hozza. Mert a' keleten fenforgó nemzeti érdekek nagyszerűsége, 's Európa jövőjére és Asia életére való befolyásuk mást nem is idézhet elő.

Nem kellene mindezeket megemlíteni, ha kelet ügyével, és a' legújabb görög eseményekkel a' szláv elem, és ennek törekvései nem lennének a' legszorosb összefüggésben.

Nem szólnánk ezekről, ha azt nem látnók, hogy ugyan azon szláv elem, melly Európában nagy kiterjedésű, keleten túlnyomó erőt képez – azon a' keleten, mellytől Európa szabadsága, vagy szolgasága függ. Ha nem látnók azt, mikép

a' szlávok különösen keleten ugyan azon éjszaki hatalomhoz ragaszkodnak, és annak kezeire dolgoznak, melly a' kelet birtoka után törekszik. Melly hatalom, ha célját elérheti, Európának is ura és zsarnoka leend a' civilisatio és szabadság veszélyére.

És ez azon második viszony szabadságunk jövőjére nézve, melly t. i. a' szlávok törekvései, és kelet birtoka közt létezik.

Ez azon második eset, mellyben a' szláv törekvések Európa szabadság jövőjével ellentétben állanak. Mert ha a' már messze terjedett szláv törekvések a' pétervári hatalmat kelet urává tehetik; ha kivívhatják azt, hogy kelet birtoka muszka kezek közé kerüljön, akkor ezen szláv állam olly erős leend, mikép Európa sorsa felett tetszése szerint foghat rendelkezni.

Keleten már jelenleg minden ott érdeklett hatalmasságok közül legnagyobb befolyással, legterjedtebb politikai súllyal a' pétervári cabinet bír. Azon erkölcsi erő, melly a' benső vonzalmakban, meggyőződésben és vallásos érzelmekben fekszik; melly a' nemzetek tettei és sorsa felett rendelkezni szokott, minden más politikai erőt háttérbe szorít. És ezen erkölcsi erő keleten a' muszka birtokában van.

Ezen erkölcsi erő alapját leginkább azon befolyás teszi, mellyel a' pétervári cabinet a' keleti keresztényekre gyakorol, kik részint a' szláv nemzetiség, részint a' görög vallás által legerősb, és legbensőbb kötelékekkel kapcsoltnak a' muszka czárhoz. A' keleti keresztényekre befolyással csak a' czár bír mindeddig.

Ezen eszköz által a' szláv törekvések legszorosb viszonyban állanak a' pétervári cabinet terveivel, és a' czároknak őseiktől öröklött nagyravágyó céljaikkal.

A' szlávok mindenütt hatalom és szabadság, önáuás után sóvárganak. Különösen a' délkeleti szlávok, kik századok óta szenvedik a' török üldözéseit és kegyetlenkedéseit; kik naponta kivannak téve a' leggyalázatosabb és legocsmányabb bántalmaknak; kiknek sem személyük, sem vagyonuk

egy perczig sem biztos a' basák és hatalmasok ragadozó rablása elöl – ezen nyomasztó iga lerázására, és egy önálló hatalom alapítására törekszenek.

Az itteni keresztények, kik majd kizárólag mind ó-hitűi görögök, a' szlávokkal hason érdeken hason célra dolgoznak. Mert sorsuk szenvedéseik, siralmaik egyenlők, és ugyanazok.

Ezen keleti népségeket egy részt a' szláv nemzetiség, másrészt a' görög vallás szorosán a muszka czárhoz csatolja, ki a' szlávoknak képviselője, és a' görög egyháznak feje.

Ezek mindnyájan, egyedül csak a' pétervári czárra támaszkodnak, mint legfőbb islapjokra. Minden reményeik, és vágyaik csupán azon czár felé intéztetnek, ki egyedül volt mindig a' törökök kegyetlenkedései ellen védjök, és hű pártolójuk.

A' pétervári cabinet mindent elkövet, hogy ezen szoros kapcsolatot a' keletiekkel fentartsa és tovább is terjessze. Mert a' keleti szlávok önállás utáni törekvéseikben leghathatósabb eszközt talál arra, hogy keleten nagyravágyó céljait kivihesse.

A' muszka czárok hűn I-ső P é t e r halalom vágyó terveihez, másfél század óta kelet birtoka után törekszenek. E' célból már a' múlt században kelet felé, a' fekete tenger partjain nevezetes térségi foglalásokat tettek, mellyeket itt, Kaukázus vidékein, és közép Asiában később mindinkább szaporítottak. Ezekben biztos alapot akartak nyerni a' porta elleni működéseikre, és különösen a' porta alatti keresztényekre gyakorlandó befolyásra. Ezen foglalásokat azon hatalmak, mellyek leginkább veszélyeztettek általa, nem csaknem ellenzék; sőt az akkori bécsi kormány azoknak előmozdítására, és kivihetésére még segéd kezeket is nyújtott.

Így jutott a' pétervári cabinet olly politikai erőre, mellynek e' század első negyedében, a' görög kérdésben, bár akarta is, többé már nem vethetett gátat a' bécsi kormány.

A' keleti kérdésben fekszenek görög országnak viszonyai, a' porta status-quojának fentartása, az aldunai fejed-

lemségek szerkezete, és általában azon hatalom jövője, melly hivatva leend kelet felelt uralkodni.

Mіндеzen kérdések pedig a' szláv törekvésektől függenek. Mert keleten a' szláv népiség képezi, összekapcsolva a' keresztények majd minden ágaival, a' legnagyobb elemet. Itt tehát nem lehet elintézni egy viszonyt sem, hogy arra a' nagyszámú délkeleti szlávok befolyást ne gyakorolnának. Valljon tehát milly módon fognak a' keleti viszonyok elintéztetni, attól függ, milly sikerre jutnak a' szláv törekvések, mellyek szabadság után vágyódnak, és a' pétervári cabinet működéseiben központosulnak.

Ez azon szoros kapocs, melly a' keleti kérdés, és a' szláv törekvések között létezik. Az ki ismeri keletnek helyzetét, ki tudja, mikép ott legszámosabb, és mind civilisatio, mind hadi tekintetben legerősebb a' szláv elem; az nem fogja tagadhatni, mikép ezen népiség kelet minden viszonyainak elintézésérc igen nagy befolyást fog gyakorlani. Annál inkább, mivel ugyanezen népiség, valamint egész Európában, úgy keleten is hatalom és önállásra törekszik.

Ezen szellemi kapcsok, befolyás, és érdekek folytán az éjszaki óriás, a' m u s z k a képezi az egyik hatalmat, melly keleten legfőbb szerepet visz, melly ott minden eseményeknél lényeges részt vesz, és mindenütt nagy befolyással működik.

A' másik hatalom, melly hason szerepre van hivatva, N. B r i t a n n i a, melly keleten az éjszaki hatalom ellenében, nyugoli Európának, és közvetve egész Európa civilisatiójának érdekeit is képviseli.

E' két hatalom keleten olly érdekekkel bír, és olly status célokat követ, mellyek végett egymással ellentétben állanak.

Valljon nyugoti Európa, vagy az éjszaki óriás leend-e győztes, biztossággal nem tudhatni előre, de annyi bizonyos mikép az eredmény attól fog függni, valljon a' szláv törekvések célhoz jutnak-e, vagy veszteni fognak. Mert ezek ugyan-

egy pályán, ugyanazon célfelé törekszenek a' pétervári cabinettel.

Illy szempontból kell tekinteni és megítélni a' legújabb görög országi eseményeket is.

Anglia itteni erélyes fellépésénél a' felhozott kárpótlási, és tartozási követeléseknek senkisésem tulajdonít oly fontosságot, hogy az elegendő okul tekintethetnék Anglia hadi működéseire. Megvan mindenki győződve, mikép itt sokkal fontosabb érdekek forognak fen; és sokkal mélyebb politika, és messzebb terjedő tervek működnek, mint a' felhozott csekély igényletek, mellyek legföljebb is csak ürügyül szolgálhatnak.

Hogy pedig valóban léteznek magasb tervek, és mélyebb, nagy fontosságú érdekek, tisztán átláthatjuk azon viszonyból, mellyben Angliának érdekei kelethez, és Görög országhoz állanak.

G ö r ö g ország igen érdekes, és nagy fontosságú hely.

Ezen kis ország már ön magában is nevezetes erővel, anyagi és szellemi kellékekkel bír. Népe szorgalmas, ügyes, mi által oly állapotra emelkedett, melly tetemes áldozatokra képes. Ezen nép kizárólag kereskedéssel foglalkozik, és pedig leginkább a' tengereken, mellyek partjait és szigeteit mossák. Ez által tengeri ereje nagy figyelmet érdemel. Kész hadi hajói, és hadserege nem nagy ugyan; de sokkal számosb hajói vannak a' kereskedésben, mellyek a' tengeri haderő egyik elemét képezik. És hasonlóan számos tengerészei is vannak, a' folytonos tengeri élet által mind gyakorlottak és képzettek, kiknek számát majd 20 ezerre lehet tenni. E' két elem segélyével a' görögök fontos tengeri had-erőt teremthetnek.

Ha pedig mind a' kereskedelemre, mind a' tengeri haderőre igen szükséges elemek a' kereskedői hajók és tengereszek, mellyek által hadi hajókat is lehet előállítani; úgy igen nagy fontossággal bírnak a' kikötők is. Görög ország e' tekintetben is felette szerencsés természeti kedvezményeket nyert.

Görög országnak kikötői, öblei, szigetei olly erős állomásokat képeznek, és mind a' kereskedésnek, mind a' had elemeinek olly menedékeket és erősségeket nyújtanak, melylyek e' földet mind védelmi, mind támadói működésekre igen erőssé teszik.

Maga a' területének minősége is felette kedvező. Hegyes-völgyes vidékei, és általában a' föld változékonyasága igen sok, és igen erős állomásokat nyújt, és a' védelmet felesléssé könnyíti.

Éjszakon a' Pindus, Othrix és több számos bérezek és folyamok erős kőfalat képeznek. Nyugotról a' joniai szigetek, és délről Kandia környezi, mind görög helyek, mellyek mindannyi erősségeket képeznek. Keleti oldalán a' sok sziget csoportokba való benyomulás majdnem lehetetlen. Ezen szigetek, mellyek már fekvésök által is nehezítik az előnyomulást, megerősítve bevehetetlenek, és térségjök áthathatatlan. Illy erősségek, és várak igen nagy számmal léteznek a' görög földön és szigeten. **K o r i n t h** és több mások érdekes pontokat képeznek. **M o r e a** félsziget valódi védbástyát képezhet.

Milly fontossággal bírnak ezen állomások, szigetek, és révek, mint p. o. a' **n a v a r i n i**, melly két ezer hajót fogadhat be, mutatja a' görög szabadság háború. A' törökök tetemes áldozatokkal is hasztalan ostromolták szigeteiket; hasztalan törekedtek előnyomulni. És ezen erősségekhez illő jellemet mutatott a' nép is. A' bátorságnak, önfeláldozásnak, hadi vitézségnek olly példáit mutatta elő, mellyek számukra tiszteletet vívtak ki. Azt hittük, hogy őseik, a' szabadságnak rendíthetlen harczosai keltek fel sírjaikból.

Görög ország azonban nem csupán elősorolt kellékei által fontos; hanem fontos főképen azért, mert keletnek egy kiegészítő alkat-részét képezi. Neki azért kell az európai viszonyok közt nagy érdekot tulajdonítani, mert szigeteivel, kikötőivel azon keleten fekszik, melly keletnek jövője Európának élet kérdése leend.

E' keleten a' görögök nem csak nevezetes területet foglalnak el, hanem igen erős hadi pontokat is képeznek.

Mindezeknek legnagyobb fontossága pedig abban rejlik, miszerint a' görög nép nincsen csupán a' görög status határraira szorítva, hanem számos ezreket számlál még azon keleti tartományokban is, mellyek még mindig a' porta birtokában vannak.

Ezekből nem nehéz megítélni azon hely fontosságát, mellyet görög ország kelet viszonyainak elintézésében fog elfoglalni. Könnyű megérteni, mikép egy illy ország, és népesség, melly elég nagy számú, és a' mellynek keleten olly nevezetes positiói vannak, mindig igen nagy befolyású leendő ott, hol létezik. Olly status, melly mint görög ország, olly nevezetes hadi erőket, és tengeri hajó-sereghez kívántató kellékeket foglal magában, bármilly eventualítások esetében igen érdekes szerepet fog játszani.

Míg keleten békés állapot uralkodik, Görög országgal az idegen hatalmak mindig igen nagy becsú kereskedelmi viszonyokba léphetnek, mellyek az ipar, földészet, és hajókázás kifejlődésére sok hasznokat nyújthatnak. – Ha pedig a' keleti bonyodalmak hadi jelenetekké változandnak, akármilly szereplő fél nevezetes segélyt, és támaszt fog találni Görög ország és népe kellékeiben, tulajdoniban, és vagyonában.

Görög ország tehát keleten igen nevezetes szereppel bír mind kereskedelmi helyzeténél, mind hadi készüelénél, és kellékeinél, hadi pontjainál fogva.

És ugyan ezen keleten, mellynek Görög ország olly nevezetes és érdekes részét foglalja el, Angliának legfontosabb érdekei központosulnak.

N. Britanniának gyár, műipar, és földészeti viszonyai a' kereskedésen alapszanak. Ez által nyer olly roppant pénzt, mellyel a' föld termékeket értékesítheti, földészetét kifejtheti, és nép millióinak keresetet nyithat. Ezen kedvező kereskedelmi forgalom nélkül nem lennének sem pénz viszonyai olly kedvezők, sem politikai helyzete olly biztosított. Az angol vagyonosságnak alapja világszerte elterjedett kereskedéséből származik. Ebben rejlenek azon eszközök, mellyek Angliát

Európa leghatalmasabb, tengeren úgy mint szárazon legerősebb státusává képezték ki.

Ezen kereskedelmi forgalmának legnagyobb része keleten történik. A' fekete tenger vidékeivel, a' porla tartományaival igen elterjedett összeköttetésben áll. És ez a' szomszédság, és a' porta birtokainak fekvése által kiterjed Asiába és Afrikába is. Hasonlóan nevezetes kereskedelmi üzlete van évenként Görög országgal is.

Ha azonban ezen keleti vidék Angliára nézve érdekes már az ott forgásban levő kereskedésre nézve is; akkor még sokkal érdekesebb az azon viszonyról fogva, mellyben ezen kelet N. Britannianak k e l e t - i n d i a i birtokaihoz áll.

Mindenki tudja, mikép Angliának vagyonsága, minden tekintetben virágzása, és jövedelmei legnagyobb részt Kelet-indiából származnak. Már pedig ezen kelet-indiai birtoka csak addig leend biztos, míg keleten olly hatalom uralkodik, melly nem akar, és nem bír Anglia irányában ellenségesen fellépni.

Ha Konstantinápolyt, és ezzel a' D a r d a n e l - l á k a t, 's egész keletet egy olly hatalmasság bírándja, melly Angliának európai hatalmát megakarja törni, és ennek megkísértésére elegendő erővel, és hatalommal is elleend látva, egy illy hatalom bármikor kifogja terjeszthetni kezeit kelet-india felé is. Nem csak biztos nem leend akkor többé ezen birtok, sőt a' szomszédságnál fogva minden perczen ki leend téve azon veszélynek, hogy Konstantinápolyból kis ásián át Persiáig, és innen az indiai tartományokig nyomulhasanak ellene az idegen foglaló seregek.

Ezen kivül Anglia által keleten nyugot Európának is igen fontos érdekei jönnek össze. Mert ha keleten az angol befolyás elnyomatik, egy olly hatalom emelkedhetik fel keleten, melly nem csak nyugot Európának kereskedését kifogja zárhatni; hanem a' keleti hatalom által olly súlyt is vivhat ki Európában, melly ennek politikai alakját, és szerkezetét egészen megváltoztathatja. Ez úton maga az európai

civilisatio, szabadság, és alkotmányosság is nagy veszélyeknek nézhet elébe.

Illy érdekek rejlenek kelet viszonyaiban. Illyenek azok, mellyek Angliát kelethez, és Görögországhoz, melly keletnek egy kiegészítő részét képezi, a' legszorosban kapcsolják.

Hogy ezen kereskedelmi, és politikai érdekeket Anglia önmagának, de egyszersmind közvetve nyugot Európának is biztosítsa, mindent elkövet arra; hogy keleten politikai és erkölcsi súlyát megtarthassa; hogy a' török hatalom status-quoja, melly ellenséges kísérletekre képtelen, és Konstantin nápolynak 's Dardanelláknak jelen állása fentartassék; és végre, hogy Görög országban is befolyással bírhatson.

Ezért vesz Anglia olly bőrészt minden keleti kérdésekben, főkép pedig a' porta ügyeiben. Ugyan azért védi a' török hatalmat, és politikai lételét minden éjszokról jövő megtámadások, és terjeszkedések ellen. Mert az angol kormány belátja, mikép keleten támadható pétervári túlnyomó súly igen veszélyes lehetne mind saját érdekeire, mind Európa jövőjére nézve.

Ugyan ezen okok határozták Angliát a' görög szabadság háború pártolására, és előmozdítására. Midőn a' görögök e' század harmadik tizedében a' török ellen százados igájok lerázására felkeltek, a' mellettök felébredt emberiség nemes érzelmei és követeléseai egész Európát eltöltötték. Ezen hatalmas szavak és követelések Anglia kormányához intézettek, Canning nemes keblű politikájának irányát azok jelölték ki. De ezek mellett, mellyek az emberiségnek igényei valának, sokkal mélyebben rejló politikai okok, és anyagi érdekek is ösztönzék Canninget arra, hogy görög ország függetlenségét kieszközölje. És csakugyan, mielőtt az angol arisztocratia, és tory párt sírba döntötte volna őt, sikerült neki kivívni Görög ország önállásának elismerését.

Az angol kormány és nemzet azt hívé ekkor, hogy megszerezte magának Görög országban azon befolyási, mellyre keleten olly nagy szüksége van. Mindenki azt hitte, Angliának végtelen segélyei és szövetségei lekötelezendik a' görög

nemzetet. Ezen hit és számítás volt egy főrugó Canning, és az angolok áldozat teljes buzgalmában és eljárásában.

Az eredmény azonban nem lett kedvező. A' szláv törekvések európa-szertei működése, de különösen azoknak dél-keleten való roppant előhaladása; a' pétervári cabinetnek ármányai, és szláv propagandája egészen megghiúsították keleten az Angolok és nyugot Európának várákozását és számítását.

Keleten a' szláv elem segélyével legnagyobb, és majdnem kizárólagos befolyással bír a' pétervári udvar. Keleten a' népesség legnagyobb részét keresztények teszik, kik leginkább a' görög egyházhoz tartoznak. így a' vallásnak közös malasztjai, közös hitágazatai, és reményei kapcsolják őket a' muszka czárhoz, ki a' görög egyháznak főnöke, és a' görögök közt általánosan elterjedt hit szerint minden görög valásbelieknek védnöke is.

A' pétervári cabinet mindent elkövetett, hogy a' keleti keresztények ragaszkodását, vonzalmát ápolja és terjessze. Tudja jól, hogy ez azon út, melly legbiztosabban elvezetheti kelet, és Konstantinápoly birtokához. Ez érdekből minden alkalommal kikelt a' porta ellen a' keleti keresztények üldözése miatt. Több ízben követelte tőle nyomorgatásaiknak megszüntetését, templomaik vissza adatását és a' leromboltaknak felépítését. Ezen követelések miatt, midőn azokat a' porta nem akarta teljesíteni, azt haddal is fenyegeté a' pétervári czár. Midőn pedig engedett, több rendbeli szerződéseket csikart ki a' portától, mellyekben kárpótlást, engedményeket, és némi jogokat eszközlött ki számukra. így hozta létre a' pétervári cabinet különösen az a k j e r m a n i kötvényt is.

Innét van, mikép a' keleti népek áhítattal és vakbuzgósággal ragaszkodnak a' muszka czárhoz, mint védőjök, és istápjokhoz. Innen van, mikép a' jövő reményeit és vágyait is egyedül csak a' czárbán helyhezhetik. Papjaik, és a' pétervári emissáriusok ezen érzelmeket folyvást terjesztgetik. Nagy befolyással van arra a' közös szláv nemzetiség is, melly keleten számos milliókra megy.

Keleten tehát, melly N. Britannianak és nyugot Európának legfontosabb érdekeit foglalja magában, a' muszka bír a' népekre legnagyobb befolyással. És ezen befolyás naponta valószínűbbé teszi, hogy a' pétervári hatalom őseitől reá maradt céljait elérjé. Egész aggodalommal látja Anglia; mikép a' muszkának céljai, 's törekvései nem egyebek, mint a' török birodalmat feloszlatni, a' feléje vonzódo keresztény népeket felszabadítani, és segélyükkel Konstantinápolyt elfoglalni.

Ez úton akarja keleten a' hatalmat kezei közé ragadni, hogy aztán a' török ásiái, saját armeniai, és a' neki egészen alárendelt Persia által kelet-india felé megindulhasson, és a' foglalásokat ott is megkezdhesse.

A' muszkának ezen céljai igen ismeretesekek, felőlük senkisem kételkedik. Tudja tehát mindenki, mikép keleten a' muszka épen azon utón halad, melly a' török status-quo felforgatásával, az angol és nyugot európai befolyás, és érdekek tökéletes megsemmisítésére vezetend. És látjuk, mikép a' vallás és politikai protectio által már messzire is haladott. Tudjuk azt is, mikép a' muszka hatalom olly roppant erőkkel bír, mikép, ha Konstantinápoly és Dardanellák urává leend, egész Európa felelt túlnyomó befolyásra fog emelkedni. Ezen hatalom keleten nem ollyan leend többé, mint a' töröké, melly gyöngé és tehetetlen levén, az angol érdekekre nem veszedelmes. Az éjszaki óriás elég hatalmas megkísérteni keletről mind azon népeknek kizárását, mellyek politikai és anyagi érdekeivel összehangzásban nem lesznek. –

És valamint keleten, úgy Görög honban is igen messze elterjedtek már a' szláv befolyások. Itt is nagy sikerrel dolgozik a' pétervári cabinet propagandája. A' görög nép szinte azon egyházhoz tartozván, mellynek a' muszka czár feje, ehhez a' legbensőbb vallási rokon érzelmek és lelki meggyőződés által csatoltatik. Innen a' görög nép csak hamar elfelejtette azon nagyszerű pártolást, mellyben részeseült szabadság harcaiban az angol kormány és nemzet részéről.

A' görög nemzet, daczára az angol kormány minden törekvéseinek, kizárólag a' pétervári tanácsokra hallgat. Itt csupán a' pétervári cabinet bír befolyással és ragaszkodással. A' nép érzelmei, és vonzalmai csak az éjszaki óriás felé hajlanak.

Az angol kormány igen jól tudja, milly érdekek központosulnak Görög országban, és főkép milly nagy érdekekkel bír azáltal, hogy keletnek egy nevezetes részét teszi. Ismeri saját és nyugot Európa érdekeit is, mellyek keleten fekszenek, és ismeri azon nagy befolyást, mellyet ezen kelet viszonyaira a' görög nép gyakorolhat. És ezeknek ellenében látnia kell áztat is, milly messzire haladtak ott már a' szláv törekvések, és a' pétervári cabinet ármányai.

Innen van azon. Folytonos surlódás, melly Görög országban a' pétervári es sz. jamesi udvarok közt létezik. Mindenik féltékenyen néz társára. Egyik is, másik túlyomó befolyást akarna magának szerezni, és mindenike uralkodni szeretne Görög ország ügyeiben. Napjainkban azonban minden előny, és befolyás csak a' czár mellett van.

A' pétervár cabinet minden beolyását, mellyel keleten és Görög honban bízva arra fordítja, hogy ott minél inkább céljai felé haladhasson: E' célból keletkeznek a' porta ellen gyakori lázadások Bosniában, Montenegróban, és egyebütt is. A' muszka élesíti azokat, hogy a' porta hatalmát gyöngíttse, és a' keleti szlávokat erősíttse.

Így keletkezett 1849-ben a' joniai zendülés, mellynek célja az volt, hogy az angol protectiót lerázhassa, és a' muszka befolyás alatt lévő Görög országgal egyesülhessen. Bizonyos, hogy ezen lázadást saját érdekeiben a' pétervári hatalom támasztotta, és élesztette. Jelenleg hasonlóan ismét lázonganak a' dél-keleti szlávok. Samosban és Bosniában új zavarok, Kurdistanban pedig a' pétervárról izgatott lázadás perczenként aggasztóbb és veszélyesebb szint ölt magára, hová a' porta a' vidékekről nagyobb számmal összevont seregeket küld ugyan, hogy egyszerre elfojthassa; de az éjszaki befolyásnak leendő hihetőleg alkalmá a' mozgal-

mat ismét felújíthatni. Sőt jelenségek vannak arra is, mikép az egész török birodalomban 'egy nagy szláv forradalom fog kiütni, melly Pétervárról intéztetik.

Emlékezhetünk arra is, mikép 1840-ben E. Lyons angol követ nyilvános vádat emelt egy muszka párt miatt, melly Görög ország önállásának felforgatására szövetkezett. Az akkori muszka követ azt csak pusztá hírnek, és üres gyanúnak nyilvánította ugyan – de a' körülmények eléggé mutatták, mikép azon vádban sok valóság rejlett.

Azt épen nem csudálhatjuk, hogy a' muszka keleten mindent megkísért. Ez lenne az út európai túlnyomó hatalmának megalapítására. A' szlávok törekvései, mellyek önállást, és a' török iga lerázását czélozzák, – másrészt pedig a' czárhoz erősen is ragaszkodnak, keleti céljainak előmozdítására hathatós eszközül szolgálnak.

De nem csuda, ha' az angol is éber figyelemmel kíséri a' keleti eseményeket; mert ott legfontosabb érdekei fekszenek, mellyeket a' muszka befolyás haladása mindinkább veszéllyel fenyegeti. Nem csuda, ha a' Görög ország viszonyaira kitűnő gondot fordít, mert ezen ország kikötőivel, szigeteivel, matrózaival, fekvésével, már önmagában is igen fontos; de még fontosabb az által, keleten egy igen nevezetes állás pontot foglal el.

Ezen körülményekben fekszik az angol kormány legújabb görög eljárásának indoka. Ez azon politikának eredménye, mellyet az angolnak a' muszka keleten való terjeszkedései ellen kell követnie. Célja nem lehet más, mint keleten és Görög országban az angol hatalmat és befolyást megmenteni, és megszilárdítani.

Az angolok és nyugot Európa keleti érdekeit a' pétervári cabinet veszéllyel fenyegeti; kell tehát, hogy ellenszerről gondoskodjanak, lly célra intéztetnek a' jelen görög honi készültek. Illy fontos helyet, mint Görög ország, nem lehet muszka befolyás alatt hagyni. Itt az angol hatalmat, és befolyást kell meghonosítani, és uralkodóvá tenni.

Meglehet, most rögtön nem hajtatik végre a' keleti kér-

dés megoldása; és a' jelen görög események keleti háború nélkül múlandnak el, mint múltak el az 1840-ki hadi készültek is. Meglehet, még nincs itt ideje, hogy a' keleti viszonyok elintéztessenek.

De az is bizonyos, mikép sokára nem maradhat már a' megoldás, mert a' muszka hatalomnak keleteni befolyása igen messzire haladott, és naponta továbbra halad. Mindennap, melly lefolyik, több és több erőt és tért szerez a' muszkának; és így nyől napról napra Angliának és nyugoti Európának veszélyeztetése is. Az idő haladtával előhalad a' pétervári hatalom is. Késni sokáig tehát már nem lehet, mert hosszas késedelem könnyen orvosolhatlanná tehetné a' bajt.

De bizonyos az is, mikép keleten a' muszka hatalom terjesztésére legtöbbet tesznek a' szláv törekvések, mellyek részint a' közös szláv nemzetiség, részint a' görög vallás közössége által kapcsolatnak Pétervárhoz. Ezen szlávok, és hozzájuk csatlakozott görög vallásbeliek Iegerösb segédesz-
közök a' muszka keleti hatalmának megalapítására. Mert ezek leakarják rázni, és felforgatni a' porta hatalmát. Ugyan ez lenne azon út és cél is, melly felé a' czár törekszik, hogy keletet meghódíthassa.

Ezen szláv-görögök mindenek felett leghűbben ragaszkodnak a' muszka czárhoz, és ez által olly népeket állítanak élönkbe, mellyeknek segélyére a' czár mindég biztosan számíthat, hogy keleten felüthesse uralkodó székét.

A' délkeleti szlávok törekvései és hajlamai veszélyeztetik tehát Angliának és Európának keleti érdekeit. Közvetve pedig veszélyeztetik Európa szabadságát is, melly semmi jót sem várhat, ha a' kelet uralmának elfoglalása által a' muszka autocrata olly hatalomra emelkedhetnék, hogy egész Európa felett is túlsúlyt gyakorolhatna.

Ezen szláv törekvések, mellyek keleten a' muszka hatalmát segítik elő, annál veszélyesebbek, minthogy rokonokra, és rokon közre munkáló erőkre Európa más több vidékein is találunk. Itt is mindenült elterjedtek már a' szláv törekvések. És mindenfelé ugyan azon vágyaikkal találko-

zunk, melyeket keleten is tapasztalunk, t. i. hogy az igát lerázhassák magokról, hogy az idegen nemzetiségek uralmától megmeneküljenek, hogy szabadok és önállók lehessenek. Gyűlölik mindenütt az idegenek uralmát, mert ez századok óta alárendelt helyzetben tartotta őket. És jelenleg megunva már nemzetiségjök ősi gyalázatja', ők óhajtanának uralkodásra emelkedni.

Szükséges tehát, hogy komoly figyelemre és vizsgálatra méltassuk ezen szláv törekvéseket, melyek keleten a' muszka befolyás kiterjesztésének hü eszközei.

Alig lehet érdekesb tárgyat találni a' vizsgálódásra a' szláv elemnél, melly Európa minden vidékein messze elterjedett.

Ezen szláv elem keleten és Görög országban veszélyezteti az Angol és nyugat Európa kereskedését, és a' kelet indbirtokokat. A' pétervári hatalomnak ott túlnyomó súlyt szerez, hogy kelet és Konstantinápoly elfoglalását megkísérthesse. Ez által kétségessé teszi Európa szabadságának és civilizációjának jövőjét is. Mert ha a' szláv törekvések keleten a' muszkát győzelemre segíthetik, ez mind a' kereskedelem, mind a' szabadság tárgyában olly korlátokat fog előállítani, a' minőket autocrata érdekei követelnek.

Ha ezen szláv rokon érzelmek, és hatalom utáni vágyak nem léteznének keleten 's Európában, és ha azok nem istápolnák a' pétervári uralkodást, ez Európa érdekeire veszélyes befolyással nem bírhatna sem keleten, sem különösen görög honban. Nem kellett volna akkor Angliának sem Görög ország irányában olly elhatározó, és harcziás színezetű lépéseket tenni.

Ha azon hadi készületek, melyeket fent úgy mint alatt szakadatlanul tesznek jelenleg az európai hatalmak, nem fognak tetteges eredmény nélkül elmúlni; ha egy nagyszerű európai háború ütne ki, azon kérdés felett kellene az álgúknak határozni: váljon a' szabadság, vagy szolgáltság győzön-e? Az az, a' felett fognak harcolni a' népek: kié legyen keleten és így Európa felett is a' hatalom – a' musz-

káé-e, kimellett roppant szláv erők állanak mind olt, mind egész Európában; vagy nyugoti Európáé, hol az angol alkotmány és francia köztársaság képviselik a' szabadságot és civilisatiót?

Ha ezen háború nem keleten, hanem nyugoton kezdődnék is, szinte elő kellene fordulni olt is az éjszaki uralom kérdésének, mert nyugot ügyei sem jöhetnek a' színpadra muszka részvétel és befolyás nélkül. Ha tehát itt nyugoton győzne vagy vesztene, eldőlné akkor keletnek kérdése is, mert nyugoti győzelme, vagy vesztesége keleti bukását vagy hatalmát is előidézné.

Vizsgáljuk tehát ezen szláv törekvéseket, mellyek Európában, de különösen keleten olly erőt nyújtanak a' pétervári cabinetnek, mellyel a' keleti uralom elfoglalását, és ez által Európa egyensúlyának felforgalását is megkísért-heti. Nézzük miben állanak és meddig terjednek ezen nagy jelentőségű szláv törekvések, mellyekre támaszkodik az éjszaki czár szabadság ellenes törekvéseiben. És nézzük, mit kellessék tenni ezen veszély akadályozására, és a' szláv törekvések meghiúsítására?

II.

N. Britanniának politikai helyzete, 's némelly hiányai. Érdekeinek a' legújabb keleti kérdések általi érintése. Egy tanácskozmány Londonban. Ennek nagy érdekű tárgya, és magyar országra való befolyása. –

Az annyi sok, és különbféle szerencsétlenségekkel 's mély keservekkel végződött 1849-ik év december havának vég napjaiban Londonban egy igen nevezetes, és reánk különösen érdekes tanácskozmány tartott.

Angolok, N. Britanniának fővárosában tartották azt, hová a' lefolyt két év viharai között akkor is, mikor még a' legszebb 's legnemesebb remények virágai fejledeztek; 's akkor is, midőn ismét minden halálnak indult 's mindent síri csend, és gyász borított el – egyaránt futottak számos nevezetességek, és üldözöttek. Hol minden pártból, és polgári osztályból levők egyaránt kaphattak menhelyet, és személy biztosságot. Mintha itt e' köd tengerben közönbösek lennének a' párt viszályok, 's mintha ott már megszűntek volna lángholni és dühöngni a' szenvedélyek.

Talán akkor, midőn az utas, vagy hontalan bujdosó Európa szárazának vég határai felé közégig, elhamvadnak azon lángok is, mellyek Európa belsejében a' társalmi és politikai elégtelenség parazsa felett emészti a' nép milliók kebleit?

Talán ott a' társalmi viszonyok, mellyek itt minálunk több nyomort és szenvedést árasztanak el, mint boldogságot és gyönyöröket, úgy rendezvék már, mikép a' nagy tömeg vágyai és szükségei is kielégítettek légyen?

Talán ott a' nagyság elvesztésének, és a' megnyert élvezetek háborgatásának félelme nem is ismertetik?

Csak maga azon tanácskozmány is, mellyet említettem, melly Londonban december vége felé tartatott, az ellenkezőt

gyanitatja velünk. Európa nincs arra hivatva, hogy bármely részében is egyhamar elégtelenség és polgári boldogság uralkodhassak. Nincsen hivatva csak arra is, hogy míg józanabban rendeztetnének társalmi viszonyaink, ne kellenék látnunk tömegekben olly embertársainkat kik a' nyomorban, éhség és meztelenség szenvedéseiben közelebb állnak a' sirhoz, mint az élethöz. Míg ellenben Európa minden részeiben számtalanokat a' túlságos élvezetek, és testi gyönyörök feleslegében látunk elveszni.

Nem említem most azon végnélküli elkeseredett harcot, melly Angol honban a' szegények részéről a' gazdagok ellen egész elszántsággal folytatattik. A' proletariátus itt, hol a' néhány kezek közé halmazott töképenzek, és csak kevesek által folytatott vállalatok azt roppant magasra' emelték, előbb utóbb borzasztó jeleneteket fog előidézeni.

Nem említem a' földbirtokosok és fogyasztók; tulajdonosok és bérlők között létező feszültséget sem. Az aristocratiai birtok viszonyok is szegénységet és szükséget, nyomort idéznek-e elő. A' védvámok barátai is folyvást küzdenek régi egyedárúságjuk vissza hozataláért, melly a' szegénynek kenyerét szükséges okosságon kívül méreg drágává tette.

Nem hozom fel az uralkodó egyház és katolikusok közt fenforgó jog-különbségeket sem.

Es nem azon emberiség és józan status elvekkkel is elmentében álló szomorú helyzetet, mellyben a' szerencsétlen Irland még mindig szenvedni kénytelen. Nem segít rajta sem az., hogy fiai ezrenként vándorolnak ki egy más világ részbe jobb és boldogabb hazát keresni; sem az, hogy az éhség és túlfeszített munka alatt százankint vesznek el a' hon maradtak. A' boldogult Ó Connel végnélküli fáradalmainak, és élethalál küzdelmeinek sem sikerülhetett ezen kis, de kedves hazába nyugalmat 's jobb létet teremteni.

Nem említem Angliának mind ezen hiányait, és küzdelmeit, mert a' lefolyt két évben, míg Európa mindenfelé lánogkba volt borítva, azok mintha nem is léteznének, olly csendességben maradtak, nem háborgatva a' kormányt, 's

nem zavarva a' sok tekintetben olly igen hibás állam-szerkezetet.

De a' legújabb események érintésétől egészen szabadon N. Britannia sem maradhatott. Belülről ugyan nem, de külről igen fontos, és tán mondhatni legfontosabb érdekei mozdítottak meg. Ezt tanúsítja azon nagy részvét, mellyel az angol kormány a' porta és muszka-osztrák között fenforgott keleti kérdések iránt viseltetett.

Úgy látszik, hogy a' dolgok oda kezdtek kifejlődni, hol már Anglia érdekeire is károsan hathattak volna. Az angol kormány előtt ismét előtűnt azon szerep, mellyet a' pétervári cabinet több egy század óta folyvást követ keleten. A' tények és lefolyt év eseményei ismét kedvező alkalmat látszottak nyújtani a' muszkanak arra, hogy kelet felé előhaladhasson, és az ottani hatalom elnyerésére nagyobb tért és befolyást szerezhessen magának.

Anglia előtt, mellynek kereskedése, és politikai hatalma kelettől igen sokat függ, melly előtt közönbös nem lehet, ha keleten valamely hatalmasság kizárólagos hatalom után törekszik, nem maradhattak figyelem nélkül a' legújabb események.

És pedig itt nem csak a' muszka interventioról, és ezután a' porta irányában felvett szerepéről lehet szó. Igen nagy érdekeket érintenek azon lázadások is, mellyek a' porta tartományaiban és a' joniai gzigetekben ütöttek ki. Ezen mozgalmak nem csak a' porta statusquoját, hanem a' joniai köztársaság lételét is felforgatni tervezek, ez utóbbit azért, hogy Görög országhoz csatoltathassék. Általában pedig azért, hogy egész keleten a' szláv-muszkaelem emeltessék uralkodásra.

Midőn Angliának legfontosabb érdekei központosulnak kelet jelen status-quo helyzetében – képzelhetni milly figyelmet gerjesztettek, és milly közletről érintették azon mozgalmak, mellyek nem kevesebbet szándokoltak, mint felforgatni keletnek azon statusquoját, mellytől fügnek Angliának és Európának is érdekei. Ezen figyelmet tanúsította az érintett londoni tanácskozmány is.

Ezt a' wigh párt tagjai tartották. Számos nevezetesség voltak jelen, és közöttök a' kormánynak is több tagjai. Ezen megjelenés igen emelte a' tanácskozás fontosságát.

Nem tudjuk ugyan meghatározni, valljon a' kormány tagjai közvetlenül eszközölték-e ezen összejövetelt; vagy csupán a' szabad elvű párt akart-e életkérdései felett tanácskozni. Mert valóban azon tárgy, mellynek vitatásáról tudomást kaptunk, oly fontos, melly a' szabadság és Anglia nagyságának jövőjével legszorosb összeköttetésben áll. Ha azon aggodalmak, mellyek mint látszik alkalmul szolgáltak a' wighek összejövetelére, valósulni találnának, a' pétervári hatalom leendne uralkodó Európa felett. Hogy ekkor Anglia kereskedése, gyár üzlete a' keleti piac elvételeivel mivé tétetnék, könnyű átlátni. De hogy oly túlnyomó hatalom mellett a' szabadságnak sem lenne jövője, és a' polgárisodásnak, vallás szabadságnak, és más jogoknak is sírba kellenék omolni, igen természetes.

Annyi bizonyos, mikép a' kormány némelly tagjainak jelenléte, és azon figyelem mellyel a' fenforgó tárgyak kisorsítottak, a' kormány befolyására is mutattak. –

Voltak-e ezen értekezletnek több tárgyai is, nem tartozik e' jelen sorok feladatához. Ezekben csak azt kell megemlítenünk, miszerint egy oly tárgy jött elő, melly igen nagy figyelmet vont magára. E' körül különféle eszmék, és néhol néhol komoly aggodalmak is nyilvánítottak. E' tárgy külön önmagában vétetett-e fel, vagy más tényekkel való kapcsolatban, vagy tán épen mint ezeknek kifolyása tekintetted-e, szinte nem szükséges vizsgálunk.

Ezek mind oly részletek, mellyek nem tartoznak azon fontossághoz, mellyre a' közfigyelmet jelen sorainkkal felhívni szeretnők. De az igaz, mikép a' keleti viszonyok, és a' jelen tanácskozmány tárgya közt szoros összefüggés látszatott lenni.

Úgy tetszik, mintha azon dolgok, mellyek múlt évben keleten történtek; azon kérdések, mellyek ott 3 hatalmasság közt kerültek vitatás alá, és azon tények, mellyek azokat

megelőzték, szolgáltatnak légyen alkalmat és szükségét a' jelen értekezés tartására.

És ezen tárgy nem volt más mint: a' szláv befolyásnak elterjedése, mint a' magasra emelkedett szláv törekvések.

Ezzel kapcsolatban felhozott a' magyar elemnek fontossága is. Azon különbféle viszonyok közt, mellyek a' szláv törekvések ellensúlyául tekinthetők, a' magyar népfajra mint olyanra hivatkoztak, melly igen alkalmas lehet a' szláv elem terjedésének feltartóztatására, és minden innen keletkezhető veszélyek elhárítására. E' tárgy körüli főbb eszméket fogják e' sorok előterjeszteni – 's egy úttal azt is, mit, mint teendőnket kellek azokból következtetnünk. –

III.

Első Péter és Napóleon jóslata. Slavia eszméje. A' szláv túlnyomó uralom lehetősége. Ezen tárgy komolysága. A' romai birodalom, és egy európai szláv birodalom közötti hasonlóság' Azon vész, melly innen Európát fenyegeti.

Sokszor, igen sokszor tétetett már említés I. Péter czárnak azon elhíresült végrendeletéről, melly az éjszaki nagyra vágyás, és hatalomra törekvésnek végnélküliségéről tesz bizonyosságot.

És eszme lánczolatnál fogva akkor, midőn a' pétervári végintézet megemlítetik – megemlítetik rendszeren egyszersmind Napóleonnak ide vonatkozó jóslata is.

Tudjuk mindnyájan, mikép Napóleon, már akkor tisztán belátva a' pétervári cabinet titkos törekvéseinek rejtélyébe, azt mondotta: mikép 50 év alatt vagy a' kantsuka fog egész Európa felett uralkodni, vagy köztársaság leend minden európai államok kormány szerkezete.

A' milly gyakran megszoktunk e' két ősi hagyományra emlékezni a' keleti bonyodalmak vizsgálatánál; épen olly sokszor tétettek arra czélzások a' többször említett londoni tanácskozmányban is.

És nem ok nélkül. A' legújabb időkben ismét szokatlan felemelkedéssel látjuk éledezni a' messze terjedő szláv reményeket. A' pánszláv propagandának pétervári befolyás alatt számos terveire és mindenféle működéseire bukkanunk. A' görög egyház tagjainak büszkesége, 's merészsége az éjszaki óriásra támaszkodva naponkint nyíltabb, daczolóbb, és kihívóbb. Azt képzelik, hogy már ama magos polczon ülnek, mellyet Európa országai, és nemzetei fölé emelendnek – ha az események vágyaik értelmében fognának kifejlődni.

Azt nem lehet tagadni, miszerint mindenféle találkoznak egy nagy s l a v i a felállításának gondolatjával, és határozott eszméjével.

Némelyek kissé nevetségesnek tartják ugyan csak gondolni is arra, hogy bár mikor is a' jelen műveit és szabad Európa kebelében a' túlnyomó súlyt, és hatalmat S l á v i a foglalhassa el.

Az, hogy egykor azok bírassák Európa felett az uralmat, kik egy asiai népet alkotnak, kik itt a' mi éghajlatunk alatt még egészen idegenek, kik az európai államok családi szokásait soha sem vették fel;

Az, hogy a' művelt, polgárisodott, és felvilágosodott nemzetek felett túlnyomó hatalom súlylyal azon nép rendelkezék, mellynek műveletlensége közönségesen ismeretes, mellynek vaksága még most is szolgaságig és vakbuzgalomig terjed;

Az, hogy a' tudományok, ipar, művészet és szellemiség feletti hatalom azon nép kezeibe jusson, mellynek fejlődöttebb irodalma nincs, melly a' tudományokat megveti és üldözi; és végre;

Az, hogy a' szabadság, köztársaságok, és az alkotmányos nemzetek olly hatalom alá kerüljenek, melly a' pusztá önkényen alapszik, mellynek zsarnoksága véghetetlen, melly csak békókat, és bilincseket akar ismerni, mellynek önkénye előtt nincsen semmi szent – még a' gondolatok, és vallási érzelmek sem.

Mindezek olly ész elleni tények gyanánt tűnnek elő, mikép sokan a' pusztá lehetetlenség hitel nélkülisége miatt képesek azokon mosolyogni.

De az arcz ismerő, ki innen a' bensőre is tud következtetést tenni, rögtön észreveendi, mikép azon mosoly kisé keserű színt mutat, és nem mutat tiszta elégtűtségre, és nyugalomra.

Ha bár nevetnek is némelyek, de ezen nevetés mindig némi kétkedést is árul el. Ez pedig arra mutat, mikép nem

olly lehetetlenségről van még is szó, melly örökre és mindenkorra lehetetlenség maradhatna.

Vannak számos angolok is, kik szeretnek mosolygani a' *slavia* eszméje felett. De ezzel meg nem czáfolják még azon állítást, mikép csakugyan léteznek egy nagy számú népfajnál remények és törekvések egy nagy *slavia* felé – melly reményeket a' pétervári uralom éleszt, és táplál – azon pétervári hatalom, mellynek elég ereje van a' legendkívüliebb dolgokat is megkísérteni.

Némelly tisztos toryk minden felett mosolygani szoktak, mi őket aristocratiái apathiájokból, és ősi, megrögzött tespedésükből felrázni, felzaklatni képes lehetne.

Ugyan ezen agg toryk nevettek 30 év előtt a' katholikai Emancipatio, és egy józanabb parlamenti reform eszméje, és lehetősége felett is. Mert merő lehetetlennek gondolták, hogy ő mellettök, mint hatalmas nagy dynasták és bigót episcopalisták mellett a' szegény írek, polgári képviselők, és katholikusok is egy padokon ülhessenek.

Ők illy tárgyaknál, mellyek radical curát kívánnak, mindig olly hideg, közömbös altagásban éltek, mint fejdelmük III. György, ki a' katholikai emancipatio törvényjavaslatának vissza utasításánál ama rendkívüli nevezetes szavakat mondotta:

„Kész vagyok, ha szükséges, lelépni a' trónról; kész vagyok magamat egy gunyhóba vissza húzni; sőt kész vagyok nyakamat a' vérpadra vinni, de arra nem vagyok képes, hogy ezen bilit elfogadjam.”

És mind a' mellett a' katholikai emancipatio még is megtörtént. És így hasonlóan minden mosolyok mellett is kézzel foghatólag láthatjuk a' *slavia* törekvéseit is.

Mindenikünk egész méltánylattal viseltetik azon nagyszerű forradalom iránt, melly számos századok előtt egész Európát átalakította.

Ezen esemény előtt Európában egy köz, általános nagy monarchia volt, mellyen kívül itt több önálló rendezett hatal-

mak nem léteztek. Ezen általános köz monarchia a' rómaiak birodalma volt.

Az elpuhulás, az ősi katonai erények kihalta, a' birodalom roppant kiterjedése, innen keletkezett túlságos vagyonság, és ennek szüleménye a' luculli fényűzés, munkátlanság, zsoldos katonaság, mindenféle népfajok összehalmozása, és ezeknél a' szabadság elnyomása, és a' szolgaság megalapítása – mint Montesquieu fejtegeté – ezen nagy monarchia halálát idézték elő.

Éjszaknak barbár, de romlatlan érzelmű, és szabadságot imádó vitéz, erőteljes népei, a' góthok, burgundok, alemannok, vandálok megrohanták az elasszonyosodott római birodalmat, és azt, melly nagy tömege miatt önmagával is tehetetlen volt, lerombolták és feldarabolták.

Ezen birodalom, mellynek nagyságáról a' római költők azt szokták mondani: „ha az olympi Jupiter csillag várából lenéz, nem lát már egyebet, mint csupán csak római birtokot.

Ezen birodalom, melly az atlanti tengertől Eufrat partjáig, és Themsetől egészen Nílusig térjedett, nem ismert mást, mint egy fő zsarnokot, kit Róma képviselt – és a' szolga népeket, kik néger rabszolgák gyanánt tekintettek.

Nem felesleg most ezekről említést tenni, mert ilyenek azon eszmék és törekvések is, mellyeket a' szláv propaganda terjesztget. A' lefolyt ezredévben, mint láttuk, létezett már egy általános nagy monarchia – a' szlávok azt talán még jelen századunkban szeretnék felújítani.

A' római monarchiát a' teutonok semmivé tették, és ez által előidéztek azon status rendszert, melly Európában még jelenleg is uralkodik a' népek között. Ezzel ők tönkre tették az európai szolgaságot, és letették a' népszabadság alapját.

Azért jól mondja Montesquieu: „Éjszaki Európát méltán lehet az emberiség műhelyének nevezni. Itt honoltak azon bátor erőteljes férfiak, kik elhagyták tűzhelyeiket, hogy a' zsarnokokat és rabszolgákat megsemmisítsék, hogy megtanítsák az embereket, mikép a' természet őket egyenlővé teremtette, és a' józan ész csak saját boldogságjok végett ren-

deli őket egy felsőbbség alá. Ezek forrását képezik azon szabadságnak, mely még általában jelenleg az emberek között létezik. Ezen éjszaki népek, mint a' szabadság gyermekei tettek hódításokat.

Mennyire megváltoztak a' körülmények! Az igaz azóta több egy ezredévnél folyt le a' mindenségnek végtelenségébe. De azért, hogy illy nagy idő térség választja el jelenünket a' múlttól – épen nem lehetetlen, hogy újra azon szükségbe és kényszerítő helyzetbe jöjjön Európa, és hogy ismét azon eszközöket kellessék elővenni a' szabadságnak biztosítására, mellyek másfél ezred év előtt a' népek szolgátságát megsemmisítették.

De igen is nagy különbséggel. Akkor éjszакnak bátor, szabad fiai mentették meg a' szabadságot – ők rázták le Európa lábairól a' nehéz és hosszan tartó bilincseket.

És most az éjszaki óriás fenyegeti elnyeléssel az európai szabadságot. Ő készít bilincseket a' szabad és felvilágosult népek számára. Ő tervez jelenleg egy általános nagy monarchiát, mely mint egykor Róma, minden szabad nemzeteket elnyeljen, és minden szabadságot elfojtson. És hogy az ne ismerjen Európában egyebet, mint egy zsarnokot, ki Pétervárott, vagy Konstantinápolyban ütné fel uralkodó trónját – és szolgálja népeket, kik csak őt uralnák. Azon államok is, mellyek szövetség vagy más érdekek folytán mellette önállásban meghagyanatnának, olly függésben lennének tőle, ennek túlnyomó hatalma és ereje folytán, mikép tetteik felett egészen szabadon sosem rendelkezhetnének. Ollyan lenne önállásuk, mint a' jelenlegi apró európai államaké, mellyeknek mindenben a' nagyobbak akaratját kell követni.

Ezen éjszак, a' S l a v i a fenyegeti most veszélyekkel a' szabadságot. Talán rövid idő alatt látni fogjuk már európai harczát, mellyet a' köztársaságok ellen intézend. Mert hogyan nézhetné el tétlenül a' korlátlan önkény a' legszebb polgári szabadságot a' legtökéletesb alkotmány formában. Nem kell-e neki attól naponta rettegni, hogy szolgátságban tartott népeihez is eljutnak a' köztársaság szabad eszméi és

intézetei, hogy azokat felvilágosítsák, és bilincseik lerázására vezessék?

Az egykori Rómának utódjai vannak arra hivatva, hogy az éjszaki óriás elöl megmentsék a' szabadságot – azon szabadságot, melyet őseik a' gyáva, zsarnok cesarok alatt semmivé tettek, és éjszoknak népei mentettek meg.

És ha a' mívelt óriás Rómát azon kis éjszaki népek, a' Burgundok, Vandálok leronthatták; mennyivel inkább reménylhetjük, hogy a' szolgálai, bigót, bilincsekben görnyedező muszkák felett a' szabad, felvilágosodott nyugoti népek fegyverei győzelmet vívandnak ki.

Ezen győzelem annál is biztosabb, mert a' szabadságért történnék, mi a' harczot élesíti és bátorítja. Az éjszakiak pedig ezen szabadság ellen a' szolgaság érdekében harczolnának, mi semmi ingert, semmi ösztönt sem nyújt az önfeláldozásra, és bátor, kitartó küzdelemre.

Ezek csak kényszerítésből küzdenek, hanyagon, hidegen, mint valami gépek, mellyekből a' lélek és fenlobogó érzelem hiányzik. És harczuk is csak addig tarthatand, míg saját, valódi érdekeikről fel nem leendnek világosítva. Mert lehetetlen, hogy tudva saját szolgaságjok fentartásáért áldozák fel életüket.

Amazok ellenben a' szabadság érdekeiért élethalál harczot fognak küzdeni, melly tartani fog, míg vagy szabadsági győzelem, vagy vég elpusztulás, és általános halál nem foglalandja el a' csata mezőket.

Bár milly különbség leend is azonban a' szabad férfiak és szolgák harczy lelkesedése, Önfeláldozása között; 's bár minden jót és biztos sikert reménylhetünk is a' szabadságra; szükség, hogy ezen remények és számításokban élne bizzuk magunkat. Midőn látjuk a' kor jelen mozgalmait a' szabadság és szolgaság között; midőn előttünk állnak a' szláv propaganda működései; és naponkint jobban és jobban látjuk a' szlavia eszméjének terjedését, szükség hogy azon eszközökre is gondoljunk, mellyek az európai szabadságot, ha veszély fogja fenyegetni, megmenthessék.

Az éjszaki óriásnak szabadság és köztársaság elleni gyűlölsége ismeretes és természetes is. Készületei a' francia köztársaság ellenében megvannak téve. Senki sem kélkedhetik, hogy komoly szándoka van mindent elkövetni, hogy Európában a' reá halálos veszélyű köztársaság meg ne hagyatassék. Más részről hason készületeket látunk keleten. Látjuk a' pétervári működéseket a' porta alatti népek felizgatására. Látjuk, mikép az ottani szlávokkal, és görög vallásbeliekkel olly szoros kapcsolatban áll, mikép csak akarnia kellekik, és bár mikor megkezdheti a' délkeleti szlávokkal a' porta elleni harcát.

Midőn mindezek mellett még azon nagy rokonszenvet is látjuk, mellyel az európai, 's különösen a' délkeleti szlávok a' czár iránt viseltetnek, kik reményeiket és vágyaikat egyedül benne helyeztetik; szükség, hogy a' közelgő vihar elhárításáról meg ne feledkezzünk.

Ha mosolyganak is némellyek a' Szlavia eszméje felett; de annál több komoly arcz kifejezést, és aggodalmas eszme cseréket vehetünk észre, jeléül, mikép sok valóság, és lehetőség is fekszik a' szláv mozgalmakban. Talán itt már ideje annyi hosszas várakozás, hanyag elnézés, és túlságos feledékenység után, mellyek által véghetetlenül sokat terjedett mind a' szláv elem, mind a' pétervári hatalomnak befolyása. Itt az ideje talán ellenszerek alkalmazására is gondolni.

Semmisem idézhet elő az államok lételére 's kivált jövőjükre annyi vést és bajt, mint az ellenséges színezetű eseményeknek kicsinylése és elhanyagolása. Az idő, és viszonyok a' legcsekélyebb tényt is hatalmas erőre emelhetik, sőt azzá tehetik, a' mit többé vagy nem is lehet megsemmisíteni, vagy csak nagy áldozatok, és veszedelmek által lehet elérni.

Így vagyunk leginkább a' keleti viszonyokkal. Előttünk hanyatlik sírja felé az osmanok egykor hatalmas birodalma; és előttünk fejlődött és növekedett azon keserű gyűlölet, mellyel a' délkeleti szlávok és görög keresztények a' török

uralom iránt viseltetnek. Láttuk mint segítte elő a' pétervári hatalom minden porta elleni küzdelmeiket; és mint kötelezte le őket magának egyedüli pártfogolása által. Egész Európa színe előtt szerezte meg magának a' pétervári cabinet a' fekete tengeri, Duna torkolati pontokat és erősegeket, az alduna' protectoratust, és több más előnyöket, mellyekkel keleti hatalmának erős alapját rakta le. Ezen tények nem méltattak elegendő figyelemre – és most már csak a' veszélyt ismerjük, de nem tudjuk biztos-e annak elháríthatása.?

IV.

A' pétervári hatalom és szláv törekvések közötti szoros összefüggés. Egy francia – muszka szövetség lehetősége. Lajos Fülöp politikája. Napóleon Lajos és muszka cászár közötti viszonyok. Az elnöknek keleti politikája. A' frank nemzet keleti érdekei. A frank diplomatiának közeledése Pétervárhoz a' menekültek kérdésében.

Azt soha sem kell feledni, mikép a' szláv; és pétervári törekvéseket egymástól nem lehet elkülönözni. Midőn tehát a' szláv mozgalmakról szó tétetik, azt is kell hozzá érteni, hogy azokban a' főszerepet a' muszka viszi.

Azon befolyás, mellyel a' szláv propaganda szerteszt bír, leginkább azon segédeszközök, és titkos erők által szerveztetett, mellyeket arra a' pétervári cabinet fordított,

A' szlávok legfőbb reményeiket az éjszaki óriásban helyhezteszik. Mert ahhoz őket a' nyelv és vallás rokonság a' legszilárdabb kötelekekkel kapcsolja. Míg minden más népiségeket idegeneknek tekintenek és rokonszenyükre távolról sem méltatják; addig a' muszkákat, mint rokonokat nézik, és a' cászart mint védőjüket tekintik. Más részt látják, mikép a' pétervári hatalom olly erős, olly terjedett, hogy csak általa várhatják a' szlávok vágyaiknak valósultát.

Ezen rokonszeny és vonzalmak csak kedvesek, és nagy hasznuak lehetnek a' pétervári cabinetnek. Titkos czéljai kivitelére alkalmasb eszközt nem is találhatott volna. A' szlávok, mint majd mindenütt elnyomatott népiségek szabadság és önállás után sóvárganak, és ez okból a' muszka cászár segélyére számítanak. Ez pedig birodalmát, és hatalmát akarja túlnyomóvá tenni, és azért pártfogolja a' szlávokat, kik segédeszközei lehetnek terveiben.

Legvilágosabban kitűnik a' pétervári, és szláv moz-

galmaknak öszhangzása a' keleti mozgalmakból. Itt a' hosszas és kegyetlen török hatalomnak szolgasága és rabigája végelkeseredésig vitte már a' keresztényeket, kik majdnem kizárólag szlávok és görög hitűek. Ők tehát e' jármot lerázni, és a' porta alól magokat felszabadítani törekszenek, mint felszabadította magát a' görögök és szerbeknek egy része. A' pétervári cábinet pedig kelet uralmát akarja elfoglalni, és így szinte a' török hatalom létele ellen dolgozik. A' szlávok öszhangzanak véle vágyaikban és törekvésekben. Azért is, a' mint a' czár minden időben elősegéllé a' délkeleti szlávok merényeit; úgy ezen szlávok is mindenkor hódolattal, engedelmességgel mozdíták elő a' czár terveit – tiszteletjök és bizalmuk, ragaszkodásuk irányában soha sem szűnt meg, sőt mindinkább növekszik.

Azt tehát világos tény gyanánt tekinthetjük, miszerint a' slavia, és muszka propaganda ugyan egy. Azon központ, hol minden szláv izgatások, minden önállás utáni törekvések, egyesülési kísérletek, és az idegen nemzetiségek elleni működéseik összejönnek, nem más, mint a' pétervári cabinet.

Ezen tény, melly a' szláv és muszka törekvések öszszefüggését állítja élönkbe, századunk elején még nem méltatták elegendő figyelemre az európai államok. Azt hitték, hogy csekélyebb azon erő, melly a' szláv czélok kivételére dolgozik, minthogy abban nyugot Európa aggodalomra okot találhatna. Vagy azt hitték, hogy még nincs itt az idő erélyes fellépésre, és elhatározott szilárd cselekvésre. Vagy nem ismerék azon szoros kapcsolatot, melly a' szlávok és pétervár között régóta létezett?

Sőt csudálkozva kell látnunk, mikép a' jelen francia kormány elnöki politikája folytán olly jelenségeket árul el, mintha a' pétervári autocratával akarna szövetkezni. Azon francia kormány, mellynek Európában a' legszabadabb tanok képviseletét kellett volna előállítani.

Lajos Fülöp alatt levolt már éve egy frank-muszka szövetségnek alapja. És ez számos hiteles adatok nyomán már létesül is, ha a' nemzet Önérzetének felébredése, a' sza-

badságnak és jogoknak forró szeretete és a' pártok elszánt, erélyes működése meg nem buktatja azon trónt, melly lételet forradalomnak köszönte, és még is mindenütt a' szabadság érdekeinek elnyomására dolgozott. Sőt a' szabadság közös ellenségével a' muszkával szövetségben is akart.

De még inkább bámulhatni azt, hogy a' jelen köztársasági kormány is arra látszik törekedni, hogy lehetővé tegye, és kivihesse a' muszka szövetségét.

Hogyan állíthatatik elő ezen lehetőség egy korlátlan zsarnok, és egy szabad köztársaság közt. Hogyan és hol férhetnek össze ezen összeférhetetlen ellentételek. Hogyan állhatnak egymás mellett akár a' harcz mezőn, akár a' diplomácia síkjain a' francia és muszka érdekek, a' művelt, szabad felvilágosodott frank jellem és a' nyers, szolgálai, bigót tömeg. Lehet-e pont, mellyben a' szabadság és szolgaság érdekei összejöhetnek?

Vagy a' francia azért akar a' muszkának segédkezet nyújtani, hogy az Európa feletti hatalmat egymás közt feloszthassák, hogy az egyensúly benső rugói kezeik között létezhesse, hogy Európa csak két fővárost és udvart ismerhessen: P a r i s t és P é t e r v á r á t ?

Nem tűnik-e itt rögtön élőkbe azon bizonyosság, mikép mind az, mi az autocrata hatalom emelésére és terjesztésére vezet, csak a' szabadság rovására történhetik? Nem leend-e illy erő növesztés az autocrata kezeiben olly kés, mellyel a' szabadság istennőjét bár mikor meggyilkolhassa? Ha bár tehát a' francia hatalom emelkedést nyerhetne is, ez máskép nem történhetnék, mint a' szabadság feláldozásával. A' francia politika összekapcsolatván a' pétervárival más elveket nem követhetne, mint a' szabadság ellenieket, mert csak ezeken nyugszik az éjszaki hatalom. Ez más elvekkel és iránynyal egy úton nem haladhat. De a' képzelt francia túnyomó uralmat sem lehetne többé máskép fentartani, mint szolgálai politika által, mert nemzeteket alárendeltségben csak kényszer és erő által lehet megtartani.

És más részt, ha valaha csakugyan megakarná valaki

ezen osztályt kísérteni, mint azt Napóleon is akarta Sándor czárral, nem engedne-e a' francia kormány a' péterváriak oly erő, melly ő reá is veszélyes lehetne? Nem oly erős és hatalmas-e már most is, mikép minden mozgása és fellépése aggodalmakat szül? Nem fogja-e akkor, ha keletnek birtokát a' muszka czárnak engedí, ön sorsának kulcsát is kezeibe tenni le? Már pedig muszka és francia közt ha valaha létesül szövetség, csak azon feltétel alatt létesülhet, hogy keleten a' pétervári hatalom kiterjeszthesse birodalmát. Mert ez csak a' fekete tenger és Duna felé akar tenni foglalásokat – Európa más részén úgy is már a' Sundra támaszkodhatik.

Ha pedig kelet urává is tétetik, akkor habár Paris lenne is, az európai súlyegyenek egy másik központja, kétséget sem szenved, hogy egész Európa felett uralkodó leend. Paris nyugoti hatalmával sosem gyakorolhat oly befolyást, sosem fejthet ki annyi erő, mint Pétervár vagy Bizancz keletre, a' keleti pontokra, és szláv népségekre nehézkedve.

Ha valami, úgy épen ezen frank-muszka szövetkezés vezetheti csak a' szláv törekvéseket vég céljukhoz, és Európát csak az alakíthatja át egy nagy absolut monarchiává, minő a' rómaiaké volt.

Annyi igaz, mikép keleten a' lefolyt év végén és a' jelennek elején a' menekültek kérdésében már némi egyetértés, és viszonos közlekedés látszatott lenni a' frank és pétervári cabinetek között. És illy arányban távozott el amaz az angollali egyetértéstől.

Valljon ugyan ezen célra való közremunkálás végett lakik-e most Parisban azon főrangú nő, ki titkos működések és ármányok miatt Londonból kiutasítottatott?

És valljon nem kell-e a' köztársaság és autocratia köztli szövetkezés tervezését hinnünk, ha elhisszük, és ha való az, mit oly sok hitelt érdemlő adatok mutatnak, miszerint Napóleon Lajos muszka pénz befolyása által nyerte légyen el az elnökséget.

Azt láthatjuk, mikép a' jelen köztársasági elnök oly

különös gyanúkra ad alkalmat; és annyira elterjedt már a' félelem, hogy az elnök a' szabadság rovására önkényt akar Francia honban megalapítani; miszerint kénytelenek vagyunk sok olyat lehetőnek gondolni, mi különben egy köztársaság szabad intézetei közt merő lehetetlenség, és a' mi az elnöki hivatalos nyilatkozatok után alig lenne gondolható.

Igaz az is, miszerint Napóleon a' keleti ügyben vég napokban már közeledett Pétervár politikájához. Igaz az is, mikép az angol kormány erősen kezd gyanakodni, hogy Napóleon nincs többé azon szilárd és tiszta szándokkal a' szabadság iránt, mint volt akkor, midőn vele magát összekapcsolta az éjszaki hatalmasság keleteni követelései akadályozására.

Vagy már eljött azon idő, hogy Napóleon viszonozza azon szívességet, melyet elnökké választatása alkalmával a' pétervári udvartól nyert volt? Mert azon szín, melyet az utóbbi napokban a' francia diplomatia keleten mutatott, valóságos muszka szín. Ez szívességet és kötelezettséget árul el. És így valóban igaz lenne az, hogy Napóleon abszolutismus érdekében az önkény céljainak elősegítésére választott légyen meg elnöknek a' pétervári hatalom pénzén?

úgy látszik ezen cabinetekben egy titkos társulat egy még titkosabb terven dolgozik, melly a' szabadságra kedvező nem lehet, minthogy olly szövetekezést látunk, mellynek természete csak a' szolgasággal és önkénnyel fér össze. És ha igaz, hogy Napóleon mint Lajos Fülöp is, kizárólag csak arra dolgozik, hogy hatalmát és uralmát megalapíthassa, és tartóssá tegye; úgy perczig sem kételkedhetünk, mikép ő csakugyan tagja a' pétervári szövetekezésnek. És ezen szövetség egészen össze hangzik a' slavia céljaival, terveivel, és eszközeivel. Mert épen oda vezetné a' pétervári hatalmat, hová a' szlávok is törekszenek: uralomra, önállásra, és hatalomra.

Az angol kormány úgy látszik tisztába kezd már jönni ezen dolgok iránt, úgy látszik, már átlátja, mikép igen veszélyes lenne reá nézve, ha ismét azon szerencsétlen szerepet öltene fel keleten, melyet eldődei ott a'

porta és Bonaparte ellen e' század elején visellek. Az angol diplomatia akkor a' muszkával kezét fogva járt, és a' porta ellen dolgozott. így minden tekintetben saját keleti befolyása és érdekei kockáztatásán működött. Mert egyrészt a' portát gyöngítette, másrészt a' pétervári hatalmat erősítette czéljaiban – mellyek keleten az angol kizárásával, és a' porta megbuktatásával akarják a' szláv elemet uralkodóvá tenni. Midőn tehát az angol diplomatia a' szláv érdekeket és szláv befolyást segítte elő keleten a' porta és Napóleon ellenében, akkor saját befolyását és hatalmát gyöngítette.

Ez időben senkisémet értette a' szabadság érdekeit és a' civilisált Európa nagyszerű kérdéseit tisztábban, világosabban, mint Bonaparte Napóleon. Ő belátott azon tervekbe, mellyeket a' czárok Péter és Katalin korától folytonosan követnek keleten; valamint ismerte azon veszélyeket is, mellyek Európa jövőjét és a' polgárisodás ügyét érendik, ha a' szláv elem keleten uralkodásra emelkedhetnék. Azért is keleten úgy dolgozott ő, és csak ő, mint azt a' szabadság érdekei kívánták. A' török hatalmát védette, és a' muszka terjeszkedéseit feltartóztatta. És ha bár T i l s i t b e n és E r f u r t b a n nyugoti nagyravágyása előmozdítása végett késznek nyilatkozott is a' muszka czárral megosztani a' török birodalmat; de egyszersem gondoskodott is olly eszközökről, mellyek a' muszka hatalmat ellensúlyozhaták, és keleteni túlnyomóságát l e h e t e t l e n í t h e t é k. Arra pedig, miután leginkább vágyakodék a' czár, és a' mi nélkül keleten túlnyomó hatalmat nem is nyerhetne, a' Dardanellák átengedésére soha sem mutatkozott Napóleon hajlandónak. Ezt egyenesen megtagadta- és így majdnem mind azt megtagadta, mi keleten lényeges befolyású.

Napóleon keleti elveit tisztán láthatjuk azon szilárd, és áldozat teljes istápolásból, mellyet e' század elején a' portának nyújtott a' muszka hatalmaskodások és terjeszkedések ellenében. Valamint azon felejtethetlen szavakból is, mellyeket 1807-év jan. 22-én írt a' párisi senatushoz. E' szavak következők:

„Hah ki számolhatná ki azon hadmenetek tartósságát, és hadak számát, mellyeket egykor tenni szükség lenne, hogy mindazon szerencsétlenség, melly a' Konstantinápolyi birodalom felforgatásából eredne, helyre állitassék, ha a' gyáva nyugalom és nagy város gyönyöreinek szeretete a' bölcs előlátás tanácsa felett győzhetne.

„Előre láthatlan hadak, és nyomor jutna örökül unokáink számára. Akkor a' görög tiara ismét felemelkednék. A balti tengertől egész a' földközi partokig terjedend győzelmé – és megfognók élni, hogy tartományainkat a' fanatikussok és barbárok tömege fogná megrohanni.

„És ha ezen igen elkésett harczban tönkre kellene jutni a' civilisált Európának, joggal vádolhatná az utókor bűnös közömbösségünket, melly a' történet lapjain szeny folt leend.”

Lehet-e a' francia nemzetnek ennél más politikát követni keleten a' nélkül hogy egy részt anyagi érdekeit tönkre tegye, más részt pedig politikai befolyását, és köztársaságát veszélyeztesse? Mert mindezen érdekek koczkára leendnek kitéve, mihelyt a' muszka hatalom túlnyomó leend.

És lehet-e veszély nélkül eltűrnie olly tényeket, mellyek ismét elszakasszák őt Angliától, mint elszakasztották 1807-ben? A' múlt évben felújult keleti ügyre nézve a' frank és angol kormányok karöltve jártak. És ennek szükségkép így kell maradni, ha Európában a' szláv törekvések ellen biztosítani akarják a' szabadság és civilisatio szent érdekeit.

Elég sajnos, miszerint több olly tények jöttek elő, mellyek arra mutatnak, miszerint a' legújabb keleti kérdések megoldásában csakugyan történt némi közeledés a' francia diplomatia részéről a' pétérvári cabinethez.

Azt csak mellesleg említjük meg, miszerint különös figyelmet ébresztett a' frank diplomatiának azon rendkívüli sürgetése, mellyel a' menekültek kérdését befejeztetni, és a' hadi flottát eltávolítatni törekedett,

Sokkal világosabb tényt szolgáltat arra azon viselete a' francia követnek, mellyet gr. Zamoiski lengyel menekült irányában tanúsított.

Ezen gróf a' régibb lengyel forradalmakban nevezetes részt vett, kivándorlani kényszerítetvén, az egykor minden hontalan szerencsétlenek szíves hazájába Frankhonba bujdoklott. Itt polgári jogokat nyert, és a' frank alattvalók sorába jutott.

A' lefolyt magyar forradalomban is részt vévén a' tisztelt gróf – annak szerencsétlen végével török földre menekült. Az osztrák követ őt reclamalta. És a' francia követ annak ellenében bebizonyította, mikép gr. Zamoiski, mint francia polgár, csak a' francia hatóság alá tartozik. És ezzel megszűnt az osztrák követ követelhetési joga.

Most azonban a' muszka követ lépett fel ugyan azon egyén végett követeléseivel. És neki a' francia követ megengedte hogy gr. Zamoiski, mint lengyel menekült a' török földről a' többivel kiutasitassék.

És így a' francia követ a' muszkának megengedte azt, mit az osztráknak megtagadott.

Nem nyilvános jele ez annak, miszerint a' francia köztársasági és muszka önkényes hatalmak között igen barátságos viszony létezik?

De még nagyobb fontosságú az, mikép a' portánál létező francia követség kormányától rendeletet kapott, hogy ezentúl a' netán Frankhonba menni akaró menekülteknek útleveleket ne adjon. És ezen rendszabálytól kivételt csak a' legrendkívüliebb esetekben tehessen.

Illy jelenségek után nem ok nélkül állítatik, mikép Napóleon kormánya, a' pétervári cabinettel szoros egyetértésben áll, és vele közös tervekre dolgozik.

És hogy ezen szövetkezés és egyetértés mélyebb tervekre, és komolyabb tárgyakra is kiterjed, mint a' menekültek kérdése volt, nagyon valószínű. Mert ezen ügy önmagában semmi cél és fontosságot sem foglalt. Érdekessége csak onnan ered, midőn kapcsolatba hozatik a' porta élet kérdésével, és mindazon viszonyokkal, 's bonyodalmakkal, melyek a' keletet érdeklik.

Ha Napóleon kötelezettségeket vállalt magára a' muszka

czár irányában; akkor azt bizonyosan csak illy magasabb érdekű tárgyak elintézésére nézve tehetné.

És ez igen szomorú a' szabadság és magasb polgárosodás jövőjére, 's biztosítására.

Midőn azt látjuk hogy a' szlávok törekvései mindenfelé elterjedtek, és mindenütt csak Pétervár felé tekintenek, midőn azt kell tapasztalnunk, hogy keleten a' szlávok alig várják, hogy a' muszka vezetése alatt a' porlát felforgathassák, és így a' muszkát a' török helyébe ültethessék, hogy így ők is szabadok és önálló lehessenek. Akkor egyszersmind azt is kell látnunk, hogy egy nyugoti szabad kormány is a' pétervári tervek előmozdítására dolgozik.

Egyetértésben dolgozik azon hatalommal, melly gyűlöli a' köztársaságot és minden szabadságot; melly csak azért törekszik keleten hatalomra, hogy ott a' többi európai nemzetek kereskedelmét és befolyását megsemmisítse – és aztán ezen hatalommal Európa szabadságát is megtámadhassa.

A' francia kormány ugyan egy célra dolgozik a' szláv törekvésekkel, a' szláv elem és hatalom terjesztésére. De hogy a' szabad francia nemzet felett megállhat-e illy szabadság ellenes kormány az ideig, míg a' muszka-szláv tervek működésbe jöhetnek – szabad legyen kétkednünk.

V.

A' szláv elem terjeszkedésének anyagi eszközei. Szláv térség és népesség. Muszka birodalom' nagysága. Viszonlagos helyzet az európai államokhoz. Szláv határszélek Európában. A' tér- és népesség fontossága.

Midőn azt halljuk, milly nagy hatalomra törekszenek a' szlávok, milly messze terjedő terveket tűztek ki czélul magoknak; és hogy keletet egészen felforgatni és a' pétervári kormány kizárólagos birtokába juttatni akarják; szükség, hogy megvizsgáljuk ezen szláv elemet, milly erőket foglal magában, milly tehetségekkel bír, és micsoda eszközökkel van ellátva a' hatalom és uralkodás kivívhatására.

Ezen vizsgálódás azon tanúságra vezet, mikép azon szláv elem, melly muszka befolyás alatt van, és a' melly legfőbb reményeit csak Pétervár felé intézi, roppant nagy haladást tett mind kitérj édesben, mind befolyása emelkedésében.

Vegyük legelőször is a' térséget és népszámot. Ezek minden állam életében nagy fontossággal bírnak. Nem mondjuk ugyan, mit némelly régi tudósok állítottak, hogy a' népszám és földterület legfőbb elemei az államnak. Mert sokkal nagyobb erőt és fontosságot találunk a' nép erkölcsökben, polgárisodásban, szabadságban, szellemi kifejlődésben, iparban, és vagyonosságban. De azért nem tagadhatni azt sem, mikép ezekkel is lényeges összefüggésben áll mind a' terület, mind a' népesedés. Ezeknek viszonyai nagy befolyással vannak a' status élet mind anyagi, mind szellemi kifejlődésére. Főkép ha nem felejtjük azt sem, milly nagy érdekekkel bírnak mind stratégiai, mind politikai szempontból a' határszélek, és status részeknek folytonos láncolata.

Ezen szempontokból induljunk ki a' szláv elem nagyságának és kiterjedésének megítélésében.

Az ide tartozó adatok épen nem alkalmasok arra, hogy aggodalmainkat leszállíthassuk. Sőt azok igen is erős okul szolgálhatnak arra, hogy tunya elbizakodottsággal ne legyünk jövőnk irányában.

A' szláv elem mind népszámra, mind területére nézve igen nagy szereppel bír – és ez áll határaitra nézve is.

Már maga azon földterület, mellyet a' muszka birodalom foglal el, igen nagy. Ez egy olly térség, mellyhez csak a' volt római és a' jelen khinai birodalmat lehet hasonlítani.

Ezen terület már magában Európában is olly nagy, mint egyike sem a' többi európai statusoknak.

Már pedig igen nagy jelentőséggel bír csak az is, ha azt mondhatják a' szlávok: a' mi czárunk birtoka legnagyobb az európai államok közt. És hogy ezt mondják, és pedig egész büszkeséggel, naponta hallhatjuk.

Ezen adattal a' szlávok azon eszmét is rendesen összeszokták kapcsolni hogy: a' mi czárunk leghatalmasabb is. És innen még tovább mennek 's azt gondolják: az ki Európában leghatalmasabb, az az egész világon leghatalmasabb, és legnagyobb úr.

Hogy illy eszmék, gondolatok, és öntudat a' népet büszke önérzetre vezetik, inert azon öntudattól a' büszkeség élnem maradhat; és hogy azok a' népnek nagy erkölcsi erőt, határozott jellemet, szilárd akaratot, és nagyra vágyást nyújtanak, a' dolog természetéből következik.

Maga az, hogy a' muszka birodalom legnagyobb Európában, már eléggé fontos. De ezen fontosság csak emelkedhetik az által, ha összehasonlítjuk a' többi államok területével.

Ezen összehasonlításból kitűnik, mennyivel nagyobb, és terjedtebb a' muszka térség a' többinél. Kitűnik, mennyivel nagyobb magánál a' hatalmas britt birodalmánál, és a' szabad francia köztársaságnál is. Ezen összehasonlításnak

legkevésbé örvendhetnek még szomszédjai, a' régi frigynek társai.

Mit mondjunk ezek mellett a' többi másod és harmad rendű államokról. Lehet-e csak hasonlítani is hozzá a' spanyol, portugall, török, schveicz, svéd, vagy épen a' badeni, bajor, dán, vürtembergi statusokat?

De a' szláv elem geographiai területe nem csupán a' muszka birodalomból áll. Ide tartoznak még több más részek is, mellyek a' szláv területet még nagyobb kiterjedésben tüntetik elő.

Ha ezt vizsgáljuk azt veendjük észre mikép Európának majd minden részében találtnak kisebb nagyobb területek, mellyek a' szláv elem birtokában vannak. Majdnem azt mondhatjuk, bármelly vidék felé forduljunk, majd mindenütt találunk szláv földre.

Ezen szláv térség benyomul egészen Németország bel-sejébe. Egy területet bírnak még magában Szászshonban is. De ott van Csehország, morva, és Silézia, hol a' terület legnagyobb részt szláv elem birtokában van. A' más népfajok által birt föld, vagy lakott térség igen csekély.

Benyúlik ezen szláv térség Olasz ország felé is, hol Stiriában, Karinthiában, Dalmatiában szép területekkel bírnak a' szlávok.

A' déli részeken még nagyobb földterület van kezeik között, nevezetesen Horvát, Slavonia tartományokban.

A' szláv elem térségi nagyságát felette szembetűnőleg észre lehet venni a' Duna torkolatnál, és a' dél-keleti részekben.

A' török birodalom területének legnagyobb része szláv, és rokon kezekben fekszik. A' szerb fejedelemség egészen szláv terület. És ezzel rokonságban lévő szerbek nagy területet foglalnak el az osztrák birodalom délkeleti részein is.

Hason terjedelmű térség van birtokukban Morva-Siléziával határos magyarhoni megyékben.

Ezekkel határosán terjed ki azon nagy szláv térség, melly a' kárpátoktól kezdve egészen Bukovina széléig terjed,

elfoglalja egész Gallicziát, és magyarország éjszak-nyugoti szélein mindenütt határvonalokat képez.

Hasonlóan Porosz országnak területe is nagy részben szláv térség.

A' milly nagy Európában a' szláv terület kiterjedése, épen olly nagy a' szláv népszám is.

Ha ezt egyben és önmagában vesszük, szinte egy olly számra jutunk, melly felül múlja a' többi európai államok népszámát.

Már maga a' muszka birodalom népsége ollyan, mellytől messze elmarad minden egyéb statusok népszáma.

Ehhez járul azután a' többi államokban lakó szláv népfajok száma is. Ezen népség el van terjedve egész Európában. Német országban a' porosz és szász államok több milliókat számlálnak belőlük. Az osztrák birodalom nagy részét szláv népség teszi – rá megy 14-16 millióra, 's így a' népségnek több felére. Hasonlóan a' török birodalom népsége is csak egy csekély kis részben nem szláv elemű.

Ezen részint együtt élő, részint szétszórt szláv népségek a' 70-80 milliót felül múlják, és így a' németet 20 millióval haladják – és a' római eredetű népfajokat is felülmúlják. Ehhez járul, mikép a' szláv népség igen szapora levén, évenkint sokkal sebesebben halad és terjed mint a' többi népfajok.

És így azt kell látnunk, mikép a' szláv elem mind földterületre, mind népszámra nézve felette el van terjedve. A' muszka birodalmon kívül az osztrák, török, és porosz államokban túlnyomó erővel bír. Austriai birodalomban csak az olasz tartományok, Salzburg, Tirol, és alsó Austria mentek a' szláv elemtől.

És a' szláv elem a' mint nagy Európában úgy Asiában is az. Európának felét, és Ázsiának $\frac{1}{3}$ -dát Szlávok teszik. A' szlávok a' Kárpátoktól egészen Kamcsatkáig, és a' jeges tengertől az adriai tengerig – más részt pedig china és japán földekig kiterjednek.

Ha pedig Európa térképét tekintjük, azt látjuk hogy

nem csak mindenfelé elvannak szórva, hanem azt is, hogy a' határszélek nagy részt szláv kezekben vannak. Európa majdnem körül van véve a' szláv elem által.

Elkezdődnek a' szláv határok fent éjszakon, s a' kárpátok folytában lemennek Ázsiáig.

A' dél-keleti részeket pedig egészen körülövedzvéen innen kiterjednek egész Helvetiaig.

Ezen adatok mutatják világosan, milly nagy foglalásokat tett Európában a' szláv elem.

És bár milly alárendelt fontosságot tulajdonítsunk is a' földterületnek, és népszámnak, és ha bár sokkal többre becsüljük is nálánál politikai hatalomra és a' nemzeti erőre nézve a' nép szellemi erejét, tehetségeit, és társalmi intézeteit, azt mindezek mellett még sem tagadhatjuk, mikép a' térség és népszám is felette fontos tények minden állam életében.

El kell ismerni, miszerint igen hatalmas súly van abban, midőn az mondatik, hogy a' szláv népfaj a' legnagyobb, és a' szlávok által lakta föld legterjedtebb. – Midőn az mondatik: a' szlávok 70-80 milliót számítanak, a' többi népek pedig csak felényit, vagy még kevesebbet; továbbá midőn a' muszka birodalom térségét kétszer, háromszor annyinak találjuk, mint a' többi államakét – ne ámítsuk magunkat, hogy némi tartózkodást nem éreznénk irányában.

Mindenikünk kénytelen bevallani, mikép illy nagy terület felette sok forrását foglalja magában mind a' vagyonsodásnak, mind a' katonai erőnek. És egy illy nagy számú nép, ha akar, igen sokat tehet, és sokat megváltoztathat.

Ha csak a' műipart, és honvédelmet tekintjük is, a' szláv nép nagy számában sok előnyöket találunk. Vegyük itt különösen a' muszka birodalmat.

Mind a' műipar, mind a' honvédelem lényegesen sok kezet igényel. Valamint a' műipar kifejlődése attól feltételeztetik, hogy sok kezek létezzenek, mellyek a' sokféle nyers terményeket feldolgozzák és gépeket készítsenek; úgy katonai erő is sok egyént kíván.

És ez utóbbira nézve a' muszka hatalom roppant magos fokra emelkedett. Száraz hadi ereje legnagyobb egész Európában. Míg más államok legfölbbe 500 ezret állítanak ki, addig ott rendszeren 800 ezer van fegyver alatt. Lovassága legszámosabb Európában. És katonai gyarmatai folyvást több és több egyént képesek egészen kiképezve előállítani. Tengeri hadereje is, miután I. Péter letelte alapját, folyvást növekszik. Hasonlóan műipara az 1822 ótai új tariffák folytán tetemesen emelkedik.

Nem akarom azonban tovább fejtegetni, milly erők jelennek a' szláv népszám és terület nagyságában. Ismételve csak azt mondom, hogy nagy politikai fontosság fekszik abban, midőn egy nép olly sok ezernyi □ mértföldnyi tért, és löbb mint 70 milliónyi népséget foglal magában. Lehetetlen hogy illy nép sokra ne legyen képes. Lehetetlen hogy legalább versenybe ne léphessen azokkal, kik sokkal alantabb állanak.

És ezen két szám: a' terület nagysága, mellyet bírnak, és a' népesség, mellyet számlálnak, és a' melly sebes növekedésben van, képezik a' két legfőbb anyagi erőt, mellyekre alapítják a' szlávok főnrepedő vágyaikat, és messze ható terveiket. És habár, a' muszka autocratára támaszkodva, vágyaik igen magosak is, de valóban be kell látnunk, mikép anyagi erejük sem legkisebb, sőt tekintve a' többi államokat legnagyobb. –

VI.

A' szláv elem folytonos lánczolata. Ennek középpontja. A' szláv térségek természetszerinti határvonalaik, és erősegeik.

A szláv elem fontosságát nem csak az általa bírt terület nagysága, és nem csak népének nagy száma okozza.

Ezen két fő anyagi erőn kívül, bír még azon természeti kedvezésekkel is, mellyeket a' határok szerencsés fekvése, és minősége nyújt, mellyek a' földterület fontosságát állítják elő.

A' szláv népfajok szoros és folytonos lánczolatban terjednek ki. Ha úgy látszik is első pillanatra, mintha nagyon is szét lennének szórva; de ha közelebbről vizsgáljuk, megfogjuk találni az összekötő lánczszemeket.

Ha azon szélső pontokra nézünk, mellyek majdnem Helvetiát érintik – vagy azokra mellyek a' szász határokon látszatnak, és még itt is szlávokra bukkanunk, azt hinnők, isten tudja milly nagyon széthányattak a' szlávok.

Pedig nem úgy van. A' cseh népfaj folytonos lánczolatát képezi azon szlávoknak, kik lengyel hon által vezetettek be Európa térségébe. Ez egy olly láncz vonal, melly sehol sem szakad meg.

Elkezdődik Szászországban, és a' bajor határoktól kezdve Cseh, Morva, Silezia, Pomerania, Posen, és a' többi porosz és lengyel földön keresztül halad a' szlávok nagy hazájába a' muszka birodalomba. Ide e' vonalhoz kapcsolvák magyar ország felső megyéi, Galliczia és Bukovina is.

Hason kapcsolatban vonul azon szláv vonal is, melly Stirian, Karinthián, Karniolián át a' déli részekig húzódik, hol Horvát-Tót országra akad. És itt Serviával, Bosniával,

Montenegróval, és a' többi délkeleti szláv népfajokkal van kapcsolatban.

Ha a' térképet tekintjük, látni fogjuk, mikép a' muszka birodalom egy olly központot képez, honnan minden európai szláv népfajok ágai kiindulnak, és különbféle vidékekről, délről úgy mint éjszokról és nyugotról ismét vissza térnek oda, honnan kiindulni látszatnak.

De ezen kívül is bírnak még a' természettől némi előnyöket.

Nem mondjuk azt, hogy a' Duna a' szláv népfaj határvonalát képezi, ámbár titkos vágyaik idáig szeretnék uralkodásukat és birodalmukat kiterjeszteni.

De azt már mondhatjuk, mivel bevégzett tény, miszerint a' Duna torkolat váraival, erősegeivel, szigeteivel egészen szláv birtokban van, és így a' szlávok számára erős bástyát képez.

Hasonlóan a' Kárpátok, és Kaukazi hegyek is szláv kezekben vannak. Ezek is olly erős állomásokat és pontokat foglalnak magokban, mellyek nevezetes erőt fejthetnek ki mind a' védelemben, mind a' megtámadásban.

Ezeken kívül vannak nevezetes kikötőjeik erősegekkel ellátva, mellyek a' hadi védelmet könnyítik és erős állomási helyeket nyújtanak. Német ország felé különösen nevezetes erősegekkel környeztetnek a' szlávok, honnan mind védelmileg mind támadólag nagy előnnyel lehet működni. Hasonlóan nem lehet felednünk azt sem, miszerint mind keleten mind éjszakon tengerek állal környeztetnek és biztosítatnak határaik. —

VII.

Azon fontosság, mellyel a' szláv elem terjeszkedése és nagysága bír.
Némelly kérdések a' szláv terjeszkedéseket illetőleg.

Elősoroltuk a' szláv elemnek anyagi alkatrészeit, mellyek azt erőssé és kitünővé teszik.

Megemlítettük a' szláv nép nagy számát, melly Európának egyik legnagyobb népét a' németet is tetemesen felül haladja.

Mondottuk, mikép a' szláv birtokon lévő terület is roppant terjedelmű, mert a' szláv elem a' száraz földnek egy igen nagy részét foglalja el.

Hivatkoztunk arra is, mikép a' szláv népek egymással folytonos lánczolatban állanak, és erős határokkal környezteinek majd mindenfelé. És ezt emeli azon nagy száraz, és tengeri haderő, mellyel a' szlávoknak képviselője és főnöke, a' muszka bír, és a' mellyet a' többi szláv népeknél még tetemesen kilehet fejteni és szaporítani.

Ennyi nép és hatalmi erők mellett inkább aggodalomra, mint mosolyra méltó a' szlávok európai uralmának elterjedt eszméje. Bízunk ugyan teljesen lehet Európa szabadságának, és civilisatiójának jövőjében. De azon kiterjedés, mellyet a' szlávok anyagi és szellemi kellékeik értek el, arra kényszerít, hogy merő lehetetlenségnek ne tekintsük a' szláv uralkodás gondolatját.

Nem csudálhatni illy erők mellett azt sem, hogy a' szláv nép olly magas vágyakat táplál kebelében, mellyek ha teljesülnének, Európa hatalma szláv-muszka kezekben feküdnék. Nem csudálhatni tehát azt sem, hogy törekvéseik is fenhéjazók, és igen nagyszerűek.

Könnyen megérthetjük azt is, miért alig egy század alatt a' szláv elem olly foglalásokat tett, és olly erőre emelkedett, olly terjedt befolyást vívott ki már is, miszerint mindenfelől legkomolyabb aggodalmakra nyújthat okot.

Miben állanak tehát ezen politikai kiterjeszkedések? Millyen azon erő és befolyás, melyet a' szláv elem vívott ki? Milly természetű ezen befolyás, anyagi, vagy szellemi erők által eszközöltetik-e? És mikép, milly utakon jutott azon befolyás birtokába? És ezen eszközei összeköttetésben vannak-e magas céljaival és törekvéseivel?

Illy s több más kérdéseket szoktunk tenni a' szláv elem viszonyainak vizsgálatánál. És ezen kérdéseket kell megfejtünk, hogy tisztán láthassuk: valóban van-e nagyobb szerű ereje és befolyása, melly aggasztó lehet. És egyszersmind arra is rá vezethet ezen vizsgálódás, hogy milly utakon lehetne ellensúlyozni, és a' káros eredményektől megfosztani a' szláv törekvéseket.

Ez alkalommal különösen a' szellemi erőket vesszük figyelembe, 's különösen azon hatalmat, melyet a' nemzeti-ség és vallás állit elő. És itt figyelemre méltó azon törekvés is, melyet a' szlávok részint az idegenek irányábani ellentállásban, részint az összekapcsolódásban, elszórtabb tagjaik összevonásában nyilvánítanak.

VIII.

Azon szellemi erők, melyeken a' szláv törekvések és terjeszkedések alapszanak. Közös nemzetiség. Ennek közös öntudata, és hatása. Közös vágyak és érzelmek. Nyelv különbség. Szlávok és muszkák közötti kapcsolatok.

Az eddig előszámlált előnyök, mellyekkel a' szláv elem bír, u. m. a' szláv népnek nagy száma, az általa bírt föld terjedelme, és különféle részeinek összefüggése csak anyagi erőt képeznek. Fontosak ezek is, mert céljaik elérésére eszközöket szolgáltatnak. Ezek képezik a' legelső lépcsőket, melyeken hatalomra emelkedhetnek.

De sokkal érdekesebbek a' szellemi erők, mellyekkel a' szláv elem ellátva közösen táplált céljai felé halad. A' szellemi erők szereznek az anyagi tulajdonoknak befolyást és hatalmat. A' szellemi erők teszik lehetővé azt, hogy a' szláv népnek olly magas céljai, és meglepő törekvései vannak.

Ezen szellemi erők azok, mellyekkel a' szláv propaganda folyvást oda dolgozik, hogy a' szláv nép hatalmát terjessze, és szilárdítsa.

Ezen szellemi erők különösen: a' nemzetiség és vallás. Ezek azon erők, mellyek a' szláv nép millióit szoros kapcsolatokkal fűzik egygyüvé, és ezen szoros kapcsolatot erőre és hatalomra emelik.

A' nemzetiség mind azokat, kikkel a' nemzeti nyelv, ősi emlékek, és eredet közösök, egy testté képezi ki, mellynek különböző test részei csak arra látszatnak teremtetni, hogy közös erővel mindenik a' test közös akaratjának és céljának hódoljon – és minden erővel arra dolgozzék.

A' nemzetiség közös nemzeti szokásokat, és tulajdonokat foglal magában. A' nemzetiség olly erkölcsöket teremt, mellyek közös összehangzást, és közre munkálást idéznek elő.

Azon népfajok, mellyek egy nemzeti testet képeznek, hason érzelmekkel, vágyakkal, és törekvésekkel bírnak.

És ezen okokból mondhatni, mikép a' szlávok közös nemzetisége nekik olly erőt nyújt, mellyel igen nagy célokat vívhatnak ki magoknak.

Az igaz, hogy sokféle ágakra oszlanak. A' nagy szláv test különböző test részekből áll, mellyeknek mindenike más és más fajt képez. Nincs egy nép is földünkön, melly olly sokfelé lenne felosztva.

A' szerbek úgy, mint lengyelek, továbbá a' horvátok, csehek, slovenok, ruthenek, ilyrek, slovákok mind a' szláv nép alkat részei. Mennyi különbség a' nyelvben, testalkatban, szokásokban. Ha külsejüket tekintjük, egymástól egészen idegen népeknek hihetnők.

De bár milly nagynek látszassék is ezen különbség, bár milly nagyok is a' külső eltérések, van egy kapocs, egy viliányos erő, melly összevonja mindnyájukat. Ezen erő azon közös meggyőződésben rejlik, mellyel mindnyájan hordanak kebleikben, miszerint valamennyien ugyan egy törzsből származnak, egy családnak tagjai, egy nemzetnek fiai.

Minden szlávok illy hitben élnek. És ezen hit elegendő arra, hogy minden külső különbségek és eltérések megszűnjenek, hogy szoros, összefont lánczolatban éljenek, és hogy olly szellemi rokonságot érezzenek egymás iránt, a' millyent csak egy közös nemzetiség teremthet.

Bármilly nemzet tagjait is csak azon öntudat tartja össze, miszerint egyformán megvannak győződve közös nemzetiségjokről, közös néprokonságjokról.

Ugyan ezen öntudattal bírnak a' szláv népek is. Ők is azon meggyőződésben élnek, hogy egy családhoz, egy nemzethez tartoznak. Azért nem gyöngébbek közlök a' kapcsok, és nem kevésbé erősek rokon érzelmeik, és nemzeti öszhang-

zásuk, mint bármely más nemzetnél, mint akár a' német, akár az olasznál.

És egyszersmind tudva közösen azt is, milly terjedt népet képeznek, és milly sok erővel bírnak, nem csudálhatni, hogy azon közös öntudatban közösen egy célra dolgoznak, – arra, hogy a' szláv elemnek Európában azon magas állást vívják ki, melly azt erejénél fogva véleményük szerint szükségkép illeti.

A' szlávok annyira egy népnek tekintik egymást, és rokonoknak minden fajaikat, mikép öszhangzólag valamenyien egyforma vágyakat, egyforma reményeket táplálnak kebleikben. És mind ezen vágyak ugyan egyben központosulnak, hogy t. i. a' szláv nép hatalmas és dicső legyen.

És ezen közös vágyak táplálásában, és közös célok kitűzésében felettebb istápoltatnak a' szláv népfajok közös múltjok, közös történeti emlékeik által.

A' szláv elem jelenleg majd mindenütt elnyomatott helyzetben él. A' szabadságnak, népjogoknak, függetlenségnek, csak elmúlt, az idő viharai által elsöprőit nyomai emlékével bírnak. Csak azt tudják, hogy ők is voltak egykor szabadok, ők is voltak egykor nemzetek, és pedig függetlenek, önállók* És tudják azt is, hogy jelenleg többé már nem azok.

Ezen öntudat mindenkor elegendő arra, hogy a' régi, eltűnt szabadság vissza szerzésére közös és szilárd akaratot teremtsen az elnyomatott nép kebelében. Elegendő lehet az arra is, hogy az akaratot tett is kövesse, és az elmúlt emlékek ismét valósággá legyenek.

És ezen öntudat közös a' szláv népekkel. Ők közösen bírják a' múltaknak gyászos emlékeit – és ezekkel a' jövőnek is édes reményeit. És ezeknél fogva közösen, mint egy nemzetnek fiai, kiket a' szolgaság kinjai is rokonokká tettek egy célra törekcsenek, hogy ismét szabadok, önállók, és hatalmasak lehessenek, mint voltak hajdanában.

Ha épen semmi nemzeti kapcsok sem léteznének is a' szlávok közt, már közös szenvedéseik, és közös szolgai

helyzetüknek érzetei is elegendők lennének arra, hogy közöttük szoros kapcsolatok létezzenek.

Európának így kell a' szláv elemet tekinteni. Nem kell arra támaszkodni, hogy olly sokféle, különböző ágakra vannak osztva, mellyek néha alig hasonlítanak egymáshoz. Nem kell abban bízni, hogy a' szláv dialectusok olly eltérők, mi-kép egy nyelvvé többé nem is olvadhatnak össze. Nem kell annak sok erőt, és politikai súlyt adni, hogy a' szlávok ösz-szesen egy nyelven nem beszélhetnek.

A' nemzetiséget, nemzeti rokonságot, és kapcsolatokat nem csupán a' nyelv egysége teremti. A' közös szokások, erkölcsök, főképek pedig a' közös érzelmek, közös vágyak és czélok olly szilárd és felbonthatlan bástyává emelik a' nép-fajokat, mellyen az egy nyelvet beszélő nemzetnek ereje is könnyen megtörik.

A' szlávok, az igaz, sokféle nyelven beszélnek, de azért mind közös eredetűek, mind egy törzsoékből származ-nak, és azért egymást mindnyájan rokonoknak tekintik.

És a' mi legfőbb, ugyan egy érzéssel, ugyanazon re-ményekkel is bírnak, és azért olly szorosán állnak egymás mellett, hogy egymásért és, közös czéljaikért mindent képe-sek áldozni. És ezen összekapcsolt, egymást rokonoknak tartó szlávok mindnyájan a' muszka uralom felé vonzódnak, és itt központosulnak. Ennek hatalmáról, nagyságáról olly fellengző képzeleteik vannak mikép mind csak ezen kapocs után sóvárganak. Ezen eszmék a' szlávok erkölcsi erejét, nemzeti öntudatát felette emelik, és valamennyi ágakat szo-ros testé fűzik össze. így erősödik a' szláv elem, és közelítik a' Szlávia eszméje.

A' szlávoknak muszkákkal való szoros kapcsolata ki-tűnik, és előmozdítatik a' nyelv viszonyai által is. A' musz-ka nyelv, melly a' papoknak, egyháznak is kizárólagos nyelve, haladott, és fentartotta eredeti erejét és sajátosságait; míg ellenben a' nyugoti és délkeleti szlávok nyelve hanyat-lott, gyengült, és majd egészen elsilányult. Ez okból a' nyu-goti szlávok éjszak felé tekintenek, és segélyért oda fordul-

nak. A' csehek az eredeti, tiszta elemek feltalálásáért, hogy saját nyelvöket kifejthessék muszka földre siettek. így keletkezett a' legújabb indítvány, melly a' muszka nyelv elfogadását javalja.

Hlyen azon rokonság, melly a' szlávok és muszkák között létezik; és azon újabb szükség, melly még szorosabbá teendi a' viszonos kötelékeket. A' muszka nyelv használata még nagyobbra emelendi a' czárnak szlávokra való befolyását, és a' közös érzelmek még magosabb fokra emeltetnek.

A' nyelv a' nemzetnek élete, Az fejezi ki a' nép érzelmeit, dicsőségét, és vágyait. Lehetetlen, hogy ezek a' közös nyelv folytán még inkább ne vitessenek azon központ felé, honnan folynak ki minden szláv működések.

És midőn a' nyugoti szlávok éjszak felé tekintenek, a' hatalom vágyai okvetlenül felébrednek kebleikben.

Ezen körülmények a' szlávok sokféle ágait összefűzik és szorosán összekapcsolják. A' szétszórt tagok általuk úgy össze vonatnak, hogy egy nagy egészt képeznek. Ezen egy testté való kifejlődés nevezetesen előmozdítatik az által, hogy a' szlávok mind összesen éjszakon 'keresik jövőjüket, mi által közöttük rokon érzelmek és vonzalmak fejlődnek ki. A' muszkát apjoknak – önmagukat pedig, kik ő általa tápláltatnak, 's tőle várják jövőjük biztosítását, testvéreknek tekintik. így szűnik meg a' szlávok szétszaggatottsága, 's így múlnak el a' fajok közötti különbségek a' szellemi rokonulás és központosság által.

Azoknak, kik aggasztónak találják a' szláv törekvéseket olly módokrukl kell gondoskodni, mellyek a' szabadság alapján szinte olly erős bástyát képezzenek ellenükben; mint a' milly erős bástyát emelnek a' szlávok szabadság vágyaikból, és hatalom utáni törekvéseikből.

Itt, hol szabadság kerestetik, hol a' szabadság élnem fojtható érzelmei működnek, olly elemek és eszközök, melylyek szolgaságon alapszanak, biztosítékot a' szláv elem terjedése ellenében sohssem adhatnak. –

IX.

A' vallás jelentősége. Pétervári hatalom és szláv törekvések működése. Egymáshozí viszonyaik a' tett mezején. A' vallás mint eszköz az éjszaki hatalom nagyravágyó céljaira. A' görög vallás, és papjai. A' görög egyház és pétervári hatalom közötti kapcsolatok. Ezen rokonság befolyása Görög ország és kelet viszonyaira. Mikép terjeszti a' csár a' görög egyházat?

A leghatalmasabb eszköz, melly a' szláv törekvéseket előmozdítja a' vallásban rejlik, mellyet a' szláv nép nagy része követ.

A' görög nem egyesült egyház azon szirt, mellyre támaszkodik a' szláv propaganda, hogy hatalmát terjessze, és öregbítse.

Innen keletkezik azon roppant befolyás, mellyet a' pétervári cabinet a' szláv elemekre gyakorol. Innen ered leginkább azon hű ragaszkodás is, mellyet a' szlávok a' muszka csár irányában nyilvánítanak.

A' vallásos befolyás okozza leginkább, miszerint a' muszka csár a' szlávokat, mint eszközöket használja fel saját nagyravágyó céljaira. Ezeknek azonban a' szlávok önkényet is engednek, mert saját vágyaik is összehangzanak a' csár céljaival.

A' muszka csár európai hatalomra törekszik. Elakarja érní azt, hogy I. Péter végrendelete, és Napóleon jóslata teljesedésbe menjen. Különösen, 's mindenek előtt kelet felett igyekszik magának uralmat kivívni. A' szlávok is ugyan illy célokra törekszenek. Hatalmasok, erősek, és uralkodók akarnak lenni, mint őseik valának.

A' muszka csár a' szláv elemet akarja felemelni, mert céljait csak a' szlávokkal viheti ki. Neki a' szlávokra kell támaszkodni, hogy végcéljait kivihesse.

A' szlávok viszont azt hiszik, hogy ők csak az által lehetnek szabadok, és csak úgy emelkedhetnek uralomra, ha a' muszka czárhoz csatlakoznak, és az ő zászlai alatt fognak, ha kell harcolni is.

A' szlávok csak a' muszka hatalomba vélnek annyi erőt rejteni, mely képes lehessen őket vágyaik végpontjára, az önállásra, és hatalomra elvezetni. És csak a' muszka czáriban tesznek fel olly rokon érzelmet, és összehangzó akaratot, mely kész legyen sorsukon segíteni, és jelen nem kedvező helyzetükön változást tenni.

Ezen viszonos kilátások, és egymásra való számítások, mullyek mindeniket a' másik előtt nélkülözhetlennek, és legszükségesebbnek állítják elő, erős és rendíthetlen kapcsokat teremtettek a' szlávok és muszka czár között.

Ezen kapcsok okozzák, mikép mindketten ugyan egy eszközöket használnak, és ugyan azon az úton haladnak, – mely Európa nyugoti népeire veszélyes és aggasztó lehet. Mert azon hatalom, melyre a' czár törekszik, és azon állás, melyet a' szlávok elakarnak érni, ollyan lenne, mely mellett a' civilisált Európa szabadsága, szellemi élete, felvilágosodása sehogy sem maradhatna meg.

A' szlávok is, minthogy elnyomatva vannak, szabadságra törekszenek. Legfőbb vágyaik a' függetlenségben, szolgai bilincseik lerázásában központosulnak. De ezen szabadság az európai szabadságot megsemmisítené.

A' szlávok a' szabadsággal hatalmat is akarnak elérni. Ezen hatalomra pedig a' muszka segélyével törekszenek, mivel más módot, más eszközt céljukhoz eljuthatni, nem ismernek. Már pedig a' muszka által eszközlendő hatalom egy olly zsarnoki, szolgai, barbár hatalom lenne, mely szükségkép előlné Európa szellemi szabad életét*

Ha a' szlávok azon hatalmat és önállást, melyre törekszenek, elérmék, a' muszkanak hatalmát tetemesen nevelnék, mert mind az, mit kivívnának, a' muszka nyeresége lenne, minthogy ennek segélyével, ennek vezetése alatt harcolnának. Ezen az összes szláv hatalom megnyerése folytán a'

muszka hatalom lenne az uralkodó Európában. Nem lenne akkor többé itt olly erő, melly a' muszka befolyást ellensúlyozhatná.

Mínthogy pedig a' muszka hatalomnak elvei és törvényei a' zsarnokságot és szolgaságot hirdetik, ugyan ezen elvek lennének uralkodók egész Európában is, melly felett akkor a' szlávok segélyével egyedül a' muszka cászár rendelkeznék. És így semmisülhetne meg a' szabadság.

A' pétervári kormány a' sötétséget, vallásos vakbuzgalmat, egyházi türelmetlenséget, és a' szolgaságot képviseli. Nyugoli Európa pedig a' felvilágosodást, vallási, és politikai szabadságot.

Ha tehát a' muszka hatalom lenne túlnyomó, csak az ő elvei uralkodhatnának. És így szorítatnának háttérbe a' polgári szabadságnak és felvilágosodásnak minden érdekei. Mert a' sötétség, és világoosság egymás mellett nem uralkodhatnak.

A' szlávok azonban mind ezekkel úgy látszik jelenleg nem törődnek. Legközelebbi céljuk csak az, hogy szolgálai bilincseiket, mellyeket idegen, nem szláv népségek raktak rájuk, lerázhassák, és hatalomra emelkedhessenek. És csak ezen czélt tartván szem előtt mindegy nekik, bár ki által vezetessenek céljukhoz, csak hogy oda eljuthassanak. Azért is szoroson ragaszkodnak a' pétervári hatalomhoz, mert ez ígér és mutat nekik annyi tehetséget 's képességet, hogy vágyaik teljesíthessenek.

És hogy ezen hitben szilárdul megmaradjanak, hogy mindig szorosabban simuljanak 's csatlakozzanak a' cászárhoz, ez felhasznál minden eseményt, minden alkalmat, 's mindenféle csáb eszközöket.

Ezen eszközök közül arra, hogy a' szlávok legszorosb kapcsolattal szorítassanak az éjszakai óriás karjai közé, leghatalmasabb, legbefolyásosabb a' vallás, a' hitnek tanításai, és érzelmei.

A' muszka birodalomban a' status vallás n. e. g. ö. r. ö. g. Ugyan ezen hitet követik nagyobbbrészt a' szlávok is. De eze-

ken kívül vannak több millió nem szlávok is, kik szinte ugyan azon görög egyházhoz tartoznak.

Mind ezeket ugyan azon egy vallás szent kötelekei fűzik össze, és így már ezen kötelekek is igen sok rokon érzelmeket, 's rokon vonzalmakat teremtenek közöttök.

Azok, kik egyforma vallásos szertartásokat követnek; kik az isten, lélek és ember felől egyforma fogalmakat nyernek; kik az istent és szentjeit egyenlőn tisztelik, imádják; azok ezen egyforma gondolkozást és érzést a' vallás benső életéből átvizik a' kül társalmi életbe is, mellyet amattól elválasztani és egyiknél is külön, másiknál is külön érzelmekre osztályozni soha sem lehet – és itt a' kül életben az állományi dolgok felől is egyenlőn fognak érezni, és gondolkodni. –

Sőt nemcsak egyformán gondolkoznak, hanem azon érzelmeket, mellyekkel a' vallás tárgyait karolják fel, át vizik a' polgári életbe, és ennek tárgyait, viszonyait 's kötelességeit is ugyan azon érzelmek és elvek szerint fogják tekinteni.

Innen van, mikép a' n. e. görög hitűek a' felsőbbség, hatalom, uralkodók és előljárók iránt szolgálai húnnyászkodással és alárendeltséggel viseltetnek; mert vallásuk épen illy alázatos, mindent mélyen tisztelő érzelmeket tanít. A' görög vallásnak fő jelleme a' vakbuzgóság, korlátlan engedelmesség. És így azok, kik illy benső érzelmeket szívnak kebelükbe, ugyanazokat megtartják felsőbbek irányában minden életviszonyoknál.

És ezen görög egyháznak, melly határtalan hódolatot, és tiszteletet csepegtet hívei kebelébe, legfőbb feje, védje, és istápjja a' muszka czár.

Ez tehát el is követ mindent, hogy ezen céljaira felette alkalmas vallást minél inkább elterjeszthesse. A' görög egyház az államtól sohse volt elkülönözve, ellentétben egymással soha sem állottak, mindig ugyan egy elvekből indultak ki. Mert a' czár az egyházat is képviselvén, ez egészen beolvadt az államba, és magát egészen alávetette a' világi hatalomnak. Innen a' vallásnak más iránya, törekvése sohasem

volt, mint az, mellyet az állam adott eleibe. Innen ezen szoros összefüggésnél fogva azon kötelességeket, mellyeket az állam tűzött ki a' polgároknak, azokat az egyház még szigorúbb parancsokká változtatta a' vallás ereje által. A' száraz kötelesség érzetéhez a' benső meggyőződés, a' kebel vallásos érzelmei is járulnak. És így nem lehet csudálni, ha ezen vallásos befolyás folytán minden görög hitűek, szlávok és nem szlávok olly nagy alárendeltségben és engedelmességi készségben állanak a' czár, mint egyházi főnökük irányában.

Más vallás felekezeteknél az egyház elvan különözve az államtól, külön testületet formálnak egymás irányában. Mindkettőnek külön iránya, rendeltetése, és külön törvényei vannak. Innen sokszor megtörténik, hogy egymással ellenkezésbe jönnek. Megtörténik tehát, hogy az egyház helyeslését, megerősítését megtagadja, vagy nem adja meg azon kötelességektől, mellyeket a' status tűzött ki. Illy kötelességek, mellyek a' vallás érzelmei és parancsai által nem erősítenek, soha sem fognak olly engedelmességre találni, mint ha azokat a' polgárok hitök sugallatából is ösztönöztetnének teljesíteni. És ezen eltérés azt okozza, hogy a' status parancsai általában sokat vesztenek erejökben és eredményeikben.

Ez a' görög egyházban soha sem jöhet elő. Ez, és a' status ugyan egyek 's azért mindig egy úton járnak. Azért is az ide tartozó hívek a' Pétervárról jövő felhívásokat, terveket és bármilly szándékot egész áhítattal fogadják, mert mind azokat úgy tekintik, mint a' mellyeket az egyház parancsai is követelik, mellynek a' czár feje, és képviselője. Maga a' vallás követeli hogy neki, ha bár más statusban élnek is, engedelmeskedjenek, mert egyházuknak főnöke.

A' görög vallás rendkívüli tiszteletes és áhítatos hódolatot tanít és csepegtet hívei kebelébe minden egyházi előjáró, de legfőkép az egyház feje iránt. Minthogy az állam és egyház egymásba olvadtak; minthogy az egyház elkülönzött, kitünőbb, felemelkedettebb állással nem bír, a' legfőbb lisztelest és hódolat az egyházat vezető czár személyében központosul. Ez iránt tehát határtalan a' legalázatosabb tisztelest.

Ezt tanítja a' vallás, és ezt hirdeti az egyház századok óta. Azért is a' czár iránt nem csak muszka alattvalói, hanem a' keleten, vagy máshol lakó n. e. görögök is rendkívüli hódolattal viseltetnek. A' czár minden görög hitűek előtt, bár melly status polgári legyenek, rendkívüli tisztelet tárgya. Iránta mindenütt hő buzgalommal viseltetnek, az egyházakban köz imákat mondanak el érte, és felőle minden alkalommal különös ájtatos érzellemmel emlékeznek. És ez így van hazánkban lakó n. e. görögöknél is.

És mivel a' czár vallásuk képviselője, és mivel őt mindenek felett tisztelik, és szemek előtt mint legelső és legfőbb teremtés tűnik fel, kebleik vágyait, és reményeit is csak feléje intézik. Ki is bírhatná és nyerhetné el jobban ezen érzelmeket mint az, kit leghatalmasabbnak tekintenek, és a' kit a' vallás maga is az érzelmeik és vágyaik középpontjává tett? Innen van, mikép a' görög hitűek ha üldöztetnek, ha elnyomatva szenvednek, ha kegyetlenkednek rajtok, segélyt és jobbulást egyedül csak a' czártól várnak. Innen van, mikép szabadság és önálló hatalom után vágyakodván azt hiszik, hogy ezen szabadság vágyaikat csak a' czár valósíthatja. És már ezen indok folytán is nem természetes-e, hogy minden n. e. görögök különös áhítattal és tisztelettel viseltessenek a' czár iránt?

Ebben pedig annál inkább megerősítettnek, mivel tudják, mikép vágyaik és reményeik valósítására keleten már igen sokat tett a' muszka czár. Ez a' keleti rokon vallású népeknek tetteleg bebizonyította, hogy a' görög egyháznak, melly keleten temérdek üldözésnek és elnyomatásnak volt kitéve, valódi pártfogója; hogy mint ilyen segélleni akar rajtok; és hogy határozott szándoka van őket fel is szabadítani a' török járom alól.

Erre számos tetteket mutatnak a' történeti lapok, melyek a' keleti, és máshol lakó görög hitűek előtt igen is ismeretesek, így a' Görögök és Szerbek felszabadítását, szabadság harczaiknak elősegítését egyedül a' czárnak tulajdonítják. Ő eszközlött kedvezőbb állást Moldva-Oláh feje-

delemségeknek. És ő nyert a' görög egyház számára a' török birodalomban számos kedvezményeket és jogokat.

Midőn mindezeket a' szlávok látják, természetes, hogy a' jövő reményeit is csak benne helyeztetik. És a' pópák erélyesen fel is használják azon példákat, hogy elhitessék a' néppel, mikép rajta csak a' muszka képes, és akar segíleni.

A' szláv propaganda működéseit, és az éjszakkali rokonulást felette előmozdítja a' görög vallásnak egy más tulajdona is. Ez abban áll, miszerint a' görög egyház egészen a' sötétségnek és szellemi tespedésnek képviselője. Századokon keresztül ugyanegy állapotban maradt. A' szellemnek minden működése, minden öngondolkozás, szóval az egész értelmiség és észbeli közremunkálás kivan belőle zárva. így a' felvilágosodástól szellemi kifejlődéstől egészen elmaradt. Megtartotta századokon át ugyanazon tanításokat, mellyek csupán csak böjtöt, imákat, buzgólkodást, és korlátlan felsőbbégi engedelmességet tanítanak. Törvényein, mellyek az egyházban csak engedelmes szolgálókat és parancsolókat ismernek, soha sem telt változtatást. Szelleme soha sem irányoztatott a' lélek felemelkedésére, és az élet, társalmi cselekedetek nemesítésére, a' polgári viszonyok tökéletesítésére; hanem csak az egyházi szigorú fegyelem megtartására, túlfeszített buzgólkodásra, és az öngondolkozás elfojtására. A' haladás 's javításnak semmi nyomai – az ünnepek és böjtök sokasága, és azoknak szigorú még mindig meg van. Írásmódjok még most is különböző a' művelt Európa betűitől.

Így ezen nép kebelében a' szabadság és öntudat minden érzelmei elölettek. Azoknak helyét egészen a' szolgaság az öngondolkozásnak kizárása, a' lélek és szellemnek feláldozása váltotta fel. A' lélek és ész nem tud tovább felemelkedni a' szolgáló engedelmességnél és az egyház parancsainak betű szerinti megtartásánál. És azért ezen nép előtt legnagyobb hatással van a' hatalom eszméje, melly egyedül bír előtte dicsőséggel és nagyszerűséggel. A' vallás nem cse-

pegtet kebleikbe más érzést, mint egyedül csak az isteni hatalom iránti vakbuzgó hódolatot – és azért csak a' hatalmat, a' nagy, magas erőt tisztelik és imádják. A' halalom eszméje azon irány elv, melly minden viszonyaik, és tetteik felett uralkodik. És így a' társalmi kül életben is csak a' hatalom eszméje képes őket felingerleni, felbuzdítani, és hódolatra birni. Míg más népek a' szabadság, népjogok, és függetlenség szent érdekei által hevítetnek és ösztönöztetnek tettekre és önfeláldozásra; addig a' görög egyház híveit csak a' hatalom és elterjedett nagyság fogalma képes fellelkesíteni.

Nem képesek a' szabadság eszméjéig felemelkedni azért sem, mert az egyházi tanok és szokások folytán túlságos sötétségben és bigótságban neveltetvén fel, minden felvilágosodástól és szellemi képzettségtől elmaradnak. Megszokják a' hatalom korlátlan tiszteletét, a' határtalan engedelmisséget, mellyet az egyház követel; és azért félre tesznek minden öngondolkozást, minden észbeli vizsgálatot, fejtegetést, melly által az ész kifejtetik, a' szellem felemelkedik, és a' felvilágosodás elterjesztetik, ők az egyház szigorú fegyelme folytán lemondanak egészen az ész működéséről, és így sötétségben, homályban maradnak.

És ezek azon tulajdonok, mellyek olly sok szerencsével terjesztik az éjszaki hatalomnak befolyását. A' görög hitűek csak a' hatalmat félik és tisztelik, csak ez bír reájok tenni hatást; és azért kizárólag ragaszkodnak a' pétervári uralomhoz, melly ő előttük legnagyobb hatalom. Más részt csak engedelmeskedni tanulván, a' szabadságot és önállást nem ismerik; és azért legalkalmasabbak azon szolgaságra, melyet az éjszaki hatalom kivan. És nagyobb sötétségben és vakságban tartatnak a' vallás által, minthogy csak némi idegenkedést is tudnának érezni a' zsarnokság és szolgai alárendeltség iránt.

Ezen sötétséget felette előmozdítja a' görög clerus jellege is. Ennek kiképzése, műveltségi kifejlődése igen hátra van. Semmi gond sem fordítatik arra hogy szellemileg, tudományosan képeztesse ki, hanem csakhogy az egyházi szo-

kásokat, szertartásokat ismerjék. És főpapjaik különösen a' legtudatlanabb, és szellemileg leghátramaradottabb egyénekből állanak. Nincsen semmi műveltségük, semmi szellemi kifejlődöttségük – semmit sem tudnak egyebet az egyházi szabályoknál. És illy emberek vezetése alatt áll a' görög vallású nép. És azért nem lehet csudálni, hogy maga a' nép is elhagyatott tespedésben, vakságban, és tudatlanságban él, mert ennél tovább papjaik s' különösen a' bigót, vakbuzgó szerzetesekből választott főpapjaik sem emelkedhettek. Nem ügyelnek ezek semmire, csak az egyházi fegyelem szigorú fentartására – előtök csak a' böjtök, imák és ünnepek szigorú megtartása képezi az élet legfőbb kötelességeit. Így terjesztetik el azon sötétség, melly a' pétervári uralomnak egyik fő elve, mert nélküle nem tarthatná népeit bilincsekben; és nélküle nem nyerhetné meg és nem bírhatná a' szlávok vonzalmát sem. A' görög vallás sötétsége, híveinek vakbuzgó engedelmeskedése, és hatalom iránti szolgálai tisztelete mind arra dolgoznak, hogy a' pétervári hatalom befolyása terjesztessék, hogy kivált a' délkeleti népségeket kizárólag használhassa. A' görög vallás vakbuzgó tanaiban és sötét szellemében fekszenek azon alapok, mellyekre fekteti befolyását az éjszakai hatalom.

A' p ó p á k a' pétervári hatalom céljainak elősegelésére, és az összes szláv elem összetartására igen hatalmas eszközök. Valamint a' status, úgy az egyház is tökéletes autocratian alapszik, és így a' pópák a' czár iránt mint status és egyház, vagy máshol csak mint egyház főnök iránt is háttartalan hódolattal viseltetnek. Ők annak mindenben legalázatosb, legengedelmesb szolgálai – akaratja olly parancs, mellyet minden megfontolás nélkül vakon végrehajtanak. És ezen pópák viszont a' nép előtt rendkívüli tiszteletben állanak. Azon vakbuzgósággal tekintik őket, a' mellyet a' vallásból merítenek. És így nekik felette könnyű a' görög hitű népeket rendítlenül megtartani a' czár iránti hódolatban. Ez azon kapocs, melly minden államban fenáll a' czár és görögök között.

És illy példák, illy közbenjárók által nem nehéz meg-

érteni, mikép a' görög vallásbeli népek ugyan azon korlátlan hittel, és vakbuzgósággal tisztelik 's majdnem imádják a' muszka czárt, egyházuk és népségjök egyetlen pártfogóját – a' milly korlátlan hittel és áhítattal viseltetnek egyházuk tárgyai iránt. Mert azon segélyt, mellyért a' hittanításai szerint imádkoznak, és a' mellyet testi, lelki boldogításukra az egyház ígér nekik, csak a' muszka czár törekszik életbe léptetni.

Innen van, mikép a' görög egyház népeinél egy más idegen hitű nemzet és hatalom sem nyerhetett befolyást. Mert egyiket sem erősíté és segéllé a' vallásnak hite, buzgalma, és parancsai. Mert az egyház a' kebel legelső és leggyöngédebb érzelmeit a' kisdéd kortól kezdve az egyházi főnök felé vezette.

Azért történt az, mikép az angol diplomatia Görög országban befolyást nem szerezhett magának. Azon segély, mellyet az angol nemzet és Canning a' görög szabadság kivívására nyújtottak nem bír olly hatással, mint a' vallás rokonsága. Bár mennyit törekedett is a' britt kormány, hogy ezen a' keleten igen fontos hely és nép ragaszkodását megnyerhesse; ezt soha sem volt még képes Pétervár befolyásától elragadni, melly befolyás vallásos érzelmeken és hitbeli meggyőződésen alapszik.

Azért tapasztaljuk azt is, hogy a' pétervári cabinet legnagyobb befolyással bír a' keleti tartományokban is. Ezek kizárólag feléje vonzódnak, és hozzá ragaszkodnak. Ha a' keleti kérdés a' megoldás tetteles mezejére kerülend, a' czár bizton számíthat a' porta alatt lakó keresztényekre, kik legnagyobb részt a' görög egyháznak hívei. Legalább mind addig, míg keleten nem lesznek a' népeknek olly életbe vágó érdekeik, mellyek a' vallásos hódolatot felejtessék, és alárendelt érzelmmé tegyék, csak egyedül a' czár foghat vonzalmaik és tetteik felett rendelkezetni. Valljon lehet-e illy érdekeket még felkölteni a' keleti népek kebelében; és valljon jövend-e kelet olly átalakítás alá, melly azon érdekeket magához csatolja, a' jövő kérdései közé tartozik, mellyeket azon veszély elhárítására, melly a' szláv-muszka törekvések

elterjedése, és őszhangzása miatt fenyeget, mielőbb megoldani igen sürgető szükség lenne.

Midőn illy erőt, illy hatalmas eszközt talál a' pétérvári hatalom a' görög egyházban, melly tiszteletét vakbuzgóságig terjeszti, és hozzája szoros kapcsolatokkal fűzi keletnek minden népeit, olyanokat is, mellyek a' szlávokhoz nem tartoznak – igen természetes, ha azt mindenkép terjeszteni iparkodik. E' czélra sok mindenféle eszközöket és intézkedéseket láttunk alkalmaztatni.

Így magát a' tanítási rendszert úgy alkalmazza, és készíti, hogy általa a' görög egyház hívei szaporitassanak. Különösen az elemi iskolák a' papok kezelése alatt keletkeznek, és papok felügyelete alatt állanak. így egészen a' görög egyház befolyásának vannak kitéve minden iskolai intézetek. Tanítókat, felügyelőket a' kormány a' görög egyházból választ, a' görög egyházhoz közeledő községeket iskolákkal látja el, és a' tanítási könyveket a' görög vallás szerint szerkezteti.

Segélyt egyházi személyek, vagy a' nép vallásbeli tárgyakra csak azon feltétel alatt kapnak ha a' görög vallást elfogadják. Ha a' nem görög egyházak össze roskadnak, vagy dűledeznek, úgy javítatnak ki, vagy építetnek fel, hogy bel-sejők egészen a' görög szertartásokhoz legyen alkalmazva, hogy a' hívek más szertartást ne követelhessenek.

Vannak egyházi térítők, kik lengyel országban, keleten, és a' muszka tartományokban szerte kóborognak, hogy mindenféle ámitásokkal, csábokkal, de sokszor fenyegetésekkel is híveket szerezzenek a' görög egyháznak.

Illy működés eredménye volt az, mikép egy pár év előtt 200 ezer egyesült görög hagyta el a' katolikai egyházat, és tért át a' göröghöz. És illy áttéréseket minden év mutat elő. Ezen áttérések legtöbbsnyire kényszerítésből erednek, mellynek legfőképp a' papok vannak kitéve, kik ha nem hajlandók a' község elcsábítását eszközölni – fenyegetésekkel, és büntetésekkel terítetnek, 's utoljára Siberiába vitetnek. Illy szerencsétlenek évenként számosan vándorlanak számkivetésbe, legtöbbsnyire hogy még az útban meghaljanak.

Kényszeríteltnek sokszor petitiók aláírására is, melyekben segílyt kérnek, és engedelmet arra, hogy a' görög egyházhoz áttérhessenek.

Az egész muszka törvényhozás is olly szellemben alkottatik, hogy a' görög egyház terjesztése előmozdítassék. Illyen különösen Miklós czárnak azon törvénye, melly a' egyes házasságokról hozattatott. Ez azt rendeli, hogy a' egyes házasságból származott minden nembeli gyermekek valás különbség nélkül az orosz-görög egyházhoz tartozzanak.

Mind ezekből egyszersmind az is következik, hogy a' nem görög egyháznak hívei mind inkább fogynak. 1848-ban azoknak száma, kik nem tartoznak az orosz-görög valláshoz, már alig tett 8 milliót. Itt a' katolikusok sorsa tehát jóformán hasonló ahhoz, melly Chinában jut számokra. Itt is annyira fogynak az üldözések és kegyetlenkedések miatt a' keresztények, hogy jelenleg alig tesznek néhány ezerét. És valamint Chinában jelenleg, úgy muszka országban is az most a' fő törekvés, hogy lassankint egészen kivesszenek. Azt emlitenem sem kell, mikép a' czár minden tartományaiban, és így Lengyel honban is egyenlőn használtatnak az elősorolt eszközök a' görög vallás terjesztésére. Emlékezhetünk még az apácák borzasztó történetére. Illy jelenetek a' vallás terjesztésénél mindennapiak.

És ezen így terjesztett vallás az, melly a' szláv törekvéseknek egyik leghatalmasabb eszköze. Mert ez kapcsolja legbensőbbben a' szlávokat azon éjszaki hatalomhoz, mellytől várnak segílyt igájok lerázására, mellynek vallásos akaratában helyeztetik minden reményeiket. Ezen vallás fűzi össze szorosán a' szlávokat egymás között is a' hitnek közös érzelmei, és vonzalmai által. Végre ez azon kapocs, melly számos nem szláv népeket is a' szláv ügghöz, czélokhoz, és váarakozáshoz csatol.

És így méltán mondhatjuk, hogy a' szláv-muszka törekvések előmozdításának egy hatalmas eszköze a' vallás, melly azon czélokra a' népeket összefűzi, és az érzelmeket 's minden utakat előkészíti.

X.

A' szláv erők és törekvéseik közötti összehangzás. Szláv törekvések célja. A' szlávok vágyai. Egyesülési törekvések. Horvát hírlapok és egy szláv bál Zágrábban. A' délkeleti szlávok közötti közeledések. Idegen népfajtoktól való elkülönzés. Illy törekvések az osztrák birodalomban. Azon cél, melyet az által elérni akarnak.

Már azon megállapodott helyzet is, mellyben jelenleg a' szlávok léteznek, legkomolyabb figyelemre méltó; mert már ezen helyzet olly erőt és hatalmat ad a' szláv népségeknak, melly a' nyugot nemzeteire veszélyes lehet.

A' szlávok egy olly térséget foglalnak el, millyennel egy más népfaj sem bír. A' muszkák földén egy olly roppant birodalommal bírnak, melly legnagyobb egész Európában. Sőt a' szlávok ezen birodalma, kivévén a' Chinait, legnagyobb egész földünkön.

Mennyi kincs, milly sok érték fekszik e' roppant terjedelmű térségen, és milly sok természeti erőket rejt az kebelében. Milly nagy munkálatok, milly előre láthatlan nagy eredmények keletkezhetnek annyi erők és tehetségek özönéből.

És e' tér mérhetlenségéhez hasonló nagyságban, és kiterjedésben a' szláv népiség is. A' mint azon tér, mellyet a' szlávok a' muszka földön, és Európa más vidékein bírnak, úgy népségük száma is legnagyobb Európában.

Mennyi kéz, milly sok erő és tehetségek találhatók ismét illy roppant népségnél. Milly nagy hatalom fekszik ezekben, és mennyivel nagyobbat lehetnek még képesek kivívni.

És ezen hatalmas állásnak, mellyel a' szlávok bírnak, tökéletesen megfelelnek nagyszerű terveik, és törekvéseik is. A' szláv nép terjedtségét mindenfelé láthatni, és hasonlóan

mindenült láthatjuk vakbuzgó mozgalmait is, mellyek arra czéloznak, hogy hatalmukat még tovább terjesszék, hogy mindenült önállásra és függelenségre emelkedjenek, hogy idegen nemzetiségek alárendeltjei sehol sem maradjanak, hogy így minél több tért foglaljanak el magoknak.

Ezen törekvések Európa minden részeiben láthatók. Német ország belsejében, a' cseh földön épen olly hévvel buzganak, és működnek a' szlávok, mint délkeleten a' rácok, szerbek stb. Posenben nem kevesebb az idegen német elem elleni gyűlölség, és türelmetlenség, mint Stiria és Karinthiában a' szlovénok közt.

A' szlávok közt mindenütt, magyar ország felső vidékein, Horvát országban, Morvában, és Török földön, szóval mindenütt ugyan egy reményt és vágyat találunk egy olly jövő felé, melly őket az idegen nemzetiség jármától felszabadítva, hatalomra; és uralkodásra emelje.

És Európa nem talál ezekben elegendő okot az aggodalomra? Nem látják át, mikép ezen szláv törekvések halálos veszélyt hozhatnak a' többi nemzetekre? Nem tudják azt, mikép a' szlávok törekvései nem csupán önálló nemzetiséget keresnek, hanem hatalmat is, mellyet Európában gyakorolhassanak?

Illy szláv hatalom, mellynek alapja a' pétervári zsarnok önkény leend, eltörülendi-e Európa felvilágosodott szabad szellemi életét? Vagy azon roppant tér és nép erő mellett, mellyel a' szlávok jelenleg is bírnak, és ama végnélküli törekvéseik és vakbuzgó vágyaik mellett, mellyek a' bírt nép erőt még magasb fokra emelik, épen teljes lehetetlenség lenne-e a' szláv elem uralmának kivívása, ha Európa többi népei tunyán, és zsebbe dugott kezekkel nézendik ezen dolgok kifejlődését?

Egy nagy általános, Slavia' iránt, a' mint arról I. Péter és Napóleon emlékezének, nincsenek ugyan a' szláv népek még egészen tisztában. Ezen nagy eszme a' tömeg rétegeit még át nem hatotta. De annyi bizonyos, mikép minden szláv népfajoknál elvan terjedve azon vágy és törekvés, hogy sa-

ját nemzetiségjüket az idegen bilincsek alól felszabadítsák, és hatalomra emeljék. Ezen czélt ismerik minden szlávok, illy sőhajokkal mindenütt telvék kebleik.

Ezen öntudat, és általánosan elterjedt törekvésből következik a' szlávoknak azon buzgalma is, mellyel arra dolgoznak különbféle vidékeken, hogy egymás közt egyesüljenek, és szétszórt részeit összekapcsolják. Mindenfelé látjuk nyomait ezen egyesülési vágy 's törekvésnek. Mindenütt, hol kell, arra dolgoznak nyíltan, vagy rejtélyben, hogy a' szláv elemeket összebb vonják, és szorosabb kapcsolatokkal fűzék egygyüvé.

Ezen egyesülési törekvést legjobban tapasztalhatni a' dél-keleti részekben. Horvát országban a' zágrábi újságok, különösen a' „Danica Ilyrs” régóta ernyedetlen buzgalommal arra dolgoztak számtalan proclamatiók és czikkeken, hogy a' délkeleti szlávok egyesüljenek.

Illy szellemben tartatott az 1840-kí télen Zágrábban egy szláv bál, mellyben a' nők kebleikre csillagot tűztek, mellynek ágaira a' déli szláv népfajok: Dalmaták, croaták, horvátok, montenegróiak, bácsiak, bánátiak, tótok, bulgárok, szerbek voltak felírva. A' csillag közepén pedig e' szavak voltak olvashatók: Isten segéljen egyesülésre.

Az osztrák birodalommal határos déli részekben a' szláv propaganda mindent felhasznál, hogy az itteni, 's leginkább török földön lakó szláv népségek egyesítenek. Szellemben, és lélekben tökéletesen egyesültek is, melly egyesülést és kapcsolatot a' görög vallás közös kapcsolatai még erősebbé és láthatóbbá teszik.

Ezen egyesülési törekvésnek és propagandának szüleménye volt a' legújabb joniai lázadás is. Az angol protectoratus alatt létező görög joniaiak felkeltek azon titkos szándékkal, hogy Görög országgal egyesülhessenek. Ez lenné alapja az összes görög nép összekapcsolásának, és egy nagyobb görög országgá való átalakításának. Ide tartoznak a' bosniai, albani, és montenegrói zendülések is.

De nem csak dél-keleten, hanem nyugoton is feltalál-

juk a' szlávoknak egység utáni törekvéseit. Itt ezen egységi törekvéseknek tárgya és központja a' muszka birodalom. Minthogy ezt tartják leghatalmasabbnak, minthogy ettől feltételezik jövőjüket, mindnyájan véle egy testté kívannak válni. A' hatalom fogalmának roppant vonzó ereje van – és ez tető pontra hág, ha lényekkel is nyilvánítatik. A' nyugoti szlávoknak pedig lehetett elég alkalmuk azt látni, milly nagy befolyást gyakorol a' muszka czár nyugoti Európának minden ügyeiben. A' legújabb magyar forradalom ellen tett intervencio is egy tény, melly a' szlávoknak éjszak felé való vonzalmát és ragaszkodását, 's így az egyesülési törekvést is tetemesen emelte. Ezen tények, mellyek az éjszaki szláv hatalom nagyságát hirdetik, mind annyi okok és ingerek, hogy valamennyi szlávok feléje siessenek, és vágyakodjanak egy illy magas hatalommal egyesülni.

Ezen egyesülés utáni törekvés idézi elő a' szlávoknak azon szorgalmát is, melly szerint a' hol csak lehet elkülönzött testületeket akarnak képezni.

Innen eredt a' szláv propaganda által élesztve, és támogatva azon vakbuzgalom, mellyel már hosszas idők óta a' horvátok Magyar országtól egy egészen külön tartományt kívántak alkotni. Illy törekvéseket nyilvánítottak a' szlávok a' magyar forradalom alatt kiadott osztrák birodalmi charta szerkesztésénél is. A' szerbek külön voyvodinát, a' slovakok külön szláv tartományt, 's horvát-slavoniták is külön országot követeltek. A' csehek pedig morvát és siléziát törekedtek magokhoz csatolni, és így önálló birodalmi országot képezni.

Ezen törekvésekkel magokat elkülönözni, és egyesíteni mindig karöltve jár azon czél és siker is, hogy magokat a' szlávok mind inkább terjesszék, az idegen népségeket pedig kiszorítsák. Mert a' népségek összekeverve lévén, sehol sem egyesülhetnek újonnan át, többi nemzetiségek károsítása nélkül. Csak illy károsítás és háttérbe szorítás mellett volt lehető az is, mikép a' szerbek és csehek önállóbb és biztosabb állást vívtak ki magoknak.

És ezen törekvések, mellyeket a' szlávok részéről

nemzetiségjök és hatalmuk terjesztésére mindenütt láthatni; különösen pedig szilárd és buzgó küzdéseik magokat központosítani, és külön szakasztani egyenesen a' nagy slavia való-sítása felé vezetnek. Illy törekvések egyenesen egy nagy szláv uralom előállításának eszközei; az eredmény sem lehet tehát egyéb, mint a' szláv uralkodás.

Mert minél inkább egyesülnek a' szlávok, annál jobban megközelelik az egységet, és ez által a' közös szláv uralkodást. És minél inkább elszakadnak az idegen nemzetektől, annál közelebb jutnak éjszakhoz. A' szláv egyesülés és el-különzés önmagában nem annyira aggályos, mint az által, hogy elkülönözve annál inkább kivannak téve a' pétervári be-folyásnak. Midőn eldobják magoktól az idegen népiségeket, akkor, hogy erővel és anyagi képességgel bírjanak magas céljaik kivitelére, a' muszka hatalommal rokonulnak. Kü-lönben is a' szlávok csak Pétervár felé küldözik vágyaik 's reményeiket; annál korlátlanabbul tehetik azt, ha nagyobb önállással bírnak.

Az elkülönzés és egyesülés tehát a' szlávokat Pétervár karjai közé dobja, és így előmozdítja a' muszka czár alatt ál-lítandó nagy európai szláv birodalom keletkezését.

Nem elegendő ez az aggodalomra, és óvakodásra?

XI.

A' szláv törekvések jelleme az elnemzetesítési kísérletek irányában. A' csehek újabbkori mozgalmak. Köztök 's a' németek közötti ellenszenvék. Palacki terve. Jelen működéseik. A' porosz beolvasztási kísérlet Posenben. A' felébredt nemzetiség ellenműködése. Szláv propaga! da a' lengyelek közt. Horvát-Magyar küzdelmek. Szláv elkülönzés eredménye. Anti-szláv kísérletek meghiúsulta.

A szlávok törekvései nemzeti önállást kivívni, és magokat idegen elnyomók fölé emelni, általánosak mindenütt. Ők mindenütt egyenlőn érezik, mikép jelen politikai állásuk távolról sem felel meg magas vágyaiknak, és igényeiknek. És mindenfelé nyilvánítják is, mikép ezen elnyomott, méltóság nélküli állapotban maradni nem akarnak.

Ezen szláv törekvések azonban sokkal magasb fokon állnak ott, hol ellentállásra találnak. Illy helyeken kettőzött buzgalommal működnek azon, hogy a' nemzetiségjüket fenyegető végveszélyt elhárítsák, és őseik emlékeit, erkölcsseit és hangjait megmentésék.

Így állanak nevezetesen a' szlávok Cseh országban. A' cseh nép hűn ápolt ősi emlékekkel, és nyelvvel bír. Az ezelőtti osztrák kormány azonban azt régóta megsemmisíteni törekedett – a' mint ugyan erre törekedett a' magyar nemzetiség irányában is. Az osztrák status férfiak a' birodalom erejét, és biztosságát abban keresték, hogy a' külön nemzetiségeket az egy németbe akarták felolvasztani. Egy népet ugyan azon szokásokkal, és nyelvvel akartak látni az egész birodalomban.

Ezen elvek után cseh országban a' német átoltvasztás gyarmatok, gyár telepek és német közigazgatás által neve-

zetes haladást tett. Már több kerületek elnémetesedtek, és több vidékek majdnem egészen németek lettek.

Az újabb időkben azonban hatalmasan felébredt a' nemzeti öntudat. A' csehek látva világosan azon veszélyt, melly nemzetiségjüket enyészettel fenyegeti; látva a' zord halált, melly más országokban hasonló utakon egész népfajokat eltörlött, minden erejüket, minden tehetségeiket felzaklatták, hogy szláv népiségjüket megmenthessék.

Ezen idők után folytonos izgatottság uralkodott a' csehek közt, nemzetiségjüket fenyegető veszély öntudata következtében. És ahhoz rendkívüli buzgalom járult, mellyel nemzeti nyelvöket, szokásaikat kezdek ápolni.

Azok, kik a' szellemi életet képviselvek és vezeték, valamint azok, kik a' nép bizalmát bírták, rendkívüli lelkesedéssel működtek az irodalomban, hogy a' nyelvet kiműveljék, és a' népet nemzeti érdekeik felől felvilágosítsák.

Ezen események folytán hideg és visszavonuló tartózkodás lépett a' kormányilag pártolt németek, és a' nemzeti-ségért buzgó csehek közé. A' népben egészen felébredt a' nemzeti méltóság érzelme, és ennél fogva ellenséges szemekkel néztek azokra, kik azt sírba temetni akarják.

Irodalmuk ezen újabb években rendkívüli haladást tőn. A' tudományok minden ágai kifejlődésnek indultak. És a' cseh nyelv műveltebb alakot, és finomabb hangokat nyervén, a' magasb körökbe is bebocsájtott és hő pártolásra talált.

Ezen nemzetiséget ápoló törekvéseknek fényes sikere mutatkozott az 1848-ki német birodalmi parlamentre rendelt követ választásoknál. A' cseh nép hangosan nyilvánítá ellenszenvét olly választás ellen, melly a' német elembe való beolvadását jelentené, és eszközlené.

Az 1849-ki mart. 4-ki octroyalt charta kimondá a' nemzetek egyenjogúságát. Ezt most a' csehek valódi értelemben akarnák életbe léptetni, az egyenjogúságot mint önálló nemzet követelven magoknak, mert az csak így bírhat politikai érdekekkel és jelentőséggel.

Innen ered Palackinak foederatistmust tárgyazó terve,

melly nem más, mint a' cseh népfajt az egyenjogúság értelmében külön választani az idegen nemzetiségektől, és illy elkülönzött állásban nem fölibök, de nem is alájok, hanem melléjük rendelni.

Az 1848-ki forradalom, és mart. 4-ki charta után a' csehek önállás utáni törekvéseik kétszerezve vannak. Több társulatok léteznék, mellyek illy czélra dolgoznak. Tudomásra jött, mikép titkos bizottmányok is működnek. Illy működés és befolyás szüleménye az, „Union” című politikai lap is.

Jelen napjainkban egészen az ingerültségig emelkedett a' cseheknek azon vágya, és törekvése, hogy az idegen német uralom alól egészen felszabadítsák magokat és nemzeti-ségjüket. Ezen törekvés, európai érdekek szempontjából tekintve a' mennyiben gyöngíteni igyekszik a' nyugoti népfajok erejét, épen úgy emelendi a' nagy szláv család szám erejét, és politikai hatalmát.

Illy heves küzdelemre az idegen elem irányában a' szláv népiség részéről találunk a' porosz földön is. Posen herczegség egy szláv-lengyel tartomány, a' lengyel forradalom legyőztével porosz uralom alá került, egészen német népfajok közé. És a' porosz király is meg akarta azt kísértetni, hogy a' szláv elemet melly birodalmának legnagyobb részében szét van terjedve, beolvaszthatná a' német elem közé.

Milly idegenséggel fogadta ezt a' lengyel népiség, és milly gonddal iparkodik megőrzeni nemzetiségét, és kifejteni önállását, világosan kitűnik a' legújabb eseményekből.

A' porosz király a' szorosb német szövetség létrehozatala tekintetéből Erfurtba parlament össze hívását rendelé el, és minden tartományaiban követ választásokat tűzött ki. A' poseni nép saját részéről közakarattal ellene nyilatkozott, meghagyván berlini megbízottjainak, hogy a' lengyel népnek a' német birodalomba czélozott bekebelezése iránt ünnepélyes óvást tegyenek.

Itt e' részeken is annyira emelkedett, főkép az ellenzés által a' szláv törekvések hatalma és befolyása, miszerint e-

gyedül csak arra lehet számítani, hogy a' szláv népfaj különválva erős, szilárd testté fog átalakulni.

Az európai hatalmasságok szűkkeblű politikájuk miatt elmulasztották, elmellőzték Lengyel ország visszaállítását, és ezzel elmellőzték felállítani a' nagy szláv-muszka terjeszkedések ellenében a' legerősebb védbástyát.

Jelenleg a' volt lengyel hon minden részében, 's így Posenben is igen elterjedt a' szláv propaganda befolyása. És ha nem mondjuk is, mit sokan emlegetnek, mikép a' lengyel nép mellőztetve nyugot-európa által, még egyszer az éjszaki óriás karjai közé vetendi magát, hogy önállásra emeltessék habár muszka protectoratus alatt is – a' mint Görög országgal történt, mellyet az európaiak segély nélkül hagyva, a' pétervári cabinet emelt fel szabadságra és önállásra.

De ha ennyit nem jóslunk is, az mindenesetre igaz, mikép a' lengyel nép között a' szláv hatalomra vágyó elemek igen megszilárdultak – és az idegen népfajok iránti gyűlölet igen elterjedt. –

Tehát az is igaz, mikép a' porosz lengyelek által is terjed és erősödik a' szláv népfaj köre és hatalma. A' menyire erősek, és hevesek törekvéseik elválni a' német elemtől, annyival erősebbek kezdenek lenni kapcsaik a' szláv-muszka irányhoz.

Magyar országban a' horvátok is rendkívüli lelkesedést nyilvánítottak újabb időkben nemzetiségjök biztosítása mellett, mellyet szinte beolvasztástól, elmagyarosítástól féltettek. Ezen ellenszegülés odáig terjedt, mikép a' forradalom után magokat magyar országtól egészen elkülönítették. Hogy ezen elkülönzött, önálló helyzetben a' szláv propaganda alá mégjobban széllyedtek, és az általános szláv hatalom körébe estek, igen természetszerű eredmény. Maga ezen elválás az éjszaki szláv működés rugóit hordja magában, mivel az összes szláv népfajokat csak úgy lehet egyesíteni, kiválta' délkeletieket, ha elkülönzött helyzetben állanak. A' magyar elem befolyása ott csak azért volt gyűlöletes, mert azoknak, kik a' szláv propaganda érdekében dolgoztak, kik ugyan azon ér-

deknek akarták a' horvát fajt is megnyerni, akadályul szolgált a' magyarosodás elterjedése. Nem nyilatkoztak itt egy ízben is a' nemzet érzelmei, hanem csak az éjszaki hatalom számára dolgozó izgatónak ámitásai.

A' szlávoknak ezen elősorolt versenyégeiből, és ellenküzdelseikből kettőt tisztán láthatni, és következtethetni.

Először azt, hogy az idegen népfajok részéről a' szlávok ellenében megkísértett beolvasztási tervek a' leghatalmasabban felizgatták a' szláv nemzeti féltékenységet. És ennek eredménye lön, mikép nemzetiségjök biztosítása érdekében hatalom után buzgó törekvéseket, és önállás után magas vágyakat táplálnak kebleikben.

Másodszor pedig azt: hogy minden beolvasztási kísérletek meghiúsulnak a' szlávok nemzetiségi öntudatán és érzelmein.

Ezen példák nyílt tanúságok arra, mikép a' szlávok terjedező hatalmát az által gyöngíteni, és elnyomni soha sem lehetend, hogy idegen nép elemekbe olvasztassék be. Ha Európa nyugoti hatalmasságai szükségesnek találják, hogy a' mindinkább messzebb terjedő szláv elem hullámainak, nehogy Európa nagyobb részét elborítsák, erős gát emeltessék, akkor szükség hogy egészen más, kevésbé erőltetett, kevésbé kényszerítő ellenszerekről gondoskodjanak. A' beolvasztási kísérletek még inkább felizgatják, és felemelik a' szláv nemzetiségi törekvéseket, mellyek még inkább terjesztik a' szláv elemet, és ennek befolyását. –

XII.

Muszka birodalom mint központja a' szláv törekvéseknek. Pétervári cabinet működése Európa minden államaiban. Azon befolyás mellyet szláv hatalma terjesztésére Londonban, Parisban, Svéd, Dán udvaroknál gyakorol. Az 1846-ik év júl. 8-ki nyílt királyi levél. Porosz és német országi ármányai.

Minden szláv erők, működések, és tehetségek legnagyobb mértékben központosulnak a' muszka birodalomban.

Látjuk, mikép a' szláv mozgalmak igen erősen dolgoznak Európa minden részeiben. Magasra emelkedtek azok Posen, cseh, morva, lengyel, horvát és más tartományokban.

Mind ezen mozgalmaknak azonban legmagasb foka, és mintegy központja a' pétervári cabinet messze terjedő működéseiben fekszik.

Nem csak azért, mivel a' muszka birodalom népességénél, anyagi erejénél, és serege nagyságánál fogva a' szláv mozgalmaknak és törekvéseknek legszilárdabb alapját és legerősebb rugóját képezi.

Hanem azért is, mivel a' pétervári cabinetből folynak ki a' legtöbb és leghatalmasabb működések, legbonyolódottabb tervek, és legrejtélyesebb befolyások, mellyek Európának majd minden részeire kiterjednek, és a' köz szláv célok kifejtésére, előmozdítására leghatalmasabban dolgoznak.

Lehet mondanunk, minden európa szerte látható szláv mozgalmaknak fonalai a' pétervári cabinetben fonódnak össze egy csomóba. Itt van azon rúgó, melly minden szláv erők életk mozgásba szokott hozni.

A' pétervári cabinet legfőbb szláv propaganda. Ügyvivőit, megbízottjait, nyilvános és titkos kémeit feltalálhatjuk minden országban. Zsoldosai minden európai kormánynál és

minden cabineteknél feltalálhatók. Mert a' szláv befolyást mindenhová kiakarja terjeszteni, hatalmát mindenfelé nagyobbitani iparkodik. Azt akarja, hogy a' hol csak lehet minde-
nütt az ő érdekei szerint intéztessenek el a' nyílt és titkos ügyek. Így akarja elkészíteni azon lépcsőket, mellyeken egykor Európa felé emelkedhesek – mit a' szlávok közös kívánataikkal és közremunkálásaikkal segélnek elő.

Azon költségek mellyekre a' szláv propagandának szüksége van, a' muszka nemzet jövedelmeiből kerülnek ki. Innen fizetnek azon német, angol, frank, szerb újság írók, kik a' muszka czár zsoldjába álltak, hogy eladva lelkiismeretjüket, és meggyőződésüket a' szláv elem és zsarnokság érdekeit terjesszék.

Mennyire terjedett már a' szláv elem, és milly magasra emelkedett befolyása, 's hatalma, legjobban kitűnik azon működésekből, mellyeket a' pétervári cabinet európa-szerte a' szláv törekvések előmozdítására fordít.

Csak innen láthatjuk milly nagy már azon anyagi és szellemi hatalom, mellyel a' nyugoti népeknek, megkell, hogy küzdjenek, ha a' szláv kantsuka alá nem akarnak jutni. Csak a' pétervári cabinet által mozgásba tett működések mutatják elég világosan, mennyire itt már az ideje, hogy felébredjünk és tegyünk valamit – hogy a' rövid idő alatt alakulható európai szláv általános monarchia jobbágyaivá le ne alacsonyí-
tassunk.

Mondottuk: minden részeiben Európának elterjedtek a' pétervári cabinetnek szláv működései. Nem mondjuk ezzel, hogy mindenütt egyenlően nagy erővel, és hatalmas súlylyal működik; de befolyásának és működésének némi jelei mindenütt láthatók.

Londonból az elmúlt év utolsó heteiben utasítottak ki egy muszka hercegnőt szláv titkos működései miatt. A' türelmes, minden idegeneket, üldözötteket és hontalanokat szívesen fogadó Anglia nem tűrheté tovább törekvéseit. Innen gondolhatjuk, milly fontosak lehetek tettei, és titkos működései.

Az pedig igen régi történet, mit mindenki eléggé tud, mikép Londonban nevezetes és nagy tekintélyű hírlapok állanak a' pétervári udvar zsoldjában, hogy céljaira alkalmas, és kedvező eszméket terjesszenek.

Hogy angol honba is kiterjed a' pétervári szláv működés, jeléül szolgál azon kölcsön is, mellyel a' jelen évben kapott a' pétervári kormány az angol tőzsérektől. A' jelen európai politikai és pénz viszonyok nem igen ajánlják a' kölcsönzést. Mindenki fél a' lehető rázkódtatásoktól, mellyek a' kölcsönzött töke pénzt könnyen veszélyeztethetnék.

A' pétervári kormány még is kapott kölcsönt. A' közvélemény hatalmasan nyilatkozott. A' szabadelvűek hírlapokban, meetingekben, gyűlésekben mindent elkövettek a' kölcsön megakadályoztatására. És mindezek daczára a' titkos kémek, ágensek, és zsoldosok még is kieszközlék a' hitelt.

Franciaországban még terjedtebb a' szláv működés befolyása. Parisban már Lajos Fülöp utolsó francia király alatt több nagyrangú muszka megbízottak éltek, kik nagy házat, fényes udvart tartottak. Illy fényűzésükkel, kémeikkel, szerelmi és más bonyodalmaikkal terjesztgették a' szláv pártot, és mozdították elő a' pétervári terveket. Különösen kitűnt Parisban akkor is egy nagy dáma, kinek termeit sok nevezetességek látogatták. Hálói, titkos utai és ösvényei messze elváltak ágazva.

Nem hiányzottak itt sem jól fizetett és elterjedett hírlapok. Lehetett is az utóbbi időkben észre venni, mikép igen kezd terjedezni egy muszka francia szövetségnek eszméje, és lehetősége. Az utóbbi években már sokat beszéltek felőle, sokat emlegették, és ez jele annak, mikép a' korlátlan önkényű, zsarnok hatalommali szövetkezés már nem tartozott a' lehetetlenségek közé.

Jelenleg azon dáma, ki Londonból elutasított, Parisban üté fel sátorát. Háza, mellyel ott visz, egyike a' legfényesebbeknek. Sokan látogatják – köztök Guízot is, Estétyei a' legkeresettebbek.

Napóleon Lajosról pedig általánosan elterjedett azon

hír, mikép elnöki megválasztatása muszka pénzen vitetett légyen ki. A' menekültek kérdésében közeledett is a' pétérvári cabinethez. Még inkább közeledett pedig a' legújabb görög-angol kérdés kiegyenlítésénél, hol szíves szolgálatját ajánlotta fel a' franczia kormány. Az ügynek bevégzése a' franczia közbenjáró mellőztével történvén, az angol és franczia kormányok összeütközésbe jöttek, és a' frank követ Londonból visszahivattatott. Mindenki elismeri, mikép ezen lépés nem vezethet máshová, mint csupán a' muszka szövetséghez. Mihelyt határozottan eltaszítandja magától Napóleon az angol baráti viszonyát, rögtön a' muszka karjai közé fogja dobni magát. Innen van, mikép ismét emlegetik, hogy a' jelen franczia kormány szövetkezni akar a' muszka autocratával. Legelső tette ezen szövetségnek természetesen csak az lehetne, hogy a' kozákok Parisba vitetettének, és a' franczia köztársaságot felforgatnák – hogy Napóleon, vagy igen hihetőleg egy más előzőtt királyi család számára a' trónt visszaállítsák.

Mindezek nem arra mutatnak-e mikép valamint Londonban, úgy Parisban létezik szláv befolyás, és propaganda, melly a' szláv-muszka törekvéseket segíti előre?

Svédhonban is léteznek szláv működések. Ezeknek tulajdonítják sokan azon ellenszegüléseket, és akadályokat, mellyekre ott a' szabad elvű reformok találnak. Különösen pedig azon kísérleteket, mellyek a' norvég alkotmány nyirbálására, és ha lehetne, megsemmisítésére tétetnek. Ezen szabadság ellenes tények folytonos izgatottságot és mozgalmakat okoznak, mellyek jelenleg úgy látszik komolyabb színt kezdenek magokra öltetni.

Sokkal nagyobb erővel bír a' szláv propaganda a' dán udvarnál. A' szláv propagandának egyik törekvése oda dolgozni, hogy meg ne erősödhesse, sőt minél inkább gyöngetessenek azon nemzetiségek, mellyek a' szláv elem kiterjedésének akadályai, és ellenségei.

Ezen befolyására igen alkalmas tért talált a' dán udvarnál. Működése és befolyása nem is maradt siker nélkül. Egyenesen muszka befolyás idézte elő a' dán hatalmasságnak azon

szilárd törekvését, mellyel Schlesvig-Holstein herczegségek nemzetiségét megsemmisíteni iparkodik. Ezen német tartományokban a' német elem újabb időkben erősen kezdett kifejlődni, és pedig annál erősebben, minél jobban dolgozott az ellen párt a' dán elem elterjesztésén. Ez, és azon politikai viszony, melly Holsteint a' német birodalom tagjává teszi, természetesen ezen herczegségeket a' német szövetség célja felé vonja. És itt érintetnek a' szláv törekvések, mellyeknek legnagyobb akadályja lenne az, ha a' német elem terjedne és erősödnék.

Ez okok folytán azon elhíresült királyi nyílt levél, mellyet a' dán király 1846-ikév júl. 8-ról Schlesvig-Holstein viszonyairól, 's különösen az ott igényelt öröködési jogáról adott ki – egyenesen a' pétervári cabinetnek szüleménye volt. A' muszka czár mondatta azon levélben a' dán királlyal azt, hogy Schlesvig-Holsteint dán részeknek tekintvén, azok ugyanazon öröködési szabályok alá tartoznak, mellyek Dániára nézve is fenállanak – mi nem lenne egyéb mint azon herczegségeknek Dániába való tökéletes beolvasztása. És ez lenne a' szlávoknak, és Pétervárnak szilárd törekvése: a' német szövetséget kissebbíteni, a' német elemet gyöngíteni.

És ugyan azon muszka befolyásból ered a' dán kormánynak jelenlegi makacs küzdelme is, mellyel folytonosan ellent áll minden olly nemű közbenjárásnak, ajánlatoknak, és igényeknek, mellyek Német ország részéről a' dán birodalmi egység, és közös öröködési rendszer ellen intéztetnek. Mert ez által a' muszka törekvéseire veszélyes német elem egysége és szilárdulása előmenetelt nyerhetne.

Illy érdekből dolgozik a' pétervári cabinet a' porosznál is, kit a' német birodalmi és vám szövetségtől elvonni szeretett volna. Azért követel jelenleg mindent, hogy egy erős nagy német birodalmi szövetség ne alakulhasson, 's azért legújabbán inkább látszatik hajlani a' porosznak particularismust teremtő törekvéseihez, mint azon részhez, melly az összes német elemet egygyé akarná forrasztani – ezért el-

lenzi azt is, hogy az osztrák birodalom összes alkat részeivel álljon be a' szövetségbe, mert a' muszka nem akarja megengedni, hogy az 1815-ki szövetségnél erősebb és tökéletesebb német ország teremtsék. Így dolgozott a' kisebb német államoknál is arra, hogy azokat a' nagyobb statusoktól elvonja.

Nézzük azonban keletet, hol a' szláv-muszka befolyás legmagasb érdekeket tőzött ki magának.

XIII.

Pétervári cabinet befolyása keleten. Az itteni szláv-görög törekvések és muszka czár céljai közötti rokonság. Keleten foglalásai. Duna torlolti, fekete tengeri, és asiai terjeszkedései. Keleti szláv keresztények érdekessége. Viszonyuk és szoros vallási kapcsaik a' muszka czárhoz. A' czár a' görög egyház feje és a' keleti keresztények protectora. Némmely békekötési kedvezmények. Porta alatti népek felszabadítása. Ezen elnyomott népségek Pétervár felé irányzott vágyaik, reményeik. Aldunai fejedelemségek protectoratusa. Chunkiar-Iskelessi szerződés. Délkeleti népek muszka czárhozi ragaszkodásuk. Pétervár túlnyomó befolyása a' portánál.

Sehol sem olly feltűnő, olly meglepő a' pétervári cabinetnek működése mint keleten, 's főképp a' porta tartományaiban. Itt úgy látszik feltalálta mind azon elemeket és eszközöket, melylyek a' szláv vágyaknak megfelelő magas terveit létesíthetik.

Itt keleten a' muszka befolyás olly magas fokra emelkedett, miképp az ott szétszórt keverék, félig műveletlen népek felett majdnem tetszése szerint rendelkezhetik.

Nem mondom, hogy azok szabad, önkényes rendelkezése alá tartoznának elháríthatlanul, és minden átalakíthatási jövő nélkül; de annyit kell szükségkép mondani és elismerni, mert világos tények által igazoltatik, miszerint keleten senkinek sincs a' jelen perczig olly nagy, a' benső érzelme-kig terjedő befolyása, mint a' pétervári hatalomnak.

Azt pedig, hogy mind az, mit a' muszka hatalom bír, 's mind azon politikai erők és foglalások, mellyeket az keleten szerez magának, egészen és mindenben a' szláv törekvések és célok, vágyaik 's reményeik előmozdítására tartoznak; tehát azt, hogy a' pétervári és szláv mozgalmak 's törekvések keleten is ugyan egy természettel 's iránnyal bírnak,

‘s következésképp ugyan egy úton is haladnak, a’ főntebbiek után szükség sem lenne ismétleni.

Valóban, ha bár aggályt okoz is Európa jövőjére, mindenesetre tény az, mikép a’ pétervári cabinet keleten ugyan azon czélra dolgozik, melly felé törekszenek a’ szlávok is.

És milly messzire haladtak már kitűzött magas czéljok felé, milly nagy erőt vívott ki már magának az éjszaki hatalom, és milly terjeszkedést nyert keleten a’ szláv elem, eléggé kitűnik azon anyagi és szellemi foglalásokból mellyeket ugyanott tett. Ezeknek figyelmes vizsgálatából kitűnik, milly erőkről rendelkezhetik a’ szláv elemre fektetett pétervári udvar, és egyszersmind az is, milly messze terjedők czéljai és törekvései ott azon a’ vidéken, honnan Európát legnagyobb veszély érheti, honnan legkönnyebben keletkezhetik és jöhet elő azon orkán, melly egész Európa alakját megváltoztathatja.

Az anyagi foglalások nevezetesen igen fontosak és nagy jelentőségűek. Ezek olly erős állomásokat, olly nevezetes hadi fekvést juttatnak a’ szláv muszka erők birtokába, mellyek bármelley esetlegességnél akár védelem, akár támadás tekintetéből igen biztos, és nagy befolyású támasz pontokul fognak szolgálhatni.

Ezen foglalásokat a’ pétervári udvar már a’ múlt században elkezdette. M. Terézia osztrák fejedelem, és I. József korában sikerült a’ pétervári czároknak a’ fekete tenger éjszaki részeit és vidékeit elfoglalni.

Később háborúk és békekötések által, különösen az 1792. év jan. 2-kán Jassyban továbbá 1812-ben Bukarestben és nevezetesen 1829-ben Drinápolyban tett békekötések és szerződések folytán a’ fekete tenger keleti részei is több más nevezetes pontokkal és vidékekkel muszka kezekbe kerültek.

Egy folytonos, terv szerinti iránya a’ pétervári cabinetnek több mint egy század óta az volt, hogy háborúba keverje a’ portát. Ennek más egyéb czélokon kívül legfőbb in-

doka az volt, hogy keleten alkalma lehessen minél több foglalásokat tehetni.

Illy utakon és módokon következelt az be, miszerint a' fekete tenger legérdekesb pontjai, a' Duna torkolati szigetek, és erősségek, szóval az egész Duna torkolat jelenleg a' szlávok birtokában fekszenek – kivéven délre a' sz. györgyi és dunaveczei ágak közt fekvő földet, melly közös a' portával.

Hasonlóan tett terjeszkedéseket Asiában is Kaukazia, és Armenia vidékein, ezen örmény tartományoknak nevezetesb részeit meghódítván, honnan mind keletre a' porta birodalmára, mind kelet indiára igen nagy befolyást gyakorolhat.

Ha azonban ezen foglalások érdekesek, legfőképp stratégiai szempontból, de kereskedési érdekekből is; mennyire fontosak azon hódítások is, mellyeket a' muszka keleten szellemileg tett, mellyek a' pétervári szláv propagandának erkölcsi hatalmát alapították meg.

A' szlávok keleten nagy szellemi erővel bírnak azon tekintetből is, mert a' török birodalom népségének nagy részét szlávok teszik. Ezeken kívül a' többi keresztények, kik tetemesen felül haladják keleten az oszmanok számát, majdnem kizárólag a' görög egyházhoz tartoznak. És ezen vallási kapcsolatok egy részt legszorosabban összefűzik azokat, kik a' n. e. görög vallás tanait hiszik és valják; másrészt a' legbensőbb kötelékekkel fűzik mindnyájukat a' muszka csárhoz.

És ezen viszony alapítja meg legfőképp keleten a' szlávok hatalmát. Ezen viszony okozza, mikép a' politikai befolyás keleten, és népei felett mindinkább szláv kezekre kerül.

Legmélyebb kútforrása pedig ezen befolyás és hatalom terjedésének azon körülmény, miszerint a' muszka czár az egész n. e. görög egyháznak feje és valódi pápája. Mint ilyen tiszteltetik az összes görög hitű népség által. És ezen tisztelet a' muszka czár iránt egészen vakbuzgalomig terjed.

Az egyházi tanításoknak és vallásos imáknak legfőbb tárgya a' czár minden templomokban. Itt soha sem mulasztják el, bár kiért, vagy miért imádkozzanak, egyszersmind a' czárért is mint legfőbb kegyes ürökért imádkozni.

Ezen vakbuzgó tisztelet terjesztésére és erősítésére legtöbbet tesz magának a' görög vallásnak sötétsége, vakbuzgó jelleme, szolgálai elvei és törvényei. Ezen vakbuzgó, babonás elvek és szabályok okozzák a' görög népségnek szolgálai, vakbuzgó jellemét. És ezek teszik lehetővé azt, hogy olly szerencsétlen alárendeltséggel, és túlságos buzgalommal hódolnak egyházuk fejének, a' muszka czárnak.

Ezen jellem, és vakbuzgó tisztelet előidézésére nagy befolyással vannak a' görög pópák. Ezek már műveltségjök hiányánál fogva is, nélkülözve minden szabadabb, felvilágosodott szellemet szolgálakká alacsonyítják magokat minden többség irányában. A' muszka czár azonfelül csábítások és vesztegetések által is szorosán lekötelezi őket magához. Lehet mondani, minden pópák a' czár zsoldosai és szolgálai gépei.

Ezen egyének segélyével üzi rendkívüli befolyását a' keleti népekre. Ezen pópák, kiknek a' nép vakon hódol és engedelmeskedik, kiknek akaratja és szavai parancs a' görög hitűekre nézve, eszközlik szolgálai tanításaik által, miszerint a' keleti népek felett a' pétervári udvar önkényileg rendelkezhetik.

És így ezen vakbuzgó vallásos tisztelet és hódolat folytán nem csak a' szlávok, hanem minden más görög egyházbeli keresztények is, kik keleten laknak, vak eszközök a' muszka czár kezei közt azon magas terveire, mellyek kizárólag a' szláv hatalom terjesztésére szolgálnak.

Ezen vallásos vakbuzgóságot azonban a' pétervári cabinet ügyesen felhasználja politikai utakon és politikai érdekekben is.

A' szlávoknak befolyása és szellemi ereje keleten nem csupán azon egy vallás kötelékein és közös malasztjain alapszik; hanem jól táplált és ápolat politikai vonzalmakon és szükségeken is.

A' görög egyház feje, a' muszka czár, úgy tekintetik minden görögök által, mint legfőbb védőjök, legkegyelmesebb patronusok. Már ezen nép-meggyőződés is kötelességvé teszi, hogy minden rokon vallású, közös egyházbeli

népek sorsa iránt részvéttel, és érdekléssel viseltessék. És ezt mind a' muszkák, mind a' többi görög hitűek annyira megszokták várni, mikép minden azt igénybe vehető alkalmaknál reája számítanak is.

És ennek a' muszka czár alkalmas időkben mindig megszokott felelni, és ezen körülményt céljaira ügyesen fel is használni soha sem mulasztotta el.

És ezen bizalom-teljes viszonyból, ezen belső érzelmen alapuló kapcsokból is eléggé kitűnik, milly nagy szellemi erővel bír keleten azon szláv elem, mellyel a' pétervári kormány céljaira eszközül szokott használni.

A' pétervári hatalom mind azon viszályoknál, mellyek közte és a' porta közt keletkeztek, és leginkább a' czár befolyása által élesztettek és gerjesztettek, úgy jelent meg mindenkor, mint nem csupán politikai követelő, hanem egyszersmind mint a' keleti keresztények pártfogója, 's mintegy kötelesség szerinti patrónusa.

Így történt ez nevezetesen 1822-ben. A' pétervári udvar a' portától minden eddigi követeléseinek és igényeinek kielégítését követelte – háború fenyegetése mellett.

Ezen követelések közé, mint egyik lényeges igény pontot tette fel azt is: hogy a' porta szüntesse meg a' keresztények üldözéseit, mellyek barbár kegyetlenkedésekig fajultak; hogy továbbá tegyen eleget bánatmai-kért, és lerombolt egyházaikat építse fel, az elveiteket pedig adassa vissza.

Már maga ezen részvét, ezen hathatós pártfogolás is, mellyet a' keleti keresztények mástól meg nem kaphattak, vonzalmukat, ragaszkodásukat felette megnyerte. Ki ne érzett volna a' szegény vérig üldözött keleti keresztények közül áhitatos tiszteletet az iránt, ki gyalázatos vad kegyetlen nyomorgatásaikat megszüntetni akarta?

De a' czár nem csak akarta azt, hanem részvétének sikert is tudott eszközölni. Több béke kötvényekben nevezetesen a' bukaresti és Akjermani szerződésekből egy

czikk biztosítékot kötelez a' keresztényeknek üldözésük megszüntetésére, és templomaik visszaállítására.

Ezen politikai charlateneria felette sokat tett a' szláv törekvések előmozdítására. Mert az keleten nem csak a' szlávokat, hanem minden más keresztényeket is legszorosabb hállával kötelezte le a' szlávok nagy urának, a' muszka czárnak; miáltal a' szláv politikai befolyás is magasra emeltetett. –

Hasonlóan azon forradalmak is, mellyek keleten a' szolgaságban zsarnokilag tartott népek közt a' porta hatalma ellen keletkeztek, igen kedvező körülmények valának arra, hogy a' czár az elnyomatott, üldözött, és végre felkelt népek iránt részvétét nyilváníthassa, és így őket, mint minden keleti keresztényeket magának még inkább lekötelezze – és ez által őket a' szláv ügynek is megnyerje.

így kötelezte le magának a' szerb és görög népeket is. Ezek a' porta zsarnokságai miatt, rabigájok lerázása végett fellázadván, részint nyíltan, részint titkon leghőbb pártolóra találtak a' muszka czárban. Ettől olly segélyt nyertek, mikép most tökéletesen azon hitben vannak, miszerint a' portától lett felszabadulásukat, 's kivívott önállásukat, és ez által boldogságjokatis egyedül csak a' pétérvári uralkodónak köszönhetik. –

Illy politikát követett Oláh-Moldva ország irányában is. Már a' múlt század elején seregeket kezdett küldeni keletre, hogy az aldunai vidéket a' török járomtól felszabadítsa. És folytonos hadjáratai által az aldunai fejedelemségeknek igen nevezetes engedményeket és jogokat vívott ki a' portától. Az oláh népségek mind azon javításokat, mellyek sorsukon történtek, minden jót, mellyet jelenleg élveznek, egyedül a' muszka közbenjárásának és követelésének köszönhetik.

A' muszkának ezen pártolása odáig ment, mikép az aldunai fejedelemségek is elválasztattak a' portától, mellynek a' drinápolyi kötvény csak a' 'Suzeraineté' gyöngye jelentékenység nélküli jogát hagyta meg. És Moldva - Oláh ország saját kormányal és nemzeti igazgatással bír. –

Innen van aztán, miszerint ezen keleti helyeken a' nép-

nél legnagyobb befolyással és erkölcsi hatalommal a' pétervári szláv hatalom bír. És azért nem csudálhatni, hogy az angol cabinet jelenleg olly lépéseket tesz. Görög országban, mellyek arra mutatnak, mintha Görög hon status szerkezetének és politikai állásának tökéletes átváltoztatása tervezetnének. Meglehet ezen kísérlet, melly behat egész kelet viszonyainak rendezésébe is, Európa felé komoly viharokat fog felidézni, de az egyszersmind megtörheti keleten a' muszka befolyást is, mire Angliának és ez által Európának is legnagyobb szüksége van, minthogy általa érdekeik tetemesen veszélyeztetnek.

Ezen befolyással és szellemi hatalommal nem csak a' szabadságra felsegített, hanem a' többi még fel nem szabadított népeknél is egyenlőn dicsekszik. Mert ezek is ő tőle várják szabadságjok, önállásuk elnyerhetését. Keleten általánosan elterjedett azon vakbuzgó hit, miszerint csak a' muszka képes, és csak ő fogja a' porta alatt szolgaságban görnyedező népeket felszabadítani, a' mint ő szabadította fel a' szerbeket és görögöket is.

Innen van, mikép a' muszka-török háborúban, valahányszor a' török tartományokba nyomult a' pétervári sereg, a' keleti keresztények mindig legnagyobb lelkesedéssel nyilatkoztak irántok.

És ha illy rokonszenvet mutattak a' szlávok nagy czárja iránt egy nem az ő érdekeikben kizárólag kezdett háborúban; mennyivel nagyobb és korlátlanabb lenne az akkor, ha a' szlávok általános felszabadítására, a' török járom és uralom ledöntésére, és így az összes szláv népségek egyesítésére kezdene hadat a' czár.

Illy nagy keleten a' vallás, nyelv, és politikai szükségek kapcsolai folytán a' muszka czár iránti rokonszeny, és az ez általi befolyása. És illy nagy annál fogva a' szláv törekvéseknek és terjeszkedéseknek is hatalma, mellyek annál közelebb érnek önállási irányukhoz, minél magosabb azon erő, melly azt keleten létesítheti.

Ha a' muszka őseiről hagyományként reá maradt ler-

véhez hűn, egy nagy szláv uralkodás felállításához tettege-
sen hozzá nyúlанд, keleten nagy számú népek kész segélyé-
re és csatlakozására fog található, kik hozzá mint egyházuk
fejéhez vakbuzgón ragaszkodnak, 's kik felszabadított társaik
példája folytán politikai vágyaikat, és reményeiket is egye-
dül csak ő benne helyeztetik.

Keleten a' szláv törekvések jövőjére nevezetes eszkö-
zül szolgál az is, miszerint az aldunai fejedelemségek prote-
ctoratusa is a' muszka czárt illeti, és így mint ilyen olly el-
döntő befolyással, és szavazattal bír ügyeiknek kezelésébe,
miszerint minden intézkedéseik, 's egész politikai lételük a'
pétervári cabinet önkényétől függ. Ez úton a' czár az aldunai
tartományoknak minden reformjait, és kifejlődését megtudta
akadályoztatni.

Ezen állásánál fogva a' fenálló szerződések értelmében
folyvást katonaságot tart az aldunai vidéken. A' szerződési-
leg tartható őrsereg nem lenne ugyan nagy, de ezen ürtügy
alatt van alkalmá az szaporíthatni – a' határszélek felé még
nagyobb erővel is előnyomulhatni – és az aldunai fejedele-
lemségeket seregeivel egészen is ellephetni.

Hasonlóan igen fontos a' pétervári cabinet ősi hagyó-
mányos tervei kivitelére az is, miszerint a' fekete tenger, és
török birodalom a' muszka hatalom közlekedésének egészen
nyitva áll. A' pétervári kormány soh sem mulasztotta el azon
szerződések alkalmával, mellyeket a' legyőzött, 's megszé-
gyenített portával kötött, magának kereskedelmi előnyöket,
piarczokat, és a' fekete tengeren 's szorosain korlátlan köz-
lekedést biztosítani.

A' Chunkiar-Iskelessi szerződés megszűnt u-
gyan, melly a' muszka czárnak azon jogot adta, miszerint a'
portától azt követelhesse, hogy a' vele ellenséges viszony-
ban álló nemzetek hadi hajóinak a' Dardanellákon való átme-
netelt megtagadja, és azt köteles is legyen teljesíteni.

A' szerződés 8 évi idejének lefolytával a' frank és britt
kormányok erőteljes fellépése folytán megszűnt ugyan – de
azért azon joga megvan, mikép a' portát körül övedző népek

protectoratusa kezei közt van, és a' birodalom minden részei nyitva vannak előtte.

Hogy pedig a' török cabinetben befolyást tud magának szerezni a' pétervári udvar, a' történetek eléggé mutatják. Konstantinápolyban mindig egy erős muszka párt létezik a' czár céljai előmozdítására. A' legfőbb hivatalokban vannak zsoldosai, kik által mindig nevezetes befolyást vív ki a' török politika kezelésére.

A' kormány többnyire úgy van szerkesztve, hogy azon politika, mellyet követ, nem a' török államnak politikája, hanem kizárólag a' pétervári cabinet politikáját képezi. Ez után akadályoz meg mindent, mi a' török állam kifejlődésére, megerősítésére, a' török élet reformjára vezethetne. Neki csak gyöngé, haldokló török birodalom kell, mellyet ha szükség leend, bár mikor sírba dönthessen. Az ő elveivel és irányával legnagyobb ellentétben állana az, ha a' vén török állam újra megifjodnék, 's olly erőteljes életet nyerne, melly képes lenne még keleti terveit is megghiúsítani. Így nehezítetik a' haladás és reform a' török államban – és illy ármányok által hiúsulnak meg sokszor a' legszebb reform tervek. Ezen politikában a' pétervári cabinet többnyire a' sultánok családjaik 's rokonaik által is istápoltatik – ezek közt is van mindig egy terveire dolgozó anti-török párt.

Néha a' befolyás kivéteket ugyan kezeiből a' nyugoti kormányok által – de többnyire csak azért, hogy nem sokára a' porta még nagyobb erővel dőljön karjai közé. A' tartományi kormányzók és vezérek pedig legtöbbször megvásároltatnak a' pétervári cabinet által, és arra használtatnak, mi az éjszaki tervekre szükségeltetik. Szóval a' török birodalom életét, mozgását karjai közé szorította a' pétervári hatalom, úgy hogy bár mikor rendelkezhetik felőle.

És ezekből megítélhetni mennyire haladtak keleten a' szláv törekvések. A' népek vallásos vakbuzgalmuk folytán szolgálilag tisztelik a' czárt. Politikai vágyaik folytán pedig őt tekintik mentőjüknek. Csak egy jeladás kívántatik, és azon

szláv, és görög egyházbeli népségek, mellyek halálig gyűlölik a' török uralmat, és szabadság, önállás után vágyódnak, azon halalomhoz fognak csatlakozni, melly hatalom rokon érzelmeiket bírja, és vezetni fogja őket a' szabadság harcz mezejére.

Ez pedig a' muszka leend, mivel ez törekszik arra, hogy keleten, és ez által Európa felett is korlátlan befolyású hatalmat alapíthasson. És annyi bizonyos, mikép a' porta alatti népek a' czárnak tökéletesen megvannak nyerve; más részt pedig a' porta morális ereje annyira megvan gyengítve, mikép a' szláv mozgalomnak gátat vetni, és azt elnyomni többé képes alig lehet. —

XIV.

Szlávok az osztrák birodalomban. Itteni helyzetüknek Európa és kelet jövőjéhez való viszonya. Osztrák-szlávok népszáma. Törekvéseik. Csehek és Szerbek. Éjszaki befolyás. Szláv kezek közötti vidékek. Hadi erők és állomások. Határvidéki katonai gyarmatok. Itteni szellem és rokonérzelem. Jelen szláv hangulat. Osztrák szlávok vallása. Szlávok által lakott határvonalok. Oláh telepek. Aldunai szomszédság. Szlávok jelen vágyai. Jelen hangulatjuk és törekvésüknek az éjszaki célokra való hatása és sikere. Összeköttetésük a keleti viszonyokkal, és a muszáknak ottani terveikkel. Egy osztrák szláv birodalom. A' nemszláv népségek jövője.

Kelethez legközelebb áll az osztrák birodalom. Ennek körülményei legszorosabb összefüggésben állanak kelet viszonyaival.

Azon nagyszerű fontosság, mellyel a szlávoknak keleten való terjeszkedése bír, melly legegyszerűbb lépcső arra, hogy keletnek uralma a' nyugoti Európa legelső érdekeinek veszélyeztetésével szláv-muszka kezek közé kerüljön – ezen fontosság azon kedvezményekkel emeltetik még magasbra, mellyekkel azok az osztrák birodalomban bírnak.

A' szlávok keleten a' roskadozó, haldokló poria tartományaiban túlnyomó erővel bírnak. Ők képezik ott a' legnagyobb és legerősebb népességet. Ezen erőnek ellenében az osztrák birodalom politikai helyzetét kellenék mint védfalat felállítani.

Ha aggasztó azon erő kifejtés és terjeszkedés, mellyet a' szlávok Európa különböző részeiben, de legfőképp keleten nyilvánítanak; úgy azon aggály komoly megfontolást leginkább csak az által érdemel, mert a szláv törekvések valószínűsítésére igen sok elem létezik az osztrák földön, melly egy láncolatban fekszik a' keleti szláv elemű vidékekkel.

Ha van valami veszély, melly a' szlávok túlnyomó, és

korlátlan hatalomra törekvő haladása által a nyugoti népeket, és ezeknek szabad intézeteit fenyegeti; úgy mindenekelőtt legelső azon veszély, mely a' szlávok által az osztrák birodalom létezését fenyegeti.

Ha több mint agy rém, egy nagy szláv uralomnak felállítására, minek azonban kifejlődését, és előkészítő művelt szemeinkkel láthatjuk; akkor mindenesetre legközelebbi lehetőség az, hogy az osztrák birodalom szláv birodalommá fog átalakulni.

Egy állam sincs Európában hol a' szlávok annyira haladtak volna, és oly sok kedvező körülményekkel bírnának, mint az osztrák államban. Itt a viszonyok odáig látszanak kifejlődve lenni, mikép már igen kevés hiányzik a szláv uralom felállításától.

Az osztrák birodalom népsége 35 millióra megy. Ezen népszámnak több mint fele, majdnem kétharmada szlávokból áll. Különböző ágakra oszlanak ugyan, u. m. rácokra, esztiekre, morvákra, slovénokra, horvátokra, lengyelekre, tótokra; ilyekre, ruthenekre, mellyeknek nyelv szerkezetük eltér egymástól. De annyira mégsem különböznek hogy egymást rokonoknak nem tekintenek. A' sokféle nyelv is, melyet beszélnek, igen sok hasonlatosságokkal bír. A' heves, élénk vér alkat pedig mindnyájoknál egyenlő.

Bármily távol állanak is a' csehek és slavoniaiak egymástól; és bár milly nyelv-különbség legyen is közöttük mindezek daczára valamennyi osztrák szlávok hűn megegyeznek vágyaikban, és fenn lebegő reményeikben.

Mind ezen különbféle ágazatú szlávok egyformán érzik nemzetiségjöknek idegenek általi elnyomatását; és egyformán óhajtják azon nap felderültét mely az ő nemzetiségjököt is illő állásba helyhezendi.

Minden itteni szlávoknál azon törekvésre találunk, hogy magokat önállásra, független nemzetiségre emelhessék. A' hatalom és uralkodás, és politikai jogok utáni cél mindnyájoknál legfőbb iránynak ismerhető – mely nemzetiségjök teljes biztosítását foglalná magában.

És ezen rokonság a vágyakban, mellyek hatalmasabban működnek minden más rokoni kapcsolatoknál – ezen rokonság a jövő reményeiben és céljaiban, nem semmisíti-e meg a nyelvet, és arcz különbségeit? Ok rokonok a történetek múlt emlékeiben, és rokonok a jelen helyzet érzeteiben. Kell-e ennél erősebb és hatályteljesebb rokonság?

Arra pedig, hogy az osztrák szlávok is önálló nemzeti ségre törekszenek, igen sok adatok szolgálnak bizonyossággal.

Havliczek Narodni-Novini lapja, melly betiltatott, minden számban kimutatta azon törekvést. Az „Union”-lap habár nem egyenesen is, de szinte ugyan azon célra dolgozik. Ezen lap egy comité befolyása alatt áll, mellynek kizárólagos iránya az, hogy minden lehető eszközökkel a cseh önálló nemzetiség kivívását eszközölje. Palacki terve ugyan ezen célból származott. Az osztrák népiségek foederalismusa a szláv népiségek nemzetiségének önállását eredményezné.

A’ prágai Slovanska Lipa egyenesen illy célból keletkezett. Illy társulatot alakítottak a szlávok Zágrábban is.

A’ Szlovenszki Jug zágrábi hírlap nyíltan kimondá még azt is, hogy az osztrák birodalom szláv birodalommá fog átalakulni.

Illy önállás és hatalom utáni törekvésből emeltek fegyvert a rácok is a’ déli részeken 1848-ban. Ezen célú ők nyíllan ki is mondták. Ez okból síeltek rokonaik Serviából is segélyükre.

Hogy illy céljok volt eléggé kitetszik jelen ingerültségükből, és elégtelenségükből is, minthogy mindazon vágyaik és igényeik, inellyeket leendő önállásuk iránt állítottak fel, nem mentek teljesedésbe. Sokfelől keringenek hírek miszerint a szerbekkel ismét egyetértő összeköttetésben lennének.

Illy önállás utáni vágyakat nyilvánítottuk a horvát-szlávoniták is, már hosszas évek óta arra dolgozván, hogy magyarországtól elváljanak, és önálló tartományt képezzenek.

Mindezen szlávok minden idegen népiséget gyűlölnék. Ne gondoljuk, hogy csak a’ magyarokat üldözik, és nézik

idegen szemekkel – így érznek ők a’ többi nemzetiségek iránt is, mellyek velők nem rokonok. Ezen érzelmeiket Csehországban már régente – az új voyvodinában pedig jelenleg eléggé kimutatták. Lapjaik telve vannak naponta illy érzelmekkel, és egyszersmind keserű szemrehányásokkal. Egy zágrábi lapjok april egyik számában kimondá, hogy a német elem egészen életnélküli, elgyöngült test, mellyet csak az erőteljes szláv hozhat új életre. És felszóllítja a’ németeket, hogy múltjok sírkövére ereszkedjenek le, és ott várják azon üdvöt, mellyet a szláv uraság sugarai terjesztendnek reájok.

Alig lehet azon kétkedni, mikép mind ezen dolgokban egyenesen muszka kezek dolgoznak. A’ zágrábi újságok némellyikéről mondatott, mikép munkaszoldban szerkeztettek. A’ pópák természetesen, csak a’ czár iránti hódolatot hirdetik. Erre mutat a’ serviából küldött segély is. Ez muszka befolyás nélkül nem igen történhetett volna meg, mert Serbiában minden kizárólagosan Pétervárad akaratjától függ. Hiteles adatok nyomán a’ lefolyt forradalom alatt pétervári levelekre is akadtak, mellyek egy magas állású egyén kezein mentek volna keresztül, és a’ szláv törekvésekkel voltak összeköttetésben. Legújabbban a’ ráczok megrongált és lerombolt egyházaik felépítésére segélyt kértek Pétervárról, mint-hogy azon egyház, mellyhez tartoznak, Pétervárott képviselik a’ czár által.

Ha ezen szlávok muszka segélyre nem számítának, ha arra bizonyos ágensek által ígéreteik nem lennének, nem vinnének bizonyosan olly merész és kihívó hangulatot. Csak így lehet érteni azt is, mit a’ szláv testületek, különösen a’ prágai gyülekezet a’ magyar forradalom’irányában elkövetett, mellynél semmi sem lehetett veszélyesebb az éjszaki autocratára.

Az igaz, hogy ezen népiségek csak azt követelik, hogy szövetséges egyesség útján, egymás mellett nyerjenek önállást. De micsoda rendkívüliség lenne abban, ha egy olly nép, melly közel 20 milliót számlál, és a’ melly az éjszaki óriásra, mint nagy bátyára támaszkodik, a’ szövetségnek azt mondaná: mi itt legtöbben vagyunk, mi vagyunk az erősebbek, tehát

mienk a' hatalom és uralkodás is, mienk az egész birodalom. Hiszen ennek jövőjét egy zágrábi hírlap világosan ki is mondotta.

És hogy ezen dolog nem agyrém, hanem komoly lehetőség, kitetszik a' múlt két év eseményeiből is. Midőn V. Ferdinánd Bécsből eltávozott, mindenki azt hitte hogy a' szlávok karjai közé fogja magát vetni; mindenütt csak azon félelem uralkodott, hogy itt már az idő, melly az osztrák birodalmat szlávva alakítandja.

Ezen aggodalom legmagasb fokra emelkedte, és legkomolyabb szint öltött fel, midőn Olmützbe ment, és a' birodalmi gyűlést Kremsierbe hívta össze. A' szlávok ekkor már nyerítnek tekintették csatájokat, azt hitték, hogy rég táplált vágyaik most teljesezni fognak. Minden körülmények oda látszottak mutatni, hogy szükségkép egy szláv birodalomnak kell keletkezni.

Nem mutatja-e ez a' szlávok önnállás utáni törekvését? És nem lenne-e az legkedvezőbb a' pétervári udvarnak, melly a' szláv elemekre támaszkodik? De egyszersmind milly jövő várna akkor Európára, és ennek szabadságára?

De bár mint legyenek is e' dolgok, annyi világosan áll előltünk, miszerint az osztrák birodalomban a' szlávok túlnyomó erővel bírnak. Említettük mikép a' népség nagy többségét ők képezik. Ezen kívül felette érdekes az, miszerint olly téreket is foglalnak el, mellyek a' muszka befolyás alatti vidékkel szoros kapcsolatban léteznek. A Duna alsó része egészen hatalmukban van, és így, összeköttetésben vannak a' Dunán ennek torkolatjával, hol egészen a muszka hatalom uralkodik. Illy lánczolatban fekszenek Serviával, Bosniával, török Horvátországgal, hol mindenütt rokonaik vannak, 's mindenült a' pétervári befolyás uralkodik.

A' szlávok vidékeire, és birtokába számos erősegek és nevezetes várak is esnek. Főkép azok, mellyek a' határ vonalok fedezésére szolgálnak, legtöbbnyire földterületökbe esnek.

A' katonai erőnek is nagy része szlávokból áll. A' magyar katonaság mindíg nevezetes helyet foglalt ugyan el; de

nincs is ezen kívül olly sereg mint csak a⁶ szláv katonaság, mellyre támaszkodni lehessen.

A' legtöbb csapatok szlávokból állanak; és ezenkívül mellözve a' magyarokat, ők legerősebb, legjobb és legkitartóbb katonák is.

És ki ne ismerné a' határszéli katonai gyarmatokat, mellyek Austria határaitak védelmében olly érdekesekek, mint a' muszka czárnak déli katonai gyarmatai? Az osztrák gyarmatok, ha kell többet ki állítanak 100 ezernél. A' francia háborúkban ezen számnál többet küldöttek a' csata mezőkre. Ezek mind erős, bátor, edzett katonák. A' déli részekben erős, rendíthetlen védbástját képeznek. Örökös, habár apróbb csatázások edzik testeiket és lelkeiket. A' veszélynek életük igen sokszor ki van téve, azért nem félik a' halált, és rendíthetlen bátorsággal küzdenek. Gyakorlottságuk és katonai képzettségük magas fokon áll, mert gyakorlataik örökösek.

És ezen nagy számú, és legerősb katonaság majdnem egészen szlávokból és görög hitűekből áll. Már ez által is rokonok mindnyájan a' szerbekkel és muszakkal.

Ha egy általános nagy szláv mozgalom kezdődnék, és ezen végvidéki katonaság ahhoz csatlakoznék, hol lessz akkor az osztráknak katonasága, mellyre támaszkodhatnék, – hol lessz olly nagy számú és erejű serege, melly a' szlávoknak ellent állhasson?

Hogy pedig ezen határvidék egészen át van hatva a' szláv törekvések szellemétől, a' lefolyt események eléggé kumulatták. Ok legnevezetesb részt vetlek a' szerbek törekvéseiben, velők legszorosabb összehangzásban valának. Innen ered jelen hangulatjok is, melly nem igen kedvező a' béke 's nyugalom jövőjére. Az hogy kívánatuk szerint nem alakítatott a' vajvodaság, hogy a' kért területet nem kapták meg, hogy óhajtásaik szerinti önállásra, és nemzetiségi függetlenségre nem emeltettek, és hogy a' közigazgatás szerkezete sem várakozásuk szerinti – mind ezek nem kevesb neheztelést támasztottak a' szerbeknél mint különösen a' határvidéki helyeken.

Olvassuk ezen események után jelen nyilatkozataikat, beszéljünk velök, és tisztán meg leendünk győzethez; mikép törekvéseik, vágyaik tökéletesen összehangzanak a' szláv iránynyal. – Látni fogjuk azt is, hogy itt is a' szláv propaganda kezei dolgoznak muszka protectio és befolyás alatt. És nem is lehet máskép, mert ők mindnyájan részint szlávok, részint n. e. görög vallásbeliek.

Némelly statusférfiak jónak látták ezen nemzetiségi és önállás utáni vágyakat felizgatni. De ne higgyék, hogy szinte illy könnyen lehessen nekik azokat korlátolni és el is nyomhatni – a' milly könnyű volt azokat felgerjeszteni. Ezen felizgatott kedélyek le nem fognak csillapodni, míg vágyaik teljesedésbe nem mennek. És ez annál nagyobb figyelmet érdemel, mivel a' hazánkban letelepült szerbek több ízben léptek már fel magas vágyaikkal és követeléseikkel. így tettek mindjárt bejövételük első éveiben, midőn nyertek is némelly kedvezményeket, mellyeket azonban a határvidéki katonai szerkezet váltott fel. Később 1790-ben ismét volt alkalmuk régi igényeiket megújítani, és a' külön illyr cancelláriát ki is vívták magoknak. De az 1792. 10 t. ez azt eltörlötte.

Ez arra mutat, miszerint ősi vágyaik és reményeikről nem képesek lemondani. Úgy látszik azok nemzedékről nemzedékre átmennek, és közös nemzeti szellemet és irányt alkotnak. És itt van azon lelki rokonság, melly az osztrák szerbek, és a délkeleti szlávok közt létezik. Ezek is, mint azok nemzedékről nemzedékre bocsájtják át kebleik vágyait, melyek a' jelennél szabadabb és jobb jövő reményében központosulnak. Ezek is elégületlenek a' jelennel, és változásután sóvárganak.

Nem csak a' státus férfiak, és azok kik a' statistikai tábellákat készítik, hanem magok az osztrák szlávok is igen jól tudják, mikép ők itt legnagyobb népiséget alkotnak, és belőlük áll az osztrák birodalom legerősebb és legszámosabb katonasága.

Maga azon körülmény, miszerint a' szlávok legszámosabban vannak az osztrák államban, előállítja azon képessé-

get is, hogy belőlük legtöbb fegyveres erőt lehet kiállítani. Ehhez az is járul, mikép az állam legdúsabb, legtermékenyebb vidéke a' bánat kezeik közt van – melly temérdek terményző erővel, bányászati, és más terményekkel bír.

Ezen körülmények eléggé kimutatják, milly erővel bírnak a' szlávok az osztrák birodalomban. Hogy pedig szláv irányú törekvéseik szinte igen magosra emelkednek, kiteszik részint az elősorolt adatokból, részint azon tényből, miszerint az osztrák kormány kénytelen nekik Csehországban, Horvát-slavoniában, Vojvodinában, Bukovinában politikai önállást adni, ha bár nem olyat is, millyent magok a' szlávok kívántak. De épen ez is, hogy vágyaik ki nincsenek elégitve, hogy még többet kívannak és várnak, mutatja törekvéseik magos fokozatát.

A' népség és katonai erőn kívül azonban vannak még más körülmények is, mellyek arra mutatnak, hogy a' szláv törekvések ezen államban sok kedvezményekkel vannak ellátva.

Megkell mindenesetre említeni azt, hogy az osztrák szlávok nagyobb része a' n. e. görög egyházhoz tartozik. így őket is igen szoros kapcsok fűzik össze a' muszkákkal. Nem tudni, pópájaik mindnyájan muszka zsoldban állanak-e, de annyi bizonyos, hogy igen nagy ragaszkodással viseltetnek a' czár iránt. Hason érzelmeket terjesztenek híveik közt is, kikre vakbuzgalmuk és sötét bigottságuknál fogva papjaiknak korlátlan befolyásuk van. Ők a' néppel azt tehetik a' mit akarnak.

Nagy számmal vannak u. m. oroszok v. ruthenek is, kik a' görög egyházhoz tartoznak kevés kivétellel. Ezek olly képzettség, és műveltség nélküliek, mikép bármilly befolyásnak vak eszközül szolgálnak. És ezek nincsenek messze a' muszka határoktúl, sőt nagyobb részt tő szomszédságban terjednek el. Mert Bukovinában, közép és keleti Galliciában laknak többnyire, és a síkságon veres oroszoknak, hegyekben Pukutoknak nevezetnek, 's két milliót számlálnak. Gács országból magyarország éjszak keleti megyeibe is elszánnaz-

tak – Bukovinából pedig Erdélybe – számuk rá megy itt is 600–700 ezerre.

Igen fontos körülmény az is, miszerint az osztrák birodalom határai majdnem egészen szláv népségek által vannak elelve. Leginkább csak a' lombard-velencei olasz vidéket lehet kivenni.

Éjszakon Csehország, Morva, és Silezia fekszik, mind olly szláv népségekkel, mellyek nehezen várják azon perczet, melly nemzetiségjököt régi önállásába helyheztetni vissza.

Nyugoton Styria, Karinthia és Karniolia szinte szlávok által lakatik, kik között csak imitt amott vannak német telepek elszórva.

A' délkeleti vidék legjobban van szlávok által megtömve. A' tengerparti vidéken Dalmatian, Horvátországon és Slavonian kívül itt azon erős határvidéki katonai örvonal húzódik el, honnan legalább 100 ezer katonát lehet kiállítani. Ezen szláv telepek össze vannak kapcsolva azon magyarországi szerb telepedéssel, melly még 1690-ben Leopold alatt vándorlott ki a' török birodalomból és jelenleg önállás utáni küzdelmeinek sikerült egy némileg önálló Vojvodinát nyerni.

Ezen katonai végvidék más részt a' török birodalomnak azon részével van összekötve, melly szerb és más szláv népségek által van elborítva, honnan a magyarországi szerbek segélyére 1848-ban ezrenként tódultak fegyveresek. És így ezen szláv térségek, mellyek a' magyarországi ráczokból határvidékeiből, és a török birodalmi délkeleti szlávokból állanak, a' mellyek több mint 200 ezer fegyverest képesek kiállítani, olly szoros vonalban fekszenek, melly szakadatlan lánczolatot képez.

Ezen déli részeken fekszenek azon oláh telepek is, mellyek szinte figyelmet érdemelnek. Mert ezek is legnagyobb részt a' n. e. görög egyházhoz tartoznak. Popájaiknak szolgálai tisztelettel hódolnak, és azok egészen műveletlenek, bigótok, és felvilágosodás nélküliek, s jobbára, muszka zsoldban látszatnak lenni. Elborítják egész Erdélyt, keletre messze benyúlnak. Egy kapcsolatban vannak Moldva-oláh fejedelemsé-

gekkel, hol a' muszka-szláv propaganda nagy szorgalommal működik, hol határozó befolyással csak a' pétervári cabinet bír. Természetes tehát, hogy innen ezen szláv befolyás az osztrák birodalmi oláhokra is kiterjed. Ezen vakbuzgó bigót oláhok is önállás után sóvárganak, önálló nemzetiséget, és földet követelvé. Minthogy pedig a' kormány mind azt e'tekintetben, mit ők vártak, meg nem adta nekik, szinte nyugtalan 's elégtelen hangulatban vannak.

Ezen oláhok és mozgalmak szinte különös figyelmet érdemlenek, mert nem tudni, a' jövő milly eseményeket fejthet ki még itten is. Ok rokonok nyelv és vallásban ezen szomszéd népségekkel, mellyeknek önállás utáni vágyaik szinte ismeretesek. Ezekkel az osztrák oláhok majdnem össze vannak olvadva, és reájok is áthatott már az önállás, és külön kormányzás, biztosított nemzetiség utáni vágy. Minthogy pedig szellemi jellem és felvilágosodás, politikai képzettség egészen hiányzik körükből, a' fölikbe emelkedett izgatóknak, papoknak és bár milly kalandoroknak vakon engedelmeskednek. Illy izgatók az elszórt önállási eszmék, és elterjedt elégtelenség mellett mindenre rá vehetik őket. És ha muszka zsoldban állók küldetnek közibök, bizonyosan könnyű leend nekik az oláhokat a' pétervári udvar számára megnyerni. Hogy milly veszélyek vannak összekötve ezen körülményekkel a' keleti vidék szomszédságában, a' délkeleti szlávok mozgalmak mellett – könnyű átlátni.

Itt fekszik Bukovina is egy vonalban, hol a n. e. görög vallású oláhság szinte hatalmasan követeli nemzeti jogait. Innen folytonosan egész éjszaknak lengyel, orosz, ruthen népségek vannak elszórva, kikre a' szláv propagandának közvetlen befolyása van. Ezeknél is igen elterjedt a' görög vallás, és a' muszka czár iránti tisztelet. Más részt pedig a' lengyel nemzetiség vágyai működnek hön óhajtvá egy szebb jövőt, bár honnan és ki által adassék is meg.

Ezekből látjuk; mikép Olaszországot és Tirolt kivéve egész osztrákbirodalom szláv népségekkel van körül véve; úgy hogy határszélein alig van pont, mellyet nem szlávok bírnának.

És ezen szláv népségek nagyobb része a görög- egyházhoz tartozik, a' vallás szoros kapcsolatai által a' muszka czárhoz köttetve. Ezen szláv népségek annyira elterjedtek már, mikép a birodalom belsejébe is mélyen benyúlnak, és itt is sok pontokat taglalnak el.

És ezek szerint a szlávok az osztrák birodalomban olly túlnyomó és elterjedt erővel bírnak, és olly sok fegyveres erő, és stratégiai pontok birtokában vannak, mikép tekintve azt is, miszerint délkeleten szomszédságukban igen számos és erős szláv népségek terjednek el, mellyeknek rokonszenvére és segélyére mindig számíthatnak, nem tartozik a' lehetetlenségek közé az, hogy a' hatalmat kezeik közé kerítsék, és szláv birodalmat állítsanak fel.

Ennek valószínűségét igen látszatik előmozdítani azon hangulat is, mellyben jelenleg léteznek az osztrák szlávok. Az elégtelenség, mellyben most élnek, az elkeseredésig terjed. Alig van vidék, hol a' szlávok újabb változások után ne sóvárognának. A lefolyt évek alatt igen magas vágyakat tápláltak kebleikben, és igen nagy terveket alkottak magoknak. A' körülmények felette kedvezni látszottak képzelgéseknek, és ezeket ők már teljesezésbe látták menni. Milly könnyű annak, ki keble leglángolóbb érzelmeivel sóvárog valamely tárgy után, elhinni azt, hogy ezen tárgy már valóság leend. Illy magas vágyak, remények, és félig meddig biztos várakozás után milly keserű és lesújtó lehet a csalódásnak érzete, könnyű megérteni. A' milly magas reményekkel voltak a' szlávok jövőjük iránt, épen olly csekély örömmel viseltetnek most jelen helyzetük iránt. Ezen jelen hidegen, és tisztán áll előttük, önmagában semmi biztatást, semmi ígéretet sem foglalván – kivévén azt, mit jelenleg elejbök ad. Nincs tehát egyéb vigaszuk mint az, hogy talán a' jövő idők kedvezőbbek leendnek vágyaiknak, 's azért elégtelennül a' jelennel újabb változás után sóhajtoznak.

Milly tér és milly kedvező alkalom az éjszakai hatalomnak befolyást szerezni az elégtelenn kedélyekre!

Az osztrák szlávok tehát egy olly változás után vágyakodnak, melly most ki nem elégített vágyaikat életbeléptethesse. És a' mint különböző oldalról tett nyilatkozataikból láthatni, reményük és céljok az, hogy az osztrák birodalom szláv állammá fog átalakulni. Azt látszatnak hinni, mikép más combinatio többé nekik reményt, és jövőt nem ígérhet.

Innen láthatjuk milly jövő, milly helyzet vár azon népiségekre, mellyek a' szláv államba lennének bekebelezve. Azon nagyravágyást, csalódás keserű érzelmét, és elégtelenséget a' jelen állapotból átviendik várt jövőjük helyzetébe is, és azt éreztetni fogják azokkal, kikre most elégtellenül tekintenek.

És itt azon pont áll előttünk, hol a' pétervári cabinet nagyravágyó tervei, és az osztrák szlávok magas vágyai egymással találkoznak.

Ne feledjük azt, mit hosszas évtizedek tényei bizonyítanak, miszerint a' pétervári cabinet folytonosan azon őseitől öröklött célra dolgozik, hogy halalmát Európában túlnyomóvá tegye, propagandája tehát hálót mindenfelé kiveti, hogy minden viszonyból minden eseményből erőt 's halaimat halászhasson ki; és hogy mindenütt, hol csak lehet befolyást szerezhessen az éjszaki czárnak.

Ezen befolyást a' legbiztosb alapra, a kebel benső érzelmeire, a' lélek főnrepkedő vágyaira igyekszik alapítani. Azért a' szlávoknak hajlamát, rokonszenvét keresi, és minden szenvedélyeiket 's vágyaikat felhasználni törekszik. Nem lehet tehát örvendezve nem látni neki azon elégtelenséget, és ingerültséget, melly a' szlávok közt jelenleg uralkodik; mert ezen hangulat egyenesen az ő karjai közé vezeti őket. Kedvezőbb alkalma, befolyást és rokonulatot szerezni, alig találkoznék, mert a' nyugtalan, jelennel elégtellen kedélyeknek kell tárgy, mellyhez kapaszkodhassanak, kell egy zöldellő part virány, melly felé remény teljesen hajókázhassanak. És itt van előttük az éjszaki hatalom minden csábjaival, és ámításaival, mellyben helyhezik azon reményüket, hogy az képes és akar is nekik egy más jövőt szerezni.

A' pétervári cabinet keleten már igen messze kiterjesztő hatalmát, és igen erős befolyást szerzett magának. Az ottani szlávok és keresztények az éjszaki óriásban megszabadítókat tekintik, ki a' jelen nyomorú szolgaságból kifogja őket szabadítani. És ezen keleti népségekkel szomszédságban és egy kapcsolatban fekszenek az osztrák birodalom szláv és görög vallású népei is, kik szinte változás után sóhajtoznak. Mind ezen népek vágyaikban és érzelmeikben tökéletesen rokonok; a' jelennek keserű érzése, és a' jövőnek vágyai fűzik össze őket testvéri kapcsolatokkal. Ők a' mint a' földterület által anyagilag egy testet képeznek; úgy a' szellemi világban is egygyé olvadtak.

Ezen körülmény a' legkedvezőbb eszköz a' pétervári tervek előmozdítására. Keleten a' török birodalom felforgatása, Konstantinápoly elfoglalása, és így a' kelet feletti hatalom elnyerése azon cél, mellyre hosszas idők óta dolgozik az éjszaki czár. E' célból a' török birodalmat képező keresztényeket magának lekötölte, vonzalmaikat, ragaszkodásukat megnyerte. Más részt a' legérdekesebb vidékeket, leg kedvezőbb állomásokat, és legerősebb pontokat megszerezte magának, hogy onnan, ha kell biztosan működhessék.

Igen nagy fontosságú tehát előtte azon vidék is, melly ezen keleti pontokkal határos, és igen nagy érdekei fekszenek azon népségekben, mellyek a' kelettel határos vidéket foglalják el. Mi mozdíthatná elő gyorsabban és biztosabban keleti hatalom utáni célját, mint az, ha a' kelettel szomszéd népiségek is segédkezeket nyújtanának tervei kivitelére? Mennyivel biztosabb lehet működése, ha a' szomszéd pontokon akadályoktól félnie nem kell, sőt ha még azokban segílyt is találhat.

Általában nem csak keletre nézve, hanem arra is, hogy Európában túlnyomó súlyra emelkedhessek, igen sok érdek fekszik a' dunai vidékekben. Itt számos erősek, és nevezetes érdekű hadi pontok vannak, mellyeknek birtoka igen sok előnyököt nyújt. Különösen azonban keleti terveire nézve nagy fontosságú, hogy a' keleti népségekkel részint val-

lásban, részint nemzetiségben rokon és szomszéd szláv népeket magához csatolja.

Gondolhatni-e, hogy azon pétervári cabinet, mellynek kémei és ügynökei minden udvarnál, minden nemzetnél bcvannak csempészve; melly cabinet mindenütt működik, minden helyen mozog, hogy előnyöket, befolyást, hatalmat szerezzon magának. Gondolhatni-e, hogy ezen kormány figyelem nélkül hagyta volna az osztrák birodalom szláv vidékeit? Gondolhatni-e, hogy az, ki mindenült megjelenik csábjával és ámitásaival, épen csak itt e' kedvező alkalmat akarta volna elkerülni? Lehet-e kétkedni, hogy tudva a' szlávoknak jelen hangulatát, mindent el ne kövessen titkos kémei által, hogy részint élessze az elégületlenséget, részint hogy egy szebb jövő biztatásaival édesgesse azokat magához? Sőt nem valószínű-e még az is, miszerint a' jelen elégületlen hangulat előidézésére legnagyobb befolyást azon hatalom gyakorlott, mellynek legközelebbi érdekében fekszik, hogy céljaihoz közel eső népek elégültek ne legyenek. –

Sőt igen könnyű elhinni azt is, miszerint régibb idők óta folytonosan éjszaki befolyás alatt működtek bizonyos ügynökök az osztrák szlávok között, hogy érzelmeiknek, gondolataiknak bizonyos irányt adhassanak. A' legújabb forradalmi eseményeknél hihetőleg legnagyobb része volt a' délkeleti szlávok biztatásában, 's felvigatásában az éjszaki propagandának. –

És ezt annál sikeresebben lehet eszközölnie, mivel az osztrák birodalmi szerbek legnagyobb részt azon n. e. görög egyházhoz tartoznak, mellyet a' pétervári czár képvisel.

Azon interventio, melly a' magyar forradalom ellen történt, sok kedvezményeket nyújthat az éjszaki tervek létesítésére. A' szlávok kedélyére maga a' megjelenés felette bátorítólag, és biztatólag hatott. Ha gyöngébbek valának reményeik az interventio előtt, annál erősebbek lőnek utánna. Saját szemeikkel látták, milly sok erő fekszik az éjszaki hatalomban – milly sokat tehet – milly sok függ fellépésétől.

Más részt az interventio olly viszonyt idézett elő, melly

a' pétervári cabinetnek igen kedvező engedményeket szerezhet. Kelet felé neki minden vidék, minden pont felette érdekes. A' segély, seregek átmenetele, élelmezése, kelet halárain való erő központosítás, állomási pontok és erősek mind olly tárgyak, mellyektől igen sokat függ a' hadi működés. Úgy látszik mind azokat magának a' pétervári udvar előre biztosította valamint az aldunai fejedelemségekben, úgy az ezekkel határos helyeken is.

Érdekes egy pillanatot vetni azon eredményre is, melylyet a' placetum' eltörlése idézhet elő. A' szerbek, kik kétségkívül éjszaki befolyás alatt vannak, kik egy vonalban fekszenek a' muszkának egészen alárendelt délkeleti szlávokkal, mint ezen déli szlávok, úgy ők is a' muszka czár által képviselt n. e. görög egyházhoz tartoznak. Ez maga gyöngéd lelki kapcsokat teremt a' szerbek és Pétervár között; mert a' vallás közös tanai, elvei, és szelleme közös érzelmeket szültek. Ezen lelki szövetséget azonban a' kir. placetum gyakorlata félbenszakasztotta, és egészen az állam felügyelése és akarata alá helyezte. Ez által a' szorosb, életbéli szövetség megakadályoztatott; és az egyházi határnak átléphetése lehetetlenített.

A' placetum eltörlése lényeges változást teend ezen viszonyokban. A' szerbek korlátlanul közlekedhetnek Pétervárral. Ez által szoros és folytonos viszony fog keletkezni a' pétervári egyház, és a' szerbek között. Azon rokonság, melly eddig csak szellemi volt, ezentúl átmenend az életbe, és mindennapi tetteles gyakorlatba. Minden korlát nélkül fogják Pétervárról az egyházi utasításokat, és irány adást kaphatni* Az egyház úgy fogja magát tartani, mintha az államban nem is léteznék, és csak egyedül a' pétervári anya egyház iránt leendnek kötelezettségei.

De milly hatással leend ez a' szerbek lelkületére? Az állam egyházi befolyásának meggyengítése, nem fogja-e meggyengíteni az állam iránti polgári viszonyt is? A' felszabadult vallásos érzelmeknek nem leend-e a' polgári kötelességekre is hatásuk? A' pétervári hatalom iránti kapcsok nem

fognak-e oly erő nyerni, mely az állam kapcsait széttörheti? Azon befolyás, melyet akkor Pétervár fog gyakorlani, nem fog-e kiterjedni a' szerbek minden élet-viszonyaira is? És nem veszélyes-e bár milly tekintetben a' keleti hatalom után törekvő muszka, és délkeleti szlávok közt a' kapcsokat erősíteni és terjesztetni? Nem nyer-e ez által Pétervár a' szerbekre nagyobb hatalmat, mint maga az állam?

A' történetek ezekből milly eseményeket idézhetnek elő – ki tudhatná megmondani? ki tudhatná előre, milly alakot veend azon vidék, mely mintegy egy testet képez kelettel; és milly irányban fognak fellépni 's működni azon szláv népségek, mellyek a' keletiekkel vallás és nyelvben rokonok? Elfelejtik-e közös kapcsaikat, rokonságukat, és rokon érzelmeiket; lefognak-e tenni magas vágyaikról, mellyek hatalom után sóvárganak?

És milly változás fog előállítani, ha azon tagok, mellyek egy testet képeznek, mint egy test, egy lélek fognak állhatatosan működni, ha azon népségek, mellyek forró véralkattal, és fönrepedő képzelő tehetséggel bírnak, össze kapcsolt erővel fognak működni, és az éjszaki hatalomnak segélyt nyújtani.

Hol van azon véd fal, mely ezen elemeknek ellent tudhasson állani; hol van az akadály, mely feltartóztathassa az áradat rohamát?

Valóban legközelebb az osztrák birodalom politikai arczképe, mellynek némelly vonásait iparkodtunk lerajzolni, nem legvidámabb szint tár fel előttünk. Ezen arczkifejezés reménynélküliségre ugyan nem kényszerít; de vész nélküli jövővel sem biztat.

A' szláv népet látjuk legnagyobb többségben – azon népiséget, mellyre Pétervár legjobban támaszkodik. Kezeik közt vannak a' határszélek, nevezetes érdekek, térségek, és erősegek. Délkeleten pedig tőszomszédságban vannak a' keleti nagy szláv-görög néptömeeggel.

Az idegen nemzetiséget gyűlölik; a' jelennel nincsenek megelégedve; és egy jobb jövő után vágyakoznak. Remé-

nyeiket pedig az éjszaki hatalomban helyheztesik, melly egyenesen arra törekszik, hogy a' szláv népségeket össze vonja, és Európa felett korlátlan hatalmat, és befolyást állíthasson.

Milly jövő várhat az éjszaki protectoratus alatt Európa szabadságára, polgárisodására, alkotmányaira, könnyű elgondolni. És milly jövőre számíthat akkor Austria, milly állást fog elfoglalni, 's leend-e az olyan, hogy értté a' jelent feláldozni érdemes legyen? Vagy ha csakugyan aggodalmat okozhat az osztrák birodalomnak egy szláv uralommá leendő átalakítása, hol lenne azon eszköz, melly reményt nyújthatna a' közelgő vész elhárítására?

Ezek azon kérdések, mellyeket kell tenni, midőn látjuk, mikép a' szlávok az osztrák birodalomban igen nagy erővel bírnak, igen magasak vágyaik, és általában az éjszaki óriás befolyása alatt léteznek. –

XV.

Szláv elem nyugoton – Európa közepe felé. Viszonya a' pétervári cabinethez. Nagyságának hatása a' nyugoti szlávok ragaszkodására. Nyugoti elterjedés okai. A' francia forradalom előtti félelem. Német ország politikája. Lengyel ország feláldozása. Szlávok ezután összeolvadása. Lengyel nemzetiség elfojtása. Nemzeti ipar és kereskedés elnyomása. Görög vallás terjesztése. A' pór tömeg, és aristocratia közliti viszályok. 1846-ki és 48-ki események. Aristocratia hajlamai és gondolatjai. Ragaszkodás a' hatalmas uralomhoz. Ruthenek törekvései. Szláv-muszka erők éjszaki, nyugoti, és dél-keleti rokonsága.

Keletnek szláv viszonyait, és a' pétervári cabinetnek a' keleti szláv elemre fektetett befolyását tüntetem ki eddig kiválólag. Ezen befolyást azonban magasb fokra az emeli, miszerint a' szláv elem nyugoton is igen nagy terjedést, és nagyjelentőségű szellemi foglalásokat tett. I

Nem csak keleten, és délkeleti részeken láthatók az elterjedt, 's naponta messzebb haladó szláv törekvések; hanem nyugoton is észre lehet azokat venni. És nem csak keleten vannak a' szláv elemek a' pétervári cabinet kizárólagos befolyása alá rendelve – nem csak ott képezik azon szilárd alapot, mellyre fekteti az éjszaki óriás minden működéseit, és a' keleti uralom elnyerésére irányzott terveit. Ugyan ezen viszonyt, ezen szoros kapcsokat találjuk fel a' szlávok és muszka között nyugoton is. Itt úgy mint keleten, minden különbség nélkül, a' legbensőbb ragaszkodással viseltetnek és vonzódnak a' szláv népségek éjszaki rokonaik felé. A' nyugoti szlávok épen olly büszkék ezen hatalmas, és mindenfelé nagy befolyású viszonyra; és épen olly kizárólag helyeztetik benne minden magasb vágyaikat, minden egy szebb jövőt ígérő reményeiket – mint a' délkeletiek.

Itt keleten a' szláv elem, mellyet Pétervár éleszt, ápol, és karol fel részint csábjaival, mellyek a' múlt laknak általa eszközlött kedvezményeit, és a' jövőnek boldogságát állítják elejökbe; részint izgatásaival, mellyek jelen helyzetük szolgálai, kinszenvedélyes üldözéseiből merítetnek – szétágazik a' török birodalom európai és asiai tartományaiba, és karjai között tartja ezen roskadozó uralom elaggodt testét, és ezzel keletnek hatalmát.

Nyugoton pedig, hogy sehol, Európának egy nevezeteseb pontja se legyen szabadon az éjszakai hatalom befolyásától és működéseitől, a' szláv elem benyúlik egészen Európának közepébe, ugyan olly erővel dolgozván a' szláv-muszka hatalomnak nyugoton való megalapításán, a' milly hévvel törekszik azt keleten eszközteni.

A' vén Európa, melly aggódó figyelmét csak kelet felé kezdé fordítani, hol valóban legmagasb fokon is áll a' szláv elem befolyása, egyszer csak azt vette észre, hogy nyugoton is körül van már véve azon nyugtalan és változás után törekvő szláv népségek által, mellyek egyenesen és kizárólag muszka befolyás alatt lélekzenek és dolgoznak.

A' mint Pierre Leroux mondotta, míg Európában az ész halad, és az értelmiség mindinkább magasbra fejlődik ki; addig érzékei és érzelmei elhanyagoltnak és eltompulnak. Ezen érzelmi gyöngeség, az érzések tompasága, melly a' hazafiúság forró, isteni lángjait mathematicai üres számokkal és hideg, életnélküli alakokkal váltotta fel, nem engedé meglátni azt, mi nyíltan történt szemeik előtt, mikép, milly sebesen haladnak a' szláv törekvések nem csak keleten, hanem Európának belsejében, nyugoton is. Az érzéki tompaság nem engedé hallani a' szláv áradat rohamának morajját.

Most midőn megnyíltak szemeink, azt kell látnunk, mikép a' szláv elem a' lengyel földön kívül majd egész Porosz országot és osztrák birodalmat ellepi, a' muszka befolyás pedig kiterjed egészen Rajnáig és a' Duna partjáig. És látnunk kell azt is, mikép mind ezen elemek szoros összeköttetésben

állanak, ugyan azon hatalomra támaszkodnak, és egy cél felé haladnak.

A' szláv elemnek Európa nyugoti benső részeiben való megszilárdulását, és egy compact szellemi testté való rokonulását legfőképp két nagy jelentőségű újabbkori eseménynek kell tulajdonítanunk.

Európa a' 89-ki nagy forradalom óta majdnem folytonosan csak a' francia forradalom eszméi ellen küzdött. Minden törekvése oda irányoztatott, hogy magát azon eszmék betódulása elöl biztosíthassa.

Európa eszmék, gondolatok és érzelmek ellen akart cordont emelni; eszmék 's érzelmek ellen, mellyeknek elterjedését fentartani nem lehet; és olly eszmék ellen, mellyek az emberiségre üdvöt és magasb életet idéztek elő. És ezen elfogultságban megfeledezett biztosítani magát a' valódi tetleges veszély elöl, melly éjszokról közelgett, és a' mellyben csak szolgaság és boldogtalanság rejlett. – A' forradalmi eszmék mindamellert szerteszt elterjedtek egész Európában, és a' francia forradalom élet elv és hatalom lón a' nemzetek életében. Az éjszaki veszély pedig fen nem tartva, söt előmozdítva még sebesebben terjede el, mint maga a' forradalom,

Német ország megrémülve a' francia forradalom lelki fonségén mindenre kész volt, hogy rohamától megmenekülhessen. Elfelejtette helyzetének viszonyait, elfelejtette a' szláv muszka keleteni kiterjeszkedéseit, és hatalom utáni ismeretes céljait, és aggályában képes volt magát az orosz hatalom karjai közé dobni. Hogy a' forradalom elöl biztos lehessen, mi képtelenség, sietett a' muszkával szövetkezni, és öt magához segélyül elhívni.

Német ország felnyitattott az éjszaki hatalomnak, és minden megadatott, minden feláldoztatott neki mit ő vágyai kielégítésére kívánt, és a' mi nyugot-Európának éjszak ellen még biztosítékul szolgálhata.

Ezen bemenetel a' pétervári cabinetnek uralkodó befolyást szerzett egészen a' Rajnáig. – E' pontokig minden ren-

delkezése alá vettetett, minden akaratjának engedtetett által. És a' bécsi congressus ezen befolyást megszilárdította, és Pétervárnak hatalmát legelső continensi hatalommá emelte. Anglia keleten lévén leginkább érdekelve, és hatalma a' szláv terjeszkedések által legfőképp itt levén veszélyeztetve, örömmel látta a' muszkának nyugoton való működéseit, mert ezek által azt hitte elérhetni, hogy kissé elfog távolítatni keletről és a' török birodalom haldokló testétől.

E' tény legelső és legszilárdabb alapja lön az éjszaki óriás nyugoton való hatalmának, és a' szláv elem megszilárdulásának. A' nyugotiak önmagok hívták be belsejükbe a' muszkákat, mint Narses Róma ellen a' barbárokat. Valljon nem ugyan azon sorsa leend-e Német országnak is, mint Rómának volt? valljon nem fognak-e örök időkre bent maradni német honban, mint bent maradtak a' barbárok Rómában?

Ezen tény alapot és szellemi erőt adott éjszакnak nyugót felett; egy másik tény pedig valódi életet szerzett befolyásának; és az összes nyugoti szláv elemeket befolyása és akaratja alá kényszerítette. E' második tény Lengyel országának szétdarabolása.

Lengyel ország a' legújabb időkig egyedüli önálló szláv népiség volt. Csak neki levén a' szlávok közül alkotmányos és politikai élete, csupán az bírt határozott vágyakkal, és kijelölt tárgyak körüli törekvésekkel. A' lengyel mintegy képviselte a' szláv önállást és szabadságot; nemzetiségjüket, és jogaikat csak az tudhatta tisztán méltányolni. Lengyel ország egy olly testet képeze, mellyből a' szabadság és önálló nemzetiség sugarai áradoztak ki mindenfelé. Egy olly iránytárgy és cél volt, melly felé tekintettek minden szlávok.

Ezen szellemi hatás, mellyet Lengyel ország a' szlávok vágyaira és törekvéseire gyakorlott, kiterjedt a' muszka birodalomra is. Itt egy nagy párt legnagyobb rokonszenvvel viseltetett a' lengyel önálló nemzetiség és szabadság iránt. Ezen párt működéseit oda fordította, hogy Lengyel országnak önállása és szabadsága fentartassék és biztositassék.

Lengyel ország mint illy önálló test, és mint központja

a' szabadság vágyainak, 's érzelmeinek, erős bástyát képeze az éjszaki óriás terjeszhetősei és nyugot felé való benyomulása ellenében. Különösen Német országnak kapuit őrzötték a' lengyelek, mellyek a' szabadságra és nemzeti erőre, önállásra levén fektetve, áthághatatlanok valának a' szolgaság és barbárság törekvéseinek. Német országnak nyugalma, és biztositéka csak lengyel ország kezeiben feküdt.

Német ország önmaga rontotta le házának ezen erős kapuit, önmaga rombolta össze azon bástyákat, mellyek éjszak elöl védének. Behítta szövetséges társul természetes ellenét, feltárta előtte területét egészen Rajnáig, és utoljára Lengyel hont is zsákmányul kezei közé dobta, és neki feláldozta Lengyel ország szabadságát és függetlenségét. Ekkor Német ország megfélekedezett európai irányáról, mellyet egy asiai hatalom ellenében kell követnie, megfélekedezett saját állami biztosságáról és ennek veszélyeiről. Német ország ez által Nemesis boszúja jövőjének tette ki magát, mert feláldozván védfalát, megsemmisítvén szomszédja szabad életét, előállította azon lehetőséget, hogy egykor ő is ugyan azon sorsra fog jutni ugyanaz által, kit Európa közepébe vezetett be, hogy onnan soha többé ki ne menjen.

Ezen tény által minden megtépetett, mi az éjszaki hatalom nyugoti terjeszkedésére és a' nyugoti szlávok közötti egységnek kivitelére szükséges és kívánatos volt.

Ezen időtől kezdődik Pétervárnak nyugoton való tetteleges hatalma, és a' nyugoti szlávoknak egy szoros testté való összeolvadása, és ezen összeolvadt elemeknek a' muszka birodalombani központosulása.

A' lengyel önálló testület ugyan is egy olly válasz fal volt, melly a' nyugoti szlávokat elszakasztotta éjszaktól. A' szabadságnak és nemzeti életnek eszméi és érzelmei, mellyek a' lengyel életben léteztek, nem engedek, hogy a' szlávok az éjszaki zsarnok karjai közé omoljanak. Ezen nemzeti önállás feltartóztatta a' muszkák előnyomulását, és szellemi hódításait.

A' szlávok a' lengyel forradalomra úgy is tekintenek

mint eszközre, melly az összes szláv tömegre nevezetes eredményeket idézhetett elő. Út lehetne az arra, mellyen a' szláv népségek szabadságra és önállásra juthattak volna.

Lengyel ország és még legutolsó 31-diki felkelése is erős gát lehetne, mint volt függetlenségében, hogy az asiai terjeszkedés és foglalás épen német országnak küszöbén fentartóztassék. És így azon önállás olly tény is volt, melly a' pétervári csároknak szláv központosítás és egyesítés utáni terveit és vágyaikat felforgatta és megghiúsította.

Mind ezek 1831 után egészen megváltoztak és megszűntek.

Német ország elvesztette legutolsó védfalát; a' felkelés megghiúsultával elveszett a' remény éjszak ellenében védbástyát nyerhetni. Megszűnt minden válasz fal a' szlávok közt is, melly eddig őket egymástól elkülönöztette, és ellentételes irányok felé vezette. Megszűnt minden akadály, melly a' nyugoti szlávok összeolvadását hátráltatta.

A' lengyel szabad önállás korában a' szlávok közt az egyéni, elkülönözt nemzetiiségi irányra törekvő politika uralkodott, melly önálló, elvált nemzetiségek kifejtésére törekedett. A' gyű-pont, mellyből a' szabadságnak, 's nemzetiiségi politikának eszméi áradtak szét, Lengyel ország volt; ennek megszűntével azon érzelmek és fogalmak is elhaltak. Ekkor az egyesülési, és összeolvadási irány foglalt helyet azon törekvéssel, hogy minden szlávok egy testté főrjának össze.

A' szlávok, miután a' külön állt lengyel függetlenség megbukott, ezen bukásban a' szláv-elem szétszakadottságának halálát, és a' nagy szláv egységnek jövőjét tekintek. Azért a' szlávok azon iránnyal léptek fel, hogy a' nyugoti szlávok eggyesítessenek az éjszaki rokonaikkal, és így mind összesen egy erős testet képezzenek. És ezen irányban befoglal-tatik az is, hogy a' lengyel elem is egészen beolvasztassék.

A' szlávok most kizárólag arra törekcsenek, hogy mindnyájan mint rokonok összeolvadjanak, és így összeforva olly erőt fejtsenek ki, melly a' hatalmat túlnyomólag kezeik közé adhassa.

Ezen irányban egyesülnek az osztrák, porosz és délkeleti szlávok. Ezen irány egyszersmind egyenes út volt arra is, hogy a' nyugoti szlávok a' pétervári hatalom karjai közé vessék magokat. Az egyesülés iránya nem lehet más mint erőkifejtés és halalom; annál fogva sehová sem fordulhattak a' szlávok olly vágyakkal, mint éjszak felé, mert itt olly hatalmat találnak, melly képes lehet minden reményeiket és törekvéseiket valósítani.

Keleten a' muszkának szláv elemek általi befolyása igen igen magas fokra emelkedett. Mondottam több ízben, mikép ezen keleti propagandának leghatalmasabb és legbiztosabb terjeszkedési eszköze a' vallás, melly keleten a' szlávok és muszkák között közös.

Nyugoton a' rokon vallásnak fanatismusát, a' nagyság és hatalom iránti érzelmeknek vakbuzgalma váltotta fel. A' mint keleten a' vallás, úgy nyugoton a' hatalomnak ideálja vonzotta a' szlávokat Pétervár felé. Midőn a' szlávok éjszak felé néznek, ott a' politikai nagyság és hatalomnak legmagasb képét találják fel. Ezen 's illy hatalomnak szinte olly bűv vonzó ereje van, mint a' vallás rokon érzelmeinek. A' hatalmas iránt nem csak tiszteletet éreznek az emberek, hanem kebleikben vágyak is ébresztelnek, hogy azzal összeolvadhassanak, és egy testté válhassanak. A' szlávok saját hatalmukat találják fel, ha egy hatalmas nagy test alkat részévé válhatnak. Büszkeségjöknek, és legmagasb vágyaiknak is eleget vélnek tehetni akkor, midőn egy nagy óriás védelme és uralma alá vonulhatnak.

A' szlávok ismerik igen jól azon hatalmat, melly éjszakra fekszik, és innen Európa belseje felé húzódik. Ismerik igen jól azon politikai befolyást is, mellyel az a' világ eseményeire bír. Tudják, milly eldöntő súllyal bírt Európának minden viszonyaira, békében úgy mint háborúban, ministeri tanácsokban és congressusokban. Tudják, mikép ezeknek irányt legtöbbnyire a' pétervári cabinet szokott nyújtani; és akaratja majd mindig változhatlan törvényül tekintetik. Látják, miszerint nem csak titkon az európai cabinetekben elhatározó

sikerrel működnek a' pétervári érdekek; hanem ugyanazok a' szövetségek és diplomatai egyezkedéseknek tárgyát is képezik. A' jelen percze is csak a' muszka nagyság élő képét tüntetik fel eléjükbe. Mert látják, mikép roppant hadi erejének kifejtése mindenütt aggályt okoz; nyugoton a' köztársaságokat fenyegeti lerombolással; keleten pedig a' török hirodalom életét tartja kezei közt. Európának egy jelentékenyebb eseményét, egy éleibe vágó viszonyát sem lehet elintézni V muszka nélkül; bármí történyjék, neki elfoglalhatatlan helye van mindenütt; sőt az éjszaki erő olly magas fokra fejlődéki, miszerint azon kérdés: mikép, milly módon intéztetnek el keletnek és nyugotnak életkérdései, leginkább csak attól függ mikép fog azon kérdés az éjszaki óriás által megoldatni. Keleten N. Británia keleti befolyását és ind birtokait egyedül a' pétervári hatalomtól félti. E végett kész volt nem gondolni Lengyelország feláldozásával sem – nyugoton pedig Németország és az osztrák birodalom ismét csak az éjszaki foglalás előnyomulásától tartanak. Mindenütt csak a muszka kezek hatalma, befolyása – és mindenfelé a' muszka erő előtti rettegés és aggodalmak!

Mind ezen tekintetek és körülmények csak arra szólnak, hogy a' nyugoti szlávokat is a' muszka birodalomhoz csábítsák, és az ezzeli össze olvadást eszközöljék. A' nyugoti szlávoknak legnagyobb része még nem is eléggé fejlődött, 's azért ök a' nagyság eszméjét eleibe teszik a' nem ismert nemzeti függetlenség vágyainak.

Így fejlődtek ki a' gondolatok, érzelmek és vágyak a' lengyel önállóság megbuktatásával a' nyugoti szlávok között. Megszűnván a' lengyel külön vált nemzetiség válaszfala, semmi sem gátolhatta többé a' szlávok összeolvadását. És éjszakon találván legnagyobb, leghatalmasabb támaszpontot, e' felé nehézkednek, s ehhez csatolják vágyaikat.

És csak ezen változások után, mellyeket az 1831-iki lengyel felkelés elnyomása fejezett be, gondolhata komolyan a' pétervári hatalom egy nagy szláv uralom alapítására.

A' lengyel önállás nem engedé meg a' szláv elemek

egyesítését, mire a' szláv uralmat fektetheté. És a' lengyel függetlenség villany ereje a' szabadság és önállás eszméit terjesztgette. — 1831 után nem kellé többé ezen akadályokkal küzdenie. Lengyelország által olly központtá vált, mellyben minden nyugoti szlávok egyesülhettek; általa olly kapcsokat nyert, mellyek nyugotot éjszakhoz fűzték; és a' pétervári czár oda emelkedhetett, hogy minden szlávok fejének tarthatja magát.

Németország beleegyezvén lengyel ország halálába, önmaga törölte el azon eszközt, melly a' szlávokat éjszaktól elvonta, és ezt nem engedte olly fokra, olly nagyságra emelkedhetni, melly nyugott Európára, különösen önmagára Németországra veszélyes lehet.

Most ezen tény után biztos sikerrel lehet az éjszaki hatalomnak arra törekedni, hogy valamint keleten, úgy nyugoton is túlnyomó hatalmat alapíthasson. Mert a' szlávok nyugoton sincsenek többé tőle clkülönözve; sőt most már vágyaikkal és vonzalmaikkal is csak nagysága és hatalma felé törekednek.

Arra, hogy Pétervár Európa felé túlnyomó hatalmat emelhessen, csak nyugoti előnyomulása hiányzott. Azon vonalnak, melly éjszaktól a fekete tengerig húzódik, nyugoton igen nagy kanyarulatot kellé tenni. Míg ezen tág hézag meg volt, a' Sund és Bosporus közötti egyensúly nem lehetett eléggé biztos. Ezt érte el tökéletesen az újabb időben a' muszka czár. Most már nem csak Európa éjszaki és délkeleti pontjain, hanem közepén is elég tágas alappal bír, mellyre elég bátorsággal fektetheti európai hatalmát. Most már hatalmának fonala elég egyformasággal és egyenességgel húzódik egész Európán át Sundtól egészen Konstantinápolyig. Most már nyitva az út is Európa legbensőbb részeibe nyomulhatni, és terveit bár hol megkísérhetni.

Ezen körülmények folytán a' legkedvezőbb siker koronázza a' pétervári hatalomnak nyugot irányában kitűzött működéseit. A' szláv-muszka elemek mindinkább terjednek nyugoton, és a' szláv törekvések itt is mindinkább közelednek céljuk felé.

Az összes lengyel tartományokban a' szláv-muszka propaganda naponta nagyobb és nagyobb tért nyer; a szláv-muszka elem mindinkább terjed; a pétervári befolyás halad; és a' szláv-muszka tökéletes összeolvasztás munkája is közeledik vég irányához.

Mind azon események, mellyek legújabb évtizedekben történtek, oda szolgáltak; hogy a' szlávok a' muszkák felé vonzódjanak, és velők egygyé olvadjanak. És ezen eseményeket a' pétervári cabinet tervszerinti működésével is elősegéllette.

A' pétervári hatalomnak egy főtürekvése abban áll, hogy a' lengyel nemzetiséget megsemmisítse. Több évtizedek óta minden intézkedései, törvényei e' czélra irányoztatnak.

Illyenek a' kereskedés és ipar tárgyában hozott törvényei, mellyek által a' lengyel nemzeti kereskedést és műipart egészen elnyomta, és a' muszka érdekek számára zsákmányolta ki. 1831 óta azokat egészen megsemmisülteknek tekinthetni. Ez által a' nemzeti élet, nemzeti vagyonosság, és haladás egészen háttérbe szorítatott.

A' lengyel nemzetiséget leginkább a' nemesség tartotta fel – azon dolgozik tehát a muszka czár, hogy azt elszegényítse és elnyomja. E' végből elősegíti azt, hogy a' lengyel nemesek jószágai a' muszka tőkepénzesek kezeik közé kerüljenek, kik lengyelhonban a' muszka nemzetiséget, és szokásokat terjesztgetik. Ide tartozik azon legújabb tény, miszerint a' varsói bank a 3 évre szálló lengyel adóságokat felmondotta úgy, hogy egy pár hó múlva kifizetessenek. Ezt természetesen az adósok nem teljesíthetvén, jószágaik elfognak vétetni, és muszkáknak eladatnak. Ugyanekkor a' pálinka ropant adó alá vettetett, hogy így a' fogyasztás és gabona vétel csökkentessék, mi a' nemesek jövedelmét tetemesen lejjebb szállítja, 's így őket elszegényítendi.

A' közigazgatást, és tanítást egészen úgy kezelte a' muszka, hogy a' lengyel nép nemzeti szokásai, és erkölcsi ősi eredeti jellemöket elveszejtsék, és a' muszka szint öltsek magokra. Szigorú rendőrség útján kizár minden közlekedést a' nyugoti Európával, hogy a' szellemi kifejlődés meg-

akadályoztassák, a' felvilágosodás és nemzeti érzelmek elfőj lássanak. Illy elv folytán nevezi ki a' tanítókat és papokat; és illy szelemben dolgoztatja az írókat is. Ezek mind a' pétervári cabinet zsoldjában levén, csak olly eszméket hirdetnek, mellyek a' muszka érdekeket terjesztik.

Így, utakon terjesztetik a' n. e. görög vallás is. Ez a' volt lengyel tartományokban már nagy haladást tőn. Izgatók és külömbféle cselek által évenként több és több híveket szerez egyházának, melly által közelebb húzatnak éjszakhoz, és a' nemzetiségből egészen ki is vetköztetnek. Mindnyájan ismerjük az apácák rémítő történetét. Illy kegyetlen kényszerítő eszközök gyakran használtatnak a' görög vallás terjesztésére.

Ennek elterjedésére a' pór tömeg műveletlenségénél és buta bizottságánál, szolgálai jelleménél fogva igen alkalmas; 's azért az legfőképp itt halad előre,

A' nemzetiség elfojtására sokat tesz azon folytonos gyűlölség is, mellyel a' pór tömeg a' nemesség irányában viseltetik, E' miatt azt a' nemzeti czélokra megnyernie soha sem lehetett, sokkal inkább levén hajlandó azokhoz simulni és azoknak szokásaikat felvenni, kik a' lengyel nemzetiséget ápoló nemességnek ellenségei.

Ezen pór és nemes közti gyűlölséget a' pétervári hatalom mindig ápolta, mert tudta, hogy általa a' nemzetiség és nemzeti élet kifejlődése hátráltatik. E' czélra dolgozik Parisban az emigratiónak egy comitéja egészen muszka zsoldban, hogy a' porókat a' nemesek ellen uszította 's böszítse, nem akarván azt sehogy lehetővé tenni, hogy a nemesség magának a' porókat megnyerhesse.

Ezért nem engedte meg 1818-ban Litvániában és déli lengyel orosz részekben azt hogy a' földes urak jobbágyaikat felszabadíthassák. Ez a' mellett hogy például 's ingerül szolgálta volna muszka földön is, még önállást és nemesekhezzi ragaszkodást is idézett volna elő. Ezt pedig elakarja végképp fojtani, mert a' nemesség által a' nemzetiség fentartására vezetne.

Azonban bizonyos események és érdekeknél fogva a' nemesség között is nagyon elterjedett már a' szláv-muszka irány, és az elnemzetlenítés. Azonkívül, hogy a' pétervári politikának sikerült különféle intézkedések által a' lengyel nemesség közt a' nemzetiséget gyöngíteni, és idegen szellemben öltöztetni; még a' véletlen által is elősegítettett pánszláv céljaiban.

Az 1846-i ismeretes vérengzések mindennél hathatósabbban előmozdították a' lengyelek közt a' panslavismust. Azon kegyetlenségek, mellyeket akkor a' lengyel neméseknek Gallicziában kikellett állni, felbőszíték a' kedélyeket, és örökre elidegenítették. És ezen elidegenült, felboszontott nemességnek nem lehetett másfelé fordulni mint éjszak felé. A' mennyiben elidegenültek nyugottól; épen annyiban közeledtek a' pétervári hatalomhoz. Igen sokan orosz védelem alá futottak, és ott kerestek menhelyet életük biztosítására a' kegyetlenkedő pórok ellen. Igen sokan pedig orosz segélyért folyamodtak.

Ezen barbár dühöngés azon véleményt ébresztette fel a' nemesség nagy részénél, hogy járuljanak önkényt, szabadon a' muszka czárhoz; nyilatkoztassák ki, miszerint a' jövőnek minden igényeiről, minden nemzeti és függetlenségi követelésekről, és felkelési kísérletekről végkép és mindenkorra lemondanak, és magokat korlátlanul a' czár önkénye alá vetik. Hanem azon feltételt kívánták hozzá tenni, hogy testvéreiken Gácsországban véghez vitt kegyetlenkedések bosszúíttassanak meg, el nem feledvén, mikép szláv rokon vér fog megbosszultatni.

Es ezen év után a' lengyeknél mindenütt mindinkább elterjedett és szilárdult a' muszkákhozi vonzalom. Tettleg át kezdek látni miszerint hasztalan keresnek nyugoton segélyt, és hasztalan várnak onnan eszközölhető önállást. A' sok csalódások, mellyeket a' nyugotról tett és soha meg nem tartott ígérek okoztak, utálatossá és gyűlötté tették a' további szolgai kunyorálást. Ez – mondák – csak elgyöngít és lealcsonyít bennünket; míg ellenben a' muszka birodalomnak hatalma,

és befolyása előmozdítaná érdekeinket. Azon hitből indultak ki; miszerint az által, ha a' lengyel nemzet belép a' nagy szláv-muszka családba, ennek hatalma, ereje és gazdasága tetemesen fog emeltetni j mi a' szláv elemet mindenek fölé emelhetendi, keleten uralomra vezetheti, nyugoton pedig túlnyomó befolyásra. A' lengyelek hivatva lennének akkor a' szláv népségek élére állani a' muszkákkal. És ezek kölcsönös hatás és viszonzás folytán a' lengyel nemzet boldogságát és jólétét egészen felemelnék; míg az most csak pang és sírja felé hanyatlik.

Ezen eszmék sebesen terjednek, és sebesen terjesztik a' lengyel-szláv közeledést és összeolvadást is. A' nemesség nagy részénél ezen eszme azért is talál rokonszenvre, mert átlátja azt hogy osztály kiváltságai nyugot Európa intézetei mellett többé fennem tarthatók. Ez ezentúl már csak a' muszka földön levén lehető, a nemesség egy része muszka uralom után vágyakodik. Ezen párt inkább kész önmaga szolgává lenni az éjszaki autocráta alatt, csak hogy ő is tarthasson rabszolgákat.

A' lengyel pórtömegnél a' panslavismust szinte előmozdították az 1846-i 's később a' 48-i események. Az előbbi eseménynél a' parasztok igen elégedetlenkedtek, mert a' jutalmul várt földeket nem kapták meg. Hasonlóan felfingerültek 48-ban is azért, mivel többet nem nyertek, mint csak azt, mi a' nemességtől élvétetett, t. i. a' robot és dézsma elengedését – minél ők többet kívántak, és különösen olyat, mi tettleges adomány lett volna, mert a robotot és dézsmát úgy tekintették, mint a' mihez nekik tökéletes joguk volt. Ezen elégületlen, ingerült kedélyek szinte új okot találtak abban arra, hogy a' muszka rokonság után vágyakodjanak, azt hívén, hogy az éjszaki hatalom elég nagy és erős, hogy kívánataikat teljesítse.

Ezen tények és eseményeknek nem lehet más eredménye, mint az, hogy a' lengyel nemzetiség naponkint jobban fogy, 's jobban közeledik sírja felé. A' nemesség elszegényül, kihal és elveszti nemzeti szokásait A' pór tömeg pedig egészen elfelejté már nemzeti jellemét. És így sikerüli itt a' szláv-muszka befolyást terjesztetni, és a' nemzetet a' muszkákkal egygyé olvasztani. Alig kell már néhány év tized, és az

úgy is igen elváltozott Lengyelország egészen muszka tartomány leend. A' nemzeti szokások már felejtetnek, a népjel-
leme korcsosodik, az új nemzedék éjszaki pánszláv szelem-
ben neveltetik, a' nemesség is elhanyaglik.

A' pétervári cabinetet ezen működésében, a' lengyel nemzetiséget elnyomni, és elenyésztetni, különösen elősegélik a' ruthenek is. Ezen népség hajdan szabad, önálló nemzetet képezvén, a lengyelek által meghódítatott. Ezek belátván, mi-
kép ezen foglalás csak az átalakítás által lehetvén biztos, min-
dent elkövettek, hogy a' rutheneket ellengyelesítsék. Azon-
ban minden kényszerítések daczára hűn megmaradtak nyelvök és görög n. e. vallásuk mellett. Most még mindig, a'
muszka által élesztve, és bujtogatva, folytonos sűrlódások, és
gyűlöletes ellenségeskedések vannak a' ruthenek és lengyelek közt. Ezen népiségben a' mennyit veszett a' lengyel nem-
zet, épen annyit nyert a' muszka, ki felé mint védőjök felé
bensőleg vonzódnak, és közös vallásuk által szilárdul ra-
gaszkodnak. Azért is a pélervári kormány mindent elkövet,
hogy elkülönzött lengyel-ellenes helyzetükben állhatatosan
megmaradjanak. így szokásaik és vallásuk őket szorosán a'
muszkákhoz csatolják, miáltal a' muszkának szláv terjesz-
kedése még nagyobb tért nyer.

Es így az éjszaki óriás nem csak hatalmába kerítette Lengyelországot, melly nyugot Európának ellenében védbás-
tyája, és a' nyugoti és éjszaki szlávok közt válaszfal volt;
hanem a' lengyel nemzetiség hanyatlása által tökéletes össze-
olvadást is eszközöl. így fejevé lett egy nagyszámú nép tö-
megnek, és ez által utat nyitott arra, hogy az összes nyugoli
szláv népség mindinkább közeledjék éjszak felé, hol legna-
gyobb hatalomra és felsőbbiségre talál. És valóban a szláv ro-
konság, közös vágyak, és a' muszkának tapasztalt nagy ha-
talma folytán azt látjuk, hogy nyugotnak minden szlávjai akár
porosz, akár osztrák földön lakjanak, közös vonzalmakkal
ragaszkodnak az éjszaki coloshoz. Az ez iránti rokon érzel-
mek egész nyugoton elterjedtek már, valamint azon óhajlás
is, hogy a' hatalmas nagy muszka állammal egyesülhessenek.

Nem mondom, hogy a' lengyel nemzetben ne lenne még egy rész, mely távol a' muszka iránti vonzalmaktól, valódi szabadság és önállás után ne érezne vágyakat. De nem tagadhatni, mikép ezen osztály naponkint fogy, és ha rövididő alatt nem változnak a' dolgok, a lengyel népiség egészen elfogja veszteni nemzetiségét, és elfog fajulni muszka népiséggé. Ezen ragály sokkal sebesebben halad, mint gondolnók. A' pór tömeg majd egészen azzá lett, a' nemességnek pedig csak egy kis része él még függetlenségi gondolatokban.

És így terjed nyugoton is jobban és jobban a' szláv elemek össze olvasztása által az éjszaki hatalomnak befolyása.

Miután a' francia forradalom félelme miatt Németország az éjszaki hatalommal szövetségzén, neki befolyást engedett a' Rajnáig és Dunáig; miután az európai államok az éjszaki óriás haladása elleni egyetlen védbástyát, a' Lengyelország függetlenségét feláldozták, és nem csak számos milliónyi népet dobtak a' muszka birtokába, hanem eltörlek azon válaszfalat is, mely a' nyugoti szlávokat az éjszakiaktól, a' muszáktól elválasztotta; 's miután végre részint az események, részint status intézkedések által a' lengyel nemzet mindinkább elkorcsosodik, és nemzeti jelleméből a' muszka által kivetkötettetik; azt kell látnunk, miszerint az éjszaki óriás Európa közepén is nagy befolyásra emelkedett.

Csak az a' kérdés: nem talál-e Európa épen semmi aggodalmat sem abban, hogy azon éjszaki hatalom, mely délkeleti részeken kizárólagos befolyással, éjszakon biztos alapú birtokkal bír, hogy ugyanaz még Európa közepén is uralkodjék szellemileg' s tetteleg is nagy számú népek felett? Nem kell-e belátnia, mikép ezen keleti és nyugoti befolyás olly erkölcsi hatalmat ad a' pétervári uralomnak, mely a' sorsnak további kedvezése mellett könnyen túlnyomóvá fog válhatni. Nincs-e itt már ideje, hogy ezen szláv-muszka terjeszkedés ellenében új védbástya emeltessek? Vagy Európa tovább is segédkezet akar nyújtani az éjszaki óriásnak arra, hogy hatalmát keleten és nyugoton míg tovább terjessze? Így a' nagy

szláv uralom felfog- állítatni Európában – de a' szabadságos felvilágosodás el fog tűnni életéből.

Három részről emelkedik magasra, és vétetik körül Európa a' szláv-muszka elem által. Keleten a török uralom alatti keresztények mind csak a' muszkába helyezik reményüket, hogy a török vasigától általa fognak felszabadítatni. így azok a' muszkának kész alárendeltjei. – Ezenkívül a' keleti vidékeken nevezetes fontosságú hadi pontokat, erősegeket és vidékeket is bír, mellyekről a' dél-keleti szlávok segélyével bármikor megkísértheti a' török bírálom ledöntését.

Éjszakon a' muszka szinte nagy érdekű területet bír. Nyugoton hasonlóan a' volt lengyel honnak legnagyobb részére kiterjed uralma. És ezenkívül a' nyugoti szlávok az éjszaki hatalom nagysága iránt különös vonzalommal és ragaszkodással viseltetnek, szellemileg azzal már is összekapcsolva levén.

Midőn így három részen olly messzire haladott a' pétervári hatalom, a mennyire egy állam sem mehetett inég, nem lehet-e elegendő ok arra, hogy mindent elkövessünk, nehogy még tovább haladva egész Európa felé emelkedhesek – mit ropant anyagi ereje és képességénél fogva bármikor megkezdhet. Én azt hiszem Európa szabadságának és népjogainak érdekei szentebbek, minthogy pusztán maga a' lehetőség végett is ne kellenék minden czélszerű ellen-szerekről gondoskodnunk.

Miután délkeletet és éjszakot egészen tulajdonává tette, előttünk halad nyugotoni szellemi foglalása, az itteni szlávoknak irántai ragaszkodásuk, az ellenszellemű népségek elkorcsosítása, és a' muszka befolyást terjesztő pánszláv működés is. Ezek elegendők, hogy komolyan vizsgáljuk az éjszokról közelgő vést, és gondoskodjunk olly eszközökről, mellyek azt fejünk felől elhárítsák, mert az éjszaki autocrata nem csak őseink szent emlékü földjét foglalná el, hanem semmivé tenné polgárosodásunkat, szabadságunkat, és szellemi életünket is – mert ezek az éjszaki szolgálattal és korlátlan önkénnyel össze nem férnének. Legyünk éberen, mert a' milly észrevétlenül tolta be magát keletre és Európa közepébe, épen olly észrevétlenül válhat a' Duna és Rajna urává is.

XVI.

Európa jelen arcz képe. Jelen állami szerkezete. Szláv elem kiterjedése. Pétervárotti központja. Ennek Európai befolyása. Keleten és a' portánál lévő erkölcsi hatalma. Keletnek érdekei. Dél-keleti szlávok mozgalmi. Ezek és a' muszka közötti kapcsolj Innen fenyegető veszélyek. Éjszának görög népnéli befolyása – ide vonatkozó érdekek.

Lehet-e kibékülést, népi-rokonulást várni a' szláv elemtől?

Azon arczvonatok, mellyeket a' szláv elem különbféle, de összehangzó, és rokonult részeiből, az élethez és igazsághoz hűn lerajzolánk, élőkbe állítják Európának arcz képét.

Valljon van-e valaki, bármilly közömbösen és hidegen érez is a' szabadság és nemzetiség iránt, ki azon arczrajzot kedvezőnek és kellemesnek találná? Valljon találkozik-e egyén a' nem szláv fajokból, ki látva azon vonásokat, nyugodtan maradhatna sorsa, és a' szabad népek sorsa iránt? Elfojthat-e kebelében minden kétségeket és aggályokat, mellyek a' vész előérzeténél, és előtudatánál szokták elborítani kebleinket – és nézhet-e a' jövőbe bizalmasan, és reményteljesen?

Az, ki előtt részvéttel és rokon szenvvel nem bírnak a' legszentebb érdekek, ki hidegen behunyhatja szemeit az azokat fenyegető veszély előtt, teheti azt. Külömben az, ki látja a' szlávok nagyszerű mozgalmait, elterjedt erejüket, és egész föllengzéssel vitt működéseiket; és egyszersmind látja mind ezeket egyedül csak éjszak felé hajlani, és Pétervárott mint valami gyúponban központosulni, az kénytelen megvalítani, miszerint Európának arczképe épen olly aggasztó, épen olly viharokat jelentő, mint az osztrák birodalomé.

Az európai szabadság, polgárisodás, és népjogok csak addig lehetnek biztosak, míg az európai államok szerkezete

azon egyensúlyon nyugszik, melly a' hatalmakat egymás irányában állítja fel, és mindeniket a' többire való tekintet által kényszeríti határai közt maradni, és magát a' túlszárnyalás kísérletétől vissza tartani. Mihelyt megtörténhetnék, mikép egy hatalom különválva, túlnyomó erőt szerezne magának, egy perczig sem lenne többé biztos Európa szabadságának jövője. Illy hatalom fölibe emelkedve a' többi államoknak, egyéni uralkodást alapíttana meg, mellyet hogy fentarthasson, korlátlan önkényre fektetné uralmát, mert különben állami szerkezetét össze nem tarthatná.

És erre az előkészületeket, és alap elemeket a' roppant szláv erőknél éjszak felé való tódulásában mind feltalálhatjuk. A' körülmények éjszakkal látszatnak adni egy olly hatalmat, melly könnyen európai hatalommá válhat, és felforgathatja a' jelen államszerkezetet és politikai egyensúlyt. Ha a' politikai hanyagság, vagy roszelelkűség még keletnek kulcsait is az éjszakai óriás kezei közé szolgáltatná, ellenne döntve tökéletesen Európának sorsa, és szabadságának jövője.

Mert már eddig is, midőn majdnem az összes nyugoti szláv erőkről, különösen pedig a' délkeletiekről korlátlanul rendelkezhetik, olly hatalommal bír, melly könnyen legyőzhetetlenné, 's áthathatatlanná válhatik.

Láttuk ugyan is azon kiterjedést, mellyet a' szláv elemek Európában nyertek. Láttuk azon földterületet, mellyet elfoglalnak, melly a' jeges tengertől az adriai tengerig terjed el; és hasonlóan azon népszámot, melly a' szláv tömeget képezi. A' számok világosan kimutatják, miszerint mind a' térség, mind a' szláv népség olly magas fokra emelkedett melyet még egy európai állam sem érhetett el. Mindkettő legelső és legnagyobb egész Európában – tőle a' többiek igen meszsziire esnek el. Olly földterület mint a' szláv elem, egy népi-ség sem foglal el, és egyik sem bír olly roppant népszámmal, mint a' szláv népfajok.

És a' milly nagy a' szláv elem térsége és népszáma, szinte azokhoz alkalmazva felette magasoknak és terjedteknek találjuk törekvéseiket is.

Bár merre tekintsünk, mindenütt ugyan azon szláv törekvésekre találunk, mellyek mindenfelé egyenlőn érezik a' hatalom és uralkodás utáni vágyakat, 's egy jobb jövő utáni reményeket.

Mindenütt azt láthatjuk, miszerint a' szlávok Németországban úgy, mint a' Török birodalomban ellenséges indulattal tekintik az idegen nemzetiségeket, gyűlölik az annyi századok óta viselt idegen jármot; és nem óhajtanak mitsem olly hőn, mint azt, hogy az idegenek helyében egyszer saját ön nemzetiségjök léphessen uralkodásra.

Cseh, Morva, Posen és Lengyel országban épen úgy mint Horvát, Szerb és a' többi dél-keleti tartományokban mindenütt egyenlőn emlékeznek nemzetük fényesb múltjára, őseik fényesb korára, a' szabad és hősi tettekre; és egyenlő elkeseredéssel gondolnak jelenük gyász viszonyaira, az alárendeltségre, mellyet idegen népektől kell tűrniök, 's a' szolgaságra, melly a' szabad kifejlődéstől megfosztja, szűk korlátok közé szorítja élet mozgalmait, 's különösen keleten minden napjokat újabb meg újabb üldözésekkel és kegyetlenségekkel, mellyek a' középkori vandalismust újítják fel, b o r í t j a el. –

Innen elkeseredésig terjedő hangulatjok, és mindennapi sóhajuk egy szebb jövő felé, melly nemzetiségjököt lerázva az idegen uralkodást ismét hatalomra emelje. Innen egyszersmind folytonos küzdelmeik, és örökös vízályaik, mellyek igen is ellenséges indulatot fejtenek ki, mellyekben az idegen népfajokkal szemközt állanak.

Ezen vágyak és törekvések, mellyeknek jövőjét senki sem mondhatja meg, mellyek hasonlítanak az áradat rohamához, mellynek csak bömbölését és harsogó mély zúgását halhatjuk a' távolból, 's csak később láthatjuk meg a' pusztító habok nyomait. Ezen törekvések legmagasb fokon állanak keleten, a' roskadozó, csak egy kevés életerőt is alig mutató portának tartományaiban; mert épen itt keleten, Európa legfontosabb érdekeit magában foglaló pontokon legmagasb fokra emelkedtek a' szlávoknak nyomorgatásai. Itt e' vidéken,

mellytől a' jövőnek olly sokféle viszonyai és változatai függenek a' járom, mellyet a' szlávok hordanak, eltúrhetlen vas igává változott, melly naponta keserű könnyeket sajtol ki szemekből, melly nyugotot és kibékülést csak akkor fog nekik nyújtani, ha annak majd egykor csupán romjait, és alkalmasint kezeik közül hulladozó töredékeit látandják.

Szóval, láttuk, miszerint a' szlávok valamint azon elemekben, mellyek az államok alaperőit képezik, a' népszámban és földterületben; úgy azon vágyakban és törekvésekben is, mellyekkel mindenütt ugyan egy célra dolgoznak és ugyan egy közös jövő felé sietnek az összes Európában felülmúlhatlanok. Az, mi más népek törekvéseiben a' szabadság és emberiség tisztább, önzéstelenebb, és magasban emelkedő érzelmei által eszközöltetik, az a' szlávoknál az elégtelenség és gyűlölség keserű érzetei által pótolatik ki.

Vizsgáltuk egyszersmind mind ezen szláv erők, tehetőségek, és messzeterjedő törekvések központját is, mellyből, mint a' Vesuv crateréből omlanak szerte szét a' szláv rohamnak lángjai és lávája. Vizsgáltuk azon hatalmat, mellyet a' péterván cabinet az ármányoknak ós status cseleknek minden nemei által részint már megszerzett, részint még ezentúl megszerezni iparkodik magának.

Láttuk, miszerint ezen olly magasra emelkedett hatalomnak befolyása kiterjed Európa minden részeire. Mindenütt feltalálhatjuk kezeinek működéseit. Ármányainak, kémjeinek, titkos és nyílt ügynökeinek nyitva vannak Paris és London cabinetjei, hírlapjai, gyűlései. Tekintete és figyelme kiterjed minden viszonyokra, minden eseményekre. Minden tényt, minden változást, melly akár Európa összes politikájában, akár egygyes államok benső életében előfordul saját érdekeinek és hatalmának előmozdítására szokott kizsákmányolni.

Illy utakon láttuk azt a' svéd cabinetnél a' népjogok megszilárdítása, a' korszerű reformok kivitele, és a' norvégi alkotmány ellen dolgozni. Hasonlóan Dániában az ide csatolt német Holstein-Schlesvig herczegségek elnemzetlenítését, a' német elemnek és erőnek kifejlődését igyekszik akadályozni.

Német országban pedig mindent elkövet, hogy a' birodalmi erős egység valósággá soha sem váljon; hogy az apró szerte szakadások, egymás közötti viszályok és versengések, érdekeinek legjobb forrásai örökösök legyenek. Illy irányban működött titkos politikája Porosz országban, és a' kisebb német államaknál. És illy irányt kezd felvenni legújabbán is a' német országai szövetség ellenében, egyedül arra dolgozván, hogy egy erős szövetség sohasem valósítsassék.

Láttuk azonban azt is, miszerint a' pétervári cabinetnek befolyása, melly nyugot Európában is aggályteli és veszélyes fokra emelkedett, legnagyobb, legterjedtebb keletnek tartományáiban.

Láttuk azon roppant hatalmat, mellyet a' muszka politikája keleten tudott magának kivívni. Azon népek, mellyek leginkább az ő befolyása, és tettleges segélyei által a' kintteljes török járom alól felszabadultak, és jelenleg némi önállást és szabadságot élveznek, mind azt, mit nyertek, mi régi szolgálai, elnyomott helyzetünkhöz képest felette sok, egyedül csak a' muszka czárnak köszönik; őt tekintik egyedül felszabadítóoknak, neki köszönik gyász múltjok változását 's jelenüknek jobb létét. Azon népek pedig, mellyek még most is a' porta önkényszerű uralma alatt görnyedeznek, biztatva és bujtogatva a' pétervári cabinet titkos ügynökei által, csupán ő benne várják mentőjüket, 's ő tőle reménylik jövőjük boldogságát. Ezek azt hiszik, hogy tán csak a' muszka czár képes és hajlandó elnyomatásukat megszüntetni, és szabadságokat, mellyet századok óta elvesztettek, újólág vissza adni; valamint csak őt látták képesnek lenni arra, hogy némelly népségeket felszabadíthatott, némellyeket pedig jobb és biztosabb állapotba helyezettettetett légyen.

Minden keleti népek tehát egyedül csak Pétervár felé tekintenek. A' felszabadultak hála, és még több terjeszkedés reményében; a' még most is elnyomott részek pedig a' felszabadulás vágyaiban. Mind ezen népségeknek vonzalmaikat, rokonszenvét, és majdnem vakbuzgó ragaszkodását csak a' pétervári autocrata bírja.

Ezen forrongó, elégületlen, és csak a' jövőben élő népeknek rokon érzelmei, és szenvedélyes vonzalmai nem fognak-e rövid idő alatt magasra felható lángokra lobbanni, melyek az elavult, elkórhodt török épületet felemésztendik, és a' melly lángoknál talán a' pétervári hatalom európai túlnyomó uralmának fáklyája gyújtatik meg?

Annyit a' szláv-európai viszonyok rajzából kivehettünk, mikép keleten a' pétervári cabinetnek legbensőbb érzelmekre és szilárdabb vonzalmakra fektetett hatalma sokkal nagyobb már, mint azon hatalomé, melly még jelenleg ott törvényes hatalomnak tekintetik.

A' porta a' pétervári cabinet szolgájává alacsonyítatott. Nincs annyi önállása, hogy bármit önmagától, függetlenül tehetne. Akaratját és tetteit az éjszaki óriás tartja vas bókokban, mellyet csak azért ereszt meg néha, hogy érdekeinek előmozdítására tegyen valamit. Konstantinápolyban, a' porta cabinetjében, a' kormány vitelben, az állami politika irányadásában egyedüli rendelkező az éjszaki czár. Csak ritkán de igen ritkán lehet a' nyugot-európai diplomatiának némelly egyes esetekben a' török kormányt a' muszka befolyás alól felmenteni.

Ezen kívül a' török birodalom nagy részében olly protectoratust gyakorol a' béke kötvények és szerződések értelmében, melly magában foglalja az egész kormányzatot. így kormányoz különösen mint védnök az aldunai fejedelemségekben.

Ezeken láttuk a' pétervári korlátlan hatalomnak keleti befolyását alapulni: az ottani szláv-keresztény népek mély ragaszkodásán és hajlamain, mellyeket még részint a' nemzetiség, részint a' görög n. e. vallás közössége is emel; és a' török uralom tehetetlenségén, és mi abból természet szerűleg következik, alárendeltségén.

És midőn ezt kellé tapasztalnunk, mikép a' pétervári hatalom keleten olly befolyást gyakorol, minővel Európának egy állama sem bír; akkor egyszersmind azt is kellé látnunk,

miszerint ugyan ezen keleten Európának legfontosabb érdekei központosulnak.

Ezen a' keleten, hol az éjszaki czár mindenek felett leg hatalmasabb, hol a' népek hozzája legszorosabban csatolva, nem csak azon remények által, mellyeket csak benne helyhez tetnek egy szebb, szabadabb jövőjük iránt; és nemcsak a' szláv rokonság igen elterjedt kötelei – hanem a' vallásnak kapcsai által is – azon vallás kapcsai által, melly vakbuzgó engedelmisséget tanít, 's rnellynek papjai határtalan tiszteletet hirdetnek a' görög egyház pétervári feje iránt.

Itt, hol nem csak a' felszabadított szerbek és görögök, hanem a' lobbi népiségek is lekötelezettjei a' muszka politikának; itt Európa jövőjének magvai rejlenek, mellyek meglehet a' szabadság szép fáját fogják kinőni, de meglehet az is, hogy halál virágokat fognak nekünk kihajtani.

Ezen keletnek jövőjétől, jövő uralmi viszonyaitól függ, valljon nem fog-e az ott nyert erők, és helyzet következtében egy olly hatalom felemelkedni Európa felé, rnellynek akkor talán önkényétől fog függni Európa sorsa, és szabadsága felett rendelkezni. És attól függ egyszersmind az európai nemzetiségek, s vallás felekezeteknek sorsa is. Valamint tőle feltételeztelik a' kereskedésnek, és műiparnak kifejlődése is, rnellynek kelet birtokában határtalan gátokat és akadályokat lehet felállítani.

E' keleten a' pétervári cabinet legkitűnőbb szerepet visz már több egy század óta, lényegesen befolyva minden eseményeibe, és saját nagyravágyó politikája szerint intézvéen el minden viszonyait. És e' befolyás, mellyet kelet felett korlátlanul gyakorol, annál érdekesebb, és annál aggasztóbb, minthogy ugyanazon befolyást kiterjedtnek láttuk lenni a' kelettel tőszomszédságban fekvő osztrák birodalomban is.

Láttuk miszerint itt is nagy érdekű kötelezettségek léteznek. Láttuk azt, hogy a' szláv népség itten is túlnyomó többséget tesz, és igen fontos vidékeket, határokat, és hadi pontokat foglal el. A' fegyveres erő legnagyobb része szlávokból áll. Illy népfaj alkotja jobbára Austriának katonai

gyarmatait is a' határszéli vidékeken, honnan szükség esetében roppant katonaságot állíthat ki. Vallása is nagyobb részint megegyezik a' keleti szlávok vallásával. És ezen szlávok is, kik a' kelettel határos pontokat elfoglalják, elégületlenek jelenükkel, elégületlenek magas vágyaiknak megnem fel elő politikai helyzetükkel.

Es ezen szlávok, kik folytonos lánczolatban terjednek ki a' délkeleti szlávokkal, mint ezek közös reményeket táplálnak kebleikben, és egyenlőn éjszak felé tekintgetnek. A' vallási rokonság, lekötelezettségek, elégületlenség, magas vágyak, és folytonos izgatás az osztrákszlávoknál is tetemes befolyásra juttatá a' pétervári cabinetet. És ezen körülmény által hatalma és befolyása keleten legmagasb fokát érte el. Itt e' messze kiterjedő népségek közt elkezdve a' Tiszától, egészen a' fekete tenger partjáig, a' pétervári cabinet központja lön minden szláv mozgalmaknak és törekvéseknek.

És láttuk egyszermind azt is, miszerint ezen szlávok, kik Európában legnagyobb tért bírnak, és legtöbb népet számitanak, kik nagy számú fegyveres erőt képesek kiállítani, kik igen nagy érdekű vidékeket, és hadi pontokat tartanak kezeik közt, és a' kik jelenükkel sehol sem elégültek, sehol sem nyugodtak – ezen szlávok és a' pétervári hatalom közt a' legszorosb kapcsok léteznek, azon kapcsok, mellyeket a' közös vallás, közös nemzetiség, politikai szükségek, és vágyak teremtenek, folytonos izgatások és csábítások pedig még jobban élesztenek, és terjesztenek.

Azon elemeknek és mozgalmaknak, mellyeket akár nyugoton akár keleten a' szlávok között láttunk, nem tulajdonítanánk igen nagy fontosságot, ha a' legszorosb összekötetést nem látnók a' szlávok és pétervári cabinet törekvései között; ha nem látnók azt, mikép ezen szláv elemekre, mellyek olly sok erőt és tehetséget foglalnak magokban, mellyek keletnek birtokát kezeik közt tartják, ugyan azon éjszaki óriás bír legnagyobb befolyással, ki kelet és Európa felett túlnyomó hatalomra akar felemelkedni.

Az az aggasztó a' szláv elemek kifejlődésénél, misze-

rint felettök az éjszaki autocrat majdnem önkénye szerint szabadon rendelkezhetik – és így őket nagyra vágyó terveire tetszése szerint használhatja. Az a' szomorú, hogy ezen szláv és görög hitű népfajok különböző rokon érzelmek, és politikai remények folytán egészen lekötelezettjei és alárendeltjei a' muszka czárnak, ki a' gyűlölt török status-quot felforgatni, és Konstantinápolyban saját trónját akarná felállítani.

Valamint nem tulajdonítanánk ezen mozgalmaknak és szláv törekvéseknek az európai szabadság és felvilágosodás jövőjére nézve sem annyi veszélyes hatást, és bajokat, melyeket azok még Európa fölé idézhetnek; ha nem láttuk volna, miszerint azon hatalom, mellynek védpaizsa alatt működnek a' szlávok, mellyben helyhezteszik minden reményeiket, 's minden vágyaikat; ha ezen hatalom olly zsarnoki önkényen, és korlátlan uralmi rendszeren nem alapulna, mellytől mást, mint szolgálást, önkényt, és az észet elfojtó sötétséget várni sem lehet.

A' szlávok, kik jelen szolgálai jelenükkel mindenütt elégtelenek, kik szabadok és önállóak akarnak lenni – ezen szlávok jövőjüket egy zsarnok hatalom jövőjével kapcsolták össze. Erejüket és minden működéseiket ugyan azon célra és utakra fordítják. Vele hason irányban dolgoznak mindenütt.

És így a' szlávok, midőn az éjszaki autocrat vak esz-közeivé alacsonyítják magokat, előkészítik azon vihart, melly Európa sorsa felett határozni fog; melly hisszük, a' kifejlődött szabadságot, és szellemet régi börtönébe többé el nem temetheti ugyan, de azért az európai államok és népek fölé végnélküli sok veszélyt, nyomort, és bajokat áraszthat el.

A' szlávok elősegélik Pétervár terveit nyugoton, elkülönzésre irányzott törekvéseikkel, és a' nem szláv népiségek vissza taszításával; minek egyedüli fő iránya az, hogy az éjszaki hatalomhoz csatlakozhassanak, 's hogy annak hatalmas véd kezei alatt létezhessenek. És elősegélik azokat keleten leginkább, hogy ennek uralmát az éjszaki óriás mielőbb megszerezhesse magának.

Európának jelenleg azt kell látni, miszerint azon nép-

faj, melly legjobban elvan terjedve, melly magában roppant természeti erőket rejt, arra dolgozik, hogy keletnek birtoka a' török kezekből kivétessék, és a' pétervári hatalomnak adassék át. Európának pedig tudnia kell, mikép keletnek átadása olly hatalmassá tenné az éjszaki colost, hogy vele miután Európa más végén a' Sund-ra támaszkodhatik, többé Európának egy statusa sem bírhatna. Keletnek kulcsai tettségére nyitnák fel minden államnak kapuit előtte. Azon hatalom, mellyet akkor alapíthatna, európai hatalom lenne, melly túlnyomó befolyással birna minden viszonyok elintézésére. E' percztől kezdve alig lenne Európában szabadság és önállás képzelhető, kivévén azt, mellybe az éjszaki hatalom bele egyezne. Európa bel és kül politikájának irányása, a' status szerkezet, alkotmányok és köztársaság ügye, a' válás és sajtó szabadság mind a' pétervári, vagy Konstantinápolyi akarat és törvények szerint rendeztetnék. Azt pedig mondottuk, e' tárgyagnál milly szellemet és irányt lehetne várni az önkényszerű autocratától.

Ez azon kép, mellyet a' szlávok a' pétervári hatalom fölemelésére élönkbe állítanak. Illy czélt és irányt láthatunk törekvéseikben.

Ezekből láthatjuk azt is, milly összeköttetésben állanak a' jelen perczek eseményei a' szláv-muszka törekvésekkel. Láthatjuk azon roppant érdeket is, melly Európa államait a' jelen keleti kérdésekhez és görög országi viszályhoz kapcsolja. Mind ezeket csak azon szellemből magyarázhatni meg, mellyet a' szláv törekvések nyilvánítanak; és azon irányból, mellyet különösen keleten, és így Görög országban is követnek, melly irány nem más, mint az éjszaki hatalom nagyra vágyó terveinek előmozdítása, és életbe léptetése.

Ezen szoros kapcsolatoknak, mellyek a' délkeleti szlávok és pétervári cabinet törekvései közt léteznek, kell tulajdonítani az angol kormánynak Görög ország irányábani erélyes fellépését, és mind azt, mit ezentúl is mind itt, mind általában egész keleten tenni fog – és nem azon kárpótlási követeléseknek, mellyekkel színleg lépett fel az angol diplomacia,

de a' melly oknak magának lényeges fontosságot senki sem tulajdonított.

Láttuk azon rajzból, mellyet értekezésünk folytán Európa politikai kinézéséről adtunk, miszerint Görög országban, mint keleten, igen magas fokra emelkedett a' szláv-muszka befolyás. A' görög nép, melly a' constituált országon kívül még több milliót számlál, kizárólag a' pétervári cabinet iránt viseltetik rokonszenvvel, és bizalommal. Itt a' görög kormánynál és nemzetnél az angolnak igen kevés, és a' muszkanak legtöbb befolyása van.

Görög ország pedig keletnek egy kiegészítő részét teszi, és pedig igen nevezetes részét, mert számos tengerészi kellékeket, véderőket, biztos állomásokat, és harczy pontokat foglal magában.

És keleten, hol Görög ország igen érdekes helyet foglal el, Angliának végnélkül fontos érdekei jönnek össze. Kereskedése és műiparának virágzása keletnek helyzetéből sokat feltételeztetik. És a' mi legfőbb, kelet olly pontokat is foglal magában, mellyek Anglia Keletindiai birtokai felett is határoznak.

Angliának tehát életkérdése van érintve azon terjeszkedés által, mellyet a' szláv muszka befolyás keleten és Görög országban tesz. Ennélfogva szükséges, hogy kelet felett úgy őrködjék, miszerint annak birtoka a' pétervári hatalom kezei közé ne jádztatassék a' dél-keleti szlávok által; mert ezen foglalás valamint keletnek egészen új átalakítását vonná maga után; úgy bizonyosan megsemmisítené ott az angol kereskedést és befolyást is.

És hasonlóan, ugyan azon érdekek folytán, kell hogy az angol diplomatia Görög országban is olly intézkedéseket tegyen, mellyek a' túlnyomó szláv-muszka befolyást leszállítsák, és saját befolyásának érvényt, és hatást szerezzenek. Mert Görög ország helyzetétől és irányától igen sok függ kelet jövőjének elhatározásában. Úgy pedig, a' hogy jelenleg van szerkesztve, egészen szláv-muszka befolyás alatt áll. Olly változást, és állami átalakítást kell tehát az angolnak ki-

vinni, melly Görög országot önállóbbá tegye, és az angol érdekeket biztosítsa.

Európának egész jövője is ezt igényli, mert ugyan azon csapás, melly Keleten és Görög országban Angliát megsemmisítené, és az éjszaki hatalmat tenné uralkodóvá; ugyan az Európa sorsát is eldöntené, mert azt kelet urának zsákmányává tenné. És ezen az épen nem változtathatna, ha valamely szövetségi osztály útján jutna is a' muszka keletnek birtokához; mert bármilly combinatio tétessék is nyugoton, ez soha sem leend képes a' keleti túlnyomó muszka hatalmat ellensúlyozni.

Európának ezen politikai helyzete azon ellentétből következik, melly jelenleg a' szláv elemnek iránya és Európa hivatása közt áll, melly a' szabadság biztosítását, nemzetiségek és emberiség kifejlődését, és a' szellemi élet haladását követeli.

A' szlávok szinte szabadság után törekszenek ugyan-ők is ezen jelszót tűzik fel zászlaikra. De ők e' célzt az éjszaki autocrata segélyével akarják elérni – kitől csak zsarnokság és szolgaság származhatik. Ha bár mit gondolnak is tehát ők, de midőn éjszakkal szövetkeznek, csak a' szolgaság terjesztésére a' szabadság ellen nyújtanak segélyt.

Bárhol tekintsük a' szlávok mozgalmait, mindenütt feltehetjük az éjszaki befolyást – ez pedig a' szabadságnak nem életére, hanem halálára vezet.

Így p. o. keleten is felakarják magokat a' szlávok a' török kegyelem rabigájától és szolgaságától menteni, hanem, hogy e' célzt eléljék Pétervár karjai közé hanyatlanak, hol felszabadulhatnak ugyan a' porta bilincseiből, de csak azért, hogy más új bilincsekbe és szolgaságba omoljanak, mellyeket az éjszaki óriás fog reájok rakni.

A' szlávok sokat panaszkodnak nemzetiségjök elnyomatásáról is, és egyik leghőbb óhajtásuk az, hogy szabad, önálló nemzetiséget vívhassanak ki. E' cél elérhetéséért Pétervár felé tekintenek, onnan várnak segélyt, azt hívén hogy csak az nyújthat nekik függetlenebb nemzetiséget. Ezen

vágyak és remények a' szlávokat Pétervár hatalma alá kényszerítik; mi áltat eszközöket nyújtanak az éjszaki autocratának arra, hogy a' szlávok segélyével Európában egy olly hatalmat alapíthasson, melly túlnyomó súlylyal bírjon, 's így egész Európa felett uralkodhassak. A' pétervári cabinet ezen irányt követi másfél század óta, és midőn a' szlávok bár milly indokokból vele egyesülnek, ugyan azon czélt segítik elő, melly Európa felé önkényt és szolgálai uralkodási rendszert hozhatna. Ekkor pedig önállásra és függetlenségre egy nemzetiség sem számolhatna, mert önkény alatt kifejlődés, és önállás nem türetik el. Akkor minden nemzetiség szolgaságba döntnék.

És épen ezen Pétervárral szőtt viszonyból következik a' szlávoknak azon türelmetlen viselete, mellyet idegen népiségek irányában nyilvánítanak. Ok szabadságra, önálló nemzetiségre törekszenek, mitől természeti jogaikat senki sem tagadhatja meg. De ők egyedül csak az éjszaki viszonyra támaszkodván az idegen nemzetiségek iránt semmi rokonszenvet sem mutatnak, sőt azokat önállásukból kiszorítani, és magokat fölibök emelni törekszenek, mi a' szabadság eszméjével merő ellentétben áll. Illy jellemű törekvéseket pedig mindenfelé láthatunk, elnyomni akarván minden nemzetiséget, melly szláv terjeszkedésük irányával össze nem fér.

Így a' szlávok szabadságra törekedvén eltaszítják magoktól azokat, kik ugyan azon célra törekszenek. Tetteik az újabb időkben egyenesen oda irányoztattak, hogy a' népek szabad kifejlődését megghiúsítsák.

A' szlávok, a' történetek bizonyossága szerint saját ügy és elvtársaik ellen dolgoztak. Megvetették azoknak rokonszenvét – csak önmagok akarván elkülönzött pályájukon céljok felé haladni.

Feledék a' szláv népek, miszerint bár milly czélt legbiztosabban elérhetni, ha azok, kik arra törekszenek össze kapcsolják magokat. Az erők szétosztása csak gyöngeséget, és legtöbbynire tehetetlenséget szül. Ha azokat kik a' szolgaságnak ellenségei, elnyomni sietnek – bizonyosan saját

ügyöknek nem fognak kevesb kárt okozni, mint azoknak, kiket elnyomnak.

És ha még is ezt kell a' szlávoknál tapasztalnunk, nem kell-e elismernünk azt is, miszerint ők csakugyan éjszak felé vonzódnak, onnan kapják az irányt és utasítást, honnét a' szabadság érdekében valódi segély sohsem érkeztek.

És midőn a' szlávok vagy közvetlen pétervári befolyás alatt dolgoznak; vagy közvetve segítik elő működéseikkel annak céljait – mit gondolnak, mit várnak, 's mit reménylenek?

Nem tudják, hogy az csak az önkényt ismeri, csak a' szolgaságot ápolja, zsarnokságot alapít mindenütt, és minden szabadabb kifeledést és értelmi haladást halálíg üldöz? Azt hiszik-e, hogy egy illy hatalom fog nekik szabadságot adni, melly ön saját népeit vas bilincsekben tartja? Illy hatalomtól várnak önálló nemzeti jogokat, melly a' történet adatai után mindenütt csak a' nemzeti önállás és szabadság elnyomásán működött. Illy karok közé vetették magokat a' szlávok, – a' szolgaság karjai közé. Ok rohannak önmagok azon bilincsekbe, mellyeket lerázni vélik magokról a' nem szlávok irányában. Ok az éjszaki állam-gépezetbe illesztvén magokat, saját kezeikkel fogják nemzeti állásukat, függetlenségüket és jogaikat meggyilkolni.

Ezen irány, mellyel a' szláv törekvések vettek, és azon kötelékek, mellyekben az a' pétervári cabinethoz áll eléggé megfejtik, miért kell Európának arra törekedni, hogy keleten és Görögországban olly rendezés és átalakítás történjék miszerint a' jelen szláv-muszka befolyás onnan kizárva legyen, és megakadályoztassák a pétervári hatalmat kelet urává tehetni.

Ugyan azon szláv irány és szövetkezés fejtheti meg azt is: váljon a' szlávok irányában lehet-e a' kibékítési politikát követni – azon politikát, melly a' népiségek öszhangzására és rokonszenví közremunkálatára van alapítva.

Vannak némelylek, kik a' köz ügy jövőjére legbiztosabb eszköznek tartják a' népiségek rokonulását. Erre ők ellenszenveik feledését, talán ősi gyűlöletjük letételét, és el-

lentételes érdekeik kiegyenlítését javalják. Azt mondják: ne éljetekek egymással ellenséges viszonyban, tekintsétek hogy közös ügyben fáradoztok, 's azért közös erővel, összekapcsolt kezekkel biztosabban előmozdíthatjátok közös céljaitokat. – Ugyan azért azt sürgetik, hogy az egymástól idegen, de érdekekben rokon nemzeteket felkeli világosítani, hogy tudják, miszerint egymásnak nem lehetnek ellenségeik.

Ezen politika legnemesebb mind azok közül, mellyek valaha az emberiség és nemzetek boldogítására alkottattak. De az életben, a' gyakorlatban sok olly körülmények léteznek, mellyek azon politikát, bár milly szép is, nem engedik életbe jöhetni.

Mindenek előtt az olly elv, mellyet a' pillanatok szükségére ritkán lehet alkalmazni. A' népek legtöbbsnyire kevesebb felvilágosodottak, 's kevesebb értelmesekek, minthogy hosszas időt ne igénylenének arra, hogy kölcsönös érdekeik azonosságáról felvilágosíthatnának.

És akkor, midőn a' nép érzelmei bár mi által 's bár milly okokból is felvannak lázzítva, felvannak egymás irányában ingerelve – akkor a' kölcsönös kiegyenlítés és rokonulás munkájának nem igen lehetne nálok nyílt utat találhatni – legalább nem rögtön 's nem kevés idő alatt.

Sokszor ezen lázas ingerültség mintegy állandóvá is válik a' népfajok között – többsnyire nemzeti büszkeség, sértett nemzetiség, elégtelenség, vagy üldözési emlékek folytán.

És általában bár milly nemes célnak ismerjük is a' népek általános rokonul tát, ne feledjük azt sem, mikép minden nemzet leginkább saját nemzetiségét törekszik fentartani és biztosítani. Ezen cél elkülönzi az idegenektől, és saját, kizárólagos érzelemeket és vágyakat nyújt neki. Ezen nemzetiség utáni törekvés nehezíti, sőt többsnyire kizárja a' rokonulást másokkal. Vagy legalább is azt okozza, hogy minden nemzetek össze nem olvadhatnak, nem egyesülhetnek, mert akkor önálló, elvált nemzetiségjokről le kellene mondaniok. Ha pedig csak tágasb kötelékekkel kapcsoltnak össze, az

elkülönzött nemzetiség mindig fog olyan külön érdekeket előidézni, melyek meghiúsítják, az összesimulást.

Mindezeket azonban legnagyobb mértékben lehelés kell a' szlávokra alkalmazni.

Nem említve azt, miszerint a' szlávok az idegen népi-ségekben elnyomóikat tekintvén, irántuk csak bizalmatlanságot és gyűlöletet éreznek,

A' fő és lényeges akadály azon viszonyban rejlik, mely a' szlávok és Pétervár között létezik. Ezen viszony nem engedi azt, hogy ők más idegen népfajokkal rokonuljanak. Mert ők a' muszka segélyére támaszkodva, megvetnek minden más kapcsokat. Azt hiszik, hogy a pétervári segély elegendő leendő céljaik kivételére, 's azért nincs szükségük idegenekre. Ők csak önmagok és rokonaik által akarnak felemelkedni – az idegenekkel való szövetekezést úgy tekintik, mint a' mely csak az idegenek biztosítására vezetne. A' szlávok mindenek felett csak a' szláv uralmat akarják megalapítani – azért az idegenek felemelkedhetése nem lehet céljuk, abban ők saját jövőjük veszélyeztetését tekintenék.

A' szlávok csupán az éjszaki hatalommal szövetekeznek, csupán erre támaszkodnak. Míg ez így tart, nem lehet szó, hogy a' szlávokkal rokonulni lehessen. Mert az éjszaki hatalom csupán szláv uralkodást akar teremteni, 's csupán a' szláv elem felemelésén dolgozik, mert ez lenne azon lépcső, melyen keleten hatalomra 's Európa felett túl nyomó súlyra emelkedhetnék. Ezzel pedig az idegen népek iránya és szabadsága össze nem fér.

És ezen szláv-muszka szövetség olyan elveken alapszik, melyek a' szabadsággal és önálló nemzetiséggel össze nem férhetnek, mert a' pétervári kabinetnek eszközei csak szolgátságban állanak. Illy elvek, 's illy rendszer mellé pedig a' szabadságért törekvő népeknek állani nem lehet.

A' szláv-muszka szövetség célja kizárólagos szláv hatalmat emelni a' többi nemzetek felé – illy irány csak ellen-

ségeket tekinthet a' többi népiségekben, kikkel rokonulni nem akarhat.

A' pétervári cabinet majdnem valamennyi szláv nép fajokat kizárólagosan megszerezte magának; mert ezeket saját eszközeinek tekinti, és mint ilyeneket akarja kizárólagos céljaira felhasználni. Nem csuda tehát, ha a' szlávok és idegen népek közt összesimulás létre nem jöhet. A' muszka mint áthághatlan kőfal áll közöttük.

Az olly nép, mellynek saját céljai vannak kizárólag önmaga részere, mellyek a' társ-népek irányával ellentétben állanak, ezekkel rokonviszonyba nem léphet. A' szlávoknak pedig a' pétervári protectio illy kizárólagos célokat tűzött ki, mellyekkel az idegen nemzetiségek ugyan egy tért és helyet nem foglalhatnak el.

Egy tényül szolgál ezen dolgok felvilágosítására a' szlávoknak azon legújabb javaslata, hogy az összes szláv népiségek irodalmi nyelvévé az orosz választassék.

Láthatni ebből, mennyire ment már a' solávoknál a' pétervári hatalomnak befolyása, kik saját nyelvükről készek lemondani, hogy az orosz emeljék mindenek felé. Milly hathatós eszköz ez is arra, hogy az éjszaki óriás még szorosabban össze húzza maga körül a' szláv népiségeket.

Láthatni azon szándokból azt, milly kizárólagos vágyakkal tekintenek a' szlávok éjszak felé, mellynek céljai kivételére több kívánni valója alig lehet. És milly önzést, milly külön vált pártosságot, és ön érdekeikhez való ragaszkodást árulnak el. Ők hogy magok uralkodhassanak, hogy magokat felemeljék és erősítsék, egy közös szláv nyelvet akarnak uralkodóvá tenni, hogy így az idegen irodalmi nyelv használatát feleslegessé tehessék, és megakadályozzák, nehogy a' szétszakadás által keletkezett gyöngítés miatt az idegen nyelvek örökké felettök uralkodjanak.

Mutatja ezen tény, milly szorossá akarják tenni a' szlávok kapcsait és viszonyukat a' pétervári hatalomhoz. És

mulatja, milly hön óhajtják az egy Slavia fellállítását, mellynek egy uralkodó, diplomalialai nyelvének kellene lenni.

Mit ér itt tehát a kölcsönös felvilágosítás, hol a' legközelebbi célok és érdekek ellen-útra vezetnek. Azok kik azt jávalják, feledik, mikép a' szlávok egészen feleslegesnek tartják az idegenek közremunkálását, azt híven, hogy ön magok és éjszaki rokonaik elegendők céljaik kivitelére. És feledik, mikép a' szlávok az ideneket kiakarják zárni jelen önálló helyzetükből, magokat akarván Pétervár protectiója alatt fölibök emelni. E' két körülmény kizár minden kibékülhetési és rokonulhatási lehetőséget.

Ha a' szlávok nem támaszkodnának éjszакnak roppant erejére, ön érdekeik vezetnék őket az idegenek szövetségéhez. És ha a' pétervári erőbe bizakodva, nem akarnának kizárólagos uralomra, és Európában túlnyomó súlyra emelkedni, akkor összeférhetnének az idegenek céljaival is. De most, midőn ezen föltételekkel egészen ellenkező tényekel látunk magunk előtt, természetes, hogy a' szlávokat külön vált, önző, és nagyra vágyó politikájoktól semmi felvilágosítás sem képes elvonni.

A' szláv – és muszka közötti viszony kizár minden egyebet. Ha az megszűnt, akkor áll elő lehetősége annak, hogy a' szláv és nem szláv népiségek egymással rokon-viszonyba lépjenek.

Ezen összeférhetetlenség egyszersmind élönkbe állítja tisztán és világosan Európának jelen politikai helyzetét.

Európa két fő részre oszlik, éjszакira és nyugotira. Azon célok mellyeket az éjszакi hatalom követ, a' mint látuk, merő ellentétben állnak nyugotnak legszentebb érdekeivel. Ezen éjszакi hatalommal a' szlávok szoros kapcsolatban állanak, 's kivált keleten egészen alárendeltjei a' pétervári cabinetnek. Nyugot Európának tehát olly politikát kell követni, melly azon veszélyt, ha az egygyesült szláv-muszka erők céljaikat előrhelnék elháríthassa, a' szabadság és kifejlődött szellemiség felől. Különösen pedig keleten, hol úgy látszik a' pétervári uralom legfőbb céljait és működéseit központosítja,

a' nyugoti; nemzeteknek úgy kellend az ottani viszonyokat, mellyek jelen állásukban meg nem maradhatnak, elrendezni, hogy a' keleti status szerkezet elég biztosítékot nyújtson a' szlávok rokonszenvére fektetett éjszaki terjeszkedés veszélyeinek elhárítására. Kelet egész Európa jövőjére elhatározó hatással lehet – azért épen itt kell olly védgátat emelni, melly a' tervezett túlnyomó pétervári uralom létesíthetését keleten tökéletesen lehetetlenítse.

XVII.

Európa jelen szükségei. Itt-e már ideje az elterjedt szláv-muszka befolyás és foglalások elleni óvszerek alkalmazásának? Az ide tartozó segéd-eszközök. Lengyel ország visszaállítása. Az osztrák birodalom szilárd fennállása. Éjszaki államok helyzete. Kelet viszonyainak rendezése. Magyar elem fontossága.

Európának jelen politikai helyzete a' túlnyomó szláv-muszka terjeszkedések folytán igen bizonytalan ingatag jövőt ígér.

A' szlávok Európában igen nagy erőt képeznek. Középen a' porosz tartományoknak nagy része, és az osztrák birodalomnak több felénél szláv elemből áll. Keleten pedig az elgyengült török állam majdnem általában részint szláv népségekből, részint azokkal rokon n. e. görög vallás felekezetekből van összeállítva. És mindezen szláv népségek majdnem kizárólag muszka befolyás alatt vannak, éjszak felé fordítják folyvást tekintetüket, és Pétervárbán helyezik reményeiket 's vágyaikat.

Ezen szoros vonzalmak és ragaszkodás folytán, melly a' szlávokat a' muszkával kevés kivétellel már is majdcsak nem egy testté képezé ki; a' pétervári hatalom Európában igen nagy befolyással bír, és még nagyobb jövőre 's hatalomra számíthat.

Ezen befolyása Európa közepén is nevezetesen előhaladott és megszilárdult. Mert Lengyel ország függetlenségének megszűntével nem csak számos milliókból álló szláv népséget nyert a' lengyelekben; hanem ezen lengyel önálló nemzetiségi válasz fálnak ledőltevel szellemileg, vágyakban és vonzalmakban majdnem az összes nyugoti szláv népséget is megnyerte. Most ezek csak nem kizárólag azon éjszaki hatalom felé húzódnak, és ragaszkodnak, mellyet az éjszak-nyu-

goti részeken legerősebbnek, legnagyobbak ismernek; és a' melly rokonszenvet a' pétervári propaganda folyvást éleszt és terjeszt; a' naponkint jobban terjedő görög vallás pedig erősít és szilárdít. És ide járul segélyül a' lengyelek elnemzetlenítése, elkorcsosítása is, mit az éjszaki czár minden kitelhető módokon elősegít. Így ezen szláv elem és szláv iránynak terjedésével a' muszka nyugoton is nagy befolyással és súlylyal bír, melly jóformán Rajnáig és a' Duna partokig terjed el.

De még nagyobb befolyása van keleten. Itt a' fekete tenger partvidékein és a' Duna torkolatnál igen fontos térségeket, erősségeket és hadi állomásokat szerzett magának. Az aldunai fejedelemségek protectoratusa kezeibe van letéve, azokról majdnem önkénye szerint rendelkezhetvén. A' porta alatti keresztényeket pedig részint a' velők éreztetett kedvezmények, részint a' jövőnek kecsegtető reményei által anynyira lekötelezte magának, mikép azok csak egyedül benne helyezik minden bizalmukat. Hasonlóan a' némileg felszabadított Szerb és Görög országok népségei is kizárólag csak a' pétervári hatalomhoz ragaszkodnak, neki köszönik a' porta igájának lerázását és mindent mit már elnyertek; és tőle reménylik mind azokat is, a' miket még jövőben elérni óhajtának. Ezen ragaszkodás és szellem átszivárgott a' török részekkel határos osztrák dél-keleti szlávokra is.

Ezen szellemi és anyagi erőhöz és befolyáshoz, melylyet a' pétervári uralom magának nyugoton Európa közepén, és keleten kivívott, hozzá véve még azon erős állomást is, mellyel éjszakon bír – méltán kérdehetjük: nem bír-e máimind azon eszközökkel, mellyek egy európai túlnyomó hatalom megalapítására kívántatnak? Nem terjesztheti-e ki foglalásait a' nyugoti szlávok csatlakozása által egészen Rajnáig és Dunáig, hogy akkor aztán az egész nyugot Európa sorsa felett határozzon? És a' dél-keleti szlávok szilárd ragaszkodására támaszkodva nem kezdhet-e bár mikor az elgyengüli, tehetetlen török birodalom felfogatásához, hol különben már jelenleg is nagyobb befolyással és rendelkezési képességgel

bír, mint maga a' török állam kormánya? És így ha nyugoton és éjszakon erős alappal bírván, keletnek urává tenné magát, nem olly hatalmat szerezne-e magának, mellyel a' frank és angol államok nehezen versenyezhetnének? Nem foghat-e akkor valamint az európai állami szerkezetéről, úgy az alkotmányos életről, szabadságról, felvilágosodás eszközeiről is önkénye szerint rendelkezhetni?

Már pedig megkell vallanunk, miszerint Európának jelen helyzete arra mutat, mikép a' pétervári hatalom nagyon sebesen halad azon időpont felé, midőn kelet és nyugot uralmának kezeibe ragadását megkísértheti. Sokkal több erőt és befolyást szerzett már, minthogy még a' többi szükségsekhez is ne lehetne reménysége.

Nincs tehát jelenleg sürgetősb tárgy, mint annak vizsgálata: milly eszközök által, milly utakon lehessen a' szláv-muszka erők további haladásának és terjeszkedésének gátat vetni? Mikép lehet megakadályozni, hogy a' szláv-muszka hatalom azon fokra emelkedjék, hol kelet és nyugot urának tekinthetné magát? Mit kell tenni, hogy ezen veszély, melly nyugoton, de legfőképp keleten fenyegeti Európa jövőjét, szabadságát, és polgárosodását, feltartóztassék, és elháríttassék? Hol lehet gátat lenni azon szláv-muszka áradat ellenében, melly legközelebb a' török birodalom lételét, de nem kevesbbé a' nyugoti szabad köztársasági alkotmányokat is elnyeléssel fenyegeti?

Ha bár milly messzire elterjedett is már Európában a' szláv elem, és az arra fektetett pétervári befolyás; bár milly hatalommal bír is keleten és Európa közepén, némi reményt nyújthat még is a' jövőre, és bizalmat szilárd, elhatározott működéseinkbe azon körülmény, miszerint többféle eszközök léteznek még mindig, mellyek védbástyaúl szolgálhatnak a' szláv-muszka nagyszerű terjeszkedések további haladásának ellenében.

Illy eszköznek tekintetett majdnem kétszázad óta Lengyel országnak önállása. Európai nyugoti államai belátták, miszerint az éjszaki hatalom Rajna és Duna felé való

terjeszkedését semmisen lenne képes annyira feltartani, mint egy előtte álló lengyel állam, mely szabadságát szereti, és a' mellyen keresztül az éjszaki óriás nem folytathatná foglaltsait. Belátták azt, hogy a' lengyel nemzet nyugot Európának valódi élő bástyája a' barbár asiai elem rohama ellenében. Ez volt a' francia kül politikának a' 17-dik és 18-dik században vezérelve. Ennek folytán állt a' lengyel állammal szoros szövetségben; és ugyan azon okból védte azt és istápolta bajaiban és veszélyeiben. Illy szellemben működött XIV. Lajos.

Ezen politika azonban háttérbe szorítatott, és Lengyel ország feldaraboltatok. Az eredmény nagyon is igazolja a' régi francia politikának üdvös voltát. Mert látjuk, mikép lengyel ország megszűnte után mindinkább terjed Európa közepén Pélervárnak befolyása a' nyugoti szlávok beolvasztása, és hü ragaszkodása által; és ugyan így terjed Német ország feletti hatalma is. Innen van, mikép lengyel ország önállásának vissza állítása igen sokaknál kedves eszme, mellynek valósítására több ízben komolyan gondoltak a' legközelebb érdeklett államok kormányai is.

Az osztrák birodalom, német ország keleti részével látszatik most hivatottnak lenni a' felforgatott lengyel állam helyének kipótlására. Azt is úgy tekintették a' nyugoti államok, szilárd, erőteljes állásában, mint biztosítékot az éjszaki hatalom további terjeszkedésének ellenében. De hogy e' célra milly irányt kellessék külpolitikájában követnie, és milly helyet foglalnia az európai állam-szerkezetben, nemidé tartozik.

Európának éjszaki államai is kitűnő figyelmet érdemlenek. A' szláv-muszka terjeszkedés idáig terjed, hol a' muszka czár erős pontokat tart kezei között. Azon erő hát, mellyet az ottani államok kifejthetnének, és a' mellyet kivált a' szabadságra és értelmiségre kellene fektetni; valamint az állam szerkezet is, hathatós ellensúlyul szolgálhatna az éjszaki autocratia ellenében.

De jelenleg talán legtöbb erőt 's legnagyobb segílyt

találhatni a' keleti viszonyok rendezésében. Keletnek összes politikai helyzete lényeges átalakítást igényel, mert jelenlegi alakjában a' legkedvezőbb alkalmul szolgál a' szláv-muszka befolyás és hatalom terjesztésére.

Itt e' tárgynál, mely keletnek reorganizálását illetné, több igen érdekes és lényeges kérdések jönnek elő. Illyenek különösen az asiai és afrikai viszonyokat mellőzve: az aldu-nái fejedelemségek új constituálása; a' porta alatti tartományok szerkezete; ezzel összefüggésben a' török birodalomnak status-quoja, Görög ország és a' Szerb fejedelemségnek állami rendezése és alakítása- Konstantinápoly és a' Dardanel-lák birtoka; a' duna torkolat és fekete tenger vidékének biztosabb állása.

Ezen kérdések a' legszorosb összeköttetésben vannak a' kelet feletti hatalom jövőjével, mely attól függ, mikép fognak szerkesztetni a' keleti tartományok, úgy-e hogy nyugoti Európában találják fel a' nehézkedés központját, vagy úgy, hogy éjszak kizárólagos befolyása alá jutandnak.

Ezen keleti részeknek fenlétező viszonyaik is nagy érdekekkel és fontossággal bírnak az európai diplomacia előtt, miért is minden oda vonatkozó tárgy közös befolyás és egyezkedés folytán intéztetik el. De sokkal nagyobb érdekekkel bír azoknak jövője. Úgy látszik, az európai diplomacia bekezdí látni, mikép kelet jelen alakjában előbb utóbb Pétervár birtokába kerülne; azért nagyon elterjedt már azon vélemény, hogy keletnek viszonyait gyökeresen át kell alakítani.

Azonban, bármilly fontossággal bírjanak is mind ezen kérdések a' szláv-muszka terjeszkedések irányában, azokat jelenleg mellőzni kénytelenítetem. Nem akarom most e' sorokban azt vizsgálni, mit kellessék tenni éjszakon és Európa közepén . hogy nyugoton az itteni szlávok rokonszenve mellett az éjszaki hatalom tovább ne haladhasson, s birodalmát Rajna, és Duna partjáig ki ne terjeszthesse. Nem azt is, mikép kellessék rendezni keletnek viszonyait, a' Duna torkolatot, szerb és görög népségeket és a' porta európai tartományait; hogy átalakított állam-szerkezetükben nyugot Európa

biztosítékot találhasson a' pétervári hatalomnak kelet uralma utáni törekvései ellenében. –

Most ez alkalommal egyedül csak a' magyar elem fontosságáról kívánok némelly figyelmeztetéseket közleni – mellynek a' keleti viszonyok irányában még mi önmagunk sem talajdonítottunk eddig elegendő érdekességet.

Most csak azt akarom kifejtteni, mikép: a' magyar elemnek fentartása és kifejtése igen hathatós eszközt nyújthat arra, hogy Európa felől azon veszély, mellyel azt a' szláv hatalom túlnyomósága fenyegeti, elháríthatassék.

Megakarom magyarázni, miszerint a' magyar hazában és népben oly szellemi és anyagi kellékek rejlenek, mellyeknél fogva tökéletesen képes közre munkálni azon bajok elhárítására, mellyek okvetlenül bekövetkeznek, ha az éjszaki szláv hatalom, főkép a' délkeleti rokon elemekre támaszkodva még tovább terjeszkedhetnek.

Kiakarom fejteni a' magyar elemnek azon kellékeit, mellyeknél fogva az majd minden egyéb politikai intézkedések között legnagyobb biztosítékot nyújthat a' szláv-muszka nagyravágyások ellenében.

Világossá akarom tenni azt, miszerint, ha Európa el akarja magától háritani azon veszélyt, mellyet el nem kerülhetne, ha a' szláv-muszka elem keletet és vele Konstantinápolyt 's a' Dardanellákat hatalmába kerítené, és ez úton az éjszaki óriás egész Európa felett túlnyomó súlyt szerezne magának; akkor elkerülhetlen szükséges, hogy a' magyar elem fentartassék.

A' magyar elem bír mind azzal, mi arra kívántatik, hogy a' szláv-muszka terjeszkedések elé védbástya gyanánt szolgálhasson. Ha ezen védbástyára szüksége van az európai polgárisodásnak, műveltségnek, és szabadság intézeteinek, hogy az éjszokról közalgő sötétséget és békókat elkerülhessék; akkor szükségjök leend arra is, hogy azon békók és sötétség fel tartására egy erős, szilárd magyar nemzetiség létezzék.

Ezen ügy minket magyarokat, kik hazánkat 's nemzetünk jövőjét forrón szeretjük, legközelebb érdekel ugyan;

de ne higyjük hogy Európa nyugoti népeinek sokkal kevésbé fontos érdekeik lennének ahhoz kapcsolva.

Az éjszaki megtámadás legközelebb ő ellenük fog intézteni; valamint igen hosszas idők óta leginkább a' francia és angol hatalmak ellen működnek a' pétervári cabinetnek messze ágazó tervei. Ezen tervek kivitelében t. i. egy túlnyomó hatalom megalapításában, különösen és előzőleg pedig kelet birtokának megszerzésében az éjszaki hatalomnak akadályul leginkább csak a' nyugoti államok szolgálnak. Természetes tehát, hogy ellenük intéztesse a' további műtételek, nagy Péter és Katalin ősi hagyományainak valószínűsítésére. Ki veszthetne többet, mint nyugotnak nemzetei, ha a' szláv-muszka törekvések keleten céljukat elérnék?

A' szláv elem terjeszkedése egész Európa jövőjét fenyegeti; veszélyt hozhat annak minden eddigi szellemi és anyagi nyereségeire, haladására, és vagyonságára. Az azt akadályozható magyar elemnek fentartása tehát nem csak saját élet kérdésünk, hanem egész Európának, és jövőjének közös ügye.

Illy szempontból fogjuk vizsgálni mindenek előtt, milly kellékeket foglal magában a' magyar nemzetiség arra, hogy a' szláv-muszka erők további terjeszkedésének, és az éjszaki óriás túl hatalom utáni vágyainak akadályul szolgálhasson.

XVIII.

A' magyar elem kellékei a' szláv terjeszkedés fenntartóztatása. Eredetisége. Nemzeti öntudata, ősi emlékei. Szabad érzelmei. Független nemzetisége. Magyar elem beolvasztási kísérletei. Befolyása az idegenekre.

A magyar népfaj mind azon népségek között, mellyek kelet szomszédságában fekszenek, legtöbb 's legkedvezőbb kellékekkel bír az elterjedett szláv törekvések meggátlására.

Illy kelléke különösen az eredetiség. A' magyar elem, bár honnan szármasztassék, és bármilly fajokkal hozassék is rokonságba, jelenleg megüllepedett, és megszilárdult tulajdonaival egészen önálló, eredeti és minden egyebekről egészen elválasztott elemet képez.

Egész Európában sehol sincsenek a' magyar népfajnak rokonai – minden itt létező nemzetiségektől egészen eltért népiséget képez. Önmagában, magányosan áll, mint hegytetőn a' szirt, mellyet századok viharai nem voltak képesek ledönteni.

Mind eredeti önálló elem történeteinek ősi emlékeiben él, mellyek a' nemzetet századokról századokra mint hatalmas és uralkodó nemzetet tüntetik fel. A' magyar, mint sajátos önálló elein nem csak saját állami szerkezettel 's függetlenséggel birt; hanem nagy érdekű befolyást is gyakorlott Európa minden viszonyaira. Magyarország a' legelső államok sorába tartozott, barátsága és szövetségéért versenytetek az idegenek. Békében tanácsa, és akaratja eldöntő erővel birt; hadban katonai ereje és hősisége köz rettegés tárgya volt. Történeteink telvék őseink fényes tetteivel, hatalmával, és uralkodásával.

A' magyar illy öntudat mellett most is hatalomra vágyó, büszke, és uralkodni szerető nemzetet képez. A' szolgáló, lealacsonyító békókat nem tudja eltűrni. A' gyáva, aláren-

delt, hunyászzkodó jellem egészen ismeretlen előtte. Forró érzelmei, és heves véralkata csak a' szabadságért lángol. Bár milly korlátolt volt is állami élete hosszas idő óta, 's bármilly szükkeblű aristocratiai intézetek közt kellé is élnie, a' szabadság érzete még is változatlanul és szilárdul megmaradt kebelében.

Azt hiszem épen egy illy büszke öntudatú, és szabad érzelmű nemzetre van szükség, midőn a' szlávok hatalom terjesztését és csábjait kell megakadályoztatni; 's midőn a' pétervári hatalom zsarnoki önkénye, és szolgálása ellenében bástyát kell emelni. A' hatalom minden csábjai, az önkénynek minden ármányai, és erőszakai megtörnek a' szilárd, szabad nép jellemén, melly a' szolgaságot élnem viselheti.

És a' magyar elemnek eredetisége, önállósága; valamint az ősi emlékekből keletkezett büszke nemzeti jelleme, melly csak a' szabadságért lángol, nem engedhetik meg azt sem, hogy a' magyar elem idegen népfajba beolvasszassék. A' nemzet tulajdonai nem engedik, hogy a' szláv népiség által elnyeessék, mint elnyelettek általa a' muszka birodalomban több független népiségek. És így a' magyar elem szirt-akadályul szolgál a' szláv-muszka terjeszkedő beolvasztása ellenében.

Ezen beolvadás lehetetlenítetik a' magyar elemnek keleti származéka és eredetisége által is. Ez a' szláv 's egyébb más fajokkal legkisebb rokonságban sincs; 's így hiányzik a' legcsekélyebb kapocs is, melly a' magyart a' szláv fajjal öszsze fűzhetné. Nincsen semmi út, semmi lépcső arra eljuthatni.

A' magyar elem önmagában mint keleti önállású faj, mint büszke emlékü, hatalom 's uralomra teremtett népiség tökéletesen mentve van minden beolvasztási, 's elnyeletési kísérletekről, mellyek egyenesen szolgálásra és örök halálra vezetnék.

A' magyar elemnek beolvasztása, megsemmisítése máitöbb ízben megkísértetett. A' bécsi status férfiak hatalmuk gyakorlatánál nevezetes akadályra találtak az önálló, független magyar nemzetségben, 's azért mindig hidegen és ellen-

ségesen tekintettek reája. Egyszersmind oda irányozták terveiket, és intézkedéseiket, hogy a' szoros birodalmi egység létesítését gátoló elem félre tetessék.

Innen származott M.-Teréziának azon törekvése, melylyet a' magyar elem elnémetesítésére fordított a' legfinomabb cselekkel és csábokkal. Ugyan illy czélból működött II. József is, ki egészen német rendszert hozott be az országba. A' közigazgatást, bíraskodást, tanítást, a' nemzeti nyelv kizártával, egészen németlára állította. Számptalan intézkedéseket tett 's újításokat hozott be, csak hogy a' nemzeti szokásokat és ősi erkölcsöket elkorcsosíthassa, és ősi, nemzeti jellemünket vissza tükröző intézeteinket elidegeníthesse, és ismeretlen külföldiekkel váltsa fel.

Mind ezen kísérletek azonban semmi sikert sem eredményeztek. A' magyar elemnek ősi szilárd ereje tántoríthatlanul ellentállt a' behozott idegen elemnek. Állhatatosan és merészen küzdött, és maradt meg nemzetisége, nyelve, és ősi szokásai mellett. A' felsőbb körökben tett ugyan némi haladást az elnémetesedés; de még onnan is roppant lelkesedést, számos áldozatot, és buzgó közremunkálást nyert a' nemzeti ügy. Sokan valának a' bécsi csábok által meg nem tántorodva a' fő aristocrazia kebeléből, kik vezérek valának a' nemzetiség kiküzdésében és fentartásában. A' nemességnek tömege pedig, és a' nép milliói minden intézetek ellenére örökké hűk maradtak ősi jellemükhöz és tulajdonaikhoz, mellyeket nem volt képes elváltoztatni sem a' retentés fenyegetése, sem a' csáboknak bűv-ereje. E' nép annál hőbben kezdé ápolni nemzetiségét, minél komolyabb erőszak és veszélyek fenyegetek annak életéi. Csak ekkor kezdé tisztán belátni, milly kincs, 's milly erő fekszik nemzetiségében; milly sok érdekek vannak hozzája csatolva; és azért azt százszorozoll erővel kezdé ápolni, és terjeszteni.

A' magyar elemet tehát nem lehet felolvasztani és idegenek közé bekebelezni. A' német elem, bármilly művelt is külföldön, semmire sem mehetett ellenében. „S ez által bebizonyult az, miszerint a' német elem épen nem alkalmas arra,

hogy Magyarországon elterjesztessék, és uralkodásra emel-
tessék. Ha tehát szükség, hogy e' földön, keletnek szomszéd-
ságában a' szláv-muszka terjeszkedések gátlására erős és
szilárd nemzetiség állítassék; akkor azon czélt a' német
elemmel soha sem lehetend elérni, mert ez nem levén képes
a' magyart felolvasztani, erőre és túlnyomó befolyásra Ma-
gyarországban nem emelkedhetik.

Ellenben már azért is, hogy a' magyar elem eredeti-
sége és jelleme folytán ellenállni képes az elkorcsosításnak,
igen alkalmas leendő a' szláv roham fentartására, mert ennek
felolvasztásától nem lehet félteni. Sőt nem csak azért lehet
benne köz bizalmat helyheztetni, hanem azért is, mivel a' ma-
gyar elem ön maga képes idegen elemeket magában felolvasz-
tani, és a' vele érintkezésbe jövő népiségeket elidegeníteni.
Láthatja ugyan is mindenikünk azon roppant haladást,
mellyet a' magyarosodás tett e' század harmadik évtizedétől
kezdve a' németek között. A' milly kevésre haladhatott mi
közöttünk a' németesedés; épen olly nagy foglalást tett a' mi
elemünk a' németeknél. Ezrenkint hányták el magoktól német,
idegen szokásaikat's tulajdonaikat; egész városok és vidé-
kek ölték fel a' magyar nemzetiséget. És ez olly szoros kap-
csokat és benső ragaszkodást idézett elő a' magyar és német
elem között, mellyen a' német centralisatióinak kísérletei bi-
zonyosan hajótörést szenvedendnek.

Illy befolyással volt nemzetiségünk és nemzeti jelle-
münk a' szláv népfajokra is. Mind azon gyarmatok, mellyek
Zabolcsban, Szepességen, Békésben, és Pestmegyében kelet-
keztek, jelenleg egészen magyar elemet képeznek. A' felső
vidék hasonlóan nyelvben és érzelemben egészen magyar,
mellyel a' legnagyobb izgatások sem csábíthattak el tőlünk.
Magában horvát-slavon országban is, hol a' szláv propaganda
a' legújabb időkben rendkívüli buzgalommal működött, izga-
tott, és csábított, a' magyar nyelv nagy haladást tön. Ugyan
ezt tapasztalhattuk az alsó szerb vidékeken is.

Míg tehát a' magyar elem, mint önálló keleti faj nincs
és nem lehet kiteve annak, hogy a' szláv, vagy német elembe

beolvasztassák; addig uralkodási büszkeségének, és vágyainak, melyek önállásának eredményei, olly hatása van az idegen elemekre, mikép ezeket egészen elsajátította és bekebelezte. Erre különben az államnak történeti jogai és ezekre fektetett politikai felsőbbsege eltagadhatlan befolyással valának.

Az éjszaki hatalom nagyszerű terjeszkedéseit, melyeket már a' Duna-torkolatig, és fekete tenger déli-partjáig vitt, még tovább akarja kinyújtani. A' népeket pedig szolgaságba és butaságba akarja elfojtani, hogy felettök és általuk Európa felett korlátlan önkényű uralkodásra emelkedhessek. A' szláv propaganda által ezen terveiben nevezetesen elősegéltetik, mert ez a' szláv elemet kiterjeszteni, minden más idegen nemzetiségeket elnyelni, az elsajátított igen elemek által a' szláv fajt mindenek felé emelni törekszik. Ezen így terjesztett és erősített szláv elem pedig az éjszaki hatalom befolyása és rendelkezése alatt áll.

Nehogy ezen szláv-muszka propaganda tovább és tovább haladjon a' népségek és területek elsajátításában, a' magyar elem képes szembe szállani a' szláv törekvésekkel.

Mert vérvé vált szabadság érzeteinél fogva a' szolgaságnak ellensége. Uralkodni szeretvén és századok óta azt mégis szokván, bilincsek ellen mindig kész felkelni és utolsóig küzdeni. És így a' szlávoknak szolgasága és zsarnoksága meg fog törni a' magyar érzelmeken. A' keleti vér alkat, ősi fényes emlékek, és százados intézetei, szokásai, erkölcei a' szabadságot és uralmat annyira sajátjává tették, mikép a' szlávok itt végkép nem boldogulhatnak.

Ezeknél fogva a' magyar elem a' keleten már előre haladott, és további folytatásra irányzott szláv-muszka szolgálai terjeszkedés ellenében erős védbástyát képez. Mint önálló keleti elem nem csak fel nem olvad az idegenekbe, sőt nemzetisége azoknál haladást is tesz.

Ha tehát a' terjedező szláv elem foglalásait és törekvéseit fel kell tartani, a' magyar elem arra elég erős, 's belsejében meggyökeredzett tulajdonokkal és kellékekkel bír.

XIX.

Magyar elem műveltsége. Szellemi felsőbbbsége. Irodalma, napi sajtója, Ezen szellemi felsőbbbség a' szlávok irányában. Befolyás az itt lakó idegenekre.

A magyar elem a' szláv törekvések meghíúsítására, és messzire haladott terjeszkedéseik feltartóztatására műveltségénél és kiképzettségénél fogva is felette alkalmas.

Azt a' történetek minden lapjai, és a' mindennapi életnek adatai eléggé bizonyítják, miszerint minden államban azon nemzetiség nyer felsőbbbséget, és ennél fogva befolyást a' többi népiségekre, melly nemzetiség szellemileg magasbra fejlődött ki.

Illy kifejlődött elem, mint a' villany erő, nemzetiségi lég-körébe vonja be laktársait, és felettök uralkodásra emelkedik, így terjedjen el a' francia nyelv a' frank birodalom minden idegén elemű tartományaiban, sőt a' rajnai vidékeken is, 's különösen Belgiumban.

Az osztrák birodalomban, bár mikép vélekedjenek is elleneink, kik legtöbbsnyire gyűlölségi elfogultsággal ítélnék felölünk a' magyar elem kiképzelt és művelt elemet képez.

Én azt hiszem, a' német elemel nem lehet, 's nem szabad az osztrák birodalom sajátjának tekinteni, mert az Németországhoz tartozik, honnan csak apró és silány töredékekben szivárgott át. Azon német elem, melly az osztrák birodalomban leginkább szétszórva és más elmékkal össze keverve, igen nagy kissebbségnek és szellemi haladásnak felette csekély jeleit adja.

Különben tekintsük nemzeti irodalomunkat, melly mindenütt a' nemzetiség képzettségének, és köz művelődés.

szellemi hátramaradottság vagy emelkedésnek hőmérője gyanánt tekintetik. És csekély áttekintés után is láthatjuk, és meggyőződhetünk a' felől, mennyire, emelkedett és terjedt mind belbecsben mind kül terjedésre nézve a' magyar irodalom három évtized óta.

Maga a' nyelv a' törvényhozás és irodalom fáradhatlan közre munkálása folytán az újabb évtizedekben igen nagy haladást tőn, A' magyar nyelv benső tökélyére nézve az osztrák birodalomnak egynek sem áll utánna. A' csehek, morvák, lengyelek, slovénok, szerbek nem csak nem képesek mind eddig szérszórt ágaikat egyesíteni, es így egy terjedt nagy nyelvvé alakítani; sőt külön véve bármelyiket is, azt fogjuk találni, hogy egyik sem tökéletesült még annyira, mint a' magyar nyelv.

Innen van, mikép Magyar országban közigazgatási, hivatalos nyelvnek nem lehetett mást behozni, mint egyedül csak a' magyart, Mert illy műveltséggel és képzettséggel egyike sem bír. Legnagyobb számmal kerültek ki a' magyar elemből status férfiak, tudományos fők, és törvényhozók is. Hason számú tehetségeket és nevezetességeket egy itteni nép-faj sem volt képes előmutatni. Azért is ezen elem díszlett nem csak a' belföldi igazgatás legfőbb helyein, hanem a' bécsi központi kormányzéseknel, sőt a' külföldi diplomatai testületeknél is.

Tétettek és tétetnek ugyan különböző időkben kísérletek az idegen nyelvekkel és hivatalnokokkal is, hogy azokat Magyarországon behozzák. De még mind eddig megghiúsultak ezen kísérletek; és viszonyainkat, elemünk felsőbbtségét, szellemi túlnyomóságát tekintve, alig gondolhatunk arra lehetőséget, hogy azokkal valaha célzt érhessenek. Magánál a' kivitelnél, a' gyakorlatnál fognak megbukni minden illy féle tervek.

Ezen felsőbbség eredménye volt aztán az, hogy a' magyar elem egészen uralkodó lett magyar országban. Ennek lehet csak tulajdonítani, mikép az idegen eleinek mindig jobban és jobban olvadtak fel a' magyar nemzetiségbe. Míg az

idegen elem bent évenként fogyott és kissebbedett; addig a' magyarosodás napról napra tágasabb kört nyert.

Azon elv, miszerint minden honban a' műveltebb nyelv, és kiképzettebb népiség válik uralkodóvá társai felett, teljesedett valódilag hazánkban is; mert itt valóban általános többséget vivott ki magának minden akadályok daczára a' magyar nemzetiség.

A' művelt szellemnek elkerülhetlen befolyása van a' lelkületekre, mellyet feltartani, akadályozni nem lehet. Nehézségekkel, ellenzésekkel lehet elárasztani, de ezek a' magasb szellemet, és az erőteljes nyelv jellemét meg nem törhetik. Minden akadályok csak arra szolgálhatnak, hogy a' haladás, és kifejlődés annál buzgóbb és hatályosabb legyen.

A' magyar nyelv szelleme és jelleme kétségkívül nagy hatással kellett hogy lett legyen az idegen itt lakó népfajokra; különben nem lehetne megérteni azon, mi reánk igen hízelgő körülményt, miszerint újabb években az idegenek közt a' magyarosodás roppant sebességgel és terjedelemmel haladott. Csak az olly szellemi erő és ennek befolyása mellett volt az lehető, miszerint azoknak, kik honunkban letelepedtek, legnagyobb száma sebesen tulajdonává telte nemzetiségünket, az új nemzedéket pedig egészen nemzetivé képezették ki. – Innen magyarázható meg nagy részt azon körülmény is, miszerint a' bejött idegenek közül igen kevesen dicsekedtek idegen nemzetiségjökkel; majdnem általában honiaknak, valódi magyaroknak válván be magokat.

Ezen haladást és nemzetiségi terjeszkedést hazánkban egy népfaj sem mutathatta elő. Itt egygyik sem tett szellemi foglalásokat, mert olly túlnyomó műveltséggel, melly vonzó erővel bírhatott volna, mint a' magyar, egyik sem dicsekedhetett. Önállásra szellemi erejük, és képzettségük csekélysége miatt nem emelkedhettek; 's azért nem hogy uralkodóvá nem váltak, 's nem is válhattak, sőt inkább a' magyar nemzetiségbe olvadtak fel, mi szellemi alárendeltségre mutat.

Mind ezen kellékek és tulajdonok pedig eléggé kimu-

tajtják, miszerint a' szláv elem terjeszkedésének feltartására legképeesebb és legalkalmasabb a' magyar nemzetiség.

Mert arra, hogy a' szláv elem tovább ne terjedjen, hogy propaganda működései gátoltassanak, hogy a' muszka beolvasztási merények akadályra és erős gátra találjanak, egy olly nemzetiség szükségelletik, melly műveltségénél fogva önálló, és így többi társai fölött uralkodó.

Illy önállással és szellemi felsőbbiséggel bír kelet tőszomszédságában nemzeti nyelvünk, melly egyedül volt képes itt e' vidéken olly befolyást gyakorolni az idegen népfajokra, miszerint azok nagy részint beolvasztattak nemzetiségünkbe.

Illy műveltséggel és önállással bíró nemzetiség a' sokkal alantabb álló szláv elemnek nem hódolhat. Annak részére foglalás tárgya nem lehet. Mert illy nemzetiséget, mint a' magyar, melly annyira kifejtette magát, melly a' felsőbb műveltség körében is magas fokra emelkedett, melly olly nagyon kiterjeszkedett, mikép az idegenek is elfogadák – szóval ennyire haladott és kifejlődött nemzetiséget megsemmisíteni, kiirtani többé nem lehet – bár milly tervekhez nyúljanak is különbféle elleneink – 's bármilly centralisatiót akarjanak is behozni. Pedig illy megsemmisülés kívántatnék arra, hogy a' szlávok czéljaikat elérhessék.

Öntudatánál és szellemiségénél fogva a' magyar elem bár milly helyzetbe szoritassék is, vég küzdelemre is kész annak idegen lánczai ellen. Illy műveltségben, és szellemi felsőbbiségben, és képzettségben rendkívüli nagy akadályt talál minden szláv terjeszkedés.

A' szláv elem elnyeléssel fenyegeti magát az osztrák birodalmat is. És ezen szlávoknak alig van némi irodalmuk; nyelvök felsőbb képzettség nélküli; szellemi termékeik igen kevesek és csekély értékűek; és azonfelül a' nyelv fajok fellette sok felé vannak elágazva minden egység nélkül. És maga a' szláv nép a' műveltségben, szellemiségben még igen hátra vaji. A' magyar elemmel az versenybe semmi tekintetben sem léphet.

Lehel-e illy fél barbár népiségnek tályomó uralkodásra józanul számítani? Valóban csak a' legszerencsétlenebb események, leggyalázatosabb tunyaság, és könnyelműség mellett lehetne az olly uralom kivihető. Lehetne-e Európa messze haladott szellemiségének és felvilágosodott lelkületének csak legparányibb kedvezést is reményleni olly műveletlen elem hatalmától'?

A' magyar elem műveltségénél és kifejlődött szellemiségénél fogva képes a' szláv-muszka törekvéseknek ellent állni – de közremunkálás nélkül soha sem.

Annyi azonban bizonyos, mikép az osztrák birodalomban, ha a' szláv elem megakarná kezdeni az éjszaki tervek létesítését, ellenében műveltség, és szellemi önállás szempontjából is egy idegen elem sem állíthat ki annyi erőt és ellenállást, mint a' magyar műveltség és polgárisodás.

A' szlávok muszkákkalali viszonyuknál fogva a' szellemi életnek és művelődésnek biztos jövőt nem ígérhetnek. A' magyar elem pedig szellemi felsőbbségénél fogva kelet határain egyedüli képviselője a' művelt haladásnak – mit a' magyar határokon túl illy fokon sehohsem találhatni. És így annál fontosabb szerepre bír képességgel a' művelt magyar elem – midőn a' szláv terjeszkedések elébe állítatik.

XX.

Német elem az osztrák birodalomban, fránya nyugot felé. Szétszórottsága. Nemzetiségének elmagyarosodása, Védereje. Honszeretet és nemzeti önérzet hiánya. Csekély népszáma, önállás nélkülisége.

Az osztrák birodalomban három jelentékenyebb népiség lakik, magyar, német és szláv; az olaszt nem hozom fel, mert kelettől messzire esik. Ha azon kérdést tesszük, itt keletnek tőszomszédságában melyik azon népség, melyre legtöbbet és legbiztosabban lehessen számítani minden lehető veszélyek ellenében; akkor a' szlávokra legkevesebbé hivatkozhatunk, mert épen ők azok, kiknek rokonszenvére, és közremunkálására legtöbbet számít a' pétervári hatalom. Ők azok, kiknek segélyével az a' keleti jelen status-quot felforgatni és ott magának legfőbb uralmat szerezni törekszik.

Azonban nem lehet a' német elemre sem számítani. Ez műveltebb ugyan, valamint a' német nyelv is tökéletesebb a' magyarnál. De ezen szellemi felsőbbség, ezen magasra haladott műveltség, mellyel a' németek bírnak, nem az osztrák birodalomé, hanem német országnak tulajdona. Az osztrák német tartományok már is félig meddig a' német birodalomnak tagjai; 's azért érdekeik, jövőjük, és törekvéseik is nyugot felé néznek. A' leg életbe vágóbb válasz falak, az ipar és kereskedés közlekedési gátjai nem sokára lefognak hullani az osztrák és német államok között. így a' legelső és legfőbb érdekek állal fognak némethon felé vonzatni; ha politikai kapcsok nem lesznek is, megleend az anyagi egység, melly az életre, hajlamokra, és irányra, mellyet cselekedeteink követnek, legnagyobb befolyást szokott gyakorlani. Nyugot fogja elnyelni az osztrák német részeknek

minden mozgalmait, törekvéseit és vonzalmait. De bent keletfelé, azon a' részeken mellyek a' szláv tűzpont körébe esnek, nem létezik a' német elemnek semmi befolyása, semmi felsőbbsege. Azon kiképzett műveltség, mellyel a' német elem nyugoton bír, megszűnt uralkodó és túlnyomó lenni kelet határain.

Azt pedig nem lehet, s nem szabad felednünk, mikép a' szláv-muszka törekvések leginkább keleten és a' kelettel határos Magyarországi részeken központosulnak. Ezen vidéket fenyegeti a' szláv hatalom legközelebb. Azért olly védfalra van szükség, melly itt a' közelben emeltessék. Ezt pedig csak a' magyar elem állíthatja elő.

A' német elem azonfelül annyira szétvan szórva Magyar országban, mikép olly tömeg egységet, és testületet, melly nagyobb erő kifejtésre lenne képes, legkevesebbé sem állíthat elő. Illy egység nélkül pedig védelmet, vagy ellenállást nem lehet kifejteni. Az elemek, mellyekből a' német népség áll, széthányatva levén, elvesztik erejüket, mielőtt a' vész tűz-pontjához érhetnének. És bármilly műveltséggel birjanak is illy egygyes elemek, felsőbbseget és befolyást még sem gyakorolhatnak a' szlávoknak magas tervekre törekvő erős tömegére. Olly szellemi hatást, melly vonzón, és parancsoljon, melly tudton kívül is benyomuljon a' kedélyekbe, és ott uralkodó érzelmeket gerjessen fel, csak a' megszilárdult művelt néptömeg teremthet.

Ezen kívül a' német elem szétszórakozottságában saját nemzetiségét nagyobb részt már elvesztette; ősi szokásait és erkölcsait újakkal cserélte fel, a' magyar elem szokásaival és nemzetiségével. Legújabb időkben kivált igen messzire haladott valamint a' lengyel elem elorosztítása, úgy a' németnek elmagyarosítása is. –

És tekintsük a' német elemnek népszámát. Ez maga képes arról meggyőzni bárkit, miszerint ezen elem, ha nem lenne is úgy szétszórva, és nemzetiségéből kivetkőzve, inég sem lenne elegendő védbástyát képezni a' nagy szláv áradat ellenében. És kiválólag kelet szomszédságában olly csekély

számmal bírnak, mellynek legkevesebb hálása sem lehet az idegen elemekre, mellyek közt végkép elvesznek. Itt tekintetbe sem jöhet a' német népszám, annál kevesebbé lehetne neki olly szellemi befolyást és hatályteli felsőbbiséget tulajdonítani, melly a' rohamot fentartani, vagy más irányba vezetni elegendő lehetne.

És ezen tény, miszerint szétszórt és kis számú népszámmot képez kelet felé a' német elem, önkényt következteti azt is, miszerint hiányzanak mind azon képességei és erői is, mellyek a' népszám nagyságában foglaltatnak. így különösen nem képes elegendő és nevezetes!) hadi erőt kifejteni, melly a' keleti vidék biztosítására, megvédésére elegendő lehetne. Az osztrák német katonaság igen kis számú, a' többi népelemek katonai számképességéhez képest igen alárendelt helyet foglal el. Sőt nem csak számra, hanem benső erőre, hadi tulajdonokra nézve is a' leggyöngébbek a' német katonák. Nem tagadhatni, hogy képzettségük és gyakorlottságuk ne lenne; de azon testi és lelki kellékekkel, mellyek a' csaták sikerét idézik elő, a' többi népfajokhoz hason fokon nincsenek ellátva. Nem bírják sem azon rendíthetetlen kitartóságot, melly a' golyók özöne előtt meg nem mozdul és vissza nem hátrál, mint a' szláv népfajok; sem azon vakmerő bátorságot és lángoló harc tüzet, melly a' magyar katonának tulajdona. A' magyar és szláv katonák különösen felül múlják a' németeket, mit az eddigi hadjáratok eseményei eléggé igazolnak.

Még egy igen szükséges kellék hiányzik a' német elemnél. Azon kellék, melly kitartó küzdésre hevít, megveti a' veszélyeket, és önfeláldozásra vezet. És ez azon lelkesedés, mellyet a' haza szeretet önt belénk. Bírhatnak-e azzal az itteni németek, kik félig idegenek, kiket e' föld ősi emlékei nem hevítenek? ök haza és szabad nemzet fogalmával nem bírnak – hacsak a' magyar haza fiainak nem avatják fel magokat, de mint ilyenek megszűnendnek németek lenni. Mint németek tehát itt e' földön, kelet határain nem hevülhetnek lángoló honszeretetre, mellyért a' veszélyeket, és halált is megvessék. Pedig illy lelkesültség kell, hogy e' föld a' szláv-

muszka foglalásoktól megmentessék, és biztosítsák. Kinek is lehetne e' földön olly kitartó küzdelmi vágya, és önfeláldozási készsége, mint a' magyarnak, ki előtt e' föld szent hely, melly őseinek árnyait, és fényes nagyságának örökké zöldellő emlényeit rejti magában. Ki érezhetné más e' földhöz olly lángoló honszeretetet, melly azt utolsóig védni kész legyen?

Mindezeket össze vonva; miután a' német elem csekély népszámot képez, és ez részint szót van szórva, részint a' magyar elembe felolvadott; a' többi német részek pedig nyugot felé hajlanak, ott találván fel érdekeiket és céljaikat. Miután igen csekély és gyöngé hadi erőt képesek kifejteni, és olly önállással 's egységgel pedig épen nem dicsekedhetnek melly szellemi felsőbbiséget és befolyást gyakorolhatna; de miután elegendő honszeretettel sem karolhatják fel e' földet, melly előttük idegen – természetesen következik, miszerint nem elég erősek arra, hogy kelet határain a' szláv muszka terjeszkedések feltartására és gátlására véd 's támasz falat állíthatnának magokból.

XXI.

Képes-e a' magyar elem a' szláv-muszka terjeszkedéseket feltartóztatni? Erkölcsi kellékei és tulajdonai. Mit tett a' magyar nemzet a' török rohamai ellen? Milly jótéteményben részelteté Európát? Népszáma és földterülete. Katonai jelleme, képessége, honvédelmi ereje, harczy tulajdonai, és hősi vitézsége.

Arról van szó: képes-e a' magyar elem arra, mikép azon vihart melly keleten, a' porta ingerült, elcsábított 's felizgatott népségei között készül, hogy egész keletet, 's tán a' szomszéd vidékeket is egészen elborítsa, feltartóztathassa; képes-e a' szláv-muszka terjeszkedéseknek és hatalom utáni törekvéseknek ellent állani?

Ezen kérdésnél fel kell tennünk, miszerint a' magyar elemet nem képzeljük elszigetelt, elkülönzött helyzetben, hol egészen magára hagyatva kellene küzdenie az éjszaki roham ellenében. A' magyar elem önmagában is képes sok erőt kifejteni, képes működni, a' mint felsőbbbségi befolyása és nemzetiségi elletállása által folyvást működik is a' szláv terjeszkedések feltartására. De azon érdekek mellyek keleten rejlenek, a' nyugoti államokat nem kevesebbé érdeklik, sőt jelen nagyságukat, szabadságjokat, és gazdaságjogokat tekintve, ők vannak legjobban érdekelve. Azt tehát fel kell tenni, miszerint a' nyugoti államok keleten mindent megtesznek a' szláv-muszka törekvések ellenében, mellyek legfőbb érdekeiket fenyegetik.

Így, illy közremunkálásra a' magyar elemben igen sok képesség található. Szellemi és erkölcsi kellékei a' szláv roham fentartóztatására igen magos fokon állanak. Önálló nemzetisége és szabadságszerette feltartóztat minden beolvasz-

tási és foglalási kísérletet. Múltjának fényes emlékei, melyek jelenét is büszkévé teszik, olly érzelmeket táplálnak a' magyar keblekben, mellyek lehetetlenné teszik, hogy a' szláv szolgájává, alárendeltjévé törpülhessen. Azon veszély, melly a' szláv-muszka foglalás által vallásának szabadságát és nyelvének uralmát fenyegetné, kitartó szilárd működésre hevíti, és buzgalmát ernyedhetlenné teszi. A' szláv-muszka elemben mindig ellenségét tekintendi, ki nemzeti életét, ősi szokásait, százados erkölceit akarja sírba temetni. És ezen érzelmek erőssé, elhatározottá teendik minden veszély megvetésére.

De nem csak erkölcsi képesség rejlik a' magyar elemben arra, hogy elősegélje a' szláv terjeszkedések megtörését, hanem anyagi erővel is elvan arra látva.

Mit képes e' tekintetben, a hadi erőre és védelemre nézve tenni a' magyar elem, mutatják a' történet lapjai. Egy több századokból álló hosszas és viharteljes időfolyam alatt volt alkalma egész Európa előtt bebizonyítani hadi képességét. Ezen felejthetetlen időszak telve folytonos viharokkal, örökös küzdelmekkel feltárta a' magyar elem erejét, és háttartalan lelkesedését.

Három századig volt a' magyar elem védbástyája Európának az oszmanok beljebb és beljebb nyomuló rohama ellen; azon oszmanok ellen, kiket egy másik barbár hatalom most ősi lak helyükre, Ázsiába akarna vissza üzni, hogy helyében a' keleti hatalmat saját kezei közé ragadhassa.

Ha szabad a' történeteknek önérzetet gerjeszteni, mi magyarok mindig büszkeséggel emlékezhetünk a' XV. és reá következő két századra, mert ezekben a' közsabadság és polgárisodás érdekében egész Európának meghálálhatlan szolgálatoakat tettek őseink.

Vájjon mi lett volna Európából, milly jövőre lett volna kárhoztatva, ha a' törökök a' mint elfoglalák Konstantinápolyt, úgy holdas zászlaikat Bécsben és majdan Rómában is felütötték volna? Vájjon olly alakot mutatna-e államszerkezete, millyennel jelenleg bír? Vájjon megközelítené-e, mint

most az állami egyensúly a' józanságot, és népjogok biztosítását?

Vájjon ama barbár néptömeg eláradtával nem vettett volna-e egy pár századdal hátrább a' *reformatio* és *könyvnyomtatás*, mellyek a' jelen európai felvilágosodás és haladás lényeges alapjait képezik? Mennyivel hátrább maradt volna tehát azon esetben a' szellemi kifejlődés, a' tudományok előmenete, a' művészet virágzása. Milly szellemi terjedés, melly megközelíti a' halált; milly sötétség az érzelmiségben és vallásban; 's milly szolgálai, szabadság nélküli helyzet jutott volna sorsul a' most művelt és jobbára szabad, felvilágosult európai népek számára. Szellemi és anyagi állapotunk, politikai helyzetünk megközelítené most a' török állam helyzetét, – pedig nem maga ezen helyzet, hanem annak már közele is síri csendet és terjedést foglal magában.

Nem is lett volna csuda. A' barbár erők elterjedtek, és olly tért 's politikai befolyást nyertek volna, mikép szabad önkényt gyakorolhatának a' legtöbb népek élete és sorsa felett. Ezen vad terjeszkedés nagyobb és hatalmasabb lett volna, mintsem hogy a' vallás, tudományok, művészet és az egész szellemi élet szabadon és olly fönségben fejlődhetett volna ki, a' mint azt az osmanok európai rohamai alatt olasz, frank, és német földön láttuk előhaladni.

Ezen barbár erő, Német- és Olaszország több vidékeit bírva, olly nyomasztó hatással és kényszerítő befolyással lett volna mind azoknak, mind Franciaországnak életére, mikép bennök egyhamar a' nemzeti vagyonosodás és alkotmányos kifejlődés meg nem honosulhattak volna.

Ha így előhaladhata a' török uralom, nyugott Európa népeinek épen úgy kellett volna folytonosan, napról napra hadi lábón, harczkészen állani, mint álltak őseink. És ezen készültekre, ezen folytonos harczokra mellyek náluk is napi foglalkozássá váltak volna, olly sok időt, erőt kellett volna fordítaniok, mint fordítottak őseink, hogy a' nemzeti élet és szellemiség, vagyonosság, ipar- és művészet kifejtésére sem idejök, sem tehetségük nem maradhata.

Mire mehetek volna pedig azon államok, városok és tartományok, mellyek ellettek volna foglalva, és a' török vasiga, minden szellemi életet elfojtó barbár uralom alatt görnyedeztek volna, mint más fél századig görnyedezett hazánk, 's elnyomatott nemzetünk. Állna-e Bécs jelenleg úgy mint most áll? És azon iga alatt fejlődhetett volna-e ki Németország oda, hol most büszkeséggel nézi le elmaradott művelődésünket, és elnyomott szellemi életünket?

Ezen igától, melly halált hoz mind az anyagi, mind a' szellemi életre; és mind azon roppant veszélyektől, harczoktól, idő és ember áldozatoktól a' magyar nemzet mentette meg Európát, őseink vállai és melleikkel tartva fel az oszomanok rohamát századokig. Csupán őseinknek kell köszönni, hogy az oszomanok el nem árasztva Európát hódításaikkal, ott a' tudományok, művészet és alkotmányosság, népjogok szabad tért 's időt nyerhettek a' kifejlődésre. Mert őseink századokig küzdöttek ellenük, és véreztek ezrenként Várnánál. Mohácsnál, Nándor-Fehérvárnál, Rigó- és Kenyérmezőkön, – később pedig a' szolgaság ideje alatt bent a' honban folytonos vidéki, apró-csatázásokban áldozták vérüket és életüket, hogy ez alatt Európa a' békét és nyugalmat élvezhesse. Ezen elkeseredett, szabadság és nemzetiségért folyó harczok alatt, mellyek századokig tartottak, a' mi nemzetünk elfoglalva fegyverek és harczok által, mindenben hátra maradt; elkelte hanyagolnia a' szellemi életet, sőt nemzetiségét is, nemzeti gazdaszatának pedig végkép el kellé pusztitnia, népének kifogynia és elszegényülnie; – míg ugyan azon harczaink alatt a' többi európaiak ágyúink és paizsaink védelménél a' béke malasztjait élvezek, és kifejtették mind szellemi, mind gazdaszati erejüket.

A' magyar nemzet tehát bebizonyította három százados élete folyamával, mikép képes levén a' török ellen Európának védbáslója lenni több századokig, olly erőt foglal magában, melly képes jelenleg is segéd és védfalul szolgálni a' szláv-muszka roham ellenében. Bebizonyította azt is, hogy nyűgöt

Európának elkerületlen szüksége volt reá, ha végső hatatlátnak nem akart volna indulni.

És egy illy erődús népiséget képes lenne Európa magára hagyni, hogy elveszen, és a' szláv törekvések áldozatja legyen? Valljon nem érzéné-e Európa a' hálátlanság legfeketébb bűnét, elveszni hagyván egy olly nemzetet, melly századokig életét és vérért áldozta, hogy Európa a' törököktől megmentve békében maradhasson?

Vagy ha már a' hála, becsülete minden más nemesebb érzelmek egészen kihaltak jelen korunkban a' nemzetek életéből, nem látják-e a' nyugoti nemzetek saját érdekeik által arra kényszerítve magukat, hogy biztosítsanak, és fentartsanak egy olly népiséget, melly már egykor képes volt őket megmenteni a' barbár népcordáktól, melly tehát jelenleg is képes leend helyzete, és nemzeti elemei által segélyt nyújtani nem ugyan keleti, hanem az északi, – és keletről fenyegető barbárok ellenében?

Nem látják be különösen nyugotnak német népségei, és mindenek felett az osztrák birodalom német eleme azt, mikép ön magokban alig lehetnek képesek arra, hogy az elterjedett szláv elem felfalásától megmenthessék életüket? Nem ismerik el, miszerint jövőjük csak úgy lehet, és állami biztosságra csak úgy számíthatnak, ha az annyi sok természeti erővel és tehetséggel bíró magyarral szövetkeznek? A' német elem eldobva magától a' magyar szövetséget, eldobja egyetlen élettársát, ki őt a' szláv roham veszélyeitől megmenthetné. Midőn a' német elem a' magyar nemzetiség elfojtásán és a' magyar elem fogyasztásán, 's tán kiölésén is dolgozik, akkor egyenesen ön halálán és eltemetésén dolgozik, mert a' magyar nélkül sokkal gyöngébb leend, főkép tekintve a' keleti és szomszédságának viszonyait, minthogy ön magában más sorsra számíthatna, a' szláv áradat ellenében, mint egyedül csak halála. Gondolják meg jól ezt azon német statusférfiak, kik minden áron kiirtani akarnák a' magyar nemzetiséget. Ebben ők kiirtanák természetes szövetségüket, kinek, mint nekik, legszentebb érdekei van-

nak, hogy a' szláv elem rohama ellenében felálljon; körtanák azon hű szövetségesüket, ki nemzetüket, vagy hazájokat a' török barbár foglalásai ellen már egyszer megmentette. Ha ezen statusférfiak érdekei azt kívánják, hogy a' német elem fentartassék, és a' szláv elemnek túlnyomó uralomra való emelkedése meggátoltassák: úgy ne bántsák az erős, független, szabad érzelmű magyar elemet, mert ezt eltemetve, eltemetik ön érdekeiket is. Mind azon kísérletek, és törekvések, mellyek a' magyar nemzetiség elnyomására, elölésére fordítatnak, egyedül csak a' szláv-muszka érdekekben történnek. Mert minden tér, minden állomás, melly attól elvétetik, egyedül csak a' szláv elem nyeresége leend. Ezt természetessé teszi az, mikép e' vidéken sokkal túlnyomóbb erővel bír a' szláv elem, minthogy azzal versenybe léphetne a' német elem; ez tehát az elől mit sem foglalhatt el. Termézetessé teszi azt a' magyar elem közelében levő dél-keleti szlávok túlnyomó befolyása is. És végre minden veszteségben, mellyet a' magyar elemnek okoznak, egy egy segélyt vesztenek, melly a' szlávok terjeszkedései ellenében a' némettel erélyesen közremunkálhatna. Az osztrák birodalom már is közel áll ahhoz, hogy szláv birodalommá alakíttassék; olly nagy már a' szláv elem terjeszkedése, hatalma és éjszaki protectiója. De ha még a' magyar elem, itt egyedüli ügy és élet társa is kürtatik, akkor kétségkívül az, mikép szláv uralom alá kerül e n d. Ez leend azon út, melly a' szláv-muszka hatalmat Rajnáig fogja kiterjeszteni. Úgy látszik a' magyar elemnek számos ellenei illy éjszaki érdekekből indulnak ki akkor midőn kelet szomszédságában a' magyar elemet gyöngíteni törekcszenek, mert ez kizárólagos út a' szláv befolyás és terjeszkedés emelésére. A' német elemnek múltakban a' török ellen, jelenben a' szlávok ellen egyedüli védbástyája csak a' magyar nemzetiség lehet, mert itt más nem létezik. De ha a' szláv uralom kívánatos, ha ez valami kecsesgető jövőt ígér el-leneinknek, akkor igen czélszerű politikát követnek, mert az bizonyosan szláv uralomra vezet.

Nem hivatkozunk hálára, hogy az európaiak viszonozzák jelenleg azt, mit érettek őseink tettek, Hanem hivatkozunk saját hasznukra, legközelebbi érdekeikre és jövőjükre, mely nagyon is veszélyeztetik az által, hogy a' szláv elemekre támaszkodva, a pétervári hatalom keleten mindinkább közelebb jut azon uralomhoz, mellyel Konstantinápolyban akar felállítani. Ezen veszélylyel fenyegetett keletnek határszélein, egy vitéz, hős és mindenre kész nemzet áll, melly kelet irányában egyszer már megmenté Európát, és a' melly nemzet jelenleg is képes elősegélni a' keletről közelgő viharokat. Nem igénylik érdekeik azt, hogy nyugot Európa határain védbástya gyanánt álljon egy illy nemzet, melly a' szabadságért, nemzeti-ségeért mindent kész áldozni?

A' magyar nemzet pedig illy védbástyaemelésre nem csak századok előtt a' törökök ellen volt képes, – hanem illy képességgel bír jelenleg is. A' magyar nemzet vitézségében, katonai erejében, számában és más harci kellékeiben korántsem történt olly fogyatkozás és hanyatlás, hogy arra, mit az osmanok ellen tehetett, most a' szláv-muszkák ellen tenni ne lenne képes. A' magyar nemzet nem bír jelenleg is kevesebb erővel és tehetségekkel, mint bírt a' felejtetlen Hunyadiak alatt.

Ha szükség, hogy a' keleten legnagyobb fokra emelkedett, de különben Európa közepén is messzire elterjedett szláv-muszká befolyás és terjeszkedés ellenében bástya emeltessek: a' magyar nemzetet nem csak vágyai, nemzetisége féltése és a' jövő reményei fogják azzá emelhetni, hanem nevezetes harci erők is.

Ha csupán a' kebel vágyait és nemesb érzelmeit nyújthatná a' magyar nemzet segélyül az éjszak-keleti vihar ellenében, nemcsudálnók, ha nyugot Európa részvétlen és hidegen maradna.

De alig érthetjük azt, midőn számokkal lehet felvilágosítani, milly nevezetes hadi erőt; s kellékeket, mellyek a' védelem és támadásra kívántatnak, lehet Európának a' magyar elemben feltalálni.

E' tekintetben nagy érdekű már azon terület és népszám is, mely egészen a' magyar nemzeté. A' magyar földterület nem csak az által érdekes, mert kelettel határos, hanem azért is mivel igen szép terjedelemmel bír. Némelly részein vannak ugyan szláv népségek, de ezek a' magyar elem ellenében olly gyöngék, a' magyar faj helyein úgy szét vannak szórátva, és közöttök a' magyar elemek úgy elterjedtek, miszerint azon földet, mellyen közöttünk a' szlávok lagnak kétségessé soha sem tehetik. Ezenkívül az össze keveredés, együttlakás, túlnyomó befolyás és szellemiség folytán a' szlávok között olly erős rokonszenv létezik irántunk, mikép az általuk lakott földet idegennek nem tekinthetni.

A' magyar földterület, nemcsak az osztrák birodalomban legnagyobb; hanem Európában is a' másod rendű államok közé tartozik.

Illyen a' magyar népszám is. Ez egy egész, egységes testületet képez, mely a' szlávokon kívül legnagyobb kelet vidékein, míg azonban a' szlávok mi körülöttünk igen szét ágaznak, 's elszórátva lagnak.

A' legfőbb azonban azon elemekben fekszik, mellyek a' hadi erőt, és képességet alkotják, és mellyek a' magyar nemzetben igen magas fokon állanak jelenleg úgy, mint álltak II. Mohamed korában. A' magyar nemzet egy igen szép számú sereget állíthat ki bármikor önfiaiból. Nehezen hibáznunk, ha azt mondjuk, mikép Magyarországból ha kell közel 400 ezret elő lehet állítani. A' magyar forradalom idejében legalább 300 ezer forgott a' csaták mezején és katonai szolgálatokban. És mind a' mellett, hogy illy nagy szám vonatott el a' tűzhelytől, a' városokban, községekben észre sem lehetett venni azoknak távollétét, olly sok volt még a' hon maradt fiatal ember. A' munkás kezekben semmi hiány sem volt – a' földművelés legkisebb hátramaradást sem szenvedett. Azon hiányt, mellyett itt még is tapasztalni lehetett, azon változások okozták, mellyeket az úrbériségnek megszüntetése idézett elő. Nem vagyunk tehát túlságosak, ha levonva

az idegen népelemeket, a' magyar országból kiállítható sereg számát közel 400 ezerre tesszük.

Nem talál nyugot-Európa illy erőben annyi érdeket, hogy a' keletről közelgő és Pétervár által intézett szláv roham elleni felhasználását jónak találja? Vagy olly csekély a' szláv-muszkák felől közelgő vihar, hogy olly számú hadi erőre szükség sincs? Vagy akkor, midőn egész keletet szláv érzelmű 's fájú népek özönlik el, kik kizárólag Pétervár befolyása alatt élnek – és magának az osztrák birodalomnak is, inelly kelettel határos, nagy részét olly szláv népségek foglalják el, kik közt a' muszka befolyás és rokon érzelmek hatalmasan elterjedtek, nem lenne szükség épen itt kelet felé egy olly népre, melly nemcsak a' szláv fajjal ellentétben álló nemzetiséget képez, hanem nevezetes számú fegyveres erőt is képes kiállítani? –

És nem csak számot, hanem erőt is tud a' magyar elem kifejtteni. A' magyar elem, és így katonaság is mind egészséges, izmos, és erőteljes egyénekből áll. Ezen erő, és nemzeti öntudat, nemzeti büszkeség teszi őket olly vakmerő bátrakká, olly veszélyt megvető vitézekké, mint azt csatáiban szoktuk látni. Bizton mondhatjuk, mikép a' magyar katonák nem csak az osztrák birodalomban képezték a' legerősebb és legvitézebb seregei, hanem egész Európában elhíresedtek katonai jelességeikről. Európa katonáinkat úgy ismeri, mint a' legjobb seregek egygyikét. Elismerte ezt maga Napóleon is, magyar katonáinkról 's főkép huszárainkról mindig kitűnő dicsérettel emlékezvén. Egész Európa tudja, mikép az osztrák állam által viselt háborúk eredménye mindig legfőkép hazánk katonáitól függött.

Köztudomású dolog az is, mennyire bámulták egész Európában azon rendkívüli hős tetteket, bátor küzdelmeket, és rendíthetlen kitartást, de egyszersmind vezényleti tapintatot és ügyességet is, mellyek a' legutolsó magyar forradalom csatázásaiban jöttek elő. A' régi magyar vitézség dicsősége ismét felújítatott – és őseink hősi emlékei tökéletesen igazoltattak. Európában közvéleményé vált, mikép a' magyar

forradalmi csatázások, hadjáratok, és harci működések a' hadi történetekben egy egészen új időszakot alapítottak meg.

Ha tehát megemlékezünk a' hősiségről és vitézségről, nem szükség a' történetek lapjain őseink emlékeit kutatni fel – feltaláljuk azt jelen korunkban, most élő nemzedékünk fiáiban is. – Nem múlt el azon képesség, melyet őseink a' török ellenében erő- szám- és bátorságban fejtettek ki – mert ugyan ezen kellékeket, ugyan ezen tehetségeket találjuk fel mostan is katonáinkban. Nem csak létezett a' nagyszámú, erős, bátor magyar katonaság; hanem létezik az jelenleg is.

Nem nyújthatna illy nagy szám, és annyi hőiség, vitézség és harci ügyesség semmi segílyt nyugot Európának, melyet a' szláv-muszka hatalom terjeszkedései fenyegetnek? Nem lenne arra szükség ott, hol a' szláv-muszka befolyás annyira haladott már, mikép mindinkább közeledik a' szláv-muszka elemnek kelet és nyugot Európa feletti túlnyomó hatalma? Vagy azt hiszik, hogy a' tengeri erő minden vést képes leend elhárítani, – el azt is, melly szárazon emelkedik fölibénk a' szlávok millióiban?

Kelet és Austria elvan borítva szláv elem által – ezen szláv-muszka befolyás roppant messzeségre haladott már Európa közepe felé is, Lengyel országtól Rajna és Duna felé. Ezen nyugoti vidékektől egészen keletig egy népség sincs olly erős, olly számos katonasággal bíró, és olly bátor, melly a' szláv-muszka befolyástól egészen szabad lenne, csak épen a' magyar. El-kell-e tehát ezen egyetlen társat is dobni, ki ugyanazon érdekek, és elvek mellett, mellyek az éjszakiakkal ellentételesek, nevezetes számú véderőt, lelkesedést képes kiállítani?

XXII.

A' magyar elem helyzetének fontossága. Az európai viharok keleten való központosulása. A' magyar elem ezen keletnek szomszédságában. Ennek nagy jelentősége. Csángó magyarok és az oláh-moldvai népségek rokon iránya. Az itteni pétervári protectoratus és propaganda. Közös érdekek az oláh és magyar nép között. Természetszerinti szövetség keleten a' szláv-muszka erő ellenében a' magyar és oláh között.

Nemcsak azért szükséges a' szláv-muszka terjeszkedés ellenében a' magyar elem fentartása és ápolása, mert eredeti, tiszta, önálló nemzetisége, ősi büszkesége, szabadság szeretete vallása és szellemi felsőbbsege folytán a' szláv-muszka befolyástól, beolvasztástól, és szolgaságtól egészen szabadon áll.

És nem csak azért képes a' magyar elem a' szláv-muszka foglalások irányában nyugoti Európa számára védbástyát képezni, mivel nagyszámú, erőteljes, kitűnő bátorságú és ügyességű katonaságot állíthat ki; a' mint állított ki hason erőt, és képezett hason védfalat a' múlt századokban a' török rohamai ellen.

Hanem leginkább abban rejlik a' magyar elem fontossága, és azért szükséges az nyugoti Európa számára, mivel olly helyzetet, olly vidéket foglal el, melly a' veszély tűzfokához legközelebb áll. Kiválólag ezen helyzet, és fekvés teszi érdekessé a' magyar elemnek azon kellékeit, népszámát, önálló nemzetiségét, szabadság érzelmeit, műveltségét, és hadi erejét, katonai képességét, mellyeket fentebb elősoroltunk. Ezek azért bírnak nagy jelentőséggel, mivel a' magyar elem a' legérdekesebb pontokon lakik, hol azon kellékek és tulajdonok felette nevezetes szerepre vannak hivatva.

Úgy látszik ugyan is, hogy azon veszély melly nyugot Európát a' szláv-muszka hatalom utáni vágyak és terjeszkedések folytán fenyegeti, leginkább keleten van legmagasb fokra emelkedve. Mind a' mellett, hogy a' szlávok rokonszenvére, ragaszkodására fektetett éjszaki hatalom Európa éjszaki részein, de különösen közepén is igen messzire haladott, és *igen* megszilárdult; úgy látszik még is, hogy befolyása, hatalma, és ereje leginkább keleten van központosítva.

Ezen kelethez pedig legközelebb áll a' magyar elem. Azon határpontokat, mellyek a' keleti viszonyok tőszomszédságában állanak, és mellyeknek közvetlen érintkezésök van a' keleti vidékkel, egészen a' magyarék bírják.

Valamint a' szlávok állal felette fenyegetett osztrák birodalomban, úgy kelet vidékein is egyedül a' magyar elem bír önállással, túlnyomó befolyással, és erővel a' szláv terjeszkedések ellenében.

Arról valóban alig is lehet kétkedni, miszerint azon tűz, melly képes leend egész Európát lángba borítani, legvalószínűbben keleten fog kigyulladni. Mert azon szláv erők, és befolyás, mire az éjszaki óriás támaszkodik, legnagyobb mértékben keleten vannak központosulva. Mert itt rejlenek a' pétervári cabinetnek legfőbb, legmagasb, több egy század óta készített tervei és céljai. Itt keresi az legfőképp azon lépcsőket, mellyeken Európa felé emelkedhessek. És azért ugyan itt áll legnagyobb ellentétben az angol és nyugot Európa anyagi és szellemi érdekeivel is.

Sehol sem számíthat a' szláv törekvés és éjszaki politika annyi rokon elemre, annyi pártoló erőre, és ragaszkodásra, mint keleten. Mert a' hanyag, előre nem látó, és könnyelmű európai politika következtében odáig jutottunk, miszerint a' keleti népiségek egészen szláv befolyás és hatalom alatt állanak. Egy nagy része tetteleges birtokában, más része protectoratusa alatt van, a' többi pedig legbensőbb vallási és politikai érzelmeikkel, vonzalmakkal csatlakozik hozzája.

A' Duna torkolat, és fekete tenger vidékei nevezetes

váraival, szigeteivel, erőseivel Pétervár birtokában vannak. A' Dardanellák szomszédságában Konstantinápolyban egyedüli úr a' muszka czár. És mind azon erők, népségek, melyek e' pontokat környezik, eszközei gyanánt tekinthetők.

És ugyan ezen hatalom, melly Konstantinápoly, Várna, Bukarest, és Jassy környékeit, népeit, valamint Görög és Szerb népségeket is uralma, részint pedig korlátlan befolyása alatt tartja – kiterjed egészen Asia közepéig. Itt nem csak az e' században hódított örmény tartományok fügnek Pétervártól, hanem Persia is muszka befolyás alatt van, melly működéseit Kelet-indiába is kiterjeszti.

Ennyire haladtak a' szláv-muszka foglalások keleten – annyira, mikép ezen keleti viszonyok leghamarabb és legbiztosabban emelhetik a' pétervári cabinetet Európa fölé. Igen természetes tehát, miszerint ezen czélok és törekvések ellenében gátoló erőt, és ellensúlyozó elemet nem Németország felé, nem nyugoton, nem olasz országban, hanem azon határok felé kell keresnünk, mellyek a' szláv-muszka erők és kísérletek tűzhelyéhez legközelebb állanak – az az egyedül csak kelet felé.

Ha Keleten, moldva-oláh fejedelemségekben, ha a' szerb, görög, bosnyák, és a' többi porta alatti tartományokban központosul a' legnagyobb szláv befolyás, mellyre mind a' pétervári cabinet, mind a' szláv propaganda legtöbbet épít; úgy épen e' helyek környékén és szomszédságában kell óvszerekről gondoskodni.

Ezen erők, mellyek keleten központosulnak, mellyek a' szláv-muszka működés focusát képezik, nem akarnak egy helyben maradni, hanem mindig tovább és tovább terjeszkedni. Ezen terjeszkedés annyira ment már, mikép az osztrák birodalomnak nagy részét elfoglalja. Itt majdnem annyira mentek már a' szláv törekvések, mint keleten.

Különösen az osztrák államnak azon pontjain, mellyek határosak kelettel, a' szláv elem igen elterjedt. Igen nagy része a' n, e. görög vallás által kapcsolatik a' dél-keleti

szomszéd szlávokhoz, nagyrésze pedig azokkal egészen rokon, és ugyanegy nemzet tagjai gyanánt tekintik magokat.

Szükséges tehát, hogy i 11 keleten, mellynek szláv elemei a' határos osztrák vidékekre is kiáradtak, állítassék oly bástya, melly a' tovább terjeszkedést feltartóztassa, a' létező befolyást és hatalmat pedig gyöngítse.

Illy gátat és védbástyát pedig a' szláv-muszka törekvések ellenében, a' keleti orkán közelében, egyedül csak a' magyar elemben lehet feltalálni. Itt e' pontokon egyedül csak a' magyar elem oly szabad és független mind vallás, mind nemzetiség tekintetében a' szláv elemtől, hogy a' szláv-muszka törekvések ellenében mindig- ellenlétben fog állani. Csupán a' magyar elem nincsen itt szláv-muszka befolyás alatt. Csupán az képez oly népiséget, melly a' szláv elembe sem fel nem olvadhat, sem azzal nem egygyesülhet. Egyszersmind oly népiség is, melly egy könnyen meg nem hódíthatatik.

Mert nem csak legönállóbb elem a' magyar itt keleten, hanem egyszersmind oly erőt és hadi képességet is tudhat kifejteni, melly itt e' keleti vidéken legnagyobb és legbiztosabb leend mind azok közt, a' mellyeket a' szláv-muszka tervek ellen kiállítani lehet. Itt e' határokon egy népség sincs melly anyagi képességgel birna megvívni és küzdeni az éjszaki hatalommal; és a' melly arra annyi akaratot és vonzalmat érezhetné, mint a' magyar.

Midőn tehát a' históriai események a' magyart a' nagy-érdekű kelet határaitra telepíték, egészen szláv-muszka elemek és befolyás közepette; egy oly véderőt raktak le benne, melly valamint megmenté nyugot Európát a' török hódításaitól; úgy jelenleg is gátul szolgálhat a' szláv-muszka előhaladásnak. —

A' portának tartományiban, és ezen keleti vidékkel határos osztrák határokon mindenütt szláv népségek laknak, és ezek közt mindenfelé elvan terjedve a' pétervári cabinet befolyása. Egyedül csak a' magyar népiség él közöttük önállólag, saját nemzetiségével, és szabadságával. Ha ezen elem is megsemmisítenék, nem lenne többé egy népiség sem, melly

az osztrák birodalmat és nyugot Európát a' keletről fenyegető szláv-muszka foglalásoktól óvhatná.

Azonban ezen önálló, nemzetiségét legfőbb kincs gyanánt féltő, és minden szláv befolyástól egészen független magyar népiség, a' szláv-muszka hatalomnak keleten központosított törekvései ellenében nem csak azért érdekes, mivel ugyan azon keletnek szomszédságában fekszik, hol ő a' legszabadabb, legfüggetlenebb, és legerősebb a' szlávok irányában. Hanem a' magyar elem azon érdekes helyzete és fekvése még érdekesebbé és erő-súlyosabbá válik az által, mivel ezen magyar elem, melly ön életét és szabadságát védve, nyugot Európa szabadságát és polgárisodását is védendi, nem csak szomszéd a' keleti vidékkel, hanem némelly töredékeivel benyúlik a' keleti vidékekre is.

Köztudomású dolog ugyan is, miszerint Moldva-oláh fejedelemségekben számos ezerből álló magyar rokonaink laknak, kik csángó magyaroknak nevezetnek. Ezen magyarok hosszasb idők előtt különböző okokból, 's különbözőféle időszakokban vándorlottak ki hazánkból, és ke-restek magoknak egy más, de valóban nem szabadabb 's nem boldogabb hazát.

Ezen kedves, de idővel tán még kedvesebbé válható rokonink az anya haza által elhanyagoltattak ugyan. A' szellemi és rokoni közlekedés nem folytatott 's nem tartott fel, mintha bizony nem lettek volna édes testvéreink, 's mintha isten tudja milly sokan lennének mi magyarok, hogy talán néhány ezerrel nem is kellene gondolnunk.

A' szellemi összeköttetés hiányozván a' szegény csángóknál, egy egészen idegen honban nem volt módjuk és alkalmuk nemzeti nyelvöket ápolni, és tökéletesen fentartani. Nagy befolyással volt ezen mostoha körülményre magyar katolikus hitszónokok hiánya. Idegen ajkúaktól kellé az isteni szót és szolgálatot hallgatniok. De a' mi legfőbb n. e. görög papok befolyásának, és csábjainak tétettek ki. Hasztalan volt különféle intézett kérelmük és segély kérésük. A' magyar

haza önmagában is mostohább kezek közt tengett, mintsem hogy rokonai sorsát enyhíthetné.

Mind a' mellett elhagyatott, elfelejtett rokonaink nemzeti öntudatjokat, nemzeti érzelmeiket soh sem hagyták el. Ők magyaroknak tartják magokat mostan is; a' magyar nemzet tagjai és rokoni gyanánt tekintik ők egymást. Vágyaik, reményeik még mindig magyar jövő felé sóvárganak. Szóval ők lélekben, szívben, érzelmeikben testvéreink, hű magyarjaink. Ezt bizonyítják minden utasok, kik közöttök megfordultak. És ezen rokon érzelmeik a legújabb időkgig terjednek.

És ez elég. Ezen rokon érzelmeik, ezen legbensőbb nemzeti kötelékek eléggé biztosíthatnak bennünket arról mikép ha fog kellenni a' mi sorainkba fognak állani, kezet fognak velünk, hogy együtt működjünk és harczoljunk a' szláv-muszka törekvések ellenében.

Azon hű ragaszkodás, mellyet mind e' korig fentartottak irányunkban, nem fogja engedni, hogy ők is ne csatlakozzanak azon ügghöz, melly nekik is jövőt és szabadságot ígér.

Ezen szabadság reményét fejezi ki külömben is Moldva-Oláhország közvéleményének nagyobb része. Azon czélt, mellyet a' sors nekünk hagyott a' szlávok ellenében, igen előségélli az ottani népségnek ügyünkhözi rokonsága, és szellemi csatlakozása. Mert a' nép nagy része gyűlöli azon muszka jármot mellyben jelenleg a' protectio ürügye alatt görnyedeznie kellettik.

Azon összehangzást, melly a' szláv-muszka terjeszkedések irányában a' magyaros oláh nép érdekei közt van, eléggé kifejezték az oláhok 48-ban. Olly érzelmeiket nyilvánítottak, mellyek valódi rokonságra mutatnak. Nem is lehet azt tagadni, miszerint közöttünk szoros kapcsok léteznek. Érdekeink egészen összehangzanak. És közös az ellenségünk is, közös veszélyünk érzete, melly a' szláv-muszka terjeszkedésekben rejlik. Mi és ők a' török mellett természetes szövetségesek vagyunk. Ezt az oláhok most, midőn a' pétervári cabinet folytonos politikája

következtében, az éjszaki czár minden alkotmányos reformot elnyomott és megsemmisített, legjobban érezik.

Azonban mind ezen rokonérzelmek, és meglehetősen erős közvélemény daczára, nem lehet tagadnunk azt sem, miszerint a' pétervári cabinetnek titkos csábjai, és nyílt működései valamint egész keleten, úgy az aldunai fejedelemségekben is már megszire haladtak.

A' közös görög n. e. vallás bűv ereje által, olly befolyást szerzett magának a' pétervári cabinet moldva-oláh földön, melly terveit már ott is hatalmasan képes előmozdítani. Különösen a' pópákban nagy segélyre talált, kik mind muszka zsoldban vannak, és a' kiknek a' görög egyház híveire igen nagy befolyásuk van. Ezek képezik az igen nagy befolyású pártot az oláhok közt, és ők voltak, kik szláv-muszka érdekekben igen sokat tettek a' magyar országi oláhoknak felizgatására is.

A' vallási befolyáson kívül az aristocratiának legnagyobb része is olly pártot képez, melly egészen Pétervár rendelkezése alatt áll. Ezen aristocratia egyéni érdekek, hiúság, és nagyravágyása miatt a' szláv-muszka befolyást terjesztgeti, arra dologzván, hogy az aldunai fejedelemségek elszakasztván a portától egészen muszka hatalom alá kerüljenek.

És ezen két párt folytán a' pétervári cabinetnek aldunai befolyása naponkint jobban terjed el. Ezen kívül a' pétervári hatalom ott folytonosan hadserget tart, melly részint terjeszti és erősíti ottani befolyását, részint bármilly hadi működésekre biztos alapot nyújt.

A' muszka czár igen jól tudja, miszerint az oláh-moldvai vidék a' keleti eseményekre igen nagy befolyással bír. Ez ő neki, ki keleti kizárólagos hatalom után törekszik, nem csak politikai befolyásának és propagandája működéseinek terjeszkedésére felette sok elemet és kedvezményeket nyújt; hanem stratégiai munkálatokra is felette szükséges, és nagy fontosságú positio. Olly positio ez, melly keleten igen sokféle, és messze terjedő előnyöket nyújthat mind védelmi te-

kintetben, mind támadóhelyzetben. Nem csudálhatni tehát azt, hogy a' pétervári cabinet több egy század óta folytonosan arra törekedett, mikép moldva-oláh földön hatalmát, befolyását megalapíthassa. Ugyan ezen czéllal arra dolgozott folytonosan, hogy onnan a török seregeket távol tarthassa, vagy hogy legalább azokat csekély számra szállíthassa. Illy követelések a' porta és pétervári cabinet közt több egyezkedéseknek tárgyát képezték. Ennek folytán több béke-kötésekben helyet foglaltak; valamint több hadi esetlegességekre alkalmasul is szolgáltak.

Ezen kicsinált terv szerint irányzott működések folytán oda vitte a' dolgot a' pétervári cabinet, miszerint jelenleg az aldunai fejedelemségek muszka protectio alatt állanak, melly protectiót a' czár arra használja, hogy ott hatalmát biztosítsa, és hogy minden szabadabb élet fejlődésre vezethető reformokat 's alkotmányos kísérleteket elfojtson, vagy megsemmisítsen.

Egyszersmind oda is elvitte a' dolgot, mikép Moldva-oláh földön folytonosan hadsereget tarthat, mellynek száma 10 ezerre van ugyan meghatározva, de a' mellyet a' mikor csak kell, mindig olly számra emel, a' mennyire ott szüksége van. így jelenleg is még egyszer annyi katonaságot tart ezen tartományokban. És ha érdekei úgy kívánják, birodalma határaitól, kivált a' déli részektől annyi katonaságot vitet a' fejedelemségekbe, vagy pedig keresztül rajtok, a' mennyit akar.

A' pétervári cabinet ezen hatalmat, mellyet az európai diplomacia kezeibe játszott, mindig úgy tekintette, mint azon hatalomnak, mellyet ő keleten akar magának kivívni, nagy befolyású eszközét és alkatrészét. És ezen cél elérésére hathatós eszközül szolgáland az is, miszerint a' pétervári cabinetnek sikerült a' n. e. görög vallás és papjai által a' népnek nagy részét megnyerni, azt magához szorosban csatlani; és az aristocatia által is egy erős pártot alakítani.

Ezen körülmények eléggé mutatják milly magas fokra emelkedett már az aldunai fejedelemségekben is a' szláv-muszka befolyás. És látszik az is, milly sok vész van már ott

központosulva, mely véghetetlen sok szenvedést, bajokat és áldozatokat áraszthat Európa fölé.

De egyszersmind átláthatni ezekből azt is, milly véghetetlen fontos érdekekkel bír a' magyar elem ezen keleti vidékek határain; és milly nagy befolyást gyakorolhat nem csak az által, hogy egyedül áll az egész keletnek határain szabadon és függetlenül minden szláv-muszka befolyástól, vallási és nemzetiségi rokonságtól; hanem az által is – miszerint bent keleten is rokonai, 's elvtársai vannak. Az aldunai fejedelemségekben naponkint jobban halad a' szláv-muszka befolyás; és ott olly magyar elemek vannak, mellyek az éjszaki czélok ellenében legerőteljesebb ellentállást fejthetnek ki. Ezenmagyarelemek, és a' közös érdekek által Magyarország és az aldunai fejedelemségek közt hatalmassá fejlődhetik ki a' szláv muszka roham elleni szövetekezés.

Illy helyzettel és kapcsokkal egy nép sem bír a' magyaron kívül azon a keleten, hol a' szláv terjeszkedéseket fél kellene tartani. Itt mindenütt minden népségeknél a' pétervári befolyás uralkodik. A' magyar elem egyedül áll távol attól, a' legszebb szellemi és anyagi kellékekkel felruházva arra, hogy védbástyája legyen a' civilisációnak az éjszaki bárbarok ellenében. Nem ismerendi el nyugot Európa, milly szolgálásokat tehet még egykor neki a' magyar elem keleti határain – és nem látja át, milly szükséges azt fentartani azon a' keleten, hol kívüle egy népiség sincs, melly szabad lenne a' muszka befolyástól, melly a' szláv törekvések fentartására erő 's akarattal egyaránt bírna?

XXIII.

A' porta és magyar elem Köztti kapcsolatok, közös veszély, és közös érdekeli. A' porta status-quo és magyar elem fentartása közötti szoros viszony, 's mind kettőnek szüksége. Dunai közlekedés a' fekete tengerrel.

Itteni kereskedés jövője a' lehető szláv-muszka hatalom alatt.

Milly nagy befolyású biztosítékot nyújthat a' magyar elem ha fentartatik és ápoltatik, a' szláv-muszka hatalmas és messzire haladott törekvései elen; és ennél fogva milly szükséges a' magyar nemzetet erősíteni és terjeszteni, hogy benne a' pétervári cabinet erős gátra találjon, – kitetszik azon szoros, szükség által parancsolt kapcsolatokból is, mellyek a' magyar nemzet és a' porta között léteznek.

Ezen kapcsolatok és viszonyok olly nagy érdekűek, miszesint egyiknél úgy, mind a' másiknál az élet és halál létezés elrejtett csiráit hordják magokban.

Azon veszély, melly a' szláv-muszka terjeszkedések felől közelget, egyaránt fenyegeti mind a' portát, mind a' magyar nemzetet.

A' pétervári hatalom a' török állam léte ellen tör. Legközelebb Konstantinápolyt 's ezzel a' Dardanellákat akarja elfoglalni, így Törökországot az európai államok sorából ki törölni igyekeztvén. Ezen célja iránt legkisebb kétségben sem lehetünk, mert tudjuk, miszerint a' pétervári uralom több egy század óta kelet birtoka után sóvárog, – arra pedig csak a' török birodalom ledöntésével juthat el.

Hason veszély fenyegeti a' magyar nemzetiséget is. Mert a' szlávok nem csak keleten, hanem ennek szomszédságában is uralkodni akarnak. A' szlávok az osztrák birodalmat szláv állammá akarják átalakítani. És a' muszka, kinek itt úgy

is nagy befolyása van már, ha keletet bírni fogja, bizonyosan élnem türendi a' szláv elemmel ellentétben álló közeli idegen népiséget, hanem a' szláv elemet teendi mindenütt hol csak létezik, uralkodóvá. így ugyanis azon hatalom, mellyet keleten fogna bírni, biztosabb és nagyobb leend. És egyszersmind azt is tudjuk, mikép az éjszaki óriás keleten nem akar megállani, – ez még nem lenne végcélja – hanem túlnyomó európai hatalomra törekszik, mire keleti birtoka legközelebbi lépcső leendne. A' kelettől kezdve útjában fekvő nem szláv népiségeket tehát önállóságukban, független nemzetiségükben nem hagyáná meg. És azon foglalásait, mellyeket a' porta birodalmában kezdene meg, folytatná a' szomszéd országokra is, mellyek európai hatalma megállapítására szükségesek.

Ennélfogva a portának és magyar elemnek közös elenségük van; s azért szükség, hogy erejüket összekapcsolják, hogy összetett vállakkal működjenek.

Az európai politika azt igényli, hogy a' porta fentartassék, mert különben a' muszka foglalná el helyét, és kelet urává válna. De ha ezen politika alapos, akkor szükséges, hogy a' magyar elem is védessék és ápolassék, mert ez is erős gát lehet a' pétervári tervek kivihetésében.

Azon cél, hogy a' porta léte biztosíttassék, a' magyar elem közremunkálása felette elő fogja mozdíthatni, mert illy két erő, mint a' török és magyar, védve és ápolatva hatalmasan ellentállhatnak minden éjszokról jövő kísérleteknek.

A' magyar elemben mindenesetre nagy segélyt találhatand a' diplomatia, mert az a' muszkát olly ellenségének tekint, ki a' szláv erők és törekvések következtében nemzeti életét fenyegeti, kitől legszentebb kincseit kell féltenie, ki ellen tehát élet-halálharcot kell küzdenie.

A' magyar jól tudhatja, milly sors vár szabadságára, és főképp annyi századokon át hűn megőrzött nemzetiségére és vallási függetlenségére, ha a' szláv-muszka hatalom keleten uralkodóvá válnék. Azért ezen öntudatban mindent kész tenni, és áldozni, hogy törekvéseit megghiúsítani segítse. És azért hajlik természetes vonzalmainál, és politikai szükségéinél

fogva is forró érzetekkel a' török felé, mert benne természetes szövetségesét kell tekintenie. Nem tudni, ha egyik a' másiktól elválasztatik, milly jövő fog bekövetkezni a' pétervári törekvések folytán; de annyi bizonyos, mikép összekapcsol-tán hatalmas eszközt és erőt képezendének megküzdzhetni a' szláv-muszka erőkkal.

Ha Európa saját érdekei biztosítása végett fentartani kívánja a' portát Konstantinápolyban, – e' célra igen erős segélyt találand a' magyar elemben, mert ennek is hason ér-dekei és hason veszélyei vannak. Czélszerű lenne-e elha-nyagolni és mellőzni egy illy önálló népiséget, melly ugyan-azon veszélyt akarja magától elhárítani, mellytől Európa keletet, és keleten saját érdekeit törekszik megszabadítani? Nem lenne-e kár elveszni hagyni egy olly népelemet, melly létének természetes ösztönei által vezetetik azon szláv-muszka törekvések ellen, mellyeket nyugot Európa politikai és kereskedelmi érdekeire legveszélyesebb ellenségének tekinti?

A' magyar elem legelső élet érdekei által vonatik a' porta felé, és pedig határozottan a' szláv-muszka ellenében, kivel legtávolabbi fajbeli, vagy vallási kapcsolai sincsenek. Mu-tathat-e keleten több illy népiséget az európai diplomatia? Nincsen-e a' keleti tartományokban a' szláv elem és görög vallás már annyira elterjedve, mikép azoknak segélye által keleten a' pétervári cabinet már is nagyobb befolyással bír, mint a törvényes hatalmú porta? Nincsenek ezen keleti keresztény népiségek a' vallás varázs hatalma által már is szorosb kötelékekkel a' muszka czárhoz fűzetve, mintsem hogy attól ne kellene tartanunk, mikép bármelly határozott jelemű esetlegesség alkalmával mindnyájan hozzá fognak állani?

Azt hiszem tehát, míg a' muszka a' keleti, porta alatt létező népiségekben rokon társaira talál, míg ezek közt egy sincs, melly a portához, mellyben üldöző zsarnokjokat tekin-tik, csak kissé is vonzódnék, míg egész keleten csupa szö-vetségeseket lát; akkor igen nagy érdekű egy olly elemnek fentartása, melly annyi természet-szerű ellenek

közepette majdnem egyedül áll élet érdekei-nél fogva a' porta fennállása, és így az európai államok céljai mellett is.

Vagy azt akarják nyugot Európának kormányai, mert illy hibás, előlátás nélküli dolgokat eleget követtek el kelet kérdéseinél, hogy a' porta egészen elhagyatva maradjon, hogy egy hü és természetes ragaszkodást nyilvánító harctársa se legyen, hogy így az elgyengült elerőtlenedett, és sírjához úgy is közel álló porta körül mindenütt, közép Ásiában úgy, mint Európában csupán ellenei, az üldözött és bosszú után sóvárgó szlávok létezzenek, és hogy ezekre támaszkodva mindenütt a' pétervári hatalom kezei közt legyen a' befolyás és szellemi hatalom? Arra akarják juttatni a' török álladalmat, hogy őt, mint az áradat hullámai, minden felől csak legkeserűbb, legböszültebb ellenei környezzék?

Megakarják-e a' portát utolsó ügy- és harctársától is fosztani, hogy egészen halálra szorító ellenségének karjai közt maradjon? Ha a' muszkanak Konstantinápolyba, Dardanellákba, és ezek által kelet birtokába akarják az utat elgyengetni, igen czélszerűen fognak működni, mert az legalalmasb eszköz leend éjszakot kelet felé emelhetni. De ha a' portát, és vele kelet függetlenségét megakarják őrzeni és tartani, akkor igen veszélyes játékot kezdenek.

Ezen természetes, politikai szükségekre alapított szövetségnél, melly a' magyar és török közt létezik, megkell még a' k e r e s k e d e l m i viszonos érdekeket is említeni.

E' tekintetben maga a' természet összekapcsolta a' magyart és portát, A' Duna ugyan is, ezen fölséges nagy folyam, melly legnagyobb részt magyar földön folyik le, egyenesen a' török birodalomban létező fekete tengerbe ömlik be. Milly erős és közvetlen természeti kapcsok!

Az igaz ezen Dunának torkolata Európa rövid látó statusférfaai által muszka kezekbe jádztatott. De épen az a' kérdés, hogy a' keleti viszonyokra nézve nem veszélyes-e, hogy a' kelet uralma után vágyakodó muszka kezei közt le-

gyen egy olly positio, melly kelet felett igen sokat határozhat? Üdvös-e hogy a' Duna és fekete tengereni természetes közlekedés egy idegen hatalom által korlátoztassék és félbe szakasszassék? Tanácsos-e hogy ezen kapunak, melly kelé- nek nagy erejét képező fekete tengerre vezet, kulcsai azon hatalomnál legyenek melly keletet elfoglalni akarja? Nem kel- lenék-e inkább a' természetes közlekedést egészen vissza állítani azon két nemzet között, mellyeket természetes ér- dekeik, politikai szükségeik, és közös veszélyeik olly szoro- san kapcsolnak össze, miszerint elválhatlanoknak kellene őket tekinteni.

E' két nemzetnek igen sok termékeik és készítményeik is vannak, mellyeket egymással kicserélni szoktak. Ezen cse- rének értéke évenként számos milliókra megy.

Nem leend-e káros nyugot Európa kereskedésére, ha ezen egész piarczot a' muszka hatalom bírandja, melly a' mint tudjuk 1822 óta szigorúan a' prohibitív rendszert követi, és a' melly következetesen terveihez 1831 után Lengyelország nemzeti kereskedését és műiparját már egészen felolvasztotta a' muszka érdekek özőnébe?

Nem fogna-e ez nagy 's kellemetlen befolyással lenni Németország kereskedelmére is, hová mindinkább benyomulni törekszik az éjszaki hatalom – ezen Németország kereske- désének nagy része a' Duna hajzain fordulván meg. Nem len- ne-e mind ennek, mind a' többi nyugoti nemzeteknek sokkal hasznosabb és kecsgetőbb, ha a' muszka befolyást kizárva, részint megelőzve, a' Duna vidékein magoknak biztosítanak azon piarczot, melly igen nagy területtel bír, és főkép a' nyugoti gyárvilágnak igen sok keresetet nyújthatna.

Mind ezen érdekek pedig csak úgy lehetnek mind je- lenre, mind jövőre biztosak, ha a' magyar elem a' szláv ára- dattól megmentetik, és fentartatik, hogy a' porta lételének biztosítására, és a' szláv-muszka keleti tervek megghiúsítására erős védgátul szolgáljon. Mihelyt keleten és kelet szomszéd- ságában a' török, és aztán a' magyar elem elnyomatik, akkor egész keleten és vidékcin a' szláv-muszka elem fog uralko-

dásra lépni, és így ott nyugotnak minden befolyása, minden kereskedelmi forgalma meg leend semmisítve.

A' magyar elem fentartása tehát nem csak azért szükséges, mivel benne a' politikai szükségek és megváltozott viszonyok következtében az éjszak által fenyegetett portának erőteljes szövetségese rejlik; hanem azért is, hogy a keleti kereskedés, mellynek nyugot felé egyik csatornáját a' Duna képezi, biztosítsák úgy, hogy egészen a' pétervári kezek közé ne kerüljön. Mert addig, míg a' magyar elem fennáll, a' Duna nem jöhet szláv-muszka birtokba, 's így a' rajta menő kereskedés sem fordulhat hozzájuk; sőt inkább a' magyar elem reményt nyújthat arra is, hogy a' Dunának folyama jelen bilincseiből megszabadítatik, mellyeket arra a' pétervári hatalom rakott. A' jelenre azonban nagy haszon már az is, ha a' dunai forgalom egészen élnem foglaltathatók a' szláv-muszka befolyás által,

És ezen körülmények, a' portának fentartása, és a' kereskedelmi forgalom biztosítása újabb okok arra, hogy a' magyar elem fentartassék, melly szoros kapcsolatban áll mind a' porta lételevel mind a' kereskedés jelen menetével.

XXIV.

A' magyar elem fentartásának és kifejtésének szüksége Európára és különösen Német országra nézve. A' veszély melly nemzetiségünket fenyegeti a' szláv-muszka törekvések felől. Mit tegyünk biztosításunkra? A' magyar irodalom kifejtése, terjesztése. Társulatok. írói buzgó működés. Tan- 's nevelési közremunkálás. Egyetem 's academia hivatása.

Azon veszély, melly anyagi érdekeinket is fenyegeti.

Azokból, mellyeket elősoroltam, eléggé világos, milly nagy érdekek vannak a' magyar elem fentartásához kapcsolva, milly szükségbeli viszony létezik itt hazánk és nyugot Európa között, és így milly szükség az, hogy a' magyar elem létezzék.

E' lapokban, mellyeknél leginkább csak a' szabadság jövőjéért buzgó szándokot és irányt, mellyet a' szláv-muszka törekvések előmenete veszélyeztet, kívánnám tekintetni. E' lapokban leginkább arra akartam minden ügy barátot figyelmeztetni, miszerint a' szlávok a' muszka hatalom befolyása alatt egész Európában, ennek éjszaki részein úgy mint közepén, de legfőképp keleten olly haladást tettek már, mikép nem említve most a' veszéllyel környezett Németországot és Osztrák birodalmat, Európának legérdekesb része a' kelet, már majdnem egészen szláv-muszka kezek közt létezik.

Ezen előnyomulás ellenében a' magyar elem nevezetes kellékeivel, tulajdonaival és helyzetével nagy érdekű segélyt ajánl. És innen kitetszik, milly szoros van a' magyar nemzet nyugot Európa nemzeteihez kapcsolva. Nem philantropicus érzetek azok, mellyek azon szoros kapcsolatot idézik elő, hanem igen fontos anyagi érdekek.

Nyugot-Európának, 's kivált N. Britannianak legfőbb kereskedelmi forgalma keleten van központosulva, és ezen

kelettel indiai birtoka is szoros összeköttetésben áll. Lehet tehát mondanunk, miszerint mellőzve a' többi Európai államok szinte fontos érdeklettségét, Angliának roppant erejű nemzeti gazdagsága, keresete, és pénzforgalma legfőképp a' keleti viszonyokon alapszik.

A' szláv-muszka törekvések pedig épen ezen keletet, és keletnek jelen status-quoját fenyegetik fel forgatással, mi az angol kezei közül minden befolyást és hatalmat a' pétervári cabinet kezei közé juttatná. A' muszkanak ezen céljára hatóságos eszközül szolgálnak minden porta alatti szláv és görög vallású népiségek, mellyek a' szláv propaganda által egészen megvannak az éjszaki hatalmasság részére és céljaira nyerve. Úgy áll már kelet jelenleg is, mikép itt egy népiség sincs, melly nyugot-Európa felé vonzódnék; valamint egy sincs, melly vágyait és reményeit Pétervár felé ne intézné.

És ezen népiségek között keletnek határain egyedül csak a' magyar elem az, melly féltékenyen őrzött nemzetiségével, és ősi jellemével, erkölcsével a' szláv-muszka elemnek ellensége. Ha tehát nyugot Európa legfontosabb érdekeit elég tisztán látja, védelmét és pártolását nem csak a' török birodalom elgyengült, ingatag status-quojának biztosítására, és a' török állami szerkezet és társalmi viszonyok javítására fogja szorítani; hanem gondoskodni fog önjaváért azon nemzet fenntartásáról is, melly a' szláv-muszka törekvések ellenében az európai diplomatiának szilárd alapul szolgálhat, tekintve azt, miszerint ezen magyar nemzet, melly a' kifejlődés minden magvait bírja, hatalmas sereget képes kiállítani, nagy területtel, és dús jövedelem forrással bír, a' polgárisodásban szép előmenetelt tőn, és szabadságát, nemzetiségét minden szláv roham ellen utolsóig kész védeni.

Ezen nyugoti nemzetek sorában áll mindenesetre Német ország is, mert ezt is, 's kivált az osztrák birodalmat igen közletről érintik a' szláv törekvések. Ezen államok nagy részt körül vannak már véve a' szláv elemek állal, nagy részt pedig területjök is kezeik közt van. Nekik tehát nem legutolsó érdekükben állana az, hogy magok előtt a' szláv-muszka erök

tovább terjedése ellenében egy védbástyát lássanak, mely már egyszer több századokon keresztül istápjok, és védpaiszuk volt a' törökök keleti rohamai és pusztításai ellen.

Mindenek felett azonban nekünk magyaroknak fekszik legszentebb érdekünkben, és legelső kötelességünkben az, hogy a' szláv törekvések ellenében nemzeti érdekeinket biztosítsuk. Mi nem csak sokféle idegenek által, hanem legfőképp a' szlávoktól mindenfelé környezve vagyunk.

Mi jelen napjainkban már élő szemmel láthatjuk, milly messze haladtak körülöttünk a' szláv elemek. Láthatjuk milly sok politikai foglalásokat teltek, mennyi érdekes állami kedvezményeket vívtak ki; és milly sok helyen már majdnem teljes önállásra emelkedtek – saját nemzetiségünk rovására, és az éjszaki hatalom messze ágazó terveinek hasznára és előmozdítására.

Láthatjuk naponta azt is, milly határtalan buzgalommal és lelkesedéssel dolgoznak nemzetiségjök biztosításán és kifejtésén; nemzeti életjök tökéletesítésén, és jogaik szaporításán. És láthatjuk azt is, mikép mind ezen törekvések, működések, és buzgalmak legfőképp a' pétervári hatalom befolyására, csábjaira és Ígéreteire alapítatnak. Bármit higgyjenek is némelly német politikusok – mi saját füleinkkel hallhatjuk a' szlávok föllengző vágyait, magas reményeiket, és azon kilátásokat, mellyekben helyhezik bizalmukat.

Hiszen láthatjuk, mikép az osztrák birodalom már anynyira el van lepve szláv elem által, miszerint többé épen nem tartatik lehetetlenségnek, hogy rövid idő alatt szláv birodalomná fog átalakítani – mit a' szlávok elég őszinték nyíltan az egész világ előtt is kimondani. E' célz kivihetésére hazánk délkeleti szlávjait, különösen a' szerbeket a' szomszéd állambeli szlávokkal igen szoros összeköttetésben és gyöngéd viszonyban látjuk lenni.

Minket magyarokat a' szlávok túlterjeszkedő hatalma épen olly közelről fenyeget veszélylyel, a' mint fenyegeti keletnek és a' portának jelen status-quoját. Mert a' szlávok, hogy hatalomra emelkedjenek, szükségesnek látják, hogy

legközelebb a' mi nemzetiségünk semmisítessék meg. Ez lenne azon legegyszerűsebb út, mellyen a' jelen osztrák birodalomból Szlaviát alkotnának; és ugyan az vezethetné el őket legkönnyebben kelet birtokához is, vagy legalább az lenne a' legbiztosabb eszköz a' már kivívhatott keleti szláv-muszka uralom szilárdítására és fentarthatására. – Mert nem lenne többé előttük olly népiség, melly legszentebb érdekei által kényszerítetik irányukban ellenséges állomást foglalni, mellynek létezésében tehát előmenetükre, és kivívhatott hatalmukra örökös veszély és támadás rejlenek.

Ne gondoljuk tehát, hogy a' déli szlávoknak ellenünk folytonosan nyilvánított gyűlölsége, és dühös ellenségeskedése csupán nemzeti ellenszenvből keletkeznek. Nem. Azon ellenséges indulatoknak oka legközelebb a' délkeleti szlávok érdekeiben fekszik, mellyek előmenetükben, és terjeszkedésükben, a' magyar elem által igen nagyon gátoltatnak. Távolabb pedig az éjszaki hatalomnál rejlenek, azon ellenségeskedésnek titkos rugói, melly Európai hatalmának kivitelére szükségesnek látná a' magyar elem megsemmisítését, mi által a' délkeleti szlávok érdekei is megmentetve lennének akadályaitól, kiket tehát a' pétervári cabinetnek felette könnyű ellenünk felingerleni és ellenségeskedésben tartani.

Mindezen körülmények szolgáljanak nekünk ösztönül arra, hogy annál nagyobb buzgalommal és ernyedhetlenebb szilárdsággal küzdjünk nemzetiségünk fentartása mellett, melyet olly sok, és olly nagy veszélyek környeznek. Ismerjük elég tisztán ezen vést, melly halál hangokkal környezi életünket – ismerhetjük tehát a' védszereket és eszközöket is, mellyek ellenében használhatók.

Ezen eszközökhöz tartozik mind az, mi nemzeti életünket, szokásainkat, 's legfőképp nemzeti nyelvünket, és ezzel ősi jellemünket és önállásunkat biztosíthatjuk és terjeszthetjük.

Ha volt idő, melly erélyes, összetartó közremunkálást kívánt; valóban illyen idő van most, midőn a' szlávok rohamárjától, és magosra emelkedett nagyravágyásától környezetlünk, 's midőn azok olly messzire haladtak, miszerint háta-

lom utáni vágyaikat többé nem is rejtegetik. Nemzetiségünk általuk veszélyeztetve van – ha pedig ez elvesz, elveszett életünk, elveszett mindenünk.

Azt ne hidjük, hogy a' szlávok körülöltünk csak azért akarnának önállóságra emelkedni, hogy az egyenjogúság folytán nemzeti nyelvök függetlenségét biztosítsák. Ez nem lenne elegendő még sem saját nagyravágyásuk, sem a' pétervári cabinet titkos céljainak betöltésére. Azért ők azt csak eszköznek és lépcsőnek tekintik arra, hogy az egyenjogúságból mindenjogúságra emelkedhessenek; hogy a' szétosztott és meggyöngített idegen népségek fölé könnyebben feltolhassák magokat; és hogy így az összes hatalmat kezeik közé ragadhassák. Ezt büszke vágyaik, magas követeléseik, idegen népségek iránti gyűlölségük eléggé nyilvánítják. Csak az által érhetnék el kebleik titkos vágyait, céljaikat, mélyek uralkodásra törekzenek; és csak az által érné el a' pétervári cabinet is egyik célját, a' szlávok felemelését, mi őt kelet birtokára, és Európa túlnyomó hatalmára vezetné.

Hogy ezen összeköttetés valóban létezik, és hogy ennélfogva a' szlávok egy igen hatalmas pártfogóra számíttanak, kitetszik eléggé terveik föllengző magosságából, nyilatkozataikból, és hangulatjokból. Elég nyíltan kifejezik azt is, milly ellenségesen éreznek irántunk.

Mind ez azonban csak ingerül szolgáljon arra, hogy nemzeti életünket annál hőbben ápoljuk és szilárdítsuk. A' veszély nagysága ne rémítsen el bennünket. A' magyar sok és nagyszerű viharokon keresztül tudta már megmenteni nemzeti életét, ősi kincseit. Ne csüggedjünk, ha összetartunk, 's ha ernyedhetlen buzgalmuak leszünk, ha a' köz ügy szentségét és jövőnket önző magány érdekeink mögé háttérbe nem szorítjuk – nem fog elveszni nemzetiségünk a' jelen viharok közepette sem, bármilyenek legyenek azok 's bár honnan jöjjenek is.

Ez által mi nem csak önlételünket mentendjük meg, hanem segélyül lehetünk nyugot Európa népeinek is a' szláv-muszka törekvések feltartóztatására. Ebből viszont milly ered-

menyeket és kedvezményeket várhatunk, legjobban megfogja mutatni az idő folyama, az események kifejlődése. Hogy azon érdek-kapcsok, mellyek a' keleten érdeklött nyugoti hatalmaknak segélyt nyújthatnak, reánk minden haszon nélkül maradhassanak, alig lehet csak képzelni is.

Tehát saját és a' köz szabadság érdekében dolgozzunk nemzetiségünk fenntartásán.

E' célra most mint legfőbb 's leglényegeseb eszközt csak az irodalmat hozom fel. Ebben központosíthatok a' leghatalmasabb, 's legálandóbb erők, mellyek a' nemzetiség biztosítására szolgálhatnak. Az irodalom a' tisztán fenlebegő napot személyesíti, mellyből özönlenek ki azon fénysugarak, mellyek a' nemzeti nyelvet felelevenítik és életre derítik.

Míg a' magyar irodalom virágzik, nem lehet aggódnunk nyelvünk és nemzetiségünk lételén, mert akkor még milliókra számíthatunk, kik beszélni és szeretni fogják nyelvünket. És az irodalomhoz az élet szükségei, foglalkozásai és sokféle viszonyai is erősen hozzá kötik az embereket, mellyeket ha ezek ön nyelvükön ki nem elégíthetnek, kénytelenek idegen irodalomhoz fordulni. Az irodalom olly bájos kellemeket is foglal magában, mellyek varázs erővel vonják magokhoz az azokra képeseket. És mind ezek a' nemzeti nyelv és nemzetiség elterjedésére vezetnek.

Arra azonban, hogy irodalmunk élne haljon, sőt virágozzék, szükséges hogy egyrészt mind azok, kik azt képviselik ernyedhetlen szorgalommal dolgozzanak, és terjeszték szép ismereteiket, tehetségeiket irodalmi művekben, mellyek az olvasásra és a' nyelv becsülésére, ápolására ösztönt és ingert nyújtsanak. Más részt mind azok, kik szívükön hordják nemzetünk jövőjét, ne sajnálják költségeiket az irodalom pártolásától. Ezen áldozatok mellyeket irodalmunk ápolására, és terjesztésére teendünk, legszentebb érdekeinknek fognak használni, mert nemzeti lételünket fogják fenntartani, és megmenteni, melly nemzeti nyelv, és nemzeti irodalom nélkül nem létezhetik.

Azt átláthatja mindenki, mikép nyelvünket nem lehet

kifejteni, és fentartani minden szükségeknek megfelelő magyar munkák nélkül. Szükséges tehát hogy íróink nemzetiségünk jövője által buzdítva elegendő szellemi termékekkel lássák el közönségünket; a' közönség pedig ne vonja meg azoktól részvétét, mert ezen részvételt saját nemzeti élete igényli.

E' célra segílyt legközelebb csak önmagunkban keressünk – főkép pedig az erők és tehetségek összekapcsolásában, mi által a' leggyöngébb elemek is nagy hatást idézhetnek elő.

És itt állnak előttünk: a' társulatok, egyesülések. Ismeretes mindenki előtt, milly roppant befolyással vannak azok korunk nagyságának minden nemére, a' haladásnak és népek kifejlődésének minden ágaira. Ismerhetjük azon nagyszerű eredményeket, fényes sikert, mellyet Európában a' szellemi világban úgy, mint az anyagiban a' társulati kapcsok teremtenek, mellyek nélkül Európa műveltsége, polgárisodása, gazdagsága jelen magosságára soh sem emelkedhetett volna fel.

Illy társulati közremunkálás szükségeltetik hazánkban is nemzeti életünk kifejtésére, nyelvünk kiművelésére, irodalmunk terjesztésére mind az írók, mind a' nemzet részéről. Illy úton lehet csak a' rokon erőket össze vonni, és aztán ezen központból a' központosított erőt, és jótékony szellemet kiárasztani az egész hazára. Illy szövetkezés szerezhethet elegendő tehetséget arra, hogy a' nyelv művelés és terjesztés segédeszközeiben hiányt ne szenvedjünk.

Illy társulati egyesülés elterjedve a' haza minden részeibe nem hagyna parlagul, nem hagyna heverve semmi nemzeti erőt, melly bármit is még tenni és cselekedni a' közügyért képes lehetne. Pedig csak így reménylhetünk valamit nemzeti céljainkra nézve a' jövőtől.

A' nyelv-művelő, könyv-kiadó, műterjesztő, magyarosító, és illy nemzetiségi egyesületek lennének mindenek előtt felállítandók, mellyek mindenfelé elterjesztve, és rendezve nemzetiségünk emeltyüi és biztosítékai gyanánt működhetnének. Ezen egyesületek mindenütt terjesztenék a'

magyar szellemet, mindenütt ismertetnék irodalmunkat, és buzdítanák a' közönséget a' részvételre és erélyes szellemi közremunkálásra.

A' nyelv kincseiben fekszik a' nemzetiség, mindenek előtt tehát a' nyelvet kell fenntartanunk és terjesztenünk. Hogy erre elegendő erkölcsi erőnk, 's buzgalmunk legyen, vegyünk példát a' szlávoktól, kik semmit sem kiméinek, és mindent áldoznak nemzetiségjök biztosítására.

Ne mellőzzük itt a' tanítást és nevelést sem, mellyek a' nemzetiség biztosításának 's fentartásának leghatásosb szereit. Mi, kik magyarok levén, legszentebb érdekeinkben fekvőnek találhatjuk nemzeti életünk fentartását, azon legyünk, hogy a' nemzeti érzelmek, nemzeti gondolkodás, és csak egy földet ismerő haza szeretet első csirái gyermekeink kebleikbe rakatassanak le. Itt fogamzanak meg leghamarabb és legjobban a' nemzetiség oltványai, és illy oltványok hozandnak legdúsabb gyümölcsöket. Csak olly nemzetiség bírhat elegendő *biztossággal, és tartós* jövővel, melly az életnedveket a' nevelésből szívta magába. Illy úton terjedett legjobban hazánkban nemzetiségünk az újabb időkben – ne feledjük tehát ugyanazt jövőben is követni és hűn ápolni.

Azért nemzeti nevelés-rendszert, 's illy érzelmű nevelőket és tanítókat alkalmazzunk. így fog letétni a' nemzeti gondolkodás, és nemzeti érzelmeknek legerősebb alapja.

Legközelebbi évtizedekben részint a' községek, részint társulatok kitűnő buzgalmat fejtettek ki a' *kisdedóvóintézetek* iránt. Legyünk tehát azon, hogy azok még tovább szaporodjanak, és általuk mindenütt nemzeti hangok, és nemzeti érzelmek terjesztessenek. A' gyöngye kisgyermek kisdedségükben magokba szívandják majd a' nemzeti érzelmeket – és bizonyosan tovább is fogják azokat elterjeszteni.

Hazánkban igen számos szép tehetségű nevelők és magánytanítók találhatók. Ezeknek legközelebbi körükbe esik a' nemzeti nyelv, és érzelmek ápolása és terjesztése. Szabad legyen reményleni, mikép szép pályájokat, és tehetségeiket

egyedül csak saját nemzetiségünk érdekében fogják használni.

Különben a' nevelés, tanítás, és felsőbb tudományos kiképzés körében is sokat tehetnek és működhetnek a' társulatok. Szaporítsuk tehát ezeket, és csináljunk mindenikéből egy egy műhelyt, melly nemzeti gondolatokat és hazafiúi érzelmeket teremtsen.

Ott van a c a d e m i á n k is, mellynek alapeszméje, és alapítása kizárólag a' magyar nyelv érdekéből származott. Itt az ideje most, midőn a' szlávok elnyelni akarják nemzetiségünket, hogy magyar academiánk mindent kövessen el eredeti céljának és legfőbb irányának előmozdítására. Itt az ideje megmutathatni, mit és mennyit képes tenni a' nemzeti érdekek hasznára, és nemzeti jövőnk biztosítására.

Köz véleménnyé vált az, hogy ezen academiát újonnan kell rendezni, és a' szellemi haladás jelen fokához alkalmazni. Ezen rendezési munkára nézve csak azt az egyet akarom megemlíteni, miszerint olly szabályok hozattassanak, melyek szerint ezentúl fizetést és díjakat ne azért húzzanak bizonyos egyének, mivel az academiának tagjai, hanem azért, hogy valamit dolgoznak, és csak akkor, ha szellemi működésük eredményét előmutatni képesek. Nem az academiái tagságot, hanem a' szellemi munkásságot kell jutalmazni, mellyel jelenleg nem csak a' tudományok érdekei, hanem nemzeti jövőnk ügye is szoros kapcsolatban áll. – Az academia pénzforrása, mellyről rendelkezhetik, csekély ugyan, de jól felhasználva lehet vele sok jót teremteni. Mert hazánkban úgy is sokkal kisebb díjazások divatoznak mint külföldön. Nálunk az életszükségek, értékek, pénz-viszonyok nincsenek hason arányban a' külfölddel. De ezeken kívül nem lehet feledni azt sem, hogy a' magyar academia, bármily szegény is, még is minden társulataink közül legjobban van ellátva pénz jövedelemmel – pedig a' többi társulatok sok szép sikert mutathatnak elő nemzeti életünkben. Hogy pedig academiánk többet tehessen, többet működhessék, a' nemzet akaratja intézkedhetik, és gondoskodhatik gazdagabb jövedelem

forrásról is, melly a' nemzeti czélokra több eszközöket nyújthasson.

És azon egyetem, melly a' magyar nemzetnek kizárólagos sajátja, nem tehetne semmit is ugyan azon nemzet önálló életének biztosítására? Talán csak *nem* azért láttatott el nemzetünk által olly roppant vagyonnal, és jövedelmekkel, hogy azokat az idegen elemek terjesztésére és ápolására fordítsa? Azt hiszem, az egyetem tagjainak legfőbb kötelessége lenne bebizonyítani a' nemzet iránt ragaszkodását. És ezt bebizonyíthatják, ha működési körükben a' magyar érdekek előmozdítására, a' magyar nyelv terjesztésére és kifejtésére fognak teljes buzgalommal működni. Mint végső stádiuma a' tudományos kiképződésnek, az innen világba lépendő ifjú nemzedék kebelébe becsepegtethetik mind azon érzelmeket és elveket is, mellyek kint az életben a' nemzetiség, és nemzeti élet föntartására hatalmasan működendnek.

A' nemzeti czélokra alakult társulatok általi közremunkálás talán némi áldozatokat is fog igényelni. De azok, kik a' sorstól, vagy iparjok által annyit kaptak, hogy ezen legfönségesb czélokra áldozhatnak is, ne rettenjenek vissza némi csekély áldozattól. Nem épen csak a' haza szeretet legszébb érzelmei követelik azt; hanem valódi anyagi érdekek, és hideg számítások is. Mert csak azt gondolják meg azok, kik vonakodnának valamit tenni nemzeti jövőnk biztosítására, – azt gondolják meg, milly sors várand anyagi jólétükre, jövedelmeikre, vagyonaikra, ipar és kereskedelmi keresményeikre, ha azok a' szláv-muszka hatalom rendelkezése alá kerülendnek. Gondolhatni-e hogy csak legkissebb kímélettel is leendnek elnyomóink keresetünk és vagyonunk iránt? Nem arra fognak-e akkor minden értékeink, minden keresetünk, szorgalmunk és fáradalmaink szolgálni, hogy azok az uralkodó népelemet gazdagítsák, és további céljaiban elősegéljék? Így leend akkor megalapítva az adó rendszer; így fognak felosztatni minden terhek az elnyomók és elnyomottak között. Ezek a' terhekből majd mindent, amazok pedig vagy semmit, vagy aránylag csak igen keveset fognának viselni.

A' köz jólétből és javadalmakból pedig épen azon népiség élvezne legtöbbet, mellynek vállain legkisebb teher fekszenék, így lenne rendezve a' műipar és kereskedés is; magyar ország az uralkodó népség gyarmatjává tétetnék, mint tétetett Lengyel ország, hol a' nemzeti ipar és kereskedés szinte egészen megsemmisítetett a' muszka érdekek hasznáért. Ezen anyagi jövőre nézve némi mintául szolgálhat azon eljárás, mellyet hazánk alsó vidéki szerb lakói tanúsítottak az elmúlt szerencsétlen nyár óta magyar elemű laktársaik vagyona és jövedelme irányában. A' milly részre hajló önzést és comuniticus irányt lehet itt látnunk; épen olly politikát láthatnánk az általános szláv uralom alatt is, mert ugyan azok lennének az anyagi ösztönök, vágyak, és szenvedélyek, mellyek annál telhetetlenebbek, minél kevesebb tárgyakkal vannak ellátva.

Gondoljuk meg jól mind ezen veszedelmeket, mellyek szellemi és anyagi életünkre nehezednének, ha a' szláv-muszka törekvéseknek sikerülne nemzetiségünket megsemmisíteni. Ha a' magasb, szellemi érzelmek nem képesek hatást tenni kebleinkre; tekintsünk anyagi érdekeinkre, számítsunk ha tudunk, és alkalmazzuk azokhoz a' közügyre irányzandó működéseinket. – Nem pusztán hazafiúi érzelmek, nem pusztán a' honszeretet, a' múltaknak fényes emlékei, és a' jövőnek síri csendje intenek óvakodásra a' szláv előhaladás irányában; hanem leganyagiabb érdekeink, önzésünk és hasznunk is azt sürgeti, hogy iparkodjunk elhárítani azon vihart, melly ha elsöpri nemzetiségünket, bizonyosan eltörlendi vagyonosságunkat és anyagi jólétünket is.

XXV.

Z á r a d é k .

Nem tudom elég világos voltam-e jelen soraimban, minek hiánya legtávolabbra taszította el célomtól. Nem tudom, ki tudtam-e oly hűn fejezni érzelmeimet és eszméimet, a' mint azok keblemben és agyamban keletkeztek; és vájjon azok nyújtottak-e oly értelmet, a' mint én értettem, és kívánom értetni?

Igen sajnálnám, ha valaki oda magyarázná értekezésemet, hogy a' népiségek közé gyűlölséget és áthághatlan válsz falat kívánnék állítani; vagy mintha a' szláv és nem szláv népiségek közötti versenygést és küzdelmeket legyőzhetlenneknek, és változhatlanoknak tartanám.

Távolról sem. Én azt hiszem a' szlávok és idegének közötti ellentételek csak addig fognak tartani, míg azok felnem lesznek világosítva, mikép jelen törekvéseik és viszonyaik korántsem a' szabadság templomába, hanem a' szolgaság sírjába vezetendi őket. Ha ismerni fogják azon utat mellyen haladnak; és azon irányt melly felé rohannak, lehetetlen, hogy ellen ösvényre ne térjenek át, és hogy akkor ne szövetkezzenek nyugot Európa szabadelvű politikájához.

Az eszmék hatalma legyőzhetlenné vált; a' bilincsek börtön sötétsége, vagy a' sajtó önkényszerű korlátjai, és az önkénynek több illy eszközei nem képesek többé a' világosságot elfojtani és a' sötétséget feltartani. Így fog eljönni azon percz is, midőn a' szlávok átlátandják, mikép a' pétervári protectio alatt működve, és annak politikáját követve, azzal karöltve haladva mindinkább eltávoznak a' szabadságtól, és mindinkább közelednek a' szolgaság felé. Ha ezen idő elér-

kezend, lehetetlen hogy többé a' szlávok néptársaik ellenében ellenségesen álljanak éjszak egyéni érdekeinek fentartásáért.

Nem a' szláv és nem szláv népségek gyűlölségének változatlanágából indultam tehát ki értekezésemben; hanem azon jelenlegi viszonyból, mellyben most a' szlávok a' muszkához állanak. Ezen viszonyt akartam mindenk felett felvilágosítani; és csak ezen viszonyból származtattam minden veszélyt és minden szerencsétlenséget, melly Európát érheti. Mert a' szlávok erejét és törekvéseit csak azért és csak addig találok veszélyeseknek és ellenségeseknek, míg az éjszaki politikának hódolnak, míg a' pétervári messze terjedő tervek gépei gyanánt használtatják magokat. Ezen viszony és kapcsolatnak megszűntével a' legjobbat lehet vámi és reményleni a' szlávok irányától.

És ez egyik fő czélja jelen értekezésemnek, kimutatni azt, mikép a' szlávok az által fenyegetik szabadságunkat és a' polgárisodás, 's haladás ügyét, mert az éjszaki óriás terv-irányát követik, melly nem más, mint a' szolgaság, sötétség, és korlátlan önkény. Azért is szükséges közremunkálni, hogy eléggé világossá tétessék, mikép nem a' szláv nemzetiség, hanem a' pétervárral szőtt viszonyokból származik minden ellenséges indulat és törekvés, mellyet a' szláv népfajok jelenleg nyilvánítanak.

Mind a' mellett, minthogy most még a' szláv és muszkák közötti viszony fennáll; 's minthogy különösen keleten, de nyugoton is majdnem kizárólag a' pétervári udvar befolyása alatt állanak, szükségesnek tartottam előadni azt is, milly erőt képeznek jelenleg a' szlávok Európában.

Senki sem mondhatja, hogy a' szlávok hiúságának akartam volna hízelegni, vagy a' szláv-muszka tervek nagyságát dicsőíteni; hanem azt gondoltam, hogy azon bajt, mellyet gyökeresen kívánunk orvosolni, tökéletesen és valódilag, úgy a' mint van, kell ismernünk.

Kitüntettem azon roppant anyagi erőt, mellyel a' szlávok Európában bírnak, melly különösen a' terület és népszám nagyságában áll; előadtam azon kellékeket mellyekkel harczy

szempontból bírnak, és azon nemzetiségi és vallási erőket, mellyek részint összefűzik a' különbözőféle szláv és más keresztény népiségeket; részint erejüket és hatalmukat emelik és szilárdítják; részint pedig legalkalmasb eszközül szolgálnak a' pétervári udvarnak magas tervei előmozdítására 's különösen a' szlávok ragaszkodásának terjesztésére.

Előadtam, milly nagy haladást és terjeszkedést tettek a' szlávok; előadtam, hogy keletnek viszonyai egészen a' szlávok kezei közt fekszenek, és hogy nyugoton is nagy erőt képeznek. Megmondottam, mikép mind ezen terjeszkedés a' mint egy részt Pétervárról segéltetik elő, úgy más részt a' pétervári befolyásnak keleten és nyugoton való előmenetelére vezet.

Leendnek talán, kik erre azt fogják mondani; minek a' szláv elem nagyságát kitüntetni, minek hirdetni azon erőket, mellyekkel bírnak és azon haladást mellyet a' muszka pártfoglalás és vezetés alatt tettek? Minek ez által egy részt a' nem szlávok közt nyugtalanságot, lehangoltságot, 's némi ijedséget is terjeszteni; és más részt a' szlávoknak még nagyobb büszkeségre és elbizakodottságra alkalmat szolgáltatni?

Ez utóbbit – ismerve a' szlávok hangulatát – alig lehet valakinek alaposan állítani. Mert a' szláv népfaj főképp délkeleti részeken olly büszke öntudattal bír, mellyet magasbra hangolni alig lehet. Jobban ismerik a' szlávok ön erejüket, és sokkal jobban tudják, milly hatalmas pártolást nyernék naponta Pétervárról, és milly hathatósan előmozdítatik az éjszaki politika által terjeszkedésük, minthogy ezen öntudatban elegendő okot ne találnának a' fenhéjázó büszkeségre; vagy hogy egy nem szlávnak ismertetése kívántatnék arra, hogy viszonyaikat, és képességeiket tisztán ismerhessék.

A' szlávok tudják igen is jól, milly roppant területet foglalnak el Európában, hogy népszámuk felülhalad minden idegen népiséget, hogy nyugoton meglehetősen compact testet képeznek, hogy kelet egészen hatalmukban van, és hogy mindenütt bizton számolhatnak azon éjszaki óriás segélyére, ki már jelenleg is majdnem eldöntő befolyást gyakorol Európa

minden ügyeiben, de a' ki kétségkívül Európa legtöbb eseményeit és legtöbb ügyeit saját befolyása által intézteti el.

És tudva ezeket kell-e még több, hogy hangulatjok olly merész és kihívó legyen, a' minőnek azt jelenleg tapasztaljuk? Lehet-e arra mi máris megvan, és a' mi úgy szólván a' belső önérzet legtúlzóbb fokán áll, egy egyszerű jelentésnek befolyást gyakorlani?

És azon magas törekvéseik, mellyeket a' szlávok ündenfelé nyilvánítanak, azon fenhéjázó vágyaik a' hatalom és uralkodás, és szenvedélyes kívánataik önállóbb 's méltóságosabb jövő után nem eléggé igazolják-e állításomat? Nem tűnik-e ki azokból, mikép a' szlávok jelleme olly büszkeséget öltött fel magára, mellynek magasb fokát alig ismerhetni, mellyet tehát növesztem alig is lehetne, mert magasb lépcsőre csak akkor juthatand, ha a' tetteges hatalom és uralom kezeik közt leend.

Azon hatalom, mellyet a' pétervári udvar gyakorol, és azon befolyás, mellyel az Európa minden eseményeinél bír; elegendő hogy minden szlávok szemeire elkábító varázs fényt terjesszen. Elegendő az, hogy a' szlávok illy óriásbani elbizakodottság-jókban büszkén és lenézve tekintsenek a' nem szláv népiségekre.

Azokra pedig kik a' nem szláv népiséghez tartoznak, ne az legyen hatással, hogy olvashatják milly erővel bír a' szláv elem és milly nagy annak terjeszkedése; hanem az, hogy valóban igen magasra emelkedett már a' szláv-muszka hatalom. Ezen hatalomnak és előhaladásának létele, és napontai tovább való terjeszkedése ébressze fel figyelmünket és gondoskodásunkat, és nem az idetartozó tények elősorolása.

És ezen valóságnak tudata ne lehangoltságot, vagy rémültséget idézzon elő, hanem ébressze fel a' nemzeti érzelmeket, mellyek daczolva minden vésszel és hatalommal, utolsóig készek legyenek küzdeni nemzetiségjökért és a' szabadságért. Ébressze fel a' honfi büszke öntudatát, melly szolgáltságot és bilincseket el nem viselhet. És ezek folytán teremtsen közlelkesedést, melly áldozatoktól vissza nem retten, és

éber, hű törekvést mindennek megkísértésére, mi a' veszély elhárítására alkalmas lehet.

Azok, kik ismerve a' bajt és szemébe nézve a' vésznek elsápadnak, elrémülnek, sohsem használtak még egy ügynek, egy hazának sem. A' baj és vész ismerete kettőztesse erőnket 's buzgalmunkat nemzetiségünk, szabadságunk, és nemzeti életünk megmentésére, és minden azt fenyegető halálos bilincsek elhárítására.

Föl nem fődve, eltitkolva a' vihart melly fenyegeti életünket csak ellenünknek használunk 's önmagunknak ártunk.

Használunk elleneinknek, mert erejüket, működéseiket, és terveiket a' titok sötétségében hagyván, elnézzük és megengedjük, hogy azon sötétség leplében minden háborgatás nélkül működhessenek céljaik kivitelére. Ez által a' legkedvezőbb alkalmat szolgáltatjuk nekik, hogy háborítlanul haladhassanak reánk vésteli útjaikon. Mi is lehet célszerűbb az ellenfélnek, mint elfeledtetve homályban működni?

Saját ügyünknek pedig az által csak árthatunk, ha ellenfelünk állását, erejét, és körülményeit eltitkoljuk. Mert nem ismerve a' politikai helyzetet, nem lehetend oly eszközöket alkalmazni, mellyek elleneink megbuktatására legcélszerűbbek lennének. Mit és hogyan kell működni, csak akkor tudjuk, ha előttünk tisztán áll azon erő, melly ellen kell irányozni tetteinket.

Az ellenfél erejének eltitkolása, vagy kicsinylése sokakat gondtalanságra és hanyagságra vezet, melly éber működésre és lankadhatlan buzgalomra csak úgy változtathatnék át, ha tudva lenne, milly nagy azon vész, melly fenyeget, és milly tetemes azon erő, melly ellen kell küzdeni. Ha nem tudjuk, milly hatalmas az ellenfél, vagy egészen lemondunk minden ellenkészületekről, vagy csak kis mértékben fogjuk azokat használni. A' tevékenység előteremtésére, és a' lelkesedés felébresztésére mi sem bír oly hatással mint ismerete a' vésznek, melly fenyeget, és ismerete ellenségünk hatalmas erejének.

Ha azon időtől kezdve, mellyben a' pétervári udvar a'

szlávok ragaszkodását felhasználva megkezdé terveinek előkészületeit, nyugot Európa nemzetei tisztán látták volna azon erőt, melly a' szlávok tömegében és ragaszkodásában fekszik, bizonyosan komolyabb intézkedéseket tettek volna. Ismerve a' helyzetet nem nézték volna el olly könnyen, mint halad napról napra a' szláv-muszka erő és befolyás nyugoton, de főkép keleten. Nem engedték volna meg, hogy a' szlávok és görög egyházbeliek egész keletet, a' duna torkolatot és fekete tenger partjait Pétervár befolyása és hatalma alá csempésszék. Nem túrték volna el hogy a' pétervári udvar nyugoton összevonja a' szlávokat, azokat magának megnyerje, és általuk befolyását egészen Rajnáig terjessze ki. De nem túrték volna el olly könnyen azt sem, hogy keleten kizárólagos befolyást szerezzen magának.

És ha így sötétségben hagyva a' szláv terjeszkedéseket, és a' keleti viszonyokat, tér és alkalom adatott a' szláv-muszka erőnek előre haladhatni és magát keleten tökéletes biztos lábra állíthatni, következik-e hogy ezentúl sem világosítsuk fel a' szláv-muszka erőket és működéseket, hogy azok még tovább haladhassanak?

Foghatunk-e nemzetiségünkről olly lelkesedéssel, és olly erőfeszítéssel gondoskodni, ha nem tudjuk, milly nagy azon erő, melly *ellene* működik? Leendünk-e *készek minden* áldozatra, mellyet saját lételünk kövelel, ha nem ismerjük a' vést, melly elnyeléssel fenyeget? Elfogunk-e követni mindent, és tevékenységbe hozzuk-e minden tehetségeinket nemzeti lételünk megmentésére és önállásunk biztosítására, ha nem tudjuk és így nem is hisszük milly hatalmas, milly terjedt, és erős azon ellenfél, melly legszentebb érdekeinket támadja meg?

Ne ámítsuk és ne hitegessük magunkat, hanem ismerjük el, mikép a' szlávok igen nagy elemet képeznek, elvannak terjedve mindenfelé, a' keleti, déli és osztrák részeken túlnyomó erőt képeznek, a' hatalmas éjszaki óriás segélyére támaszkodnak, és törekvéseiket mindenült hatalom és uralkodás felé irányozzák. Lássuk át, mikép valamint az osztrák

birodalom, úgy mi is olly közel vagyunk a' veszélyhez, hogy legszentebb érdekeink vannak kitéve a' kockára; és hogy a' csapás, melly a' szláv uralmat megelőzi; leghamarabb minket és nemzeti lételünket sújtaná.

Ezen öntudat, ezen helyzetnek tiszta belátása ébresszen lelkesedésre, mellyel karoljuk fel nemzetiségünk ügyét; és az buzdítson ernyedhetlen buzgalomra 's tevékenységre nemzeti érdekeink ápolásában és fentartásában. Legyen mindig szemünk előtt, hogy lételünket egyedül a' szláv terjeszkedés és uralom fenyegeti, és álljon előttünk tisztán az is, hogy azon szláv elem igen hatalmas és igen sok erőt foglal magában – főkép azon szoros viszonya által, mellyben az éjszaki hatalomhoz áll.

Ha Európa nyugoti népei tisztán belátták volna azon irányt, mellyet a' szlávok a' muszka befolyás alatt követnek; és elismerték volna erejüket, melly rajok is vészt hozhat, nem hoztak volna nemzeti törekvéseink felől olly ellenséges ítéletet.

Midőn t. i. a' legközelebbi évtizedekben hazánkban a' nemzetiség iránti lelkesedés általánossá vált, a' nyugotiak azt nem csak rokonszenvükre nem méltatták, sőt kárhóztatólag ítélték felőle. Ezt ők nem tehetek, ha a' szlávok mozgalmait és terjeszkedését tisztán ismerik.

Azon buzgalmat, mellyel nemzetiségünk ügyét karoltuk fel, nem csupán azon szent vágyak teremtették, mellyeket minden nép hord kebelében nemzeti élete és önállása iránt; hanem azon veszély is, melly nemzetiségünket a' dél-keleti szlávok terjeszkedése által fenyegeti.

Nem lehet nem látnunk azon működést, mellyet a' szlávok önéletjök kifejtésére fordítottak; azon törekvéseiket, mellyek hatalmat és uralmat keresnek; azon forrongást, melly közöttök a' jelen helyzettel elégtelenség és a' jövő utáni vágyak által gerjesztetett; azon ellenséges indulatot mellyel az idegenek iránt viseltetnek, és a' mellynek célja nem lehet más, mint önmagokat emelni a' gyűlölt idegenek felé; és azon összeköttetést mellyben éjszakkal állottak,

Beláttuk tehát azt is, mikép a' szláv-muszka irány és törekvések nem vezethetnek máshova, mint nemzetiségünk és önálló életünk elnyomására. Mert azon az úton melly őket részint keleten, részint nyugoton hatalomra vezet, legközelebbi gátat képez az önálló magyar elem.

A' nyugoti nemzetek, és cabinetek azonban nem tudták vagy nem akarták belátni, hogy azon veszély, melly a' magyar elemet fenyegeti ugyan az, melly az osztrák birodalmat és nyugot Európát is érheti. Már pedig az igen tisztán áll előttünk, mikép a' magyar elemnek megsemmisítése leghamarabb szláv kezekbe játszaná az osztrák területet, mellynek legnagyobb része úgy is szlávok által van elelve. És egy itteni szláv birodalom nem csak keleten tenné biztossá a' szláv muszka uralmat, hanem elkerülhetlenül biztosítaná azt nyugoton is, hol a' lengyel-szláv népfaj által Európa közepéig haladt előre.

Ezek az okok, miért a' szláv-muszka törekvések épen úgy tüzték ki célul az osztrák földet, mint magyarországot – és hasonlóan az egész duna-rajnai vidéket. Keleten csak úgy lehet tökéletes a' szláv uralom, ha a' Dunának partjai egészen hatalma alá kerülnek; és viszont nyugot felé is legfőkép az által terjeszkedhetik, ha a' Duna 's vidékei felett szabadon rendelkezhetik. És így a' magyar elem romjain a' szláv elem egyenesen az osztrák birodalom és nyugot uralmához juthatand, mert az képezi a' délkeleti részeken a' szlávok ellenében az egyedüli gátat.

A' nyugotiak azonban a' helyett hogy ezen gátat erőssé iparkodtak volna tenni, inkább annak aláásása felé vonzódtak. A' helyett hogy ápták és védették volna azon magyar elemnek kifejlődését 's terjedését, melly a' duna partjain a' délkeleti szlávok haladását feltartóztatja, és a' muszka befolyásnak továbbbi menetelét hátráltatja – még inkább kárhoztatták nemzeti buzgal munkat.

Nem hogy segélyt 's rokonszenvet nyújtottak volna azon elemnek, melly a' dél-keleti részeken biztosítva erős védbástyát nyújthata nekik a' szláv-muszka terjeszkedés ellené-

ben; sőt inkább szűkkeblűség és ellenséges indulatok vádjait emelték ellenünk.

Ekkor ők egészen megfélelkeztek legfőbb érdekeikről, és azon politikáról, melyet kelet irányában kellene követniök. Megfélelkeztek, mikép ha keleten a' szláv-muszka elem uralgó lesz, és ha e' keleti pontokon semmi akadályra sem találánd, nyugott Európa okvetlenül keletnek sorsára jutand. És kárhoztatták a' magyar nemzetiség haladását, 's terjeszkedését, mintha készakarva kívánták volna lerontani azon védfalat, melyet nyugot Európa számára a' magyar elem a' szlávok ellenében képez.

Mi magyarok tisztán beláttuk, milly messzire haladott már a' szláv-muszka befolyás, ismertük hatalom utáni törekvéseiket, és láttuk azon vést, melly tőlük nemzeti létünk felé közéig. De a' nyugotiak nem akarták látni, mennyire haladott már a' szláv-muszka terjeszkedés keleten, milly erőt képeznek az osztrák birodalomban, milly buzgó vonzalmak léteznek mind ezen szláv népfajok közt éjszak roppant hatalma iránt, és milly könnyen lehetend ezen anyagi és szellemi erőknök keletet és az osztrák földet szláv tulajdonná tenni 's így nyugot uralmára is eljuthatni.

A' nyugoti nemzeteknek ugyan azon érdekeik vannak veszélyeztetve a' szláv terjeszkedés által, a' mellyeket nálunk is enyészet fenyeget, ha *n* szláv-muszka haladás még tovább terjedhet. Ugyanazok ezen érdekek, mellyek a' török status-quo fentartását is követelik. És mégis elhanyagolva megfélelkeztek, sőt ellenszenvvel nyilatkoztak azon szövetséges társukról, ki sorsukat osztja, és segélyt nyújthat a' dél-keleti szláv roham ellenében, melly ha egyszer győz, és Konstantinápolyban ütvén ki győzelmi zászlajái a' magyar elem sírján keresztül haladhat, vége leend nyugot szabadságának és jelen állami szerkezetének. Vagy olly erősnek hiszi magát nyugot – Európa, mikép minden segélyt nélkülözhet – azon nyugot, melly elnézte és fel nem tartóztatta éjszakknak Európa közepéig való előnyomultál, és befolyásának Rajnáig való terjesztését?

Vagy nem akarják a' nyugoti nemzetek látni azon haladást, mellyet a' szláv-muszka crö Európában tett? Nem látják inikép keleten a' szlávok által a' pétervári cabinet kizárólagos befolyást gyakorol, és kelet elfoglalására bár mikor megkezdheti működéseit. Nem hallják ezen dél-keleti szlávok forrongását, melly keleten egy olly forradalmat készít, melly egész kelet alakját átváltoztathatja – nem látják mikép mindnyájan ezen dél-keleti szlávok összekapcsolva egy úton haladnak, és hogy összesen a' pétervári cabinetben központosulnak? Nem tudják, mikép keletnek legérdekesebb pontjai muszka kezekben fekszenek, a' szomszéd osztrák birodalomban pedig ugyan azon szlávok nagy többséget képeznek, kik mind Pétervár befolyása alatt állanak?

Nem látják, milly messzire haladott a' szláv elem Európa közepén is, milly nagyon elterjedt itten az éjszak felé való ragaszkodás és bizalom, és milly nagy befolyást gyakorol a' pétervári udvar Németország minden részei felett? Nem odáig jutottunk-e, mikép az itteni legfontosabb kérdések megoldása majd egyedül az éjszaki határozattól függ?

Nem az ő kezei közé van-e letéve a' dán-schlesvigholsteini kérdés, a' német birodalom alakítása, és az éjszaki főbb államok alkotmányos szerkezete és iránya, minek a' legújabb szász és porosz alkotmányellenes intézkedésekben eleendő nyomait látjuk.

És míg kelé Len minden befolyás szláv-muszka kezek közt áll; míg az ehhez határos államokban szláv többségre 's ragaszkodásra támaszkodhatik, a' cabineteket pedig lekötelezettségi függésben tartja magától; míg ezeknek irányt és cselekvési kört tűz ki; és míg a' fekete 's adriai tengertől egészen a' kelet-éjszaki partokig mindenütt szláv-muszka befolyást látunk uralkodni; addig egyszersmind azt is kell látunk, hogy ugyan ezen szláv-muszka hatalom olly roppant hadi készüléteket és terveket fejt ki, mellyeknek tárgya vagy a' francia és schveiczi köztársaságok felforgatása, vagy kelet uralmának elfoglalása, vagy a szláv birodalomnak Dunáig való kiterjesztése leend, vagy pedig egy olly vállalat, melly

mindezen viszonyok szláv irányábani elintézése mellett Európa fölé túlnyomó szláv uralmat állítson fel.

A' szláv-muszka erő annyira kifejlődött, mikép mind ezen dolgok felöl mint komoly lehetőségről szólnak a' hírlapok és beszélnek a' politikusok. És nem mutatja-e már ez is, mikép olly fokra emelkedtek az európai és szláv viszonyok, honnan többé küzdelem és szerencsétlenségek nélkül visszamenni nem lehet?

És nyugot Európa ezen vészt, mellyel a' szláv-muszka haladás fenyegeti, az által akarja kissebbíteni, hogy eltaszítja magától azon nép elemet, melly azon haladás ellenében gátat 's védfalat képez, és a' melly nép vele saját érdekeiért kész karöltve küzdeni? Nem lelne-e nyugot Európa több segílyt és üdvöt abban, ha valamint kelet viszonyait úgy rendezné, hogy azok nem éjszagnak, hanem nyugotnak nyújtanának biztos működési alapot; úgy az ezen kelettel szomszédságban fekvő magyar elemet is biztosítaná 's fentartaná, hogy ugyanazon szláv-éjszaki politika ellenében segéd-eszközül szolgálhatna?

A' jövő megfogja mutatni helyes és üdvös volt-e azon politika, mellyet nyugot Európa a' dél-keleti viszonyokra nézve követett. Helyes volt-e Európa közepén a' német birodalom és éjszak közt fekvő védfalat lerombolni, keleten a' muszkának túlnyomó befolyást és terjeszkedést engedni, és nem gondoskodni arról, hogy a' dél-keleti részeken egy erős és biztos erő fejtsék ki, melly a' szláv-muszka elem tovább haladását feltartoztathatná?

Ugyan azok, kik ellenünk és nemzetiségünk ellen olly sokat működtek, 's azok kik gyűlöletes ellenszenvvel viseltek irántunk, befogják látni, mikép mind azzal, mit ellenünk 's ügyünk ellen követtek el, önmagoknak legtöbbet ártottak; és a' mennyire ártott érdeinknek ellenszenvük, épen annyira veszélyezteti az jövőjüket is.

És akkor tisztán fog állani, mikép a' szláv-muszka terjeszkedések Görögországban, és egész keleten semmivé tendik nyugot Európa anyagi érdekeit; a' dunai, fekete ten-

geri, adriai és földközi kereskedést éjszak hatalma alá kerítendik; és a' jelen szellemi életre, szabadságra' s alkotmányosságra temérdek bajokat és veszélyeket árasztandnak. Hogy a' muszkának Európa feletti túlnyomó hatalma mellett, mire a' szlávok mindenütt közre munkálnak, a' szabadságnak, népjogoknak, és felvilágosodásnak jövője nem lehet, a' pétervári politika és uralomnak szelleme és iránya eléggé mutatja.

Ha azonban nyugot Európa olly könnyen tekinti ezen veszélyeket— ne maradjunk mi hason apathiában, hanem kövessünk el mindent mi csak lehető nemzetiségünk fentartására és önálló életünk megmentésére. Meg lehet, olly eseményeket is érendünk, mellyek a' nyugoti politika irányát reánk kedvezőbbre változtatják. Meglehet, ezen változás következtében, átlátva tisztán a' keleti viszonyokat, és azon érdekeket, melyekkel nemzeti létünk Európának keleti ügyéhez kapcsolattik, még talán egy szebb jövő is derülhetend reánk.

Reményeink gyöngék ugyan, meggondolva azon vészt, mellyel a' szlávok részéről környezetünk, kik minden felől bekerítenek, és a' dél-keleti részeken egész dühvel szenvedélyeskednek ellenünk. De ha azt is meggondoljuk, mikép a' szláv-muszka törekvések irányában gyöngé reményeinkhez Európának legszebb reményei és legelső érdekei kapcsolvák, a' jövőt egészen elveszettnek nem kell tartanunk.

Tehát kitartás, hűség a' hazához, és forró buzgalom a' nemzetiség ápolásában! Ezek legyenek jelszavaink, mellyekkel ébredjünk, mellyekkel menjünk éjjeli nyugalomra. Életünk jelszavai azok, mellyek nélkül számunkra csak a' sír és gyalázat élete maradhat meg.